gemeente Tynaarlo

Jaarstukken 2019

Jaarrekening 2019

Participatie

Participatie wordt steeds meer gemeengoed bij projecten en het maken van beleid. In 2019 konden inwoners op verschillende manieren en momenten hun bijdrage leveren. Dat deden we bijvoorbeeld bij het opstellen van de kadernota sociaal domein, de omgevingsvisie, het ontwerpen van de dorpsuitbreiding in Vries Zuid, de centrumontwikkeling in Zuidlaren en een aantal infrastructurele projecten.

Verkeer, vervoer en waterstaat

In 2019 hebben we de bereikbaarheid en verkeersveiligheid in onze gemeente verder verbeterd. Samen met inwoners is in kaart gebracht welke knelpunten we in de gemeente zien op onze fietspaden en wegen. Op het terrein bij Visio de Brink is, samen met Qbuzz, OV-bureau en de provincie Drenthe, een bushalte gerealiseerd die veilig is voor inwoners met een visuele beperking.

Economie

Tynaarlo hecht aan een goede samenwerking met ondernemers in de gemeente. In 2019 deden we dat door te investeren in de gemeentelijke bereikbaarheid voor ondernemers. De bedrijvencontactfunctionaris speelt daarbij een belangrijke rol. Hij onderhoudt nauwe banden met bestaande netwerken en ondernemersverenigingen. Ook hebben we in 2019 de eerste netwerkbijeenkomsten georganiseerd. Samen met ondernemers en gemeenten in de Kop van Drenthe hebben we een marketingstrategie ontwikkeld die de lokale en regionale recreatie versterkt. Daarnaast werd de besluitvorming voorbereid voor de aanleg van glasvezel in de buitengebieden.

Onderwijs

In 2019 zijn de scholen in Groote Veen in gebruik genomen en is de dubbele sporthal in Groote Veen opgeleverd. Ook zijn OBS Het Oelebred, inclusief gymzaal in Tynaarlo en OBS De Westerburcht in Eelde afgerond en in gebruik genomen. Afgelopen voorjaar werd ook bekend dat het Harens Lyceum stopt met het voortgezet onderwijs in Zuidlaren. Door deze wezenlijke verandering is besloten de plannen voor Zuidlaren te herzien.

Zorg en ondersteuning

In 2019 hebben we een visie geformuleerd hoe we de komende vier jaren de zorg en ondersteuning aan inwoners willen organiseren. Deze zogeheten kadernota is tot stand gekomen samen met inwoners en maatschappelijke organisaties. Daarnaast is een maatregelenpakket vastgesteld dat ervoor moet zorgen dat we de tekorten in de zorg terugdringen. Samen met twaalf Drentse gemeenten en de vijf grootste jeugdhulpaanbieders in Drenthe hebben we een gezamenlijke ambitie opgesteld voor een kwalitatief goed en betaalbaar jeugdhulpaanbod. Deze ambitie is vastgelegd in het Bestuurlijk Transformatieakkoord Jeugd 2019-2022.

Op deze pagina ziet u kort samengevat het huishoudboekje van de gemeente Tynaarlo over 2019. Hoeveel geld kwam er binnen en waar is het aan uitgegeven? Daarnaast een overzicht van enkele hoogtepunten in 2019.

Toelichting op financieel resultaat: zwarte cijfers, maar ook zorgen over stijgende zorgkosten

De gemeente Tynaarlo heeft het kalenderjaar 2019 afgesloten met een positief resultaat van ruim vijf miljoen euro, blijkt uit de jaarrekening 2019. Toch is dit resultaat minder rooskleurig dan het lijkt, waarschuwt wethouder Hans de Graaf.

"In oktober 2019 koerste Tynaarlo nog af op een tekort van ruim 3 miljoen euro. Belangrijkste oorzaak hiervoor zijn de stijgende kosten voor zorg en ondersteuning. Dat tekort hebben we aangevuld met geld van onze spaarrekening. Daar komt bij dat de inkomsten uit de verkoop van gronden pas bij de jaarrekening worden verwerkt. In 2019 hielden we daar 3,6 miljoen euro aan over. Zonder deze inkomsten en het geld van onze spaarrekening had het resultaat er dus heel anders uitgezien. We moeten ons ervan bewust zijn dat we ons op de langere termijn de stijgende kosten voor de zorg niet kunnen blijven veroorloven."

Inkomsten

Inkomsten vanuit het rijk	€ 49.979.000
OZB	€ 5.512.000
Afvalstoffenheffing	€ 2.214.000
Rioolheffing	€ 2.748.000
Grondexploitaties	€ 12.335.000
Overig	€ 18.725.000
- Reserveringen	
- Overige belastingen, heffingen, leges	
- Inkomensoverdrachten en vergoedingen	
- Huur- en pachtinkomsten	
- Rente en dividend	
- Overige	
	€ 91.513.000

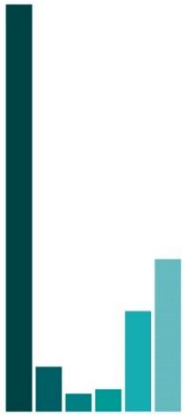

Totale kosten

Bestuur en organisatie	€ 2.284.000
Veiligheid	€ 2.195.000
Verkeer, vervoer en waterstaat	€ 3.363.000
Economie	€ 1.681.000
Onderwijs	€ 3.254.000
Sport, cultuur en recreatie	€ 6.983.000
Sociaal domein	€ 29.421.000
Volksgezondheid en milieu	€ 6.853.000
Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	€ 14.680.000
Overhead	€ 9.909.000
Overig	€ 5.612.000
	€ 86.235.000

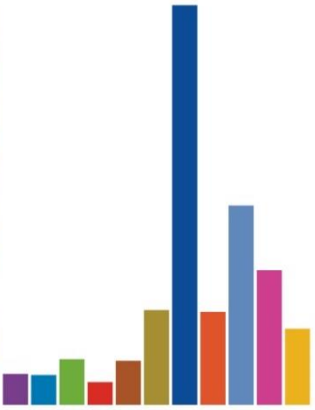

Resultaat + € 5.278.000

Sport, cultuur en landschap

In 2019 hebben de buurtsportcoaches een belangrijke bijdrage geleverd aan de doelstellingen op het gebied van zorg en ondersteuning. Zij zetten zich ervoor in dat alle kwetsbare inwoners mee kunnen doen in de samenleving. Dat geldt ook voor de inzet van onze cultuurcoaches die in oktober 2019 zijn begonnen. Door sport en cultuur bereikbaar te maken voor iedereen, wordt zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners onnodig extra zorg en ondersteuning nodig hebben. Daarnaast hebben we in 2019, samen met buurtbewoners en jongeren, verschillende speelplekken vernieuwd of voorzien van nieuwe speeltoestellen.

In 2019 hebben we 25 kilometer aan bermen in het buitengebied voorzien van een bloemenmengsel. Ook zijn authentieke boerenerven in Zeegse hersteld en is het project afgerond om de biodiversiteit in Bunne en Winde te versterken. Daarnaast hebben we met Tusschenwater een prachtig natuurgebied erbij gekregen in onze gemeente en zijn we gestart met het project Noordma. In deze gebieden gaan natuurontwikkeling en waterberging hand in hand.

Volksgezondheid en milieu

2019 was het jaar van een grote verandering op het gebied van afval. Sinds 2 januari hebben inwoners naast een container voor groen en restafval, ook een PMD-container. Het aantal ledigingen van de grijze container is het afgelopen jaar gehalveerd, het aantal kilo's groenafval is gestegen. De drie afvalstromen worden opgehaald door een nieuwe inzamelaar.

Sinds het najaar van 2019 is het voor inwoners mogelijk om in een afvalapp digitaal te zien hoeveel kilo's afval zij hebben aangeboden. Door het jaar heen hebben we te maken gehad met een aantal opstartproblemen, maar deze zijn inmiddels grotendeels opgelost.

Volkshuisvesting en stedelijke vernieuwing

Op 3 december 2019 heeft de gemeenteraad de ontwikkelrichting voor het centrum van Zuidlaren vastgesteld. Hiermee is de aanpak van het centrum van Zuidlaren een grote stap dichterbij gekomen. In 2020 wordt voor de achterzijde van het PBH-complex een plan gemaakt voor woningbouw. Ook wordt een plan gemaakt voor de voorzijde van het complex, waarbij wordt ingezet op een mix van voorzieningen en wonen. Ook de inrichting van het openbaar gebied wordt verder uitgewerkt.

Daarnaast heeft in 2019 een uitvoerig participatieproces plaatsgevonden voor de planontwikkeling van Vries Zuid. In vier ontwerpsessies is samen met omwonenden en toekomstige bewoners een stedenbouwkundig plan opgesteld voor de komende dorpsuitbreiding.

Kornoeljeplein 1, 9481 AW Vries
info@tynaarlo.nl
www.tynaarlo.nl
0592 - 266 662
gemeente Tynaarlo

Inhoudsopgave

JAARVERSLAG 2019 **7**

Voorwoord en inleiding 9
Hoofdstukverantwoording 13
Onvoorzien 43
Algemene dekkingsmiddelen 47
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 51
Financiering 61
Lokale heffingen 65
Verbonden partijen 69
Grondbeleid 77
Kapitaalgoederen 88
Duurzaamheid 96
Bedrijfsvoering 98
Interbestuurlijk toezicht 100

JAARREKENING 2019 **105**

Grondslagen 109
Balans 115
Hoofdstukrekening 119
Toelichting op de balans 125
Toelichting op de hoofdstukrekening 143
SiSa 2019 167

BIJLAGEN **173**

Bijlage 1: Totaaloverzicht kredieten 175
Bijlage 2: Totaaloverzicht reserves en voorzieningen 189
Bijlage 3: Incidentele baten en lasten 205
Bijlage 4: Overzicht van baten en lasten per taakveld 209
Bijlage 5: Controleverklaring accountant 213

Jaarverslag 2019

Voorwoord en inleiding

Met veel genoegen bieden wij u het jaarverslag 2019 aan. De verantwoording van een jaar waarin we vele activiteiten hebben verricht en vol trots kunnen melden dat we een groot aantal “projecten” succesvol hebben afgerond**.**

In het fysieke domein zijn in dit kader noemenswaardig bijvoorbeeld het project Tusschenwater, waar, samen met andere partijen, jarenlang hard aan is gewerkt. In 2019 is dit prachtige natuurproject opgeleverd. En dan het centrum van Zuidlaren. Na een uitgebreid participatietraject is de visie op de ontwikkelingen in Zuidlaren door de gemeenteraad vastgesteld en zijn we gestart met de voorbereidingen om tot uitvoering van meer concrete plannen over te kunnen gaan. 2019 is ook het jaar dat we te horen kregen dat het Harens Lyceum, Zuidlaren zou gaan verlaten met grote gevolgen voor de door ons vastgestelde kaders voor nieuwbouw van al onze scholen en gymzalen/sporthallen (accommodatiebeleid Zuidlaren). Een actualisatie hierop is in 2019 voorbereid en we zijn met alle schoolbesturen en betrokken sportverenigingen in gesprek over de nieuwe koers.

In Vries-Zuid ontstaan de eerste contouren van de nieuwe woonwijk, eveneens tot stand gekomen door een uitgebreid participatief proces. De bushalte voorziening Visio de Brink is opgeleverd. In Eelde is de nieuwe (dubbele) sporthal in gebruik genomen en hebben de nieuwe scholen een grote aantrekkingskracht op kinderen en hun ouders. Uitbreiding van deze scholen staat inmiddels op de agenda. De wijk Groote Veen is bijna afgerond. In deze jaarrekening kunnen we een financiële succes hiervan toevoegen aan de exploitatie.

Dienstverlening aan inwoners
Onze inwoners hebben inmiddels geen 2 maar 3 containers bij huis staan, want we zijn in 2019 van de plastic zakken overgestapt naar een PDM container. Ook het afval beleid is geactualiseerd. De eerste voorzichtige resultaten lijken een verbluffend effect te hebben. Wij scheiden ons afval erg goed in Tynaarlo. De nieuwe afvalapp functioneert inmiddels ook goed.

De digitale mogelijkheden voor inwoners om “zaken” te doen met de gemeente, nemen snel toe. Het zaak gericht werken krijgt steeds meer vorm en inhoud. Ook intern in de organisatie maken we hierin grote stappen vooruit. Het college werkt al enige tijd via digitale besluitvorming. De toegenomen mogelijkheden om digitaal te werken vragen van onze organisatie en vooral ook van individuele medewerkers extra aandacht voor informatieveiligheid en het beschermen van privacy gevoelige informatie. In dat kader zijn we in 2019 gestart met een programma informatieveiligheid.

Duurzaamheid is een centraal thema in het college uitvoeringsprogramma en vraagt daarom om een integrale benadering. Vanaf de begroting 2020 hebben we hiervoor een aparte paragraaf toegevoegd.

Vanuit de gedachte van participatie is het afgelopen jaar nagedacht op welke wijze adviesraden, klankbordgroepen, panels, jongerenraad et cetera ons kunnen ondersteunen bij de totstandkoming van beleid en uitvoeringsagenda’s, zodat we met breed draagvlak onze woon- en leefomgeving beter vorm en inhoud kunnen geven. Een inclusieve samenleving staat daarbij centraal, dat vraagt aandacht bijvoorbeeld voor de toegankelijkheid van onze gemeentelijke gebouwen en overige openbaar toegankelijke gebouwen. Het afgelopen jaar hebben we daarvoor subsidie beschikbaar gesteld aan derden en zelf geïnvesteerd in onze eigen gebouwen.

Sociaal domein
Binnen het sociaal domein hebben we als gemeente een zeer intensieve maatschappelijke opgave die onze inwoners, zeker het kwetsbare deel van onze inwoners, rechtstreeks raakt. Deze worsteling van ons, of meer algemeen van alle gemeenten heeft veel (landelijke) aandacht. Gevolg hiervan is dat wet- en regelgeving continue aan verandering onderhevig is, wat een dynamische houding vraagt van gemeenten, hun beleid en hun budgetten. In onze gemeente wordt hieraan hard en met een groot verantwoordelijkheidsbesef gewerkt. De raadswerkgroep sociaal domein speelt hierin ook een belangrijke rol.

De financiële gevolgen van de manier waarop wij werken in het sociaal domein is echter nog onvoldoende gebleken. Na de oplopende tekorten in 2017 (€ 1,5 miljoen) en 2018 (€ 3,0 miljoen), hebben we in 2019 een tekort van € 3,4 miljoen gerealiseerd op de jeugdzorg. Deze autonoom

toenemende tekorten (op met name jeugdzorg) krijgen we nog niet onder controle. De effecten van de implementatie van het maatregelen pakket laten ook langer op zich wachten dan vooraf was verondersteld. Het tekort op jeugdzorg dreigt een onhoudbare situatie te worden. En er is geen aanleiding om te veronderstellen dat de stijgende trend van vraag naar jeugdzorg zal gaan verminderen. Doordat het rijk voor de periode 2019 – 2021 incidenteel extra middelen beschikbaar heeft gesteld, komt het tekort van jeugdzorg in 2019 per saldo uit op € 2,8 miljoen.

De structurele financiële gevolgen hiervan, in een continue veranderende omgeving met wet- en regelgeving, betalen we nu met ons spaargeld. Dat is niet zo lang meer vol te houden. De afgelopen 3 jaren hebben we € 6,4 miljoen spaargeld toegevoegd aan een gedecentraliseerde taak. Wij zijn ons ervan bewust dat dit zich niet vanzelf oplost. Hier zijn we druk mee bezig, maar de oplossing is niet eenvoudig. Het is en blijft zoeken naar een goede balans tussen het continueren van zorg en het herinrichten van onze toegang, beleid, en uitvoeringsagenda's in een omgeving die roept om participatie. We moeten gaan bouwen op een stevig fundament. De basis moet op orde en onze werkzaamheden in het sociaal domein moeten we zo gaan inrichten dat we onze inwoners duurzaam houdbaar de nodige zorg kunnen leveren.

We zullen de komende periode aanvullende onderzoeken (laten) uitvoeren om inzichtelijk te maken welke werkzaamheden we blijven uitvoeren en waar en in welke processen we ons zorgaanbod gaan aanpassen. Het college handhaaft de stelling dat de gedecentraliseerde taken door ons moeten worden uitgevoerd binnen de budgetten die we daarvoor hebben ontvangen van de rijksoverheid. We brengen in beeld wat onze wettelijke verplichte taak is en wat juridisch afdwingbaar kan worden opgeëist. Hiermee voorsorterend op keuzes die we wellicht later moeten gaan nemen om ter besluitvorming voor te leggen aan de raad. We willen voorkomen dat de tekorten op het sociaal domein gaan leiden tot het bijstellen van ambities op andere terreinen.

Tekort sociaal domein (2,0 miljoen euro)
Over het jaar 2019 rapporteren we een tekort op het sociaal domein (gedecentraliseerde taken) van 2,0 miljoen euro. Dit is als volgt samen te vatten:

Toelichting	2019
Tekort Jeugdzorg	- € 3.440.000
Overschotten WMO en P-wet	+ € 820.000
Tekort 2019 gedecentraliseerde taken	**- € 2.620.000**
Incidentele middelen t.b.v. Jeugdzorg	+ € 640.000
Totaal tekort 2019	**- € 1.980.000**

Het totale tekort binnen het sociaal domein wordt gedempt doordat we in 2019 overschotten op de WMO en op de Participatie-wet hebben gerealiseerd. In totaal bedragen deze overschotten € 820.000. We zien echter dat de invoering van het abonnementstarief WMO een aanzuigende werking tot gevolg heeft gehad t.a.v. de aanvragen voor huishoudelijk hulp. Dit effect is met name in de tweede helft van 2019 tot uitdrukking gekomen. Het aantal cliënten was eind 2019 hoger dan in het begin. De verwachting is dat deze werking doorzet. Hierdoor verwachten we dat het positieve resultaat op de WMO in de toekomst onder druk komt te staan. Ook de overschotten op de participatiewet komen naar verwachting onder druk te staan, door aangekondigde wijzigingen in de bekostiging ten aanzien van beschermd wonen.

Heel concreet is er op dit moment geen enkele aanleiding om te veronderstellen dat de oplopende tekorten in het sociaal domein in de toekomsten zullen gaan afvlakken of zelfs dalen. Het vraagt om heldere (integrale) keuzes van college en raad om onze zorg ook in de toekomst te kunnen blijven leveren aan die inwoners die onze zorg het hardst nodig hebben.

Winsten grondbedrijf (3,6 miljoen euro)
We hebben geluk met ons grondbedrijf dat ons ook dit jaar weer grote winsten heeft geleverd (3,6 miljoen). Incidentele opbrengsten die we kunnen inzetten in het sociaal domein en ons ruimte geeft de basis op orde te brengen. Het is belangrijk om te onderkennen dat de tekorten binnen het sociaal domein een structureel karakter hebben, terwijl de inkomsten vanuit de grondexploitaties binnen 3 jaar, met de afronding van de wijken Groote Veen en Ter Borch zullen gaan opdrogen. Er worden in de overige en nog op te starten grondexploitaties de komende jaren geen noemenswaardige winsten voorzien. Dit is een tegengesteld effect dat er op langere termijn voor zorgt dat de gemeente, zonder aanvullende maatregelen of middelen, in de toekomst steeds verder inteert op het eigen vermogen.

Covid-19 virus
Toen we het jaar 2019 afsloten leken de consequenties van het coronavirus nog beperkt. Inmiddels, een aantal maanden later, is er sprake van een Corona pandemie. De gevolgen voor de jaarrekening 2019 zijn beperkt, het virus zal de continuïteit van de gemeente niet onder druk zetten. In de komende tijd zullen de gevolgen van het virus en de oplossingen die daarvoor beschikbaar komen steeds beter in beeld worden gebracht en leiden tot maatregelen en het in beeld brengen van de financiële gevolgen voor onze gemeente.

Tot slot
Het resultaat van deze jaarrekening komt uit op een bedrag van € 5,3 miljoen positief. In 2019 zien we dit positieve resultaat omdat we een gunstig resultaat hebben gerealiseerd op de grondexploitaties en reeds veel bijstellingen hebben verwerkt in de voor- (+ € 224.000) en najaarsbrief (- € 3.293.000).

Ondanks het positieve resultaat dat we nu presenteren en de hoogtepunten die we in 2019 hebben gerealiseerd zien we tegelijkertijd belangrijke en zorgelijk ontwikkelingen die maken dat voorzichtigheid geboden is. De gemeente gaat een uitdagende periode tegemoet waarin we lastige keuzes zullen moeten maken.

Met vriendelijke groet,

College van burgemeester en wethouders.

Hoofdstukverantwoording

Hoofdstuk 0 || Bestuur en ondersteuning

1. Hoogtepunten

Participatie
In 2019 was er meer aandacht voor participatie bij de diverse beleidsvormingstrajecten en projecten. Belanghebbenden en belangstellenden konden op verschillende manieren en momenten hun bijdrage leveren. Dat deden we het afgelopen jaar onder andere bij het opstellen van de Kadernota Sociaal Domein, de Omgevingsvisie, het ontwerpen van Vries Zuid, de Centrumontwikkeling in Zuidlaren en infrastructurele projecten. Een aantal activiteiten die vernieuwend van karakter waren, zijn bekostigd vanuit het participatiebudget. Zo is het participatietraject Centrumontwikkeling Zuidlaren met behulp van betrokkenheidsprofielen (Citisens) vormgegeven, wat een indrukwekkende respons tot gevolg had. Daarnaast is bij de kadernota Sociaal Domein gewerkt met een zogenoemde versnellingskamer, waar (in dit geval) jongeren op een doelgericht en effectieve manier in een korte tijd ideeën verzamelen en inzicht krijgen in elkaars mening en opvattingen.

Verbetering (digitale) dienstverlening
In 2019 hebben we een verdere ontwikkeling doorgemaakt in onze (digitale) dienstverlening. Zo hebben wij bijvoorbeeld een adviseur digitale dienstverlening aangetrokken om de nadere uitrol van i-burgerzaken producten vorm te geven. Ook in 2019 zijn steeds meer producten digitaal door onze inwoners aan te vragen. Een aantal voorbeelden zijn:

- Uittreksel BRP/Burgerlijke stand
- Doorgeven van een verhuizing
- Verklaring naamgebruik
- Melding voorgenomen huwelijk/GP
- Verstrekking beperking, stempas, volmacht en kiezerspas.
- Aanvragen van een nieuwe stempas, kiezerspas of schriftelijke volmacht via onze website met DigiD

Daarnaast hebben we het afgelopen jaar vier verkiezingen georganiseerd; Provinciale Staten verkiezingen, Waterschapsverkiezingen (Hunze en Aa's en Noorderzijlvest) en verkiezingen voor het Europees parlement. Het hoogtepunt van deze verkiezingen was het werken met de StembureauApp. Deze app, waarbij het stembureau met een beveiligde tablet de stempassen scant, houdt de opkomst bij en controleert of met een stempas gestemd mag worden. Ideaal is de chatfunctie in de App waarbij voorzitters vragen kunnen stellen aan het verkiezingsteam op het gemeentehuis. In de app zitten daarnaast handleidingen en leidraden voor het stembureau. 's Avonds is de voorlopige uitslag digitaal beschikbaar en is inzichtelijk in welke fase de stembureaus zich bevinden. De app ondersteunt het verloop van een zorgvuldigere verkiezingsdag en we kunnen rustiger en efficiënter werken op het gemeentehuis én op de stembureaus.

Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA)
Een juist adres in de Basisregistratie Personen (BRP) is belangrijk. Voor burgers zelf én voor de overheid. Want alle overheidsinstanties gebruiken de BRP. Daarom hebben wij ingestemd met de aansluiting op de LAA. Op 6 maart 2019 zijn we daadwerkelijk begonnen en ontvingen we de eerste signalen (risicoadressen; hierbij valt te denken aan briefadressen, veel-verhuizers, over-bewoning, doorgangsadressen e.d.) van de LAA.

Inmiddels hebben we 31 adressen gecontroleerd. In veel gevallen administratief, in sommige gevallen ter plaatse. In de meeste gevallen bleken de gegevens correct te zijn in een aantal niet. In de gevallen waarin de gegevens niet bleken te kloppen is een correctie uitgevoerd. Terugkijkend hebben we in tien maanden tijd 'slechts' 31 signalen ontvangen. Landelijk gezien is dat weinig. Dat is een goed teken, blijkbaar hebben we het hier goed voor elkaar. Daarnaast gaat vanwege het feit dat de gemeente Tynaarlo meedoet aan de landelijke aanpak al een preventieve werking uit.

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo	
		2018	2019
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	7,1	7,1
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,1	6,7
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 559	€ 581
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	13,9%	13,7%
Overhead	% van totale lasten	11,8%	13,6%

*Vanwege afwijkende definities en berekening van de indicatoren zijn de waarden van het jaar 2017 niet toegevoegd in deze tabel.

Gemeente specifiek	Norm	Tynaarlo	
		2018	2019
Betaaldiscipline	Percentage betalingen waarbij wettelijke betaaltermijn (30 dagen) is behaald	86,14%	87,82%
Betalingstermijn	Gemiddelde betalingstermijn	20 dagen	19 dagen

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Besturen op basis van vertrouwen, waarbij de inwoner centraal staat.**			
	1.1	Op uiteenlopende manieren bevorderen van het contact en de verbinding met inwoners.	Ja	
2.	**Burgerparticipatie**			
	2.1	Het betrekken van inwoners/partners bij de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van beleid via de Tynaarlose communicatie- en participatieaanpak met uiteenlopende participatievormen.	Ja	
3.	**Overheidsparticipatie en co-creatie.**			
	3.1	Initiatieven van inwoners/partners zoveel mogelijk vanuit een 'ja, mits'-houding ondersteunen/ faciliteren en zo samen concrete producten en activiteiten laten ontstaan.	Ja	
	3.2	Vereenvoudigen en samenvoegen van verschillende subsidie-regelingen t.b.v. maatschappelijke initiatieven tot één uitvoerings-regeling.	Nee	
4.	**Toepassen van nieuwe en/of andere participatievormen binnen de 'Tynaarlose maat'.**			
	4.1	Experimenteren met nieuwe en/of andere vormen van burger- en overheidsparticipatie die passend zijn en aansluiten bij de gemeente die Tynaarlo is.	Ja	
5.	**Digitalisering en gebruikmaken van innovatieve middelen.**			
	5.1	Realiseren van de inzet van de benodigde capaciteit om een impuls te kunnen geven.	Ja	
	5.2	Implementeren van nieuwe applicaties.	Ja	
6.	**Dienstverlening op maat naar onze inwoners.**			
	6.1	Bezorgen reisdocumenten.	Ja	
	6.2	Dienstverleningsconcept herijken.	In ontwikkeling	

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
7.	**Basis op orde - duurzaam en verantwoord financieel beleid.**			
	7.1	Actualiseren van de nota verbonden partijen.	In ontwikkeling	
	7.2	Actualiseren van de financiële verordening.	In ontwikkeling	
	7.3	Onderzoek naar de effectiviteit van de planning & control-cyclus.	In ontwikkeling	
	7.4	Digitalisering van de P&C cyclus.	Ja	
8.	**Volledig grip krijgen op informatieveiligheid (AVG en BIO).**			
	8.1	Dataclassificatie invoeren en uitrollen.	In ontwikkeling	
	8.2	Bewustwording in de organisatie verbeteren door middel van trainingen, presentaties en mystery guest.	In ontwikkeling	
	8.3	Privacy Impact Assessments (PIA's).	In ontwikkeling	
9.	**Aardbevingen/Mijnbouw**			
	9.1	Opkomen voor het belang van gemeente Tynaarlo en haar inwoners in relatie tot alle mijnbouw.	Ja	
	9.2	Participeren in diverse processen en overleggen rond mijnbouw en gaswinning.	Ja	
	9.3	Indien nodig het inzetten van rechtsmiddelen als zienswijzen en beroep.	Ja	
10.	**Andere manier van maaien en onderhoud om diversiteit in groen te verbeteren, en aandacht voor communicatie.**			
	10.1	In overleg en samenspraak met inwoners ophalen welke behoefte er ligt.	In ontwikkeling	

4. Toelichting op afwijkingen

3.2 Vereenvoudigen en samenvoegen subsidieregelingen
In februari 2020 is de adviseur inwonersparticipatie gestart. De focus is het vereenvoudigen van subsidieaanvragen voor inwoners.

6.2 Dienstverleningsconcept herijken
In het 1e kwartaal 2020 starten we met de herijking van het Dienstverleningsconcept. In 2019 is op verzoek van de Raad een "Mystery Guest" onderzoek uitgevoerd. Uit dit onderzoek is gebleken dat de gemeente Tynaarlo er over het algemeen genomen goed uitkomt. De afspraak is gemaakt dat de verbeterpunten die er zijn worden meegenomen in de herijking van het dienstverleningsconcept.

7.1 Actualiseren van de nota verbonden partijen
Samen met de intergemeentelijke werkgroep verbonden partijen is een pilot gestart voor het gebundeld behandelen van planning & control stukken van verbonden partijen in college en raden aan de hand van opleggers. Zo is in één oogopslag te zien hoe wat de actuele situatie is. Doel is de versterking van de rol van de raden en de grip op verbonden partijen. Na de pilotperiode zal de werkwijze opgenomen worden in de geactualiseerde nota verbonden partijen.

7.2 Actualiseren van de financiële verordening
De financiële verordening is in concept klaar en gaat het besluitvormingstraject in. In het tweede kwartaal 2020 worden de verordeningen ter besluitvorming aan uw raad voorgelegd.

7.3 Onderzoek naar de effectiviteit van de planning & control-cyclus
Dit onderwerp is kort aan de orde geweest tijdens de cursus gemeentefinanciën aan uw raad. De financiële verordening geeft ruimte om mogelijk andere keuzes te maken rondom een aantal niet wettelijk verplichte rapportages binnen de planning & control cyclus.

8 Volledig grip krijgen op informatieveiligheid (AVG en BIG/BIO)
In 2019 is het programma informatieveiligheid gestart. De genoemde acties zijn onderdeel van cyclisch werken en maken onderdeel uit van ons reguliere werk.

10.1 Andere manier van maaien en daarbij aandacht voor communicatie
We hebben op twee manieren een ander manier van maaien doorgevoerd. We maaien de bermen niet meer glad en strak maar laten staan wat bloeit en goed is voor de biodiversiteit. Verder maaien we in een twee fase systeem. Dit houdt in dat we eerst maaien, vervolgens het maaisel laten liggen en vervolgens oprapen. Communicatie zal plaatsvinden na het vaststellen van de nota biodiversiteit in het voorjaar 2020.

Hoofdstuk 1 || Veiligheid

1. Hoogtepunten

Ondermijnende criminaliteit
Het integraal ondermijningsbeeld Noord-Drenthe is gemaakt in 2019. Dit is bij ons in de gemeente onder andere gebeurd door het houden van bewustwordingssessies en informatiesessies bij medewerkers van de gemeente, politie, belastingdienst en het openbaar ministerie. Ook is in 2019 een onderzoek uitgevoerd naar de meldingsbereidheid van inwoners van de gemeente Tynaarlo bij signalen van ondermijnende criminaliteit. Het ondermijningsbeeld en het onderzoek geven input voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Het ondermijningsbeeld en het verbeteren van de aanpak van ondermijnende criminaliteit draagt bij aan een veiligere gemeente. Door de bovenstaande aanpak krijgen we de ondermijnende criminaliteit beter in beeld en hierdoor verbeteren we de informatiepositie van de overheid. Vervolgens werken we aan een aanpak om deze criminaliteit het beste aan te pakken, deze aanpak kan zowel bestuurlijk, justitieel, fiscaal en maatschappelijk zijn of een combinatie hiervan.

Project Jardensweg Zuidlaren
Tijdens de jaarwisseling 2018-2019 zijn flinke ongeregeldheden geweest in de wijk. In 2019 heeft een integrale aanpak gelopen op de wijk rond de Jardensweg. Onder andere door inzet van het sociaal team, politie, handhaving, gemeente, veiligheidshuis en buurtbewoners is de problematiek aangepakt. Dit heeft geresulteerd in een verbetering van de leefbaarheid en een rustige jaarwisseling 2019 - 2020.

Inzet extra buitengewone opsporingsambtenaren (BOA's)
De gemeente zet twee boa's in voor toezicht in de openbare ruimte. In 2019 is de capaciteit uitgebreid en worden twee boa's extra ingezet. Zij houden zich bezig met de controle op de naleving van de drank- en horecawet, toezicht bij evenementen en toezicht in de openbare ruimte. Zij worden met name ingezet in de avonduren en in het weekend. Dit vergroot de zichtbare aanwezigheid op straat en daarmee het veiligheidsgevoel van de inwoners.

Indicatoren
Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo		
		2017	2018	2019
Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	42	55	83
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	0,8	0,3	N.n.b.
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	3,0	2,8	N.n.b.
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	2,0	1,5	N.n.b.
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	4,1	4,6	4,5

Meetdatum 28-04-2020
N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Ondermijning - (vermenging criminaliteit onderwereld met bovenwereld).**			
	1.1	Informeren inwoner over het herkennen en melden van ondermijning.	In Ontwikkeling	
	1.2	Versterken samenwerking met RIEC-noord, politie en O.M.	Ja	
	1.3	Onder regie van het RIEC maken van en ondermijning beeld incl. aanpak en prioritering.	Ja	
2.	**Cybercrime - criminaliteit met ICT als middel en doelwit.**			
	2.1	Kennis en daardoor weerbaarheid vergroten van onze inwoners m.b.t. cybercrime en het melden daarvan bij de gemeente.	Nee	
	2.2	Inzet ketenpartners op bestrijding cybercrime.	Nee	
	2.3	Eigen organisatie bewust maken van en beveiligen tegen cybercrime.	In Ontwikkeling	
3.	**Takenpakket BOA's.**			
	3.1	Effectief en flexibel inzetten van BOA's voor preventieve, signalerende en handhavende werkzaamheden.	Ja	
	3.2	Kennen en gekend worden.	Ja	
	3.3	Terugdringen overlast en criminaliteit.	Ja	
	3.4	Samenwerking met ketenpartners verbeteren en uitbreiden.	Ja	
4.	**Mensenhandel - werven, vervoeren, overbrengen, opnemen of huisvesten van een persoon met gebruik van dwang.**			
	4.1	Informeren inwoners over het herkennen en melden van mensen handel.	In ontwikkeling	
	4.2	Vroegtijdig signaleren met ketenpartners van diverse vormen van mensenhandel.	In ontwikkeling	
5.	**Personen met verward gedrag.**			
	5.1	Vroegtijdig signaleren en ontwikkelen dat onder regie van de gemeente een effectieve integrale aanpak van casuïstiek rond dit thema plaats vindt.	In ontwikkeling	
6.	**Jeugd - overlast en middelen gebruik.**			
	6.1	Voorkomen en bestrijden van jeugdoverlast door integrale aanpak met ketenpartners onder regie van de gemeente.	Ja	
	6.2	Voorlichting aan jongeren over drank en drugsgebruik.	Ja	
7.	**High Impact Crimes - woninginbraak, straatroof, geweld en overvallen.**			
	7.1	Cijfers zijn laag. Door preventieve maatregelen cijfers laag houden. Inzet op preventieve maatregelen woninginbraken. Persoonsgerichte aanpak daders. Heterdaadkracht verhogen door bijvoorbeeld stimuleren van appgroepen onder inwoners.	Ja	
8.	**Verkeersveiligheid** **Naast duidelijke en veilige weginrichting aandacht voor gedrag.**			
	8.1	Inzetten op gedragsverandering bij inwoners m.b.t. snelheid, bellen achter het stuur, etc. door voorlichting en repressie.	Ja	

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
9.	**Veiligheidshuis**			
	9.1	Versterken veiligheidshuis Drenthe.	Ja	
	9.2	Het versterken van de zorgpijler binnen het Veiligheidshuis op alle niveaus.	Ja	
	9.3	Het wijzigen van de naam Veiligheidshuis Drenthe naar Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe.	Ja	
	9.4	Het vergroten van de kwalitatieve formatie.	Ja	
	9.5	Procesregisseurs van 2 naar 4 fte.	Ja	
	9.6	Het beter positioneren van de gemeenten en partners in de planning en verantwoordingscyclus.	Ja	
10.	**Project "Koers en kansen"**			
	10.1	Project ter beperking detentieschade en recidive kortgestraften.	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

1.1 Ondermijning
In 2019 is het ondermijningsbeeld gemaakt en is een onderzoek uitgevoerd naar de meldingsbereidheid van inwoners van Tynaarlo bij signalen van ondermijnende criminaliteit. Dit onderzoek bevatte ook voorlichting gericht op het herkennen en melden van ondermijning. Belangrijkste conclusies uit het onderzoek zijn dat bepaalde vormen van ondermijnende criminaliteit, zoals hennepteelt, witwassen en zorgfraude minder snel gemeld worden. Ook moeten mensen een hoge mate van bewijs van daderschap hebben om te melden en speelt de mate van gevolgen voor de buurt een belangrijke rol in het wel/niet melden. Daarom moet de aandacht gericht worden op het bewustzijn creëren op het herkennen van signalen en de negatieve gevolgen van ondermijnende criminaliteit. Dit alles is input voor de aanpak van ondermijning, dit krijgt in 2020 een vervolg.

2.1 en 2.2 Cybercrime
In 2019 is nog geen aparte voorlichting geweest vanuit de gemeente over cybercrime. De cijfers van cybercrime stijgen en cybercrime is de komende jaren een prioriteit in het lokale veiligheidsbeleid.

2.3 Eigen organisatie bewust maken van en beveiligen tegen cybercrime
In 2019 is de week van de bewustwording op het gebied van informatieveiligheid georganiseerd. Sindsdien heeft dit voortdurende aandacht in het programma informatieveiligheid.

4.1 en 4.2 Mensenhandel
Het informeren van inwoners over het herkennen en melden van mensenhandel is onderdeel van de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Komend jaar richten wij ons op het voorlichten van professionals in het signaleren van diverse vormen van mensenhandel.

5.1 Personen met verward gedrag
Deze aanpak is in ontwikkeling. Onder andere het in werking treden van nieuwe wetten (Wet zorg en dwang en de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg) zorgen ervoor dat 2019 een overgangsjaar is, waarin de aanpak ook nog verder wordt ontwikkeld.

Hoofdstuk 2 || Verkeer en vervoer en waterstaat

1. Hoogtepunten

Bushalte Visio de Brink
Visio de Brink had tot eind 2019 twee bushaltes langs de Groningerweg. Voor inwoners met een visuele beperking was de oversteek vanuit Visio de Brink naar de bushalte niet optimaal te bereiken. Met de partners Visio de Brink, Qbuzz, OV-bureau en de Provincie Drenthe hebben we in gezamenlijkheid een veilige en fraaie bushalte gerealiseerd.

Elektrische bussen
Eind 2019 hebben het OV-bureau en Qbuzz 130 nieuwe elektrische bussen aangeschaft. Hiertoe is de bushalte de Punt voorzien van een oplaadmogelijkheid. Deze bussen dragen bij aan verduurzaming, waarbij onze inwoners met name profijt hebben van stille bussen, zonder uitstoot.

Fietspaden-, Wegen- en Knelpuntenplan
In 2019 hebben we het Fietspaden-, Wegen- en Knelpuntenplan aangeboden aan uw raad. Dit plan is samen met onze inwoners opgesteld.

Aanleg oversteek en aanleg openbare ruimte rond sporthal Groote Veen
De oversteek naar de nieuwe sporthal en de twee scholen is net voor de kerst 2019 aangebracht. Hierbij kunnen fietsers en voetgangers in twee keer oversteken en is tevens de komgrens naar een logische plek verplaatst. Naast de oversteek is ook de openbare ruimte aangelegd.

Rotondes
In november 2019 is de rotonde in Zuidlaren voorzien van een beeltenis van Berend Botje. De rotonde past nu bij de uitstraling van Zuidlaren. Eind van het jaar 2019 is de rotonde in Tynaarlo in samenwerking met de provincie Drenthe aangelegd. De rotonde biedt het dorp Tynaarlo een tweede fraaie en veilige aansluiting op de N386 en het sportveld.

Overstapplek N34 Zuidlaren
De overstapplek bij de N34 in Zuidlaren ging bijna aan zijn eigen succes ten onder. Doordat steeds meer buslijnen hier samenkomen was de ruimte op het parkeerterrein te klein voor fietsen en auto's. In 2019 is de parkeerplaats uitgebreid en is een voorziening gerealiseerd om water te tappen en de telefoon op te laden.

Doorfietsroute De Groene As
Op 25 september 2019 is het deel Taarlosebrug-Onlandweg van de doorfietsroute Assen-Groningen geopend.

Afronding Tusschenwater
Op 10 april 2019 is het project afgesloten en het gebied opengesteld voor publiek. De Dijk is hiermee een mooie recreatieve fiets- en wandelroute geworden, waarbij voldoende ruimte is gecreëerd voor water.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Investeren in veilige wegen en bruggen (ook in het buitengebied).**			
	1.1	Het beleid vervolmaken en vastleggen in een uitvoeringsprogramma voor de komende vier jaren.	In ontwikkeling	
2.	**Stimuleren van het fietsen.**			
	2.1	Inventariseren van onze fietspaden t.b.v. een bij de ambities passend uitvoeringsprogramma voor de komende vier jaren.	Ja	
3.	**Het herstellen en verbeteren van enkele fiets- en wandelpaden per jaar.**			
	3.1	We verwachten de uitkomsten van dit plan mee te nemen in de perspectievennota 2019. Voor de Hunebedstraat komen wij bij de voorjaarsbrief 2019 terug, waarbij we goed kijken naar de kansen om werk met werk maken.	Ja	
4.	**Duurzame verlichting op basis van een haalbaar vervangingsplan en een nog op te stellen ambitiedocument.**			
	4.1	Tynaarlo kent ca. 7500 lichtmasten van nieuw tot redelijk op leeftijd. Op basis van de in 2018 opgestelde technische inventarisatie wordt technisch staat op een rij gezet.	Ja	
5.	**Evaluatie en Update BOR systematiek.**			
	5.1	Opstellen evaluatie en daarmee leerdoelen voor de komende jaren.Hierin nemen we ook het eventuele effect van areaaluitbreiding op het BOR budget mee.	In ontwikkeling	
6.	**Betere afstemmingen in vervoersnetwerk o.a. door in te zetten op kleine transferia langs de A28 en N34.**			
	6.1	Bushalte afrit A28 bij carpool Vriezerbrug.	In ontwikkeling	
7.	**Versterken haltevoorziening bij Visio De Brink.**			
	7.1	Bushalte	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

1.1 en 5.1 Bruggen en Bor

Wat betreft de openbare ruimte zijn we bezig met het schrijven van beheerplannen. Dit doen we voor de vakgebieden wegen, bruggen en beschoeiing, groen en openbare verlichting. In deze plannen beschrijven we de karakteristieken van ons werkgebied, alsook de beschikbare middelen voor onderhoud en vervanging. In deze plannen kijken we 10 jaar vooruit. Jaarlijks beoordelen we deze plannen opnieuw en vullen we ze aan waar nodig zodat de beheerplannen altijd up-to-date zijn. Het schrijven van de beheerplannen is eind 2019 gestart en de verwachting is dat we voor de zomer 2020 de plannen in concept gereed hebben.

6.1 Bushalte afrit A28

De voorbereiding is opgepakt samen met de Provincie en Rijkswaterstaat. Op dit moment loopt een onderzoek hoe we dit verkeersknelpunt het beste kunnen oplossen.

Hoofdstuk 3 || Economie

1. Hoogtepunten

Bereikbaar en ondersteunend loket voor ondernemers
Wij horen positieve geluiden van de ondernemers over de aanwezigheid en de bereikbaarheid van de loketfunctie voor de ondernemers. Met de inzet van de bedrijvencontactfunctionaris sluiten we aan op de bestaande structuren en hebben we met de ondernemersverenigingen contact. Ook hebben we in 2019 de eerste netwerkbijeenkomsten geïnitieerd. We willen met deze bijeenkomsten doorgaan om op die manier de vragen en de behoeften van ondernemers in beeld te houden en om samen te zoek-en naar passende oplossingen.

Sterke regionale marketing
Door samen te werken binnen de Kop van Drenthe wordt de regio op de kaart gezet en dat is goed voor de regionale en lokale recreatie. Samen met andere gemeenten in Noord-Drenthe bundelen we de krachten en wordt een regiocoördinator ingezet die zichtbaar met en voor (recreatieve) onder-nemers aanwezig is. Wij hebben met de twee resterende ondernemers die de Toeristische Informatie Punt (TIP) functie hebben ingevuld afspraken gemaakt over de transformatie naar meer regionale marketing. De regionale samenwerking in Drenthe heeft ondermeer geleid tot het benoemen van de N34 als Hunebed Highway en een goed bekeken en gewaardeerd tv-programma: ‘Op Weg: Hunebed Highway’.

Glasvezel in buitengebieden
Inmiddels zijn de afspraken en besluiten voor de aanleg van glasvezel in het hele buitengebied van Tynaarlo gereed. Met de besluitvorming op 28 januari 2020 kunnen zowel het Drenths Glasvezel Collectief als Glasvezel Noord aan de slag.

Indicatoren
Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo		
		2017	2018	2019
Functiemenging	%	45,1%	45,6%	46,4%
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	144,6	150,1	157,5

Meetdatum 28-04-2020
N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Ondersteuning voor activiteiten en PR in kernen op basis van promotieplannen en activiteiten die goed zijn voor 'Bruisende kernen'.**			
	1.1	Uitvoering motie 'Bruisende kernen'.	In ontwikkeling	
	1.2	Faciliteren en begeleiden planvorming en uitwerking van plannen.	In ontwikkeling	
2.	**Lokale en versnipperde promotie in dorpen verruilen voor sterkere regionale en verbonden promotie.**			
	2.1	Structuren van uitvoeringsorganisaties wijzigen. De provincie Drenthe, Marketing Drenthe, de regio's en het recreatieschap Drenthe streven naar het bundelen van krachten en middelen.	Ja	
3.	**Vitale vakantieparken**			
	3.1	Wij gaan met ondernemers in onze gemeente in gesprek.	Ja	
4.	**Actieve rol voor toekomstige internetverbindingen.**			
	4.1	Ondersteunen van Drents Glasvezel Collectief en Coöperatie Glasvezel Noord.	Ja	
5.	**Onderzoeken nieuwe vestigingsmogelijkheden voor lokale ondernemers.**			
	5.1	Maakt deel uit van het project Omgevingsvisie.	In ontwikkeling	

4. Toelichting op afwijkingen

1.1 en 1.2 Bruisende kernen

In 2019 hebben we met initiatiefnemers en ondernemers in de dorpen Vries en Eelde/Paterswolde gesproken over de ideeën. Daar is in een gezamenlijk overleg een keus gemaakt welke plannen uitgevoerd gaan worden. Het heeft tijd gekost, maar de plannen zijn tot stand gekomen doordat partijen elkaar vinden en gebruik maken van elkaars kennis en kunde. In december 2019 hebben we daar een besluit over genomen zodat er duidelijkheid is bij initiatiefnemers en ondernemers.

5.1 Vestigingsmogelijkheden voor nieuwe ondernemers

Wij zijn in 2019 gestart met een intensiever contact met ondernemers via de bedrijvencontactfunctionaris. Ook in het kader van de omgevingsvisie sluiten we aan met een tafel economie. In december 2019 heeft daarvoor een eerste bijeenkomst plaatsgevonden met stakeholders, waar de behoeften en de ideeën met betrekking tot vestigingsmogelijkheden ook aan bod komen.

We zijn actief met de provincie in gesprek om de bedrijvenregeling te vereenvoudigen zodat de ondernemers er wel gebruik van kunnen blijven maken.

Hoofdstuk 4 || Onderwijs

1. Hoogtepunten

Realisatie schoolgebouwen inclusief sportgelegenheid
Binnen het accommodatiebeleid zijn een aantal projecten in 2019 afgerond. Zo zijn de scholen in Groote Veen in gebruik genomen en is de dubbele sporthal in Groote Veen opgeleverd. Ook zijn obs het Oelebred inclusief gymzaal in Tynaarlo en obs de Westerburcht in Eelde afgerond en in gebruik genomen.

Ten aanzien van het accommodatiebeleid in Zuidlaren werd in het voorjaar 2019 bekend dat het Harens Lyceum stopt met het voortgezet onderwijs. Door deze wezenlijke verandering is besloten de plannen voor Zuidlaren te herzien. Hierover is de raad onder andere in april 2019 geïnformeerd. Omdat wij nog steeds toekomstbestendige onderwijs en sportaccommodaties willen realiseren, gaan wij een herziening van het accommodatiebeleid Zuidlaren aan uw raad voorleggen.

Gezonde scholen
Er zijn mooie resultaten behaald op de scholen door in werkgroepen met ouders, leraren en leerlingen projecten op te pakken. Er worden samen met de buurtsportcoaches bovenbouwleerlingen opgeleid om zelf spellen op het plein te organiseren. De doelstellingen van de gezonde school worden bereikt.

Indicatoren
Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo		
		2017	2018	2019
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	0,2	0,00	N.n.b.
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	15	13	N.n.b.
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie(vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,0%	0,8%	N.n.b.

Meetdatum 28-04-2020
N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Afronding realisatie sporthallen Groote Veen.**			
	1.1	In 2018 is gestart met de bouw van de dubbele sporthal in Groote Veen. De dubbele sporthal moet uiterlijk eind 2019 zijn opgeleverd.	Ja	
2.	**Planvorming terrein Wenakkers Zuidlaren.**			
	2.1	Al vanaf 2017 is de gemeente in gesprek met sportverenigingen en het onderwijs over de realisatie van nieuwe sporthallen op locatie De Wenakkers.	In ontwikkeling	
	2.2	Belangrijke stap is dat overeenstemming moet komen met FC Zuid-laren over de herinrichting van het terrein.	In ontwikkeling	
3.	**Onderzoek naar passend onderwijs.**			
	3.1	Onderzoek door CMO Stamm wordt uitgevoerd.	Ja	
4.	**Regie op passend onderwijs.**			
	4.1	Vertaling van het onderzoek naar rol en beleid is gereed.	In ontwikkeling	
5.	**Goed onderwijs onder verantwoordelijkheid van de schoolbesturen.**			
	5.1	LEA (lokaal educatieve agenda) overleg weer regelmatig organiseren.	Ja	
	5.2	Bestuurlijke afstemming met Stichting Baasis.	Ja	
6.	**Zoeken naar nieuwe wegen om laaggeletterdheid bij name autochtone inwoners op te pakken.**			
	6.1	Deelname aan het bondgenootschap voor geletterdheid in Drenthe. Verkennen vormen en wegen.	Ja	
	6.2	Voortzetten Taalhuis.	Ja	
7.	**Jeugdproblematieken vroeg signaleren: speciale focus gericht op voorkomen van pesten, roken en verslavingen. Vroegsignalering echtscheidingen.**			
	7.1	De huidige preventieactiviteiten jeugd in kaart brengen en samen met stakeholders op basis van beschikbare bronnen (zoals de monitor sociaal domein) focus aanbrengen in de activiteiten.	In ontwikkeling	

4. Toelichting op afwijkingen

2.1 en 2.2 Planvorming terrein Wenakkers Zuidlaren

In het voorjaar van 2019 werd bekend dat het Harens Lyceum heeft besloten om de vestiging in Zuidlaren te sluiten vanaf het schooljaar 2020/2021. Met dit besluit viel een belangrijke pijler weg onder de plannen voor een onderwijs- en sportcampus aan de Wenakkers. Wij vonden het daarom noodzakelijk om het accommodatiebeleid Zuidlaren, en specifiek de plannen rondom de Wenakkers, te heroverwegen. Hierover hebben we uw raad per brief geïnformeerd op 9 april 2019. In de eerste maanden van 2020 bieden we een herziene versie van het accommodatiebeleid Zuidlaren bij uw raad aan.

4.1 Regie op passend onderwijs

In 2019 is het onderzoek naar de stand van Passend Onderwijs afgerond. Daaruit komt naar voren dat er overeenstemming is over passend onderwijs en dat maatwerk belangrijk is. Het rapport geeft ook aan dat er verbeteringen mogelijk zijn in de aansluiting, waarbij de regie tussen onderwijs en zorg een verbeterpunt is. Binnen het LEA (de lokale educatieve agenda, waar alle onderwijspartners bij betrokken zijn) worden de aanbevelingen uit de rapportage besproken. Ze worden in 2020 in de praktijk verder uitgewerkt. In de brief van 26 november 2019 is de gemeenteraad daarover geïnformeerd.

7.1 Vroeg signalering jeugd problematiek

Er is al het een en ander gerealiseerd, maar is ook nog in ontwikkeling. Het is onderdeel van de nog vast te stellen gebiedsagenda.

Hoofdstuk 5 || Sport, cultuur en recreatie

1. Hoogtepunten

Sport, bewegen en cultuur in het sociale domein
In 2019 zijn de cultuurcoaches gestart en leveren de buurtsportcoaches een belangrijke bijdrage aan de doelstellingen in het sociale domein. Zij zetten zich ervoor in dat alle kwetsbare inwoners mee kunnen doen in de samenleving. De opgave is om te voorkomen dat mensen in (zwaardere) zorg terechtkomen door middel van preventieve en licht-curatieve programma's, waaronder:

- Seniorenfittest Vries: 183 deelnemers waarvan 115 voldoende actief. Van de groep onvoldoende actieven zijn 59 personen doorverwezen naar bestaand of nieuw sportaanbod. Negen personen zijn doorverwezen naar overige aanbod zoals 'Grip en Glans' en 'valpreventie'.
- Fietslessen nieuwkomers: In 2019 hebben 18 nieuwkomers fietslessen gehad. Dit bevordert de integratie, zowel voor volwassenen als voor jeugdigen die nu zelf naar school kunnen fietsen en niet meer afhankelijk zijn van openbaar vervoer.
- Nationale Diabetes Challenge: Buurtsportcoaches hebben samen met zorgaanbieders twee wandelgroepen gerealiseerd voor mensen met diabetes type 2: bewegen in plaats van (meer) medicijnen. Deelnemers en doorverwijzers zijn enthousiast en hebben onder andere meegedaan aan de Hunzeloop.
- Koningsspelen: 1.229 basisschoolleerlingen hebben kennis gemaakt met het rijke sport- en beweegaanbod in de gemeente. Voor veel sportaanbieders het moment in het jaar om nieuwe jeugdleden te enthousiasmeren voor hun vereniging. Organisatie en coördinatie ligt in handen van de buurtsportcoaches.
- Team-Up!: De buurtsportcoaches organiseren voor leerlingen van de taalklas en jonge bewoners van de Tussenvoorziening in Eelde, lessen 'Team-Up'. Een door WarChild ontwikkeld programma van gestructureerde recreatieve sport-, spel- en bewegingsactiviteiten waarbij kinderen van 6 tot 18 jaar uit oorlogsgebieden leren hoe ze met hun gevoel kunnen omgaan.
- Sport Maakt Actief: Samenwerking buurtsportcoaches met WPDA t.b.v. re-integratie mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.
- Beweegparken: Met inzet van de buurtsportcoaches zijn twee beweegparken (De Groeve en Zuidlaren) gerealiseerd, inclusief een sterk lokaal netwerk.
- De cultuurcoaches richten zich met name op de doelgroepen in het sociaal domein. In het najaar zijn ze gestart met het leggen van nieuwe verbindingen tussen culturele partijen maar ook tussen culturele partijen en (potentiele) deelnemers waardoor veel van onze inwoners positieve ervaringen hebben opgedaan. Positieve verhalen delen we met onze inwoners via de tafel van onze burgemeester (ook digitaal) en proberen zo in samenwerking met de sociale teams onze inwoners te activeren om mee te doen.

Speelvoorzieningen
In 2019 zijn vanuit het speelruimtebeleid meerdere speelplekken samen met buurtbewoners en jeugd vernieuwd of aangevuld met nieuwe toestellen. Op een aantal speelplekken hebben de initiatiefnemers een ludieke opening georganiseerd voor en door de buurt.

In 2019 zijn de volgende speelplaatsen aangepakt:

- **Vries**: Lottinge, Voorste Kampen, Tipkampen,
- **Zuidlaren:** Oranjelaan-Margrietlaan, Egge-Winkelakkers, Hulstlaan-Eikenlaan, schoolplein CKC Jonglaren, Garnizoenslaan.
- **Eelde-Paterswolde:** Madelief, Zuurstukken, Voortstukken, Braamstukken, Parmentierweg
- **De Groeve:** Driehoekskamp

De schoolpleinen in Tynaarlo (obs het Oelebred), Vries (obs de Vijverstee) en Eelde (obs Westerburcht) zijn na vernieuwbouw heringericht en voldoen weer aan alle eisen. Er is ruimte voor spelen, groen en parkeren. Er is ook gekeken naar veilige loop- en fietsroutes.

Cultuur
Naast bewegen en sporten bieden culturele evenementen en activiteiten ook een kans voor alle inwoners om mee te doen. We hebben geïnvesteerd in het versterken van de contacten in het veld en er zijn veel activiteiten gestart, soms met steun van een subsidie. We zijn trots dat we weer een stap hebben gezet in het verder verbinden en verbeteren van cultuur. We zien in de activiteiten die georganiseerd worden, zoals het Tweiduuster Brinkfestival, het Koepeltjesfestival en de plannen in het kader van 75 jaar Vrijheid hele mooie activiteiten die aansluiten bij de inwoners. En ook in de samenwerking met de bibliotheek en musea is er veel aandacht voor de maatschappelijke verbindingen, meer dan alleen een de aandacht op kunst of cultuur. De wereldkeuken die door de Buitenplaats wordt georganiseerd is daarvan een mooi voorbeeld. Naast de activiteiten vinden we de plaats waar die activiteiten plaatsvinden en elkaar kunnen versterken ook belangrijk. Daarom zetten we veel energie in het creëren van laagdrempelige ontmoetingsplaatsen. In Eelde wordt gewerkt met veel verschillende instellingen om de notenkraker en ons dorpshuis om te vormen tot een cultuurhuis waarin ingezet wordt op het kunnen mee doen van al onze inwoners.

Natuur en landschap met aandacht voor bomen, biodiversiteit en waterberging
In 2019 hebben we 25 kilometer aan bermen in het buitengebied voorzien van een bloemenmengsel. Na wegonderhoud wordt de berm netjes gemaakt en hierbij zaaien we het bloemenmengsel. Het afgelopen jaar hebben we weer een aantal oude bomenstructuren hersteld met jonge aanplant. Enerzijds omdat deze verdwenen was, bijvoorbeeld in Bunne. Anderzijds doordat de structuur achteruit is gegaan, bijvoorbeeld bij de beuken aan de Groningerweg in Vries en de Groningerweg in Eelderwolde.

Ook zijn het project natuurerf, herstel Boerenerven Zeegse en de versterking van de biodiversiteit in Bunne en Winde afgerond. De ontwikkeling van Tusschenwater is afgerond en we zijn gestart met project Noordma, waar natuuropgaven en waterberging hand in hand gaan

Nieuwe collega's in het groenonderhoud
Eind 2018 hebben we 25 collega's met een WSW-indicatie (Wet Sociale Werkvoorziening) erbij gekregen. 2019 was het jaar dat we de ploeg het hele jaar in dienst hadden. We hebben het jaar afgesloten met een ziekteverzuim van 5,02%. Dit percentage ligt fors lager dan het landelijke gemiddelde van 10 - 12% voor het ziekteverzuim bij WSW-bedrijven.

Bij het opheffen van Alescon hebben we ook een aantal werkzaamheden overgenomen. Dit doen we nu in eigen beheer. Dit geldt dan onder andere voor het maaien en onderhoud van sportvelden en het maaien van extensief gras.

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Effectieve manieren om allochtone inwoners te laten integreren.**			
	1.1	Kleinschalige opvang voor nieuwkomers.	Ja	
	1.2	Tijdige betrokkenheid van andere deelnemende gemeenten.	Ja	
	1.3	Planvorming integratie allochtone inwoners gericht op vinden van werk.	Ja	
	1.4	Blijven inzetten op goede begeleiding nieuwkomers en contact met Inlia onderhouden.	Ja	
	1.5	Inzetten op tijdig afstemming en commitment van omliggende ont-vangende gemeenten voor inwoners in TUVO.	Ja	
2.	**Herijken subsidiebeleid.**			
	2.1	Subsidiebeleid wordt herijkt.	In ontwikkeling	
	2.2	Eenvoudiger en toegankelijke regels.	In ontwikkeling	
	2.3	Verbindingen leggen tussen initiatiefnemers, gemeente en inwoners.	Ja	

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
3.	**Budgetten beschikbaar hebben om initiatieven vanuit dorpen en inwoners voor versterking van leefbaarheid en minimale sociale structuren mogelijk te maken.**			
	3.1	Hoogte subsidies sport, cultuur, maatschappelijke activiteiten en dorpsbudgetten aanpassen in verhouding met wensen en behoeften.	Ja	
4.	**Jeugd blijvend in aanraking laten komen met sport, cultuur.**			
	4.1	Inzet sport- en cultuurcoach voor activiteiten gericht op sportkennis-making en structurele sport/cultuurdeelname (inclusief zwemvaardigheid).	Ja	
	4.2	Inzet jeugdsport- en cultuurfonds.	Ja	
5.	**Behouden van culturele uitingen in de gemeente.**			
	5.1	Ondersteunen door advies en subsidie van activiteiten.	Ja	
	5.2	Een aantrekkelijke grotere activiteit op gebied cultuur per jaar.	In ontwikkeling	
	5.3	Een meerjarig plan voor Museum de Buitenplaats vaststellen met oog voor bijdrage aan samenleving.	Ja	
6.	**Bibliotheek stelt veranderplan op.**			
	6.1	Tussenevaluatie Meerjarenplan bibliotheek.	Ja	
7.	**Voortzetten van de ingezette lijn van overheidsparticipatie bij initiatieven speelvoorzieningen.**			
	7.1	Lopende projecten afronden en nieuwe initiatieven samen met in-woners oppakken.	Ja	
	7.2	Doorzetten van de positieve voorbeelden in de afgelopen jaren.	Ja	
8.	**Vitaal platteland stimuleren door mee te doen in kansrijke projecten.**			
	8.1	Co-financiering projecten van derden.	Ja	
	8.2	Stimuleren van (Dorps)initiatieven die een leefbaar en Vitaal Platteland bevorderen.	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

2.1 en 2.2 Herijken subsidiebeleid

De herijking van het subsidiebeleid wordt in 2020 opgepakt. Daarmee worden ook verbeteringen die door de accountant worden aangereikt meegenomen.

5.2 Een aantrekkelijke grote activiteit

Het doel is om in navolging van de culturele gemeente de opbrengsten en ideeën ondermeer te borgen met een grote aantrekkelijke activiteit. In 2019 zijn veel voorbereidende werkzaamheden geweest om op het gebied van cultuur, ondermeer het starten met cultuurcoaches. Ook wordt er gewerkt aan voorbereidingen in het kader van 75 jaar vrijheid waar gemeentebreed een mooie grotere activiteit voor wordt opgetuigd, samen met veel vrijwilligers en verenigingen.

Hoofdstuk 6 || Sociaal domein

1. Hoogtepunten

In 2019 hebben we binnen het Sociaal Domein ingezet op 5 grote trajecten:

1. **Kadernota Sociaal Domein 2020 – 2024**
   De kadernota Sociaal Domein 2020-2024 is in 2019 geschreven, waarbij we inwoners en maatschappelijke organisaties hebben betrokken vanaf de start van dit proces. De kadernota geeft de focus, visie en kaders aan voor de transformatie van het sociaal domein voor de komende vier jaren. De raad is geïnformeerd op 30 oktober 2019.

2. **Ontwikkeling toegangsmodel**
   Om de dienstverlening aan de inwoners zo optimaal mogelijk te laten verlopen hebben wij in 2019 de contouren van het nieuwe toegangsmodel verkend. Tijdens de uitwerking wordt gekeken wat nodig is om de dienstverlening naar de inwoner zo goed mogelijk te organiseren.

3. **Inkooptraject WMO/Jeugd**
   Ten aanzien van het Inkooptraject WMO - Jeugd is een vertraging opgetreden als gevolg van het stilleggen van het aanbestedingstraject op een aantal onderdelen. Dit was nodig omdat diverse grote zorgaanbieders op een aantal onderdelen een rechtelijke uitspraak wilden. Medio december 2019 heeft de kantonrechter uitspraak gedaan en de gemeente gelijk gegeven met uitzondering van één punt. Dit betreft de systematiek van de kostprijsberekening.

4. **Herijking van de kadernota Werk, inkomen en meedoen**
   Op 17 december 2019 heeft de raad de kadernota Werk, inkomen, meedoen - Participatie en Participatiewet in de gemeenten Aa en Hunze, Assen, Tynaarlo 2020-2023 vastgesteld. Deze kadernota beschrijft de visie, doelen en prioriteiten van het beleid werk en inkomen.

   De kadernota is ten opzichte van 2014 geactualiseerd. De visie en uitgangspunten zijn in overeenstemming gebracht met het sociaal domein als geheel. De doelen rondom werk, inkomen en meedoen zijn aangescherpt. Er zijn drie prioriteiten gesteld om werk en inkomen binnen de beschikbare rijksmiddelen uit te kunnen voeren en de verantwoordelijkheid tussen de gemeenten, het werkplein en verbonden maatschappelijke organisaties zijn beschreven.

5. **Implementatie van het maatregelenpakket**
   In de perspectievennota 2019 heeft uw raad ingestemd met het maatregelenpakket sociaal domein met als doel om vanaf 2020 besparingen te realiseren en vanaf 2021 rijksbudgetairneutraal te werken binnen het sociaal domein. In het najaar 2019 is een implementatiemanager gestart die in 2019 vooral gewerkt heeft aan het toetsen van de uitvoerbaarheid van het maatregelenpakket.

Analyse tekorten jeugd
Middels verschillende onderzoeken (lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk) hebben we inzicht gekregen in de tekorten in het sociaal domein. Deze inzichten zijn meegenomen in het Maatregelenpakket Sociaal Domein. Naarmate de tijd vordert kunnen we niet anders dan concluderen dat de uitvoerbaarheid van de maatregelen langer op zich laat wachten dan destijds verondersteld. Juridische procedures rondom de NMD inkoop, maar ook de complexiteit om ombuigingen te realiseren in samenwerkingsverbanden zijn hiervan een voorbeeld. Maar het is een doorlopend proces die blijvend vraagt om monitoring en analyses.

Maatregelenpakket Sociaal Domein:
Aanpassing verordening WMO - jeugd: De verordening wordt aan de raad voorgelegd.

Bestuurlijk Transformatie Akkoord Drenthe
De twaalf Drentse gemeenten en de vijf grootste jeugdhulpaanbieders in Drenthe hebben hun ambitie om gezamenlijk zorg te dragen voor een kwalitatief goed en betaalbaar jeugdhulpaanbod vastgelegd in het Bestuurlijk Transformatieakkoord Jeugd 2019-2022. Er waren veel aannames en veronderstellingen over de oorzaken van de jeugdhulptekorten in Drenthe. In het eerste kwartaal van 2019 is er een analyse uitgevoerd op basis van bestaande informatie bij zowel gemeenten als jeugdhulpaanbieders, zowel financieel als op inhoud. Door het uitvoeren van deze gezamenlijke analyse is een gemeenschappelijk startpunt ontstaan. Vanuit deze analyse zijn uitvoeringsdoelen geformuleerd, die moeten leiden tot de gewenste bewegingen op het gebied van jeugdhulp om de transformatiedoelen te halen. Afgesproken werd om aan de volgende bewegingen prioriteit te geven:

- Van probleemgericht naar positieve gezondheid;
- Van stepped care naar matched care;
- Van regeldruk naar waarde toevoegen en
- Van versnippering naar samenwerking: Onderwijs voor elk kind.

Decentralisatie Beschermd Wonen
De eerste stappen binnen de decentralisatie Beschermd Wonen zijn gezet door middel van de opzet van het regioplan Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang. Binnen dit plan wordt de intentie uitgesproken om de decentralisatie van Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang de komende jaren gezamenlijk op te pakken. Er is besloten om dit in NMD verband verder op te pakken en het dus in twee regio's op te splitsen.

Positief Opgroeien in de Drentse Sportvereniging (POD Sport)
POD Sport wordt actief aangeboden bij de sportverenigingen en is succesvol opgestart/geïntegreerd bij voetbalverenigingen VAKO en FC Zuidlaren en VVActief, Ritola Korfbal, Ritola Volleybal, BV Excercitia en er is een brede aanpak met meerdere partijen in het dorp Zeijen. Het uitgangspunt is dat kinderen in een veilige, stimulerende omgeving kunnen opgroeien en hun talenten kunnen ontwikkel-en.

Jongeren op gezond gewicht (JOGG)
Nieuw binnen JOGG was dit jaar de aandacht voor de doelgroep 0-4-jarigen. Er is voor deze doelgroep een tweeledige samenwerking met het consultatiebureau. Ingezet wordt op het uitdelen van de 'groentehapjes in 10 stapjes' pakketten, waarbij ouders gestimuleerd worden om op het moment van de eerste hapjes dit te doen met (verse) groentes. Daarnaast is het sport- en beweegaanbod voor deze doelgroep actief onder de aandacht gebracht bij ouders. Het consultatiebureau geeft ouders bij een eerste afspraak een flyer mee met verwijzing naar sport- en beweegaanbod voor deze jonge doelgroep.

Aan de slag met preventie
Vanuit het concept 'positieve gezondheid' is met netwerkpartners een uitvoeringsplan opgesteld voor een integrale aanpak gezondheidspreventie voor 2020-2023. Eén en ander is in gezamenlijkheid opgepakt met de activiteiten rondom het opstellen en uitvoeren van de kadernota.

Fysieke toegankelijkheid / Inclusie
In 2018 is de notitie 'Op weg naar een inclusief Tynaarlo' vastgesteld. De uitvoering van de daarin opgenomen maatregelen is in 2019 gestart.

In 2019 hebben wij voor de sporthal Groote Veen en de gymzaal Tynaarlo, ondanks dat de bouwfase al was gestart, in overleg met het VN Panel alsnog een zodanige slag gemaakt dat deze gebouwen goeddeels aan de prestatie eisen qua toegankelijkheid voldoen. Daarnaast is in 2019 voor aan-passingen aan vier gebouwen met een openbare functie subsidie toegekend.

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo		
		2017	2018	2019
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	587,0	604,6	627,5
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	0%	0%	N.n.b.
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	3%	4%	N.n.b.
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	67,1%	68,5%	N.n.b.
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	2%	2%	N.n.b.
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	251,4	242,0	232,7
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	278,1	246,9	N.n.b.
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	9,6%	9,8%	9,4%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	0,6%	0,6%	0,6%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	0,2%	0,2%	0,2%
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	340	420	470

Meetdatum 28-04-2020
N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Goed sociaal beleid.**			
	1.1	Opstellen kadernota Sociaal Domein en opstellen uitvoeringsplan. Dit doen we gezamenlijk met inwoners en het platform Burgerparticipatie	Ja	
2.	**Financieel tekort jeugd analyseren.**			
	2.1	Afhankelijk van het onderzoek eind 2018 naar de overschrijding jeugdhulp maatregelen nemen.	In ontwikkeling	
3.	**Invoeren abonnementstarief Wmo.**			
	3.1	Analyseren invoering abonnementstarief Wmo en wanneer noodzakelijk actie ondernemen richting VNG of Ministerie.	Ja	
4.	**Samenwerking met zorgverzekeraar en huisartsen ter voorkoming van duurdere zorg.**			
	4.1	Voortzetting samenwerking tussen gemeenten en de zorgverzekeraar die onder andere verantwoordelijk is voor de inkoop van de huisartsenzorg.	Ja	
	4.2	Samen met de huisartsen in onze gemeente het project POH Jeugd verder uitrollen.	In ontwikkeling	
5.	**Doorontwikkeling toegang: in 2019 een besluit nemen over de organisatievorm van de sociale teams en dit uitvoeren.**			
	5.1	Maakt deel uit van kadernota sociaal domein.	In ontwikkeling	
6.	**Realistische effectiviteitsmeting, zowel bij zorgaanbieders als bij voorzieningen die voor iedereen (zonder verwijzing) beschikbaar zijn.**			
	6.1	De resultaten van de evaluatie resultaatgericht inkopen en werken (in NMD verband) doorvoeren.	In ontwikkeling	

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
7.	**Provinciale samenwerking rondom jeugdhulp.**			
	7.1	Regionale vertaling en uitvoering Actieprogramma 'Zorg voor de jeugd' gericht op: betere toegang tot jeugdhulp.	In ontwikkeling	
	7.2	Aanstellen praktijkondersteuner gecertificeerde instellingen (GI) en opstellen Drentse jeugdacademie.	In ontwikkeling	
	7.3	Maken afspraken met aanbieders jeugdhulp die beslag krijgen in een Bestuurlijk Transformatie Akkoord Jeugdhulp Drenthe.	In ontwikkeling	
8.	**Jeugdgezondheids- zorg Icare/GGD.**			
	8.1	Afspraken maken en uitvoering geven aan preventie.	Ja	
9.	**Aandacht voor armoede- en schuldenproblematiek.**			
	9.1	Uitvoering vastgesteld beleid armoede en schulden 2018-2021.	Ja	
10.	**Herijking beleidsnota participatiewet/Prestatieovereenkomst WPDA.**			
	10.1	Nieuwe beleidsnota in SDA-verband in co-creatie met inwoners.	Ja	
11.	**Transformatie WPDA incl. de BOR.**			
	11.1	Uitvoering geven aan transformatie met alle betrokken partners.	Ja	
12.	**Afwikkeling opheffing Alescon.**			
	12.1	Werkzaamheden die nog doorlopen en (trachten) af te ronden.	In ontwikkeling	
13.	**Zoeken naar effectieve manieren om allochtone inwoners te laten integreren.**			
	13.1	Onderzoeken wat nodig is.	Ja	
	13.2	Plan van aanpak opstellen en uitvoeren.	In ontwikkeling	
	13.3	Met WPDA op zoek naar een gezamenlijk inzicht met betrekking tot de allochtone inwoners.	In ontwikkeling	
14.	**Jeugdoverlast oplossen door meer naar de oorzaak te kijken.**			
	14.1	Samen met BOA's, AOV'ers, CJG-plan van aanpak uitvoeren.	In ontwikkeling	
	14.2	Rol sociale teams uitwerken. Geïntegreerde werkwijze ontwikkelen.	In ontwikkeling	
15.	**Jeugdproblematieken vroeg signaleren: speciale focus gericht op voorkomen van pesten, roken en verslavingen.**			
	15.1	Screening leerlingen PO door buurtsportcoaches (MRT, sport-deelname/zwemvaardigheid, leefstijl).	Ja	
	15.2	Buurtsportcoaches gaan POD Sport uitrollen bij meer sportaanbieders.	Ja	
16.	**Sport, cultuur en bewegen in het sociale domein.**			
	16.1	Verbinden sport, cultuur & bewegen met onderwijs, buurt en zorg.	Ja	
	16.2	Focus op kwetsbare inwoners.	Ja	
	16.3	Focus op gezonde leefstijl.	Ja	
	16.4	Aanhaken Drenthe doet mee, opstellen uitvoeringsplan Tynaarlo.	Ja	
17.	**Structurele invulling buurtcoaches.**			
	17.1	Evaluatie in 2021.	In ontwikkeling	
	17.2	Plan tot structurele invulling om effecten te bereiken.	In ontwikkeling	

4. Toelichting op afwijkingen

2.1 Financieel tekort jeugd analyseren. Afhankelijk van het onderzoek eind 2018 naar de overschrijding jeugdhulp maatregelen nemen
Middels verschillende onderzoeken (lokaal, regionaal, provinciaal en landelijk) hebben we inzicht gekregen in de tekorten in het sociaal domein. Maar het is een doorlopend proces die blijvend vraagt om monitoring en analyses.

4.2 Uitrollen praktijkondersteuners Huisartsen
Met drie huisartsenpraktijken zijn in 2019 afspraken gemaakt over de inzet van de praktijkondersteuner huisarts in 2019 en 2020. Met drie andere huisartsenpraktijken ronden we dit proces in het eerste kwartaal van 2020 af.

5.1 Kadernota Sociaal domein
Om de dienstverlening aan de inwoners zo optimaal mogelijk te laten verlopen hebben wij in 2019 de contouren van het nieuwe toegangsmodel verkend. De planning is om in de zomer 2020 hierover een definitief besluit te nemen. Tijdens de uitwerking wordt gekeken wat nodig is om de dienstverlening naar de inwoner zo goed mogelijk te organiseren.

6.1 Evaluatie resultaatgericht inkopen en werken
De resultaten van de evaluatie resultaatgericht inkopen en werken (in Noord Midden Drenthe-verband (NMD) zijn verwerkt in de inkoop 2020. Het inkooptraject heeft echter vertraging opgelopen doordat enkele zorgaanbieders een gerechtelijk procedure hebben aangespannen tegen de NMD-gemeenten. Medio december werd uitspraak gedaan en kon de procedure weer verder opgepakt worden. De verwachting is dat de aanbesteding in het eerste half jaar van 2020 wordt afgerond.

7.1 en 7.2 Provinciale samenwerking jeugdhulp
We hebben in provinciaal verband middelen ontvangen voor de uitvoering van het Transformatieplan Drenthe. Dit transformatieplan behelst drie jaar (2019-2021) en omvat drie projecten: de ontwikkeling van kleinschalige woonvoorzieningen, de verbetering van de samenwerking met de gecertificeerde instellingen en de opzet van een Drentse Jeugdacademie. De projecten zijn nog volop in ontwikkeling.

12.1 Afwikkeling opheffing Alescon
In december 2019 is overleg geweest tussen de gemeenten die betrokken zijn bij de opheffing van Alescon. Er zijn nog een aantal open eindjes waarvan de verwachting is dat die in het eerste kwartaal van 2020 afgerond worden.

13.2 en 13.3 Integratie allochtone inwoners
In 2019 is een plan van aanpak opgesteld. Deze visie werken wij in 2020 verder uit in samenwerking met de gemeenten Assen en Aa en Hunze. Aanverwante instellingen, waaronder het Werkplein Drentsche Aa, worden betrokken bij de kaders en de verdere uitwerking.

14.1 Samen met BOA's, AOV'ers, CJG-plan van aanpak uitvoeren
Het is een continu proces dat er gewerkt wordt aan een goede samenwerking met diverse betrokken partijen, om zo snel en zo vroeg mogelijk te kunnen anticiperen op overlast gevende jongeren.

14.2 Rol sociale teams uitwerken
In 2019 is gewerkt aan de ontwikkeling van de nieuwe toegang, waaronder specifiek de positie van de sociale teams in de toegang.

17 Structurele invulling buurtsportcoaches
Inventarisatie van data voor de 'evaluatie inzet buurtsportcoaches' heeft plaatsgevonden. In aansluiting op de ontwikkelingen rondom de kadernota sociaal domein en de verbetertrajecten, wordt in 2020 gewerkt aan een uitvoeringsplan voor 2021 en verder waarin onder andere sport, bewegen, gezondheid en preventie samenkomen.

Hoofdstuk 7 || Volksgezondheid en milieu

1. Hoogtepunten

Lokaal gezondheidsbeleid
Binnen het lokaal gezondheidsbeleid wordt sterk ingezet op preventie: voorkomen dat mensen in (zwaardere) zorg terecht komen. Een van de programma's die hierbinnen is opgezet is het project 'aan de slag met preventie' dat Drenthebreed wordt opgepakt en een lokaal uitvoeringsprogramma voor Tynaarlo heeft. Daarbij gaat het bijvoorbeeld ook om thema's zoals "rookvrije generatie" en "welzijn op recept". Ook het bevorderen door jongeren op gezond gewicht projecten en de diabetes challenges, die met de sportcoaches worden uitgevoerd zijn voorbeelden in 2019. Met het project 'Aan de slag met preventie in de Drentse gemeenten' wordt ingezet op het versterken van het integraal gezondheidsbeleid. Vanaf oktober 2018 zijn alle Drentse gemeenten samen met de GGD Drenthe, Cmo Stamm, Sport Drenthe, Werkplaats Sociaal Domein Noord en de Academische werkplaats Publieke Gezondheid Noord Nederland gestart met dit project. Het project wordt ook vanuit het rijk gesubsidieerd.

Afval
2019 was het jaar van veel veranderingen binnen het werkgebied van Afval. Vanaf 2 januari hebben we een nieuwe inzamelaar voor de drie particuliere afvalstromen. Alle inwoners hebben een derde container gekregen voor PMD-afval en eind 2019 is de afval-app beschikbaar gesteld voor de inwoners.

Gedurende 2019 zijn een aantal onvolkomenheden naar voren gekomen die we zo voortvarend mogelijk hebben opgepakt. We zagen in het begin van 2019 bijvoorbeeld veel meldingen binnenkomen over 'vergeten' containers, na het eerste half jaar zijn deze meldingen nagenoeg verdwenen. Daarnaast hebben we aangegeven dat het mogelijk moet zijn om de aanbied- en weeggegevens van het restafval zo snel als mogelijk inzichtelijk te maken via de afval-app. Dit heeft meer tijd gekost dan voorzien, maar inmiddels is dit uitgerold. Ten aanzien van het aanbieden van de grijze container zien we ongeveer een halvering van het aantal ledigingen. Het aantal kilo's aangeboden groenafval is gestegen.

Afgeronde rioleringsprojecten
In 2019 hebben we een aantal grote rioleringsprojecten (bijna) afgerond. We hebben bijvoorbeeld in Zuidlaren 1,5 kilometer riolering aan de Bovendiepen – Borgwallinge afgekoppeld van het regenwater en het vuilwatersysteem vervangen. De openbare ruimte is heringericht passend bij de 30-kilometer weg. Na voltooiing van dit project is de Smedinge ook afgekoppeld en heringericht.

In het centrum van Eelde is het gemengde stelsel ook vervangen door een gescheiden systeem en is het hemelwater afgekoppeld. Tevens is de buitenruimte heringericht. De Beethovenweg en Brouwerssteeg, aansluitend aan het centrum, zijn ook bijna voltooid.

Klimaatadaptatie en Stresstesten
Eind 2019 heeft het waterschap Noorderzijlvest de stresstesten aangeleverd voor de hele gemeente. De uitkomsten van deze testen gebruiken we om het Gemeentelijk Rioleringsplan in 2020 vorm te geven.

Samenwerking waterketen
Vijf jaar geleden zijn alle gemeenten in Groningen en de gemeenten in de Kop van Drenthe, waterschappen Noorderzijlveste en Hunze en Aa's, waterbedrijven een samenwerking aangegaan in de waterketen. Dit om de kosten te reduceren en kwetsbaarheid op te heffen. Deze samenwerking is in 2019 weer bekrachtigd voor de komende vijf jaar.

Begraven
In het voorjaar van 2019 is het begraafbeleid opnieuw vastgesteld, waarbij gekeken is naar de leges en het instellen van een voorziening voor begraven. Inmiddels is de voorziening ingesteld en zijn de nieuwe leges voor begraven vastgesteld. Daarnaast is in 2019 volop gewerkt aan het realiseren van een lijst met monumentale graven, dit wordt samen met de historische verenigingen in Eelde, Vries en Zuidlaren gedaan.

Indicatoren

Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo		
		2017	2018	2019
Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	123	117	N.n.b.
Hernieuwbare elektriciteit	%	18,7%	23,3%	N.n.b.

Meetdatum 28-04-2020
N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Duurzaamheid als onderdeel van alle beleidsterreinen.**			
	1.1	Opstellen uitvoeringsprogramma met hoofdaccent energietransitie. We werken nadrukkelijk samen in regioverband (RES).	In ontwikkeling	
2.	**Verdere uitvoering acties in de 4 pijlers van de duurzaamheidsvisie.**			
	2.1	Herformuleren duurzaamheidsvisie en voor komende periode uitvoeringsplan opstelen.	In ontwikkeling	
3.	**Regionale Energie Strategie (RES).**			
	3.1	Ondertekening van het Klimaatakkoord; formele start van de ontwikkeling van regionaal gedragen RES.	In ontwikkeling	
	3.2	Concept-RES gereed.	In ontwikkeling	
	3.3	Overeenstemming tussen Rijk en iedere regio over de inzet van de regio voor hernieuwbare elektriciteitsopwekking en duurzame warmteverdeling.	In ontwikkeling	
	3.4	RES opnemen en vertalen naar omgevingsbeleid en uitvoering.	In ontwikkeling	
4.	**Begraven voor iedereen betaalbaar houden.**			
	4.1	In 2018 is ons beleid vastgesteld en voeren we deze in 2019 uit. De eerste jaren wordt dit puzzelen met de voorziening, het onderhoud en de tarieven. Jaarlijks zullen we hierover gaan evalueren.	Ja	
5.	**Wateroverlast voorkomen door inzetten op klimaat-adaptie en migratie.**			
	5.1	De eerste totale stresstest wordt uitgevoerd op het bedrijventerrein Vriezerbrug Tynaarlo. Deze wordt gebruikt als pilot en input voor de rest van de gemeente.	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

1.1, 2.1, 3.1-4 Duurzaamheidsvisie Regionale Energie Strategie

Voor de toelichting ten aanzien van duurzaamheid verwijzen we naar de paragraaf duurzaamheid.

Hoofdstuk 8 || Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

1. Hoogtepunten

Startnotitie Vries Zuid
Op 9 april 2019 heeft uw raad ingestemd met de startnotitie Vries Zuid en een krediet beschikbaar gesteld om te komen tot een stedenbouwkundige uitwerking en financiële vertaling daarvan. De hoofdoelen zijn realisatie van een uitbreidingswijk met circa 75 gedifferentieerde grondgebonden woningen met een sluitende grondexploitatie. In de planopzet wordt de mogelijkheid geboden om tegemoet te komen aan concrete vraag naar specifieke woonwensen.

Voor de totstandkoming van de uitwerking hebben wij gekozen voor een uitgebreid participatieproces waarbij belangstellenden, omwonenden en stakeholders op meerdere momenten actief hun inbreng in het planproces konden leveren. Wij verwachten dit uitwerkingsplan in de eerste helft van 2020 aan uw raad ter vaststelling aan te bieden.

Centrumontwikkeling Zuidlaren
Op 3 december 2019 is door uw raad de ontwikkelrichting centrum Zuidlaren vastgesteld. Hiermee is de aanpak van het centrum van Zuidlaren een grote stap dichterbij gekomen. We gaan in 2020 voor de achterzijde van het PBH-complex een uitwerking maken voor de realisatie van woningbouw. Ook vindt een uitwerking van de grondpositie op de voorzijde van het complex plaats voor een mix van voorzieningen en wonen en werken we de inrichting van het openbaar gebied uit.

Digitalisering milieudossiers
De VTH-taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) op het gebied van milieu worden uitgevoerd door de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe. Gemeenten blijven echter bevoegd gezag en beheren het archief. Het is van groot belang dat de informatie-uitwisseling snel en efficiënt gebeurt. De afspraak is dat gemeenten hun dossiers digitaal beschikbaar stellen aan de RUD.

In 2019 zijn middelen beschikbaar gesteld om dit op te pakken. Inmiddels zijn de papieren milieu-dossiers gedigitaliseerd, van de juiste naam voorzien en opgevoerd in het gemeentelijk zaaksysteem. Ook is informatie over ondergrondse tanks gekoppeld aan de milieudossiers. De achterstand in het verwerken van documenten van de RUD is ook weggewerkt. Betrokken teams hebben daarnaast werkafspraken gemaakt zodat nieuwe documenten tijdig worden verwerkt.

De komende periode worden de digitale milieudossiers opgevoerd in het zaaksysteem. In overleg met de RUD wordt bepaald of het project afgesloten kan worden of dat nog aanvullende informatie op-gevoerd moet worden.

Indicatoren
Onderstaande indicatoren zijn overgenomen uit het Besluit begroting en verantwoording. Meer informatie en meer gegevens zijn te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Verplichte indicatoren (Besluit begroting en verantwoording)	Norm	Tynaarlo		
		2017	2018	2019
Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	€ 244	€ 256	€ 269
Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	7,9	8,0	6,8
Demografische druk	%	87,7%	88,9%	89,3%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's (x 100)	€ 569	€ 592	€ 583
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's (x 100)	€ 636	€ 644	€ 629

Meetdatum 28-04-2020
N.n.b.: Waarde van indicator is nog niet bekend

3. Realisatie doelstellingen en verantwoording besluitvorming gemeenteraad

Nr.	Ambitie	Actie	Realisatie	Status
1.	**Kwantitatief en kwalitatief op peil houden van de sociale volkshuisvesting/woningvoorraad.**			
	1.1	Maken nieuwe prestatieafspraken.	Ja	
2.	**Blijven inzetten op huisvesting statushouders.**			
	2.1	Dit maakt deel uit van de prestatieafspraken.	Ja	
3.	**Opstellen omgevingsvisie en implementeren omgevingswet.**			
	3.1	Omgevingsvisie: ophalen input middels participatie en verwerken uitkomsten.	In ontwikkeling	
	3.2	De organisatie volgt de ontwikkelingen van de omgevingswet en wordt door middel van cursussen en interne bijeenkomsten voorbereid.	Ja	
	3.3	We passen onze werkprocessen aan, zorgen dat onze digitale bronnen op orde zijn en we optimaal met onze zaaksystemen werken.	In ontwikkeling	
4.	**Drempel tot de woningmarkt verlagen en stimuleren zelfstandig wonen.**			
	4.1	Toepassen via verstrekken starters-, blijvers- en verzilverlening.	Ja	
5.	**Volhoudbare volkshuisvesting.**			
	5.1	Op basis van uitkomsten woningbouwonder-zoek faciliteren we bouwplan initiatieven, ondersteunen we transformatieacties van corporaties en ontwikkelen we diverse locaties.	Ja	
6.	**Bestemmingsplan Groningen Airport Eelde.**			
	6.1	Opstellen nieuw bestemmingsplan GAE en overige ontwikkelingen.	In ontwikkeling	
7.	**Regels handhaven omtrent permanente bewoning recreatieterreinen.**			
	7.1	Handhavingsacties opstarten.	Nee	
8.	**Verbeteren volledigheid en het digitaal ontsluiten van milieudossiers.**			
	8.1	Digitalisering milieudossiers.	Ja	
9.	**Inhuur vergunning-verlening.**			
	9.1	Inhuren bureau voor vergunningverlening.	Ja	
10.	**Er zijn wettelijke eisen gesteld aan gemeentelijke organisaties bij de uitvoering van de VTH taken. Deze eisen hebben betrekking op kwaliteit en kwantiteit.**			
	10.1	Aanschaf programma om inzichtelijk te maken en houden waar de organisaties wel en nog niet voldoen aan de eisen.	Ja	
	10.2	Het inventariseren en vastleggen van de huidige situatie van de organisatie.	In ontwikkeling	
11.	**Project asbestdaken.**			
	11.1	Project heeft betrekking op het verbod om vanaf 2024 asbestdaken aanwezig te hebben in de gemeenten.	In ontwikkeling	
12.	**Onderzoek bouwdossiers (BAG).**			
	12.1	Er staan nog zo'n 250 objecten in onderzoek waar een gedegen onderzoek naar gedaan moet worden.	Ja	

4. Toelichting op afwijkingen

3.1 Omgevingsvisie: ophalen input middels participatie en verwerken uitkomsten

Het participatieproces is in 2019 gestart. Dit loopt door in 2020. De uitkomsten worden dan ook in 2020 verwerkt. Het participatieproces is niet afgerond in 2019 maar verloopt conform planning.

3.3 We passen onze werkprocessen aan, zorgen dat onze digitale bronnen op orde zijn en we optimaal met onze zaaksystemen werken
Zowel intern als in samenwerking met onze ketenpartners hebben wij in 2019 de nodige stappen gezet om onze werkprocessen te beoordelen en af te stemmen ter voorbereiding op de Omgevingswet. Dit proces is nog niet afgerond. Met name het aansluiten op het landelijk digitaal stelsel Omgevingswet (DSO), dat ook afhankelijk is van de voortgang bij de betreffende ministeries, is een belangrijk aandachtspunt.

6.1 Opstellen bestemmingsplan GAE en overige ontwikkelingen
In het eerste kwartaal van 2019 is de RvC teruggetreden, een nieuwe RvC is aangetreden. In het laatste kwartaal heeft GAE het vertrek van de directeur bekend gemaakt. Dit heeft tot gevolg dat een aantal acties die zouden worden opgepakt, nog niet afgerond zijn. Een voorbeeld hiervan is het opstellen van een nieuw bestemmingsplan, dat meer ruimte biedt voor bedrijven die zich op de luchthaven willen vestigen.

Ook in bredere zin is het in 2019 onrustig geweest in de luchtvaart. De opening van Lelystad Airport is uitgesteld. De luchtruimverdeling wordt opnieuw bekeken en er vindt overleg plaats over een betere samenwerking tussen de Schipholgroep en de luchthavens in Eelde en Beek. Deze ontwikkelingen krijgen hun vervolg in 2020.

7.1 Regels handhaven omtrent permanente bewoning recreatieterreinen
We hebben gekozen om eerst een project/onderzoek te starten naar de aanpak van problematiek rondom spoedzoekers in het algemeen. Bewoners van recreatiewoningen kunnen daar ook onder vallen. Het budget daarvoor is inmiddels beschikbaar gesteld.

10.2 Kwaliteitscriteria VTH: inventariseren en vastleggen van de huidige situatie
De wetgever stelt eisen aan de gemeente als het gaat om de uitvoering van haar VTH-taken. Er moet voldoende, gekwalificeerd, personeel zijn. Bovendien moet het werk een voldoende substantieel onderdeel zijn van hun dagelijkse werkzaamheden.

In 2019 hebben we een instrument aangeschaft waarmee we voor onze organisatie in beeld kunnen brengen hoe we ervoor staan. We doen dit samen met Aa en Hunze, Assen en Noordenveld. De inventarisatie van met name opleiding/ervaring van de organisatie heeft plaatsgevonden. In 2020 zal het programma gevuld worden en wordt een analyse gedaan over de te volgen opleidingen/cursussen.

11.1 Project asbestdaken
De RUD is bezig met een inventarisatie en controle van de aanwezigheid van asbestdaken in onze gemeente. Ondanks het feit dat het verbod op asbestdaken in de Eerste Kamer niet is aangenomen is ervoor gekozen om het project voort te zetten.

Onvoorzien

Onvoorzien

In het overzicht van onvoorzien wordt een verantwoording gegeven op het gebruik van het geraamde bedrag voor onvoorzien. De post onvoorzien is als een post in de begroting opgenomen en dient als dekking voor incidentele lasten en structurele lasten voortvloeiend uit nieuw beleid. Onvoorzien wordt verantwoord onder taakveld 0.8: Overige baten en lasten.

Gedurende het boekjaar worden de stand en het verloop van deze onvoorzien posten iedere twee weken aan de gemeenteraad gerapporteerd, als daar door begrotingswijzigingen aanleiding toe is.

Onvoorzien incidenteel algemeen	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk 2019
(kostenplaats 4008300 / 4380100)			
Beschikbaar geraamd 2019	32.500	32.500	0

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

In het overzicht van de algemene dekkingsmiddelen wordt een verantwoording aangegeven op de volgende onderdelen

- Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is
- Algemene uitkeringen
- Dividend
- Saldo van de financieringsfunctie

Algemene dekkingsmiddelen (x € 1000)	Primitieve begroting	Begroting na wijziging	Werkelijk 2019
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	5.860	5.985	5.999
Algemene uitkeringen	40.744	42.045	43.120
Dividend	275	356	356
Saldo van de financieringsfunctie*	-1.386	-1.111	-1.119
Totaal	**45.493**	**47.275**	**48.356**

∗ Het saldo van de financieringsfunctie is het saldo van (a) de betaalde rente (last) over de aangegane leningen en over de aangetrokken middelen in rekening courant en (b) de ontvangen rente (baat) over de uitzettingen.

Het werkelijke saldo van de algemene dekkingsmiddelen is € 48,3 miljoen, terwijl de actuele ramingen uitgaan van € 47,2 miljoen. Dit voordelige verschil van € 1,1 miljoen wordt als volgt verklaard:

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
De algemene uitkeringen kennen een voordeel van per saldo € 1.074.000. Dit bestaat uit een voordeel van € 40.000 aan de lastenkant en een voordeel van € 1.034.000 aan de batenkant. Dit voordeel ontstaat door wijzigingen in de algemene uitkering welke niet in de begroting zijn opgenomen. Hieronder worden de meest opvallende afwijkingen benoemd.

Definitieve maatstaven en afrekeningen
Met het aflopen van 2019 worden steeds meer maatstaven definitief en wordt afgerekend over de diverse maatstaven. Daarnaast worden ook de afrekeningen over voorgaande jaren definitief gemaakt.

Pilot opvang en begeleiding asielzoekers
In de gemeente Tynaarlo is een kleinschalige opvang op integratie en participatie als proeftuin opgezet. Deze proeftuin maakt deel uit van het programma flexibilisering, waarin maatregelen worden ontwikkeld die helpen het asielsysteem beter te laten meebewegen met schommelingen in de instroom. Het uiteindelijke landelijke doel is om in de toekomst sneller te reageren op schommelingen en om sneller duidelijkheid te geven over de (kans op) inwilliging van een asielverzoek, zodat kan worden begonnen met (voorbereiding) op integratie of terugkeer. Voor de kosten krijgen wij een compensatie vanuit het Rijk. Dit betreft een bedrag van € 756.000. Dit leidt tot een voordeel van dit bedrag aan de batenkant in dit taakveld. De lasten van de pilot worden in hoofdstuk 6 verantwoord, waardoor op die plek een nadeel ontstaat.

Klimaatmiddelen
Bij de decembercirculaire zijn ‘klimaatmiddelen’ beschikbaar gesteld vanuit het Rijk voor het realiseren van de Regionale Energie Strategie (RES), de transitievisie warmte, energieloket en een wijkgerichte aanpak. Dit leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 242.000

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Bij het opstellen van de begroting en jaarrekening dienen de voorzienbare en kwantificeerbare risico's zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient ten minste te worden opgenomen:

- Inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- Inventarisatie van de risico's;
- Het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's;
- Een kengetal voor de: netto schuldquote, netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen, solvabiliteitsratio, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte en belasting-capaciteit;
- Een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Beleid over weerstandsvermogen: weerstandscapaciteit en de risico's

De raad heeft op 28 oktober 2014 de nota weerstandsvermogen en risicomanagement vastgesteld. De paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing bij deze jaarrekening is een actualisatie van het inzicht dat in de begroting 2020 is opgenomen.

De uitkomst van de actualisatie geeft een verhouding tussen de geïnventariseerde risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit is gebaseerd op de inzichten die bij het opstellen van de jaar-rekening beschikbaar zijn. Beleid is dat als deze verhouding, uitgedrukt in een ratio lager dan 0,8 en daarmee "onvoldoende" is, er voorstellen voor herstel worden aangeboden.

Conform advies van de accountant richten we ons in de paragraaf weerstandsvermogen op de risico's na correctie met een omvang groter dan € 250.000. De kleinere risico's tellen wel mee voor de totale risico-omvang, maar zijn niet meer toegelicht. Hiermee komt de focus meer te liggen op de risico's die grote gevolgen kunnen hebben voor onze gemeente. De kleinere risico's zijn benoemd en worden intern beoordeeld en besproken.

Voor veel voorzienbare risico's worden beheersmaatregelen getroffen om het effect van het optreden van een risico zo klein of voorspelbaar mogelijk te maken. De bruto risico's worden door het treffen van maatregelen daarom kleinere , zogenaamde "netto risico's ". Deze "netto risico's dienen door het weerstandsvermogen volgens de eerder genoemde verhouding opgevangen te kunnen worden.

Weerstandscapaciteit *(begroting 2020)*

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten te dekken.
Deze weerstandscapaciteit bestaat uit een tweetal elementen:

1) Weerstandscapaciteit in de exploitatiesfeer
- onvoorzien incidenteel en structureel;
2) onbenutte belastingcapaciteit
3) Weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer
- algemene reserve calamiteiten;
- algemene reserve grote investeringen;
- reserve inkomensfunctie.

Tabel Weerstandscapaciteit Tynaarlo *(bedragen in duizenden euro's)*
(standen op basis van inzichten 31.12.2019)

Weerstandscapaciteit exploitatie (x € 1.000)		
Onvoorzien		
Onvoorzien incidenteel	0	
*Onbenutte belastingcapaciteit *1*		
OZB tot normtarief (artikel 12)m	3.565	
Totaal weerstandscapaciteit exploitatie		3.565
Weerstandscapaciteit vermogen (31-12-2019)		
Algemene Reserve Calamiteiten *2	7.687	
Algemene Reserve Grote investeringen	5.509	
Totaal weerstandscapaciteit vermogen		13.196
Totale weerstandscapaciteit		16.761

*1 Het bedrag aan onbenutte belastingcapaciteit is berekend op basis van de tarieven OZB 2019 en de laatst bekende WOZ-waarde afgezet tegen het zogenaamde artikel-12-tarief.
*2 Het betreft hier de stand van de algemene reserve calamiteiten exclusief de geoormerkte gelden die in deze reserve zitten (€ 211.000).

Beoordeling omvang van de risico's

Hoe komen we tot de benodigde weerstandscapaciteit?

Bij iedere begroting en jaarrekening actualiseren wij de risico's. We gaan na of er nieuwe risico's zijn bijgekomen en/of risico's vervallen. Van de risico's die we lopen vindt een inschatting plaats van de omvang en van de kans dat het risico zich voordoet. Bij het bepalen van de omvang is ook van belang of het om een structureel risico gaat of een incidenteel risico. Afhankelijk van de mogelijkheden om de risico's te beheersen vindt vervolgens een correctie naar beneden plaats. Alle risico's na correctie tellen wij op. Dat totaal is de benodigde weerstandscapaciteit.

De risicobeoordeling is gebaseerd op de inzichten die begin 2020 beschikbaar zijn en al gedane berekeningen bij het opstellen van de begroting 2020. Voor de grondexploitaties maken we jaarlijks een actuele exploitatie opzet, die wordt voorzien van een risicoanalyse, conform het BBV. De informatie die uit deze risicoanalyse per grondexploitatie komt, bevat specifieke informatie per complex en past daardoor minder in de standaardmethode.

Toelichting op risico's (na demping door beheersmaatregelen) groter dan € 250.000

Grondexploitaties € 1.430.000
(risico inschatting is verlaagd tov begroting 2020, oktober 2019)

Wij hanteren een methode van risicobeoordeling binnen grondexploitaties. Vanwege de nieuwe winstnemingsmethodiek (PoC-methode) worden winsten uit grondexploitaties eerder genomen. Deze wijziging heeft ook gevolgen voor onze systematiek voor het bepalen van de risico's. De risico's worden nu gesplitst in project gerelateerde risico's en macro economische risico's. De macro economische risico's dienen te worden afgedekt ten laste van het weerstandvermogen en project gerelateerde risico's worden betrokken bij de tussentijdse winstnemingen. Deze risicoanalyse is uitgevoerd met dezelfde opzet als de risicoanalyse van vorig jaar. De risicoanalyse is uitgevoerd in de vorm van een Monte-Carlo simulatie. Alle zes grondexploitaties zijn hierin meegenomen.

Het macro-economisch risico is berekend op € 2,85 miljoen. Conform ons beleid ten aanzien van het bepalen van de risico's (Nota Grondbeleid) dient de helft (€ 1,43 miljoen) van deze berekende risico's daadwerkelijk te worden afgedekt binnen het weerstandsvermogen.

Aanvullende bijdrage aan GR-en en samenwerkingsverbanden € 630.000
(risico inschatting ongewijzigd t.o.v. begroting 2020, oktober 2019)

Het is voorstelbaar en waarschijnlijk dat wij aanvullende bijdragen aan GR-en en samenwerkingsverbanden moeten voldoen. Het monitoren van GR-en en samenwerkingsverbanden is een belangrijk instrument om tijdig afwijkingen te signaleren en waar mogelijk bij te sturen. De uitkomsten uit de ontwikkelingen/kaderbrieven van de GR-en zijn verwerkt in de (meerjaren)begroting. De financiële risico's t.a.v. GR-en en samenwerkingsverbanden beperken zich daarmee uitsluitend tot de financiële consequenties van eventuele incidenten die zich kunnen voordoen.

Onduidelijk is nog wat de gevolgen zijn van het preventief toezicht dat op de gemeente Assen van toepassing is. We werken met de gemeente Assen samen in vele samenwerkingsvormen, zowel vrijwillig in netwerk samenwerkingen als ook in de meer formele GR'en. We beschikken op dit moment over onvoldoende fundament om hiermee nu te gaan rekenen. We blijven alert op de ontwikkelingen.

Decentralisaties sociale domein € 2.520.000
(risico inschatting verhoogd t.o.v. begroting 2020, oktober 2019)

Er kunnen verschillen ontstaan als gevolg "open einde regelingen", waardoor een toename van het aantal inwoners of de noodzaak voor duurdere zorg leidt tot hogere uitgaven. Ondanks dat we meer inzicht hebben gekregen, zijn de kosten van met name de jeugdzorg in 2019, veel nadeliger dan gedacht. De omvang van de risico's zijn niet direct en volledig te beïnvloeden, omdat veel indicaties en verwijzingen via huisartsen gaan. Hier geldt nadrukkelijk niet, wie bepaalt, betaalt. Ook zit er een structureel effect in deze kosten.

Voor 2020 is in de ARGI rekening gehouden met een mogelijke onttrekking ten gunste van het sociaal domein (€ 1.000.000). Doel is om de uitgaven in het sociaal domein (de gedecentraliseerde taken) vanaf 2021 in evenwicht te brengen met de daarvoor aanwezige middelen. Wel is er als gemeld meer tijd nodig om duurzaam grip op de uitgaven te krijgen. Wij hebben daarom het risico substantieel verhoogd.

Gevolgen van een lokale ramp € 250.000
(risico inschatting ongewijzigd t.o.v. begroting 2020, oktober 2019)

De kans op een lokale ramp is klein, maar kan wel grote gevolgen hebben. Het risico na correctie is niet gewijzigd en blijft € 250.000. Overigens is dit een zo specifiek en vaak uniek risico dat de daadwerkelijke omvang veel groter kan zijn en dat in die situaties bezien moet en kan worden of ook op landelijke fondsen of steun gerekend kan worden.

Accommodatiebeleid € 420.000
(risico inschatting is ongewijzigd t.o.v. begroting 2020, oktober 2019)

Op 8 december 2015 is het accommodatiebeleid vastgesteld met daarbij een sluitend dekkingsplan. Bij de uitvoering van het accommodatiebeleid behoren vanzelfsprekend de risico's die te maken hebben met de bouw van scholen en sportaccommodaties. Omdat de scholen onder de verantwoordelijkheid van schoolbesturen worden gebouwd, door afspraken over de normbedragen en doordat in het dekkingsplan een buffer is opgenomen om risico's op te vangen is het risico als laag beoordeeld. We hebben rekening gehouden met de stijging van de normbedragen en bouwkosten in de afgelopen jaren.

Inmiddels is de uitvoering in Vries, Tynaarlo en Eelde/Paterswolde afgerond. Voor Zuidlaren wordt in 2020 een geactualiseerd plan opgeleverd, waarbij de verwachting is dat uitvoering hiervan binnen de beschikbare middelen uit het originele dekkingsplan kunnen worden uitgevoerd. Bij het accommodatiebeleid gaat het echter om grote bedragen en is niet uit te sluiten dat zich vroeg of laat nieuwe risico's voordoen, zeker omdat aanbestedingen nog niet hebben plaatsgevonden. Om die reden is dezelfde risico inschatting aangehouden zoals opgenomen in de begroting 2020.

Risico's door rentewijzigingen : € 225.000
(risico inschatting is gewijzigd t.o.v. begroting 2020, oktober 2019)

De rente is momenteel erg laag en, de mogelijkheid om aan het grondbedrijf het risico van stijgende rentes af te dekken door een opslag op de betaalde rente te berekenen, zijn, door de BBV eisen die in 2016 zijn aangepast, verminderd. Daarom is voor de Algemene dienst het risico toegenomen dat een rentestijging leidt tot extra (niet door te berekenen) kosten. Met de huidige omvang van de boekwaarde van het grondbedrijf van ca € 22,5 miljoen is het effect van een rentestijging van 1% al ca 225.000 euro. Overigens geldt dit risico voor maximaal 1 jaar, omdat bij het opstellen van de jaarlijkse grondexploitatie steeds met de dan actuele werkelijke rente kan worden gerekend.

Schade ten gevolgen datalekken en cyber risico's € 450.000
(risico inschatting ongewijzigd t.o.v. begroting 2020, oktober 2019)

Datalekken
Een relatief nieuw risico is de aansprakelijkheid die gemeenten hebben als het gaat om het beheer van (persoons) gegevens. De wet Datalekken is per 1 januari 2016 ingegaan. Vanuit de Wet Algemene Verordening Persoonsgegevens (AVG), ingegaan op 1 mei 2018, kunnen door de Autoriteit persoonsgegevens forse boetes worden opgelegd als persoonsgegevens "op straat komen te liggen". Om dat te beheersen worden intern de standaarden van de BIG, de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten, gehanteerd. Het risico van datalekken kan leiden tot omvangrijke boetes.

Cyber risico's
Het kan gaan om schades door operationele systeemstoringen, maar ook om verlies van data, aansprakelijkheid en cybercrime door hacking, systeeminbraak, gegevensdiefstal en DDoS-aanvallen. Financiële gevolgen daarvan kunnen bijvoorbeeld extra kosten voor herstel, aansprakelijkheid en boetes zijn.

Samen met de aangestelde functionarissen voor Informatiebeveiliging en Privacy worden de risico's en de beheersmaatregelen telkens tegen elkaar afgewogen.

Covid-19 virus – Het Coronavirus € p.m.
(Risico is nieuw toegevoegd)

De uitbraak van COVID-19 (Corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie.

Onderstaand volgt een – niet-limitatieve - opsomming van een aantal gevolgen voor onze gemeente:

- Lagere opbrengsten, bijvoorbeeld toeristenbelasting en leges i.v.m. het afgelasten van evenementen.
- Minder inkomsten door uitstel en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen.
- Minder aanvragen omgevingsvergunningen en daardoor minder legesopbrengsten.
- Lagere huurinkomsten gemeentelijke gebouwen doordat verenigingen en instellingen de huren niet kunnen blijven betalen doordat hun exploitatie is verslechterd of omdat de eigen inkomsten achter blijven.
- Geen volledige financiële compensatie vanuit het Rijk voor uitvoering van Rijksmaatregelen dan wel risico dat op onderdelen geen (volledige) financiële compensatie zal plaatsvinden vanuit het Rijk en sprake is van cruciale voorzieningen.
- Meerkosten jeugdhulp en Wmo.
- Stijging kosten inkomensvoorzieningen.
- Vertraging van werkzaamheden en overige ontwikkelingen waarmee besparingen zijn beoogd.

We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Het is reëel te veronderstellen dat de huidige situatie van invloed is op een aantal van de geïnventariseerde risico's in deze weerstandsparagraaf. Dit zou bijvoorbeeld kunnen gelden voor de risico's m.b.t. de gemeenschappelijke regelingen (Verbonden Partijen) en de kosten in het sociaal domein. Voor de andere risico's zal de impact naar verwachting beperkt zijn. Gelet op de hoogte van het beschikbare weerstandsvermogen, zijn deze risico's op te vangen binnen het beschikbare weerstandsvermogen.

Omvang weerstandsvermogen

De omvang van het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio. Ratio's kunnen beschouwd worden als indicatie.

De ratio voor het weerstandsvermogen wordt aldus berekend:

$$\text{Ratio van het weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} \quad \text{oftewel:} \quad \frac{16.761}{7.259}$$

De ratio van het weerstandsvermogen is 231%. (De ratio moet minimaal 100% zijn).

Het verloop van het weerstandsvermogen ziet er als volgt uit:

Verloop weerstandsvermogen Bedragen in € 1.000	JR 2018	JR 2019	B 2019	B 2020
Stand Argi op 31-12	5.376	5.509	5.555	998
Stand Arca op 31-12	10.687	7.687	7.687	7.687
Onvoorzien incidenteel	0	0	33	33
Onbenutte belastingcapaciteit	3.635	3.565	3.635	3.565
Weerstandscapaciteit	**19.698**	**16.761**	**16.910**	**12.283**
Benodigde capaciteit	9.559	7.259	7.812	5.794
Ratio **Ratio (excl. onb. Belastingcapaciteit)**	**206%** **168%**	**231%** **182%**	**216%** **170%**	**212%** **150%**

Het weerstandsvermogen in deze jaarrekening heeft een ratio van 231%. In deze berekening is het risico m.b.t. Covid-19 virus al0s 'p.m.' opgenomen en telt daardoor dus niet mee. Inbegrepen in deze berekeningsmethodiek is het meetellen van de onbenutte belastingcapaciteit, zijnde ruim 3,6 miljoen euro, terwijl de totale OZB opbrengsten in de huidige situatie ongeveer 4,5 miljoen bedraagt. Concreet gaat het dan dus om een verhoging van OZB van 78%. Het effectueren van deze ruimte is bovendien niet op korte termijn te realiseren. De ratio weerstandsvermogen zonder rekening te houden met de onbenutte belastingcapaciteit bedraagt 176%.

De ratio's en kengetallen geven een sterk fluctuerend beeld tussen begrotingen en jaarrekeningen, hetgeen te verklaren is uit de grote verschillen tussen bijvoorbeeld de begroting 2020, waarbij wel gerekend is met een geplande onttrekking uit de reserves van bijna 6 miljoen, terwijl nog geen rekening is gehouden met overschotten en winstnemingen vanuit de grondexploitaties die gedurende het jaar aan de reserves worden toegevoegd.

Feitelijk teert de gemeente fors in op het eigen vermogen, kijkend naar het verloop tussen de jaarrekening 2018 en 2019, afnemend van 19,7 miljoen naar 16,7 miljoen.

De netto schuldquote neemt licht toe. Van 58% in 2019 tot 61% in de voorliggende jaarrekening. Dit percentage weerspiegelt het niveau van de gemeentelijke schulden ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Onder de 100% wordt beoordeeld als voldoende, boven de 130% als onvoldoende.

Nog niet inbegrepen zijn de ontwikkelingen in de omgevingsvisie, uitvoering van plannen voor het centrum van Zuidlaren en de voortdurende tekorten in het Sociaal domein. Onze weerstandscapaciteit zal daardoor nog verder afnemen. Tenslotte nemen de mogelijkheden om extra inkomsten te genereren steeds verder af. Gelet op de afrondende fase van de grotere woningbouw grondexploitaties, de bouwkostenstijgingen ca. is de verwachting dat de inkomsten uit grondexploitaties na 2022 nagenoeg zullen eindigen. Dat is terug te zien uit het kengetal grondexploitaties, maar ook beschreven in de paragraaf grondbeleid.

*Naast de grotere risico' s zoals eerder in deze paragraaf benoemd, is er ook nog een bedrag meegenomen voor kleinere risico' s (< € 250.000). Samen zijn dit ongeveer een 20-tal risico' s die zijn ingeschat op € 1,3 miljoen.

Tot slot zien we ons ook geconfronteerd met risico's die we nog niet gekwantificeerd hebben maar die mogelijk wel financiële gevolgen met zich meebrengen. juridische procedures die lopen zoals het entree gebied Ter Borch en het centrum van Eelde (RVG), maar ook de geplande herijking van het gemeentefonds, is een (groot) risico met (zoals het nu lijkt) structurele gevolgen, waar we geen invloed op hebben.

Kengetallen

We zijn verplicht tot het opnemen van een zestal kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen en deze kengetallen te beoordelen. In onderstaande tabel staan de kengetallen:

Kengetallen	JR 2018	JR 2019		B 2019	B 2020
Netto schuldquote	68%	69%		94%	131%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	58%	61%		82%	123%
Solvabiliteitsratio	43%	42%		39%	26%
Structurele exploitatieruimte	4%	0%		1%	1%
Grondexploitaties	25%	18%		28%	14%
Belastingcapaciteit	89%	85%		85%	85%

Netto schuldquote

Een goed kengetal om de hoogte van de schuld te beoordelen is de netto schuld als aandeel van de baten; de netto schuldquote. Om goed inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote weergegeven zonder en met correctie voor verstrekte leningen. In de VNG-handreiking "Houdbare Gemeentefinanciën" is aangegeven dat wanneer de schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden bestempeld en boven de 130% als onvoldoende. Onze netto schuldquote valt in de categorie voldoende. Door de enorme investeringen in het accommodatiebeleid, het centrumplan Zuidlaren, wegen, fietspaden en riool is de verwachting dat de benodigde financiering gaat toenemen en dat de netto schuldquote onvoldoende wordt. Of dat daadwerkelijk gaat gebeuren is vooral ook afhankelijk van de snelheid waarmee de investeringen worden uitgevoerd.

Solvabiliteitsratio
De solvabiliteitsratio wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee het bezit gefinancierd is met eigen vermogen. In de VNG-handreiking “Houdbare Gemeentefinanciën” is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende. Door het positieve jaarrekeningsaldo 2019, en de geplande toevoeging daarvan aan de ARGI, neemt het eigen vermogen minder snel af dan bij de begroting van 2020 was verwacht. De enorme investeringen in de komende jaren en de afnemende reservepositie zal een negatief effect hebben op de solvabiliteit.

Structurele exploitatieruimte
De structurele exploitatieruimte is een maatstaf voor het verschil tussen structurele baten en lasten met in achtneming van beperkingen en verruimingen van de exploitatie door dotatie en onttrekking aan reserves. De maatstaf geeft aan welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen. Er is geen VNG norm voor het niveau van dit kengetal. Een positief getal geeft aan dat er meer structurele baten dan lasten zijn. Dat duidt op houdbare financiën.

Grondexploitaties
Dit percentage geeft informatie over de boekwaarde van bouwgronden in exploitatie (BIE) in verhouding tot de totale gemeentelijke baten. Er is geen VNG norm voor de hoogte van deze ratio. Hoe lager de ratio hoe minder de relevantie van negatieve waardeontwikkeling van NIEGG en BIE voor de begroting en daarmee een lager risico voor de gemeente. Wij hebben aanzienlijke grondposities. Dat komt terug in dit percentage. Ten opzichte van de jaarrekening 2018 zien we een daling. De oorzaak hiervan is met name gelegen in de afnemende boekwaarde van de grond-exploitaties als gevolg van kavel verkopen.

Belastingcapaciteit
Dit percentage geeft de hoogte van de gemiddelde lasten per meerpersoonshuishouden in 2019 uit hoofde van OZB, rioolheffing en reinigingsheffing weer ten opzichte van het landelijk gemiddelde. We zitten onder het landelijke gemiddelde (100%).

Samenhang kengetallen
De relatief grote grondpositie zien we terugkomen in de verschillende kengetallen. We hebben relatief veel vreemd vermogen (leningen) om deze gronden te financieren. Een grote grondpositie maakt ons kwetsbaar voor negatieve waardeontwikkelingen en rente stijgingen. Om nadelige schommelingen op gronden op te vangen, nemen we dan ook een bedrag mee van € 1,43 miljoen in de benodigde weer-standscapaciteit. Daarnaast hebben we intern aandacht voor de renterisico’s en proberen we die zo veel mogelijk te beheersen.

Risico's gerangschikt naar invalshoek		Kans	Risico-kans in %	Risico-omvang	Som	Beheersingsmaatregel	Cor-rectie factor	Risico na correctie (Jaarrekening 2019)	Begroting 2020
Grondexploitaties. Voor een toelichting op deze risico's wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid en de paragraaf Weerstandsvermogen.						Zie tekstuele toelichting. Risico afwijkend bepaald.		1.430.000	1.780.000
Aanvullende bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingsverbanden*	*	Voorstelbaar en waarschijnlijk dat dit voorkomt	70%	500.000	1.050.000	Begrotingen van gemeenschappelijke regelingen worden na vaststelling door de raad in de begroting opgenomen. Tussentijds wordt de ontwikkeling van de resultaten van gemeenschappelijke regelingen gemonitoord. Bij VJB en NJB worden aanpassingen, indien noodzakelijk, opgevoerd.	40%	630.000	630.000
Decentralisaties in het sociale domein met onvoldoende middelen voor uitvoering van de taken.	*	Mogelijk en voorstelbaar dat dit voorkomt	70%	2.000.000	4.200.000	De voorziene tekorten voor 2019 en 2020 zijn incidenteel opgenomen in de begroting. Daarnaast zijn keuzes te maken in gehele begroting, maar sommige verplichtingen leiden niet direct tot een besparing in verband met bestaande afspraken. Ook is er in het najaar van 2018 een onderzoek gestart naar de besteding van de middelen. Per 2020 vind binnen NMD verband een nieuwe aanbesteding plaats.	40%	2.520.000	630.000
De gevolgen van een lokale ramp.		Ongewoon en komt zelden voor	10%	2.500.000	250.000		0%	250.000	250.000
Accommodatiebeleid; Toename in bouwkosten door stijgende prijzen.		Voorstelbaar en waarschijnlijk dat dit voorkomt	70%	1.000.000	700.000	Keuzes te maken en in contract- en uitgaan van aanneemsommen. Risico kan verkleind worden, maar coor Zuidlaren is de fase van bestekken aanbesteden nog niet gerealiseerd. Daar zit nog het risico.	40%	420.000	420.000

Risico's gerangschikt naar invalshoek		Kans	Risico-kans in %	Risico-omvang	Som	Beheersingsmaatregel	Cor-rectie factor	Risico na correctie (Jaarrekening 2019)	Begroting 2020
Rentewijzigingen		Voorstelbaar en waarschijn-lijk dat dit voor-komt	70%	800.000	562.500	Door zicht op financieringsbe-hoefte en treasury, langlopende leningen, interne rekenrentes en maatregel om bij iedere actuali-satie grondexploitatie de daad-werkelijke rente weer te hanteren wordt risico voor langjarig effect gedempt. Effect vooral voor 1e jaar aanwezig.	40%	225.000	300.000
Cyber risico's		Mogelijk en voorstelbaar dat dit voor-komt	30%	2.500.000	750.000	De systemen worden/zijn inge-richt volgens uitgangspunten Ba-seline Informatieveiligheid Ov-erheid en Tynaarlo is aangeslot-en bij de Informatiebeveiligings-dienst (IBD). Daarbij hebben we met (cloud)leveranciers verwerk-ersovereenkomsten waarin harde afspraken staan opgenomen hoe veilig met onze gegevens om te gaan. Verder monitoren we diver-se processen vanuit ICT, is onze Next-Gen firewall up to date en hebben applicatiebeheerders per-iodiek overleg met de leveran-ciers (ook omtrent veiligheid).	40%	450.000	450.000
Overige risico's na correctie met een omvang kleiner dan € 250.000								1.334.000	1.334.000
TOTAAL=benodigde weerstandscapaciteit								**7.259.000**	**5.794.000**

* De risico's gemerkt met een ***** hebben een structureel karakter. Hierbij is het uitgangspunt, dat deze risico's maximaal drie jaar gedekt worden uit het weerstandsvermogen. De berekende risicosom is daarom vermenigvuldigd met de factor 3 (**Risicokans*Risico-omvang)**

Financiering

Inleiding

In deze paragraaf worden de onderwerpen behandeld die behoren tot het treasurybeleid van onze gemeente. Treasury kan worden omschreven als het inzichtelijk hebben van de in- en uitgaande geldstromen en de beheersing van de hieraan verbonden risico's en het rapporteren hierover. De uitvoering van de treasuryfunctie dient op een prudente wijze de publieke taak en vindt plaats binnen de wettelijke kaders, zoals die in de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) zijn vastgelegd en in het treasurystatuut van de gemeente. In de wet FIDO staan transparantie en risicobeheersing centraal.

Algemene ontwikkelingen

Liquiditeitsplanning

In 2019 is een meerjarige liquiditeitsplanning opgesteld op basis van de begroting 2020, inclusief de investeringsplanning en nieuw beleid is de basis van de opgestelde liquiditeitsprognose. In de eerste maanden van 2020 wordt de liquiditeitsplanning verder geactualiseerd met de doorgerekende en opgestelde grondexploitaties.

Renteverwachtingen

Bij het opstellen van de begroting 2019 is rekening gehouden met een kort geld rente van 1% en van 2% voor lang geld rente. In september 2019 zijn twee langlopende leningen aangetrokken van ieder € 5 miljoen. Eén lening heeft een looptijd van 6 jaar tegen -0,15% en de andere lening heeft een looptijd van 10 jaar met een rente van 0,09%.

Treasurybeheer

Renterisicobeheer

In de wet FIDO is een kasgeldlimiet en een renterisiconorm gegeven om de invloed van (externe) rentewijzigingen op de financiële resultaten van de gemeente te beperken.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen om een grens te stellen aan de korte financiering. Dit is financiering met een looptijd van één jaar of korter. De kasgeldlimiet wordt berekend als een percentage (8,5%) van het totaal van de jaarbegroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. Voor 2019 zijn de jaarlasten, voor mutaties met reserves, begroot op € 75,4 miljoen. De rentepercentages van korte financieringsmiddelen zijn doorgaans lager dan de rentepercentages van lange financieringsmiddelen. Om optimaal van de ruimte onder de kasgeldlimiet te kunnen profiteren is een adequate liquiditeits-prognose van de geldstromen van groot belang.

Berekening kasgeldlimiet jaarrekening 2019

	Bedragen X 1.000		1e kw 2019	2e kw 2019	3e kw 2019	4e kw 2019
1	Saldo vlottende passiva		10.647	7.685	2.656	5.018
2	Saldo vlottende activa		7.494	5.749	8.061	10.258
3	Verschil	(2-1)	-3.153	-1.936	5.405	5.240
4	Toegestane kasgeldlimiet		6.409	6.409	6.409	6.409
	Ruimte	**(4+3)**	**3.256**	**4.473**	**11.814**	**11.649**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de ruimte in de kasgeldlimiet gedurende 2019 niet is overschreden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft tot doel het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld (schuld met een rentetypische looptijd van één jaar of langer) door o.a. het aanbrengen van spreiding in de looptijden in de leningenportefeuille. De gemeente loopt risico als nieuwe leningen worden aangetrokken, of als een renteherziening van toepassing is. De norm wordt berekend door een in de Uitvoeringsregeling FIDO vastgesteld rentepercentage van 20% te vermenigvuldigen met het begrotingstotaal.
In de volgende tabel wordt het renterisico van 2019 weergegeven op basis van de jaarrekening en het renterisico van 2019 t/m 2022 op basis van de begroting van 2019.

Renterisico	2019	2020	2021	2022
Renteherziening	0	0	0	0
Betaalde aflossingen	766.000	6.776.000	788.000	799.000
Renterisico	**766.000**	**6.776.000**	**788.000**	**799.000**

Renterisiconorm:	
Begrotingstotaal per 1-1	75.400.000
Door ministerie vastgesteld percentage	20%
Renterisiconorm	**15.080.000**

Onderschrijding	**14.314.000**

Uit bovenstaande tabel blijkt dat onze gemeente in 2019 de renterisicionorm niet heeft overschreden. In totaal is voor € 765.813 aan leningen afgelost in 2019.

Kredietrisicobeheer

De kredietrisico's doen zich voor bij de verstrekte geldleningen. In onderstaande tabel is aangegeven aan welke risicogroep leningen zijn verstrekt en welke zekerheden zijn overeengekomen.

Risicogroep	Met/zonder hypothecaire zekerheid	Restantschuld X € 1.000,--	%
Stichting Eelder Woningbouw	Zonder	6.454	86,9
Sportverenigingen	Zonder	139	1.9
Overig	Zonder	840	11.2
Totaal		**7.433**	**100,0**

Bij het verstrekken van de leningen is destijds beoordeeld dat het risico dermate laag was dat het niet nodig was een hypothecaire zekerheid te vestigen. Jaarlijks wordt gemonitord hoe het risico zich ontwikkeld. Voor een aantal leningen geldt dat bij faillissement van de tegenpartij de panden aan de gemeente terugvallen.

Gemeentefinanciering

Schatkistbankieren

In februari 2013 heeft het kabinet het voorstel 'Wijziging van de wet financiering decentrale overheden (Fido) in verband met het rentedragend aanhouden van liquide middelen in 's Rijks schatkist' bij de Tweede Kamer ingediend. Het wetsvoorstel verplicht alle decentrale overheden om hun overtollige liquide middelen aan te houden in de schatkist. Het woord 'overtollig' verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de publieke taak. Geld en vermogen mogen niet langer bij bijvoorbeeld banken buiten de schatkist worden aangehouden. Dagelijks wordt het saldo op de bankrekeningen boven de € 500.000 afgestort naar de schatkist. Daardoor blijft de Gemeente Tynaarlo altijd onder het drempelbedrag.

De hoogte van het drempelbedrag is afhankelijk van de financiële omvang van een decentrale overheid, afgemeten aan de omvang van de begroting (dezelfde maatstaf die ook wordt gebruikt voor de berekening van de kasgeldlimiet). De drempel is nu gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal. Voor de Gemeente Tynaarlo geldt voor 2019 een drempel van € 565.500. Ultimo 2019 zat er in de schatkist een bedrag van € 3.2 miljoen. Het gemiddelde saldo van de liquide middelen per kwartaal ziet er voor 2019 als volgt uit:

1e kwartaal 2019	€ - 465.870
2e kwartaal 2019	€ - 343.510
3e kwartaal 2019	€ - 549.906
4e kwartaal 2019	€ - 927.976

Financiering

De financiering van gemeentelijke activiteiten is gebaseerd op integrale financiering. De totale financieringsbehoefte van de gemeente is de graadmeter. Bij de thans geldende renteontwikkeling wordt eerst de ruimte die de kasgeldlimiet geeft optimaal benut om kort geld aan te trekken voor o.a. voorfinanciering van investeringen. Het moment van consolidatie van kort geld naar lang geld hangt onder meer af van de renteontwikkelingen op de korte en lange termijn en de ruimte binnen de kasgeldlimiet. De looptijd van de geldlening wordt bepaald door de aard van de te financieren investeringen, de resterende looptijd van de bestaande leningen en de te betalen rentepercentages bij de verschillende termijnen van de leningen. Voor de financiering van grondaankopen worden veelal fixeleningen afgesloten. Bij het aantrekken van geldleningen wordt bij tenminste 2 financiële instellingen een offerte gevraagd.

Relatiebeheer

Het totale betalingsverkeer vindt plaats bij een drietal banken, zijnde Bank Nederlandse Gemeenten (BNG), Rabobank en ABN-AMRO Bank. Het betalingsverkeer tussen het Rijk en de gemeente en de betalingen aan derden vindt geheel plaats via de BNG.

Toerekening van rente

Onderstaande overzicht geeft aan hoe het saldo van betaalde rente over externe financiering en ontvangen rente over externe financiering wordt toegerekend aan de grondexploitaties en de taakvelden.

	Werkelijk 2019		Begroot 2019	
Geen rente over het eigen vermogen				
Renteschema (x 1.000)				
Externe rentelasten over korte en lange financiering		€ 1.208.450		€ 1.481.814
Externe rentebaten		€ -64.687		€ -80.000
Saldo rentelasten en rentebaten		€ 1.143.763		€ 1.401.814
Rente die aan grondexploitaties moet worden doorberekend	€ -295.169		€ -361.366	
Rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld toegerekend moet worden	€ -342.129		€ -342.129	
Rentebaat van doorverstrekte leningen indien daarvoor een specifieke lening is aangetrokken	€ 342.129		€ 342.129	
Saldo door te rekenen externe rente		**€ -295.169**		**€ -361.366**
De aan taakvelden toe te rekenen rente		**€ 848.594**		**€ 1.040.448**
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente		€ 1.020.908		€ 1.448.356
Rente resultaat op taakveld treasury		**€ -172.314**		**€ -407.908**

Bestaande opgenomen geldleningen

Hieronder is een overzicht opgenomen van de leningen ultimo 2019. Er zijn in 2019 twee nieuwe leningen afgesloten met een totale hoofdsom van € 10 miljoen.

Staat van opgenomen geldleningen per 31 december 2019

Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Datum raadsbesluit	Lening nummer	OSR	Jaar van laatste aflossing	Rente percentage	Restantbedrag van de geldlening per 1/1/2019	Opgenomen geldleningen 2019	Rente 2019	Aflossing 2019	Restantbedrag van de geldlening per 31/12/2019
FINANCIERING ALGEMEEN										
794.115	27-07-93	BNG 80897	s	2033	2.620	467.503		11.968	25.844	*441.659*
15.000.000	B&W25-02-03	BNG 96734	s	2053	4.860	13.545.405		651.966	145.637	*13.399.768*
4.000.000	B&W29-11-05	BNG101002	s	2030	3.820	1.920.000		72.440	160.000	*1.760.000*
777.434		BNG 400090747		2029	5.940	731.188	0	43.433	48.993	*682.195*
20.571.549	**Totaal**					**16.664.096**		**779.806**	**380.474**	**16.283.622**
FINANCIERING WONINGBOUW										
11.560.187	B&W25-07-06	BNG 102047	s	2036	5.110	6.839.777		342.129	385.340	*6.454.437*
11.560.187	**Totaal**					**6.839.777**	**0**	**342.129**	**385.340**	**6.454.437**
FINANCIERING OVERIG										
6.000.000		bng 40108818		2024	2.750	6.000.000		165.000	0	*6.000.000*
6.000.000		bng 40108817		2020	2.050	6.000.000		123.000	0	*6.000.000*
6.000.000		bng.40109497		2024	1.290	6.000.000		77.400	0	*6.000.000*
5.000.000		bng 40112077		2028	990	5.000.000		49.500	0	*5.000.000*
5.000.000		bng 40112076		2023	290	5.000.000		14.499	0	*5.000.000*
5.000.000		bng 40113179		2026	-150		5.000.000	-1.890	0	*5.000.000*
5.000.000		bng 40113180		2029	90		5.000.000	1.134	0	*5.000.000*
38.000.000	**Totaal**					**28.000.000**	**10.000.000**	**428.644**	**0**	**38.000.000**
70.131.737	**ALGEHEEL TOTAAL**					**51.503.873**	**10.000.000**	**1.550.579**	**765.813**	**60.738.059**

Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf heeft betrekking op de gemeentelijke belastingen, rechten en het kwijtscheldingsbeleid. Het besluit begroting en verantwoording (BBV) stelt eisen aan de verslaggeving rond de lokale heffingen. Hetgeen is opgenomen in de paragraaf lokale heffingen in de begroting 2019 moet worden verantwoord. In het BBV is opgenomen dat wordt ingegaan op:

a. de inkomsten uit de lokale heffingen;
b. het beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
c. een overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen, waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd;
d. een aanduiding van de lokale lastendruk;
e. een beschrijving van het kwijtscheldingsbeleid.

Met de informatie in deze paragraaf wordt voldaan aan de eisen in het BBV.

Inkomsten

Omschrijving	Inkomsten 2019	Inkomsten 2018
OZB woningen	4.228.408	4.040.627
OZB niet-woningen (eigenaren en gebruiker)	1.283.190	1.210.462
Afvalstoffenheffing (vastrecht en diftar)	2.214.437	2.591.494
Rioolheffing	2.747.877	2.702.759
Forensenbelasting	61.456	61.636
Toeristenbelasting	426.019	464.165
Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)	385.981	342.395
Leges omgevingsvergunningen e.a.	1.404.964	1.372.839

Beleidsuitgangspunten

In het collegeakkoord “Samen, open en duurzaam” zijn de hoofdlijnen van het beleid voor 2018 tot 2022 uiteengezet. In het akkoord staat: “Wij zullen terughoudendheid betrachten als het gaat om een stijging van de lokale lastendruk gedurende de komende bestuursperiode. De onroerendezaakbelasting (OZB), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing bepalen de lokale lastendruk voor de inwoners van de gemeente. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing moeten we kostendekkende tarieven hanteren. Voor wat de onroerende zaakbelasting betreft, gaan we uit van de gebruikelijke trendmatige aanpassing.” Dit heeft zich in de begroting 2019 vertaald naar de volgende uitgangspunten:

Omschrijving	Uitganspunten 2019
OZB tarief woningen	Trendmatig 2% meeropbrengsten
OZB tarief eigenaar niet-woning	Trendmatig 2% meeropbrengsten
OZB tarief gebruiker niet-woning	Trendmatig 2% meeropbrengsten
Toeristenbelasting	Volgens advies Recreatieschap voor 2019, € 1,20
Forensenbelasting	Trendmatig 2% meeropbrengsten
Afvalstoffenheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Rioolheffing	Kostendekkend, met eventueel inzet voorziening
Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)	Kostendekkend
Leges	(Toewerken naar) kostendekkend

Bron: Begroting 2019

Baten en lasten leges en heffingen

Gemeenten moeten sinds 2017 bij hun kostendekkende heffingen de nieuwe regels van het Besluit begroting en verantwoording provincies (BBV) toepassen. Van belang is dat het gaat om ramingen van de baten en lasten ten tijde van het vaststellen van de belastingverordeningen. Kruissubsidiëring tussen de verschillende belastbare feiten in de belastingverordeningen is mogelijk.

Ons uitgangspunt is dat de tarieven voor de gemeentelijke dienstverlening kostendekkend zijn. Hier werken we al een aantal jaar naartoe. De tarieven worden jaarlijks verhoogd, tenzij het wettelijk gemaximeerde tarieven betreft, of het verhogen van het tarief leidt tot meer dan 100% kostendekking per titel in de tarieventabel.

Leges

Totale legesverordening	Totale lasten	Overhead	BTW	Eind totaal lasten	Leges opbrengsten	Kosten dekking 2019	Kosten dekking 2018
Totalen	1.617.628	797.860	107.756	2.523.415	1.860.616	74%	71%

Over het totaal van de legesverordening zijn de tarieven 74% kostendekkend.

Titel 1

TITEL 1 ALGEMENE DIENSTVERLENING	Totale lasten	Overhead	BTW	Eind totaal lasten	Leges opbrengsten	Kosten dekking 2019	Kosten dekking 2018
Hoofdstuk 1 Burgerlijke stand	43.850	14.371	2.295	60.516	54.890	91%	100%
Hoofdstuk 2 Reisdocumenten	179.816	36.785	15.695	232.296	134.910	58%	45%
Hoofdstuk 3 Rijbewijzen	179.927	35.655	14.947	230.529	188.546	82%	60%
Hoofdstuk 4 Verstrekkingen BRP	181.514	149.315	1.868	332.698	2.821	1%	17%
Hoofdstuk 9 Overige publiekszaken	55.274	34.084	1.868	91.227	11.773	13%	44%
Hoofdstuk 10 Gemeentearchief	4.326	3.742	0	8.068	125	2%	100%
Hoofdstuk 14 Muziek en collectevergunningen	91	79	0	340	115	34%	n.v.t.
Hoofdstuk 17 Telecommunicatie	26.725	15.282	1.654	43.661	10.709	25%	100%
Hoofdstuk 18 Verkeer en vervoer	4.789	3.505	345	8.638	7.880	91%	23%
Hoofdstuk 19 Diversen	1.682	1.455	0	3.136	407	13%	3%
Totaal Titel 1	**677.994**	**294.271**	**38.673**	**1.011.108**	**412.176**	**41%**	**49%**

De mate van kostendekking van titel 1 sluit nagenoeg aan bij de raming. Tussen de producten zijn wel afwijkingen ten opzichte van de ramingen. De verklaring ligt met name in het aantal toegerekende uren bij het opstellen van de ramingen en de verantwoorde uren, in het tijdschrijfsysteem, door de medewerkers, die de producten en diensten verlenen.

Titel 2

TITEL 2 DIENSTVERLENING FYSIEKE LEEFOMGEVING	Totale lasten	Overhead	BTW	Eind totaal lasten	Leges opbrengsten	Kosten dekking 2019	Kosten dekking 2018
Hoofdstuk 2 tm 8 Omgevingsvergunningen e.a.	762.989	390.365	64.894	1.218.249	1.404.964	115%	100%
Hoofdstuk 6 Bestemmingswijzigingen	23.285	16.547	0	39.832	5.733	14%	100%
Totaal Titel 2	**786.273**	**406.912**	**64.894**	**1.258.080**	**1.410.697**	**112%**	**100%**

De inkomsten uit de leges omgevingsvergunning zijn hoger dan geraamd. Niet alle grote projecten waren voorzien bij het opstellen van de raming. Het toerekenen van de baten en lasten voor het wijzigen van bestemmingsplannen krijgt een verdiepingsslag. Hierna kunnen we de baten en lasten nog nauwkeuriger ramen.

Titel 3

TITEL 3 DIENSTVERLENING EDR	Totale lasten	Overhead	BTW	Eind totaal lasten	Leges opbrengsten	Kosten dekking 2019	Kosten dekking 2018
Hoofdstuk 1 Horeca	47.227	35.076	1.396	83.700	13.026	16%	16%
Hoofdstuk 2 Organiseren evenementen of markten	71.278	55.905	1.396	128.579	4.578	4%	14%
Hoofdstuk 4 Kinderopvang	28.206	5.696	0	33.902	19.568	58%	46%
Hoofdstuk 5 Kansspelen	6.649	0	1.396	8.045	571	7%	8%
Totaal Titel 3	**153.361**	**96.677**	**4.189**	**254.226**	**37.743**	**15%**	**19%**

De mate van kostendekking van titel 3 sluit nagenoeg aan bij de raming. Alleen de kostendekkendheid van het verlenen van vergunningen voor evenementen valt lager uit dan geraamd. Een aantal vergunningen was wel geraamd, maar uiteindelijk niet verleend. Volgens de Europese Dienstenrichtlijn (EDR) mogen de baten per hoofdstuk niet hoger zijn dan de lasten. We voldoen hieraan ruimschoots.

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffen-heffing	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbreng-sten	Opbreng-sten heffing	Kosten dekking 2019	Kosten dekking 2018
Afvalstoffen-heffing	**1.983.614**	**374.991**	**355.129**	**2.713.734**	**499.297**	**2.214.437**	**100%**	**100%**

De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend met inzet van de voorziening reiniging voor een bedrag van € 685.773.

Rioolheffing

Rioolheffing	Totale lasten	Overhead	BCF BTW	Eind totaal lasten	Overige opbreng-sten	Opbrengst en heffing	Kosten dekking 2019	Kosten dekking 2018
Rioolheffing	**2.473.323**	**273.223**	**250.370**	**2.996.916**	**249.039**	**2.747.877**	**100%**	**100%**

De rioolheffing is 100% kostendekkend met inzet van de voorziening riolering voor een bedrag van € 52.

Begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)

Begraaf-rechten	Totale lasten	Overhead	Correctie 28%	Eind totaal lasten	Inzet voorzien-ing	Overige opbreng-sten	Opbrengs ten rechten	Kosten dekking 2019	Kosten dekking 2018
Begraaf-rechten	**388.847**	**150.487**	**151.014**	**388.320**	**-67.181**	**0**	**385.981**	**82%**	**13%**

De begraafrechten zijn voor 82% kostendekkend. In de begroting 2019 zijn we uitgegaan van een dekkingspercentage van 85%. Het oppervlakte van de begraafplaatsen bestaat voor 28% uit graven voor onbepaalde tijd. Voor het onderhoud van deze graven ontvangen wij geen bijdrage, maar er worden wel kosten gemaakt. In de op notitie "Begraven in Tynaarlo" is daarom voorgesteld 28% van de lasten te corrigeren. Dit "correctiepercentage" wordt iedere vier jaar herijkt.

Lokale lastendruk 2019 afgezet tegen andere gemeenten in Drenthe o.b.v. een woning met gemiddelde WOZ-waarde

Gemeente	Gemiddelde WOZ Waarde 2019	OZB	Afval (meerpersoonshuishouden)	Riool (meerpersoons-huishouden)	Totaal
Meppel	200.000	258	181	171	610
Tynaarlo	269.000	293	169	166	628
Westerveld	263.000	249	181	214	644
Hoogeveen	177.000	274	248	147	669
AA en Hunze	246.000	304	203	163	670
Assen	184.000	307	201	174	682
Midden-Drenthe	212.000	240	230	239	709
Noordenveld	238.000	262	202	256	720
De Wolden	264.000	299	207	228	734
Emmen	163.000	314	290	167	771
Borger-Odoorn	193.000	411	180	240	831
Coevorden	197.000	365	284	209	858

Kwijtschelding van belastingen, heffingen en rechten

Inwoners met een inkomen op bijstandsniveau komen in aanmerking voor kwijtschelding van lokale heffingen. Van rechten (leges) wordt in principe geen kwijtschelding verleend. Burgemeester en wethouders kunnen een hardheidsclausule toepassen voor het bieden van maatwerk.

Het Noordelijk belastingkantoor behandelt verzoeken tot kwijtschelding voor de gemeente Tynaarlo.

	Jaar	Vastrecht €	Diftar €	€
Afval	2019	25.259	27.767	53.026
Riool	2019	53.651		53.651
OZB	2019	665		665
Achterstand	Voor 2019	38.958		38.958
Totaal	Voor 2019/2019			146.300
Totaal	2019			**107.342**

Omschrijving	Aantal
Automatische kwijtschelding	260
Oude alsnog toegewezen aanvragen van voor 2019	115
Gedeeltelijke kwijtschelding	196
Nog in behandeling bij Noordelijk Belasting Kantoor	30

In 2019 is in totaal voor € 107.000 aan lokale heffingen kwijtgescholden. Gedurende 2019 zijn door het Noordelijk belastingkantoor nog kwijtscheldingsverzoeken afgehandeld van voor het jaar 2019. In totaal ging dit om het kwijtschelden van € 39.000 aan lokale heffingen. In 2020 moeten nog 30 kwijtscheldingsverzoeken, die voor het belastingjaar 2019 zijn ingediend worden afgehandeld. De omvang van het bedrag dat aan de hand van deze 30 verzoeken nog wordt kwijtgescholden, over 2019, is niet bekend.

Verbonden partijen

De gemeente Tynaarlo participeert in diverse verbonden partijen voor het realiseren van haar maatschappelijke opgaven en ambities. In een verbonden partij heeft de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang.

Het *bestuurlijk belang* gaat over de mate van zeggenschap van de gemeente in de organisatie, door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht in de aandeelhouders- of ledenvergadering.

Het *financiële belang* is het bedrag dat de gemeente beschikbaar heeft gesteld en waarover risico wordt gelopen. Dit wordt voor de gemeenschappelijke regelingen ook wel de jaarlijkse “gemeentelijke bijdrage” genoemd. Voor de privaatrechtelijke samenwerkingsverbanden gaat het om de omvang van het aandelenpakket of de jaarlijkse bijdrage.

In de *nota verbonden partijen (2013)* is opgenomen wat de visie op en de beleidsvoornemens omtrent de verbonden partijen zijn.

Deelnemingen

Gemeenschappelijke regelingen
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Drenthe, Eems-Dollard Regio, Meerschap Paterswolde, Publiek Vervoer, Recreatieschap Drenthe, Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe, Veiligheidsregio Drenthe (Zorg- en Veiligheidshuis Drenthe) en Werkplein Drentsche Aa.

Vennootschappen en coöperaties
Groningen Airport Eelde, NV Holding Enexis, Waterleidingmaatschappij Drenthe en Bank Nederlandse Gemeenten.

Verenigingen en stichtingen
Vereniging Drentse Gemeenten, Vereniging Nederlandse Gemeenten en Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN).

Overige verbonden partijen
Vrijwillig samenwerkingsverband Regio Groningen-Assen.

Gerelateerde partijen
Stichting Zwembaden Tynaarlo, Stichting Trias, Stichting Biblionet en Stichting Baasis.

Financieel totaaloverzicht

In onderstaande tabel hebben wij opgenomen wat wij in het boekjaar 2019 in totaal hebben bijgedragen aan de diverse verbonden partijen of hebben ontvangen. Een uitwerking per verbonden partij is opgenomen in de verzameltabellen na het financiële overzicht.

Verbonden partij	Belang Tynaarlo op totale begroting	Bijdrage/ontvangst 2019	Bijdrage/ontvangst 2018
Gemeenschappelijke regelingen			
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe (GGD), exclusief Veilig Thuis Drenthe	7 %	- 692.660	- 617.603
Veilig Thuis Drenthe (onderdeel GGD)	Zie GGD	- 230.316	- 212.352
Eems Dollard Regio (EDR)	1,31 %	- 4.595	- 4.562
Meerschap Paterswolde	14,5 %	- 102.950	- 90.866
Publiek Vervoer	2,31 %	- 31.687	- 18.489
Recreatieschap Drenthe	6,25 %	- 66.059	- 64.642
Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)	3,3 %	- 469.780	- 456.702
Veiligheidsregio Drenthe (VRD)	6 %	- 1.437.653	- 1.347.692
Werkplein Drensche Aa (WPDA)	14,5 %	- 2.508.000	- 1.627.346*
Totaal Gemeenschappelijke regelingen		**- 5.543.691**	**- 4.440.254**
Vennootschappen en coöperaties			
NV Groningen Airport Eelde	4 %	- 160.000	- 422.241
NV Holding Enexis	0,19 %	197.855	242.768
NV Waterleiding Maatschappij Drenthe	2,31 %	0	0
Bank Nederlandse Gemeenten NV	0,08 %	123.243	109.405
Totaal vennootschappen en coöperaties		**161.098**	**- 70.068**
Stichtingen en verenigingen			
Vereniging van Drentse gemeenten (VDG)	7,5 %	- 21.677	- 23.499
Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG)	0,08 %	- 49.764	- 47.581
Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN)	n.v.t.	0	0
Totaal stichtingen en verenigingen		**- 71.441**	**- 71.080**
Overige verbonden partijen			
Regio Groningen-Assen	4,5 %	- 300.003	- 300.003
Totaal overige verbonden partijen		**- 300.003**	**- 300.003**
Totale bijdrage in 2019		**- 5.754.037**	**- 4.881.405**

*Inmiddels is WPDA samengevoegd met Alescon. De bijdrage aan Alescon zoals opgenomen in de jaarrekening 2018 was een saldo van ontvangsten en bijdragen. Door deze wijziging in financieringssystematiek is de vergelijking van 2019 ten opzichte van 2018 niet eenduidig te maken. Vanaf 2019 en verder wordt alleen de bijdrage voor de kosten ten behoeve van de bedrijfsvoering opgenomen in de paragraaf verbonden partijen.

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen

Gemeentelijke Gezondheidsdienst Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€-692.660 (GGD) €-230.316 (VTD)	€ 2.587.000*	€ 2.650.000*	€ 2.386.000*	€ 2.380.000*	€ 252.300*

Doel	Bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van de inwoners van Drenthe.
Bestuurlijk belang	Collegeregeling met afvaardiging van de wethouders van de Drentse gemeenten.
Financieel belang	Het belang van Tynaarlo in de GGD bedraagt ca. 7%. In 2019 heeft de gemeente € 692.665 bijgedragen aan de GGD. Dit is exclusief de bijdrage voor Veilig Thuis Drenthe van € 230.316.
Ontwikkelingen/risico	Met de Drentse gemeenten wordt ingezet op het project 'Aan de slag met preventie'. Het vaccinatieprogramma wordt uitgebreid en het belang van vaccineren is een punt van aandacht. De GGD werkt tegen kostprijs voor de gemeenten, met de afspraak dat wanneer de gemeenten het product substantieel wensen terug te brengen er aanvullende afspraken worden gemaakt over de dan optredende frictiekosten.
Veranderingen in het belang	Nee
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019 van de GGD.

Eems Dollard Regio, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -4.595	€ 465.800*	n.n.b.	€ 3.679.400*	n.n.b.	n.n.b.

Doel	Bevordering van de samenwerking tussen Duitsland en Nederland op economisch gebied.
Bestuurlijk belang	Samenwerkingsverband van gemeenten in Nederland en Duitsland, WGR-regio's en Kamers van Koophandel.
Financieel belang	De vermogensdelen van de Gemeente Tynaarlo aan de EDR (2018: 4.562,40 Euro) is in verhouding te brengen met de ledenbijdrage van alle EDR-leden voor een jaar (347.463,10 Euro). Het belang van Tynaarlo bedraagt 1,31%.
Ontwikkelingen/risico	Volgens paragraaf 15 lid 3 Gemeenschappelijke Regeling EDR zijn de deelnemers aan de EDR verplicht om naar rato hun deelnemersbijdrage bij liquidatie als extra bijdrage te verstrekken.
Veranderingen in het belang	De deelname aan de Eems Dollard Regio is per 2019 opgezegd. Vanwege de opzegtermijn zal de deelname per 31 december 2022 beëindigd zijn.
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op jaarrekening 2018 van de EDR.

Meerschap Paterswolde, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -102.950	€ 661.000*	€ 684.000*	€ 1.501.000*	€ 1.584.000*	€ 23.069

Doel	Behartigen van gemeenschappelijke belangen op het gebied van openluchtrecreatie.
Bestuurlijk belang	Gecombineerde regeling met afvaardiging vanuit de raden en de colleges van de gemeenten Groningen en Tynaarlo.
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 14,5% bij aan de begroting in 2019 met € 102.950.
Ontwikkelingen/risico	Groot onderhoud van de molen, de vuurtoren en kunstwerken.
Veranderingen in het belang	Nee
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019 van het Meerschap Paterswolde.

Publiek Vervoer, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -31.687	€ -478.000*	€ 5.000*	€ 787.000*	€ 332.000*	€ 482.689*
Doel	Vervoer van inwoners met een beperking in Groningen en Drenthe.				
Bestuurlijk belang	Samenwerkingsorganisatie van de gemeenten in de provincies Drenthe en Groningen en het dagelijks bestuur van het OV-bureau Groningen-Drenthe.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 2,31 % bij aan de begroting in 2019 met een bedrag van € 18.489. Daarnaast heeft de GR Publiek Vervoer in 2019 extra taken uitgevoerd welke niet in de begroting waren voorzien. De deelnemers hebben hiervoor een aanvullende factuur ontvangen, voor Tynaarlo een bedrag van € 895. Tot slot is door een exploitatietekort over 2018 een extra bijdrage van € 12.303 gedaan in 2019. Hierdoor komt de totale bijdrage in 2019 uit op € 31.687.				
Ontwikkelingen/risico	Publiek vervoer brengt de 'basis op orde'. De afhandeling van klachten, facturering en het leerlingenvervoer worden geoptimaliseerd.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019 van Publiek Vervoer Groningen – Drenthe.				

Recreatieschap Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -66.059	€ 665.088*	€ 696.641*	€ 1.222.424*	€ 704.768*	€ 31.553*
Doel	Behartigen van gemeenschappelijke belangen op het gebied van recreatie en toerisme.				
Bestuurlijk belang	Gecombineerde regeling met afvaardiging van raden en colleges van de Drentse gemeenten en Ooststellingwerf.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 6,25 % bij aan de begroting in 2019 met een bedrag van € 66.059				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019 van het Recreatieschap.				

Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -469.780	€ 797.316*	€ 173.355*	€ 5.687.315*	€ 5.711.411*	- € 25.617*
Doel	Provinciale samenwerking (gemeente en provincie) ter behartigen van de belangen op het gebied van milieuvoorschriften.				
Bestuurlijk belang	College- Statenregeling met afvaardiging van wethouders uit de Drentse gemeenten en de gedeputeerde van de provincie Drenthe.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 3,3% bij aan de begroting middels een jaarlijkse bijdrage voor 2019 ad € 469.780.				
Ontwikkelingen/risico	Ten behoeve van het ontwikkelprogramma heeft de RUD haar reserves aangesproken. Dit heeft tot gevolg dat het eigen vermogen onder druk is komen te staan en dat tegenvallers nog maar zeer beperkt zelfstandig opgevangen kunnen worden.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019.				

Veiligheidsregio Drenthe, GR					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -1.437.653	€ 1.600.226*	€ 2.305.089*	€ 26.591.750*	€ 23.386.770*	€ 484.000*
Doel	Uitvoeren van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.				
Bestuurlijk belang	Collegeregeling met afvaardiging van de burgemeesters van de twaalf Drentse gemeenten.				
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 6% bij aan de begroting middels een jaarlijkse bijdrage voor 2019 € 1.437.653.				
Ontwikkelingen/risico	Het verbeteren van de samenwerking aan crisisbeheersing en de brandweerzorg zijn de grootste ontwikkelingen.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op jaarrekening 2019 van de VRD.				

GR Werkplein Drentsche Aa					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -2.508.000	€ 133.000*	€ 133.000	€ 12.580.000*	€ 13.368.000	€ 0
Doel	Uitvoeren van taken op het gebied van Werk en Inkomen, waaronder de Wet sociale werkvoorziening.				
Bestuurlijk belang	Collegeregeling met afvaardiging van de wethouders van de gemeenten Assen, AaenHunze en Tynaarlo.				
Financieel belang	De afrekening over 2019 bedraagt € 2.508.000. Dit is de bijdrage die Tynaarlo betaald voor de kosten van bedrijfsvoering. Het belang van de gemeente Tynaarlo in WPDA is ca 15 % van de totale begroting, die van Assen ca 72 % en Aa en Hunze ca 13 %.				
Ontwikkelingen/risico	Maatregelenpakket Sociaal Domein en financiële situatie mededeelnemer(s).				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019 van de WPDA.				

Overzicht Vennootschappen en coöperaties

NV Groningen Airport Eelde					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -160.000	€ 12.708.847*	n.n.b.	€ 4.822.119*	n.n.b.	n.n.b.
Doel	Uitoefening van een luchtvaartbedrijf.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder				
Financieel belang	In 2019 is € 40.000 bijgedragen aan het routefonds en € 120.000 aan GAE. De gemeente Tynaarlo bezit 4% van het aandelenkapitaal.				
Ontwikkelingen/risico	De landelijke ontwikkelingen, zoals de Luchtvaartnota, het al dan niet openen van de luchthaven Lelystad en de één-systeem gedachte in de binnenlandse luchtvaart hebben gevolgen voor GAE. Wat deze gevolgen zijn is op dit moment nog niet duidelijk. Het onderhouden van lijndiensten vanaf de luchthaven staat, mogelijk mede hierdoor, onder druk.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn ontleend aan het jaarverslag 2018 van Groningen Airport Eelde.				

NV Holding Enexis					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ 197.855	€ 4.024.000.000*	€ 4.112.000.000*	€ 3.691.000.000*	4.146.000.000*	€ 210.000.000*
Doel	Netbeheerder voor gas- en elektriciteit.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder				
Financieel belang	0,19% van het aandelenkapitaal (285.485 aandelen). In 2019 heeft Tynaarlo € 197.855 aan dividend van Enexis ontvangen.				
Ontwikkelingen/risico	Op basis van de Energieagenda 2030 is in 2019 het uitvoeringsprogramma "Energie verbindt" opgesteld. De uitvoering wordt opgepakt in samenwerking met de strategische partners.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019.				

NV Waterleidingmaatschappij Drenthe					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ 0	€ 34.225.000*	€ 44.136.000*	€ 130.283.000*	€ 126.603.000*	€ 1.411.000*
Doel	Drinkwatervoorziening voor de inwoners van Drenthe.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. 45 stemmen van de 1946 in totaal. Dus 2,31%.				
Financieel belang	De gemeente Tynaarlo bezit 45 (2,31%) van de in totaal 1946 aandelen. De aandelen hebben een nominale waarde van €2.250.				
Ontwikkelingen/risico	Afgelopen jaren druk bezig geweest met afstoten van niet-drinkwateractiviteiten. Dit is nu bijna in zijn geheel afgerond.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op het Financieel Plan 2020 van de WMD.				

Bank Nederlandse Gemeenten NV					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ 123.243*	€ 4.991.000.000*	€ 4.887.000.000*	€132.518.000.000*	€144.802.000.000*	163.000.000*
Doel	Met gespecialiseerde dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder. De gemeente Tynaarlo bezit 43.243 aandelen (0,08%). Elk aandeel heeft een nominale waarde van € 2,50 per aandeel.				
Financieel belang	De gemeente Tynaarlo ontvangt dividend naar rato van het aantal aandelen. In 2019 bedroeg dit € 123.243.				
Ontwikkelingen/risico	In maart 2019 is de rating verhoogd van AA+ naar AAA. Door een lager resultaat op financiële transacties en een lager renteresultaat (beide door lagere rentetarieven) is de nettowinst in 2019 t.o.v. 2018 gedaald. Door grote vraag van (langlopende) leningen van decentrale overheden verwacht de BNG de jaardoelstelling t.a.v. verstrekte leningen te overtreffen.				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019 van de BNG				

Overzicht stichtingen en verenigingen

Vereniging Drentse Gemeenten (VDG)					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -21.677	€ 66.176*	n.n.b.	€ 429.668*	n.n.b.	n.n.b.
Doel	De Vereniging van Drentse gemeenten (VDG) is een provinciale afdeling van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en is een belangrijk en gewaardeerd platform met vier functies: kennis en expertise, netwerken en ontmoeten, afstemmen en samenwerken, en interne en externe verbindingen realiseren.				
Bestuurlijk belang	De burgemeesters van de Drentse gemeenten zijn lid van het algemeen bestuur.				
Financieel belang	In 2019 heeft de gemeente Tynaarlo € 11.792 aan contributie betaald aan de VDG. Daarnaast voert de VDG nog andere projecten uit waarvoor ze apart een factuur versturen (o.a. bijdrage jaarlijkse veteranen dag, bijdrage Drentse Onderwijsmonitor, Procesbegeleiding Drents Zorglandschap).				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn afkomstig van de jaarrekening 2018 van de VDG.				

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ - 49.764	€ 61.975.000*	n.n.b.	€ 78.875.000*	n.n.b.	n.n.b.
Doel	De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is de organisatie die alle gemeenten in Nederland en de overzeese gebieden verbindt. De vereniging heeft als doel om de lokale overheid te versterken, zodat gemeenten hun inwoners optimaal kunnen bedienen.				
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft stemrecht in de ledenvergaderingen van de VNG.				
Financieel belang	In 2019 heeft de gemeente € 49.764 aan bijgedragen aan de VNG. Daarnaast loopt de financiering van de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten via het Fonds Gezamenlijk Gemeentelijke Uitvoering (GGU). Dit wordt ook door de VNG gefactureerd. In 2019 bedroeg de bijdrage hiervoor € 83.287				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn ontleend aan het jaarverslag 2018 van de VNG.				

Vereniging van gemeenten aandeelhouders Essent Noord-Nederland (VEGANN)					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ 0	€ 29.085	€ 28.563	€ 0	€ 0	€ - 522
Doel	Vertegenwoordigen van de belangen van de (kleine) aandeelhouders van Essent.				
Bestuurlijk belang	Een collegelid vertegenwoordigt de gemeente in de algemene ledenvergadering.				
Financieel belang	Het financieel belang in de vereniging is minimaal. In 2019 is geen contributie geïnd.				
Ontwikkelingen/risico	Geen				
Veranderingen in het belang	Nee				
Basis van de cijfers	De cijfers zijn afkomstig uit het jaarverslag 2019.				

Overzicht overige verbonden partijen

Convenant Regio Groningen-Assen					
Ontvangst (+) Bijdrage (-)	Eigen vermogen		Vreemd vermogen		Resultaat boekjaar
	1-jan	31-dec	1-jan	31-dec	
€ -300.003	€ 9.537.367*	€ 8.817.550	€ 3.106.122*	€ 1.698.647	€ 0

Doel	Deelnemers onderschrijven de inzet op integrale ontwikkeling en versterking van de regio via inzet op de pijlers: Economie, Mobiliteit en Wonen.
Bestuurlijk belang	Stuurgroep met bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit de provincies en deelnemende gemeenten.
Financieel belang	Tynaarlo draagt voor 4,5% bij aan de begroting in 2019 € 300.003.
Ontwikkelingen/risico	Geen
Veranderingen in het belang	Nee
Basis van de cijfers	De cijfers met een asterisk (*) zijn gebaseerd op de jaarrekening 2019 van Regio Groningen – Assen.

Grondbeleid

Beleidsuitgangspunten

De Nota Grondbeleid vormt tezamen met de wettelijke voorschriften vooral opgenomen in het BBV en de Wro het kader voor deze paragraaf. In bovenstaande nota en regelgeving zijn o.a. beleidsregels opgenomen met betrekking tot risicomanagement, waarderingsgrondslagen, resultaatbepaling, het instellen dan wel liquideren van complexen, de wijze van verkopen, de bepaling van verkoopprijzen en de planning en control cyclus. De paragraaf grondbeleid vormt een vast onderdeel van de begroting en verantwoordingscyclus van de gemeente. In deze paragraaf wordt ingegaan op de wijze waarop de gemeente invulling geeft aan haar grondbeleid.

Ontwikkelingen Woningmarkt en Bedrijfshuisvesting

In 2019 hebben de 'PAS-uitspraak' (Programma Aanpak Stikstof; herijking berekening stikstofdepositie en negatieve gevolgen daarvan op natuurgebieden) en de aanpassing van de normwaarden ten aanzien van hoeveelheid zogenoemde PFAS (poly- en perfluoralkylstoffen) in de bodem enorme impact gehad. Dit heeft ook in onze gemeente tot vertraging geleid bij de afgifte van omgevingsvergunningen en in het verlengde daarvan op realisatie van woningen en bedrijvenlocaties. Dankzij diverse maatregelen is deze vertraging voor de ontwikkellocaties in onze gemeente nagenoeg weggenomen.

De Nederlandse woningmarkt is nog steeds volop in beweging, zowel aan de vraag- als aanbodzijde. De huizenprijzen zijn ook in 2019 behoorlijk gestegen. Of deze trend zich de komende jaren nog verder door zal zetten is lastig te voorspellen en zeker ook locatieafhankelijk. De algemene verwachting is dat de stijging van de huizenprijzen afvlakt en de huizenmarkt tot rust zal komen. De verwachting is dat de prijsontwikkeling de komende jaren een rustiger beeld gaat geven. De eventuele impact van nog uit te werken maatregelen op het gebied van duurzaamheid op de woningmarkt is nog niet bekend.

Tynaarlo biedt een kwalitatief goede en gewilde leefomgeving. Binnen Tynaarlo zien wij een grote vraag naar woningbouwkavels. In de bestaande woningmarkt is sprake van een grotere vraag dan dat er aan aanbod is. Nieuwbouw vult dit gat voor een deel. Particuliere kaveluitgifte wordt in vrijwel alle gevallen overschreven en projectmatige woningbouwkavels vinden gretig aftrek. De interne en externe makelaars van de gemeente verwachten dat deze situatie zich voor Tynaarlo in 2020 zal voortzetten. Dit geldt zowel voor de grotere uitleggebieden aan de rand van de kerndorpen als voor de diverse inbreidingslocaties daarbinnen.

Voor de bedrijventereinnen bestaat in de huidige hoogconjuctuur veel belangstelling. Tynaarlo heeft momenteel grotere kavels in de uitgifte voor hoogwaardige bedrijven. De verwachting is dat de huidige verkoopbesprekingen gaan leiden tot realisatie.

Met de vaststelling van de startnotitie Vries Zuid, de centrumvisie Zuidlaren (m.n. de achterzijde PBH-terrein inzetten voor woningbouw) en de vrijkomende AB-locaties in Eelde-Paterswolde kan de komende jaren op de vraag ingespeeld worden. Er bestaat een vraag naar lokale / regionale bedrijvenkavels. Op bedrijventerrein Vriezerbrug is hiervoor nog één (zicht)kavel beschikbaar. In het Structuurplan staat de locatie Vriezerbrug zuid aangemerkt als zoekgebied voor bedrijvenkavels. Momenteel wordt de Omgevingsvisie opgesteld waarin nadere afwegingen hieromtrent worden gemaakt.

Omgevingswet

In een periode van ruim 200 jaren is het stelsel van omgevingsrecht uitgegroeid tot een complex geheel van circa veertig wetten, honderdtwintig algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) en honderden uitvoeringsregelingen met ieder een eigen bevoegdhedenverdeling, deelbelangen, systematiek en terminologie. Naar verwachting treedt de Omgevingswet op 1-1-2021 in werking. Medio 2020 neemt de minister een definitief besluit over de invoeringsdatum. Door de komst van deze wet krijgen we als gemeente een grotere afwegingsruimte en hebben we meer vrijheid om zelf het beleid, de kaders en de regels te bepalen. De basis hiervoor leggen we beleidsmatig vast in de Omgevingsvisie die we gaan maken. De juridische borging vindt in een later stadium plaats in het Omgevingsplan.

In het afgelopen jaar is verder gewerkt om onze organisatie voor te bereiden op de komst van de Omgevingswet. Er zijn afstemmingsoverleggen geweest om bestaande werkprocessen te doorlopen en te bezien in het licht van de Omgevingswet als ook trainingen en cursussen gehouden.

In Drents verband zorgen we voor goede onderlinge samenwerking met onze ketenpartners en pakken we activiteiten (o.a. beoordelen en afstemmen van werkprocessen en –afspraken) samen op. In 2019 is door de gemeenteraad het startdocument en participatieplan vastgesteld voor de omgevingsvisie.

Omgevingsvisie
Middels een aanbesteding is begin 2019 een bureau geselecteerd voor het opstellen van de omgevingsvisie. Samen met dit bureau is een plan van aanpak opgesteld voor de uitvoering van het participatieplan. Sinds de zomer zijn verschillende stappen gezet in het participatieproces. Zo is onder andere een leefbaarheidsonderzoek gehouden, zijn inwoners gevraagd te reageren op stellingen en vond een themabijeenkomst plaats waar een groot aantal stakeholders en experts aan deelnamen. De verwachting is dat medio 2021 de omgevingsvisie kan worden vastgesteld.

Samenvatting Grondbedrijf 2019 op hoofdlijnen

De Grondexploitaties zijn geactualiseerd op basis van recente inzichten en doorgerekend naar de stand per 1-1-2020. De percentage of completion methode (PoC) voor het beoordelen van winstnemingsmomenten c.a. is hierbij gevolgd. Bij de bepaling van de tussentijdse winst dient rekening te worden gehouden met de risico's die specifiek samenhangen met de nog te realiseren kosten en opbrengsten van de individuele grondexploitaties (projectgebonden risico's). De te nemen winst mag niet worden gecorrigeerd met risico's ten aanzien van (macro) economische ontwikkelingen. De in 2018 opgestelde risicoanalyse op basis van de RISMAN-methode is in 2019 per project geactualiseerd.

Winstnemingen hebben tot gevolg dat de boekwaarde hoger wordt. Hierdoor worden ook de financieringslasten hoger. Vanzelfsprekend worden hiermee ook de toekomstige winstnemingen lager. Voor de overige niet projectgebonden risico's (macro-economische risico's) vindt een risicoanalyse plaats op de geconsolideerde grondexploitaties. Deze risico's worden binnen het weerstandsvermogen afgedekt.

In de volgende alinea's wordt een samenvatting op hoofdlijnen weergegeven van de belangrijkste onderdelen van het grondbedrijf, de per 1 januari 2020 geactualiseerde grondexploitaties en de initiatieven.

Prognose kaveluitgifte en –verkoop
Onderstaand wordt ingegaan op de prognose weergegeven van de kavelverkopen in de onderscheiden grondexploitaties, aangevuld met de daadwerkelijke realisatie over 2019.

Woningbouwlocaties
Binnen de vier woningbouw grondexploitaties zijn in 2019 87 verkochte kavels bij de notaris gepasseerd. Dit is over de hele linie in de lijn met de prognose van vorig jaar.

Daarnaast zijn per 31-12-2019 nog 9 kavels verkocht maar nog niet gepasseerd en reeds 30 kavels in optie genomen. We kunnen vaststellen dat de woningbouw ontwikkelingen in Ter Borch en Grote Veen onverminderd goed in de markt liggen. Dit sterkt ons vertrouwen dat we de komende periode de verwachte voortgang kunnen waarmaken. Zie onderstaande tabel.

PROJECT	prognose grex	Verkocht		opties per 31-12-2019	prognose kavelverkoop					
		gepasseerd	niet gepasseerd							
	2019	2019	2019	2019	2020	2021	2022	2023	>2023	totaal vanaf 2020
Zuidoevers Zuidlaardermeer	3	4	1	0	1	0	0	0	0	1
Donderen	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1
Ter Borch	69	62	7	21	23	33	37	37	91	221
Groote Veen	15	20	0	9	9	2	0	0	0	11
Totaal (excl. bedrijventerreinen)	**88**	**87**	**9**	**30**	**34**	**35**	**37**	**37**	**91**	**234**

Bedrijventerreinen
Na het topjaar 2018 heeft op bedrijventerrein Vriezerbrug zich in 2019 geen ontwikkeling voorgedaan. Een reeds verkochte kavel van 5751 m2 zal naar verwachting in 2020 passeren. Vervolgens resteert dan alleen nog een zichtlocatie van circa 1 hectare. Hoewel de markt voor bedrijventerreinen momenteel goed is, is het lastig te voorspellen wanneer deze resterende kavel(s) worden verkocht. Voorzichtigheidshalve houden we er in de grondexploitatie rekening mee dat verkoop van de laatste kavel(s) tot aan 2024 kan duren. Dit rekenkundig uitgangspunt is ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

Businesspark ter Borch is volop in ontwikkeling en het plan krijgt langzamerhand zijn definitieve vorm. Ook voor het businesspark geldt dat het moeilijk is om de jaarlijkse uitgifte exact te voorspellen. Rekenkundig gaan we ervan uit dat de grond in de periode tot aan 2027 geleidelijk wordt verkocht. Dit uitgangspunt is ongewijzigd met de grondexploitatie van voorgaand jaar.

Hoewel in 2019 geen verkoop heeft plaatsgevonden merken we wel dat er ruime belangstelling is voor het businesspark. Deze belangstelling heeft in 2019 onder andere geresulteerd in een optie voor verkoop van 2,6 hectare. Zie tabel. Voorzichtigheidshalve hadden we deze verkoop nog niet in de geactualiseerde grondexploitatie ingerekend voor het jaar 2020. Zie onderstaande tabel.

PROJECT	prognose grex	Verkocht		opties per 31-12-2019	prognose kavelverkoop					
		gepasseerd	niet gepasseerd							
	2019	2019	2019	2019	2020	2021	2022	2023	>2023	totaal vanaf 2020
Bedrijventerr.Vriezerbrug in m²	5.754	0	5.751	0	8.423	2.669	2.669	2.669	0	16.428
Business Park Ter Borch in m²	1.970	0	0	26.020	8.757	13.743	13.743	13.743	49.721	99.707
Totaal kavels (excl. bedrijventerreinen)	**7.724**	**0**	**5.751**	**26.020**	**17.180**	**16.412**	**16.412**	**16.412**	**49.721**	**116.135**

Boekwaardeverloop
Met betrekking tot de boekwaarde worden twee categorieën onderscheiden. Ten eerste de projecten in exploitatie (de grondexploitaties) en ten tweede de overige materiele vaste activa (voorheen de niet in exploitatie genomen gronden).

Onderstaande tabel laat de boekwaarden per 1-1-2020 zien en geeft het verwachte boekwaarde-verloop weer vanaf 2020 voor de eerstkomende jaren.

Generaal totaal	Boekwaarde per 1 januari 2020	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2021	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2022	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2023
Projecten in exploitatie	14.540.438	10.008.489	6.632.787	3.720.567
Overige materiele vaste activa	8.046.031	8.013.630	7.984.463	7.958.213
	22.586.470	**18.022.119**	**14.617.251**	**11.678.780**

Projecten in exploitatie
Het boekwaardeverloop van de projecten in exploitatie" zijn gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties per 1 januari 2020. Hierbij is geen rekening gehouden met winstnemingen vanaf het jaar 2020. De recent berekende winstneming over het jaar 2019 is wel in het boekwaardeverloop verwerkt. Wanneer de komende jaren opnieuw winst wordt genomen wordt de boekwaarde weer hoger. Verderop in deze paragraaf wordt nog een nadere toelichting gegeven op de ontwikkelingen in deze categorie. Het verwachte meerjarig perspectief van de totale boekwaarde van de grondexploitaties laat een dalende lijn zien. Zie onderstaande grafiek. Zoals gezegd zal deze lijn in werkelijkheid minder dalend zijn vanwege de tussentijdse winstnemingen.

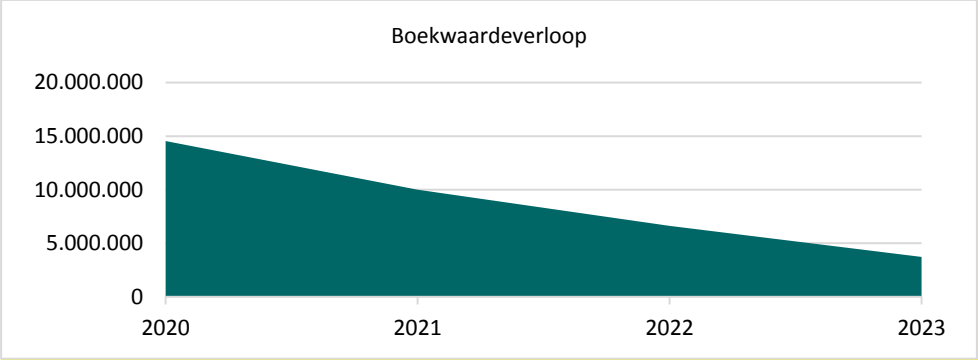

De totale boekwaarde van de grondexploitaties is gedaald door de voorspoedige verkopen en zal naar verwachting de komende jaren verder dalen. Hierdoor dalen de financieringslasten. Dit voordeel wordt deels weer tenietgedaan door de hogere boekwaarden als gevolg van extra winstnemingen, die niet in deze tabellen en grafieken zijn verwerkt.

Onderstaande tabel laat het verwachte verloop van de boekwaarden van de grondexploitaties zien.

Projecten in exploitatie	**Boekwaarde per 1 januari 2020**	**Verwachte boekwaarde per 1 januari 2021**	**Verwachte boekwaarde per 1 januari 2022**	**Verwachte boekwaarde per 1 januari 2023**
Donderen	2.060	-285	0	0
Ter Borch	10.551.250	7.380.283	4.756.337	2.669.854
Business Park Ter Borch	3.294.651	3.244.647	2.278.484	1.460.884
Zuidoevers Zuidlaardermeer	-361.506	-329.171	-86.611	-89.721
Vriezerbrug bedrijventerrein	1.214.783	629.792	404.967	176.159
Groote Veen	-160.800	-916.777	-720.389	-496.609
Totaal	**14.540.438**	**10.008.489**	**6.632.787**	**3.720.567**

Overige gronden
Het boekwaardeverloop voor de komende jaren van de projecten genoemd onder "overige materiele vaste activa", voorheen "niet in exploitatie genomen gronden" vertoont een stabieler beeld. De gronden in de categorie "overige materiële vaste activa" zijn allemaal afgewaardeerd. Omdat hieraan geen rente en andere kosten meer (mogen) worden toegevoegd, blijven de boekwaarden van de meeste gronden de komende jaren ongewijzigd. Zodra gronden worden verkocht daalt de boekwaarde. Dit zal naar verwachting het geval zijn bij de verspreide gronden. De afname van de boekwaarde van de verspreide gronden door verkoop van deze gronden is een inschatting.

De boekwaarde van Tienelswolde moet worden verlaagd, tenzij zich in 2019 een concreet ontwikkelperspectief zou aandienen. Lange tijd was het beeld dat deze grond mogelijk kon worden ontwikkeld in samenhang met plannen voor het complex Tienelswolde en omgeving inclusief schoollocatie Jonglaren. De afgelopen periode leek het een reële optie dat het perceel kon worden betrokken bij verdere ontwikkeling van een deel van het terrein van het Noordersanatorium. Dat plan wordt echter, zo bleek de laatste maanden van 2019, nu niet concreet gemaakt. Hoewel in de toekomst een ontwikkeling van deze grond, tezamen met het parkeerterrein van het Noordersanatorium en de waarschijnlijk vrijkomende schoollocatie van Jonglaren allerminst wordt uitgesloten, is dit te weinig concreet om de hogere boekwaarde te rechtvaardigen.

De huidige marktwaarde per 1-1-2020 is dan ook conform het BBV vastgesteld op € 86.800.

Overige materiele vaste activa	Boekwaarde per 1 januari 2020	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2021	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2022	Verwachte boekwaarde per 1 januari 2023
Verspreide Gronden	324.074	291.667	262.500	236.250
Vriezerbrug Zuid	1.701.773	1.701.773	1.701.773	1.701.773
Loopstukken fase 2	142.789	142.789	142.789	142.789
Tienelswolde	86.800	86.800	86.800	86.800
Prins Bernardhoeve vm erfpachtsgronden	375.048	375.048	375.048	375.048
Goudenregenlaan	38.363	38.363	38.363	38.363
Broekveldt	19.073	19.071	19.071	19.071
Dagmavo Paterswolde	-34.026	-34.026	-34.026	-34.026
Percelen Brongebied	270.066	270.066	270.066	270.066
Gronden De Bronnen	1.059.487	1.059.495	1.059.495	1.059.495
Aankoop gronden Leyten	3.984.671	3.984.671	3.984.671	3.984.671
Gronden Asserstraat	77.913	77.913	77.913	77.913
Totaal	**8.046.031**	**8.013.630**	**7.984.463**	**7.958.213**

Resultaten grondbedrijf samengevat

Zoals af valt te leiden uit onderstaande tabel, is in 2019 met de projecten per saldo een positief resultaat behaald van € 3.619.586. Dit resultaat komt ten gunste van het exploitatieresultaat 2019.

Winstnemingen 2019		
Project	**Winst**	**Verlies**
Ter Borch	3.074.416	
Groote Veen	602.289	
Zuidoevers Zuidlaardermeer	107.763	
Donderen	0	
Bedrijventerrein Vriezerbrug	76.247	
Bussinesspark Ter Borch	0	
Afwaardering grond Tienelswolde		238.292
Zuidlaarderveen (Zwarte Lent)		2.837
Woningen Oranjepolder*	0	
Totaal	**3.860.715**	**241.129**
positief saldo	**3.619.586**	

Met uitzondering van Businesspark Ter Borch en Donderen nemen we winst uit de overige grond-exploitaties.

Het project Zuidlaarderveen (Zwarte Lent) is reeds afgesloten In 2019 zijn hiervoor nog nakomende kosten gemaakt. Deze komen ten laste van het exploitatieresultaat 2019.

Er zijn dit jaar geen in eigendom van de gemeente zijnde woningen verkocht. Het project Oude Tol-weg Zuid is reeds afgesloten. Er dienen nog afrondende werkzaamheden plaats te vinden. Hiervoor is nog budget beschikbaar.

Omdat we geen kosten en rente meer mogen toerekenen aan gronden in de categorie “overige materiele vaste activa”, hoeft in 2019 geen afwaardering plaats te vinden op deze gronden. Voor de huidige waarden per m² van de overige gronden in de oude categorie “Niet in exploitatie genomen gronden” verwijzen wij u naar de alinea “strategische gronden”.

Ontwikkelingen hoofdkernen

Dorpskern Eelde

De herinrichting van de openbare ruimte in het centrum is afgerond. Voor de voorzijde van de locatie Hoofdweg 67 (voormalige garage Koops) is een verkoopovereenkomst gesloten met een ontwikkelaar. Op de voorzijde van het perceel Hoofdweg 67 en het belendende perceel op de hoek van de Hoofdweg en Burg. Strubenweg zijn appartementen voorzien. Eind 2019 werd bekend dat deze ontwikkelaar failliet is gegaan. Dit betekent dat wij ons, met inachtneming van de financiële en overige kaders zoals door uw raad vastgesteld, beraden hoe met deze grondpositie om te gaan. Wij verwachten dit begin 2020 duidelijk te hebben.

De gemeente is door RVG development, waarmee in het verleden helaas zonder succes is samengewerkt aan het Centrumplan Eelde, in gebreke gesteld en een aanzienlijke schadevergoeding geëist. In eerste aanleg is deze schadevergoeding grotendeels afgewezen. RVG heeft tegen deze uitspraak beroep ingesteld. De uitspraak in beroep wordt in 2020 verwacht.

Centrum Zuidlaren
Eind 2019 is, via een uitgebreid participatieproces de Centrumvisie Zuidlaren vastgesteld. Deze visie biedt ook de kaders en voorwaarden waaronder de inzet van de gemeentelijke gronden in het gebied kunnen worden ingezet voor ontwikkeling. Deze kaders en uitgangspunten hebben geleid tot het treffen van een voorziening voor de boekwaarde.

Het aangekondigde vertrek van het Harens Lyceum uit Zuidlaren heeft tot een herziening van het Accommodatiebeleid Zuidlaren geleid. In het voorjaar 2020 komen wij bij uw raad terug met de uitkomst daarvan. Alsdan is ook duidelijk wat voor effect dit heeft voor de gemeentelijke grondpositie en/of eventuele grondverwerving.

Ontwikkeling woningbouwlocatie Vries Zuid
Op basis van de uitgangspunten in de door uw raad in de eerste helft van 2019 vastgestelde startnotitie is een participatietraject gestart. Dit resulteert in de eerste helft van 2020 in een stedenbouwkundig plan met bijbehorende grondexploitatieverkenning voor realisatie van een woonwijk van maximaal 75 woningen.

In exploitatie genomen gronden

Gehanteerde parameters
Per 1 januari 2020 zijn alle lopende grondexploitaties geactualiseerd. Er is gerekend met onderstaande parameters. In een aantal (delen van) projecten is een uitzondering gemaakt op de toepassing van een inflatie over de opbrengsten. Zo is de inflatie op de opbrengsten niet toegepast op de nog te realiseren opbrengsten van o.a. de projecten bedrijventerrein Vriezerbrug, Donderen en ook niet over gronden welke al zijn uitgegeven of waarover reeds afspraken zijn gemaakt met ontwikkelaars c.q. wordt onderhandeld. De gehanteerde parameters zijn beoordeeld en akkoord bevonden door de accountant.

Parameter	*was 2019*	*wordt 2020*	
Index kosten:	*2,0%*	*2,0%*	
Index baten:	*2,0%*	*2,0%*	*(niet algemeen toegepast)*
Rente kosten:	*1,49%*	*1,60%*	
Rente baten:	*1,49%*	*1,60%*	

Voorzien resultaat op startwaarde en eindwaarde
De geactualiseerde grondexploitaties sluiten alle positief. De voorziene resultaten zijn gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties (exclusief winstnemingen vanaf 2019). Op dit moment en na de winstnemingen van 2017 en 2018, voorzien wij een winstvoorraad in de lopende grondexploitaties van circa € 10,78 miljoen op contante waarde en € 12,1 miljoen op eindwaarde. Zie onderstaande tabel.

Project	Contante Waarde 1-1-20 vóór winstneming	Eindwaarde vóór winstneming
Zuidoevers Zuidlaardermeer	191.313	197.484
Bedrijventerr.Vriezerbrug	126.782	135.093
Groote Veen	1.064.560	1.116.481
Donderen	281	285
Businesspark Ter Borch	1.431.301	1.625.102
Ter Borch	7.964.578	9.042.998
Totaal	**10.778.815**	**12.117.443**

Vergelijking met voorgaande prognose
Om een vergelijking te kunnen maken met de berekende resultaten van vorig jaar dienen we het vorig jaar berekende exploitatieresultaat te corrigeren met de winstneming over 2018 en met het prijspeil. Onderstaande tabel laat een vergelijking zien met de berekende resultaten van voorgaand jaar. Uit de tabel is op te maken dat de berekende exploitatieresultaat zich met circa € 1,6 miljoen heeft verbeterd.

	grondexploitatie vorig jaar		geactualiseerde grondexploitatie	
Project	Contante Waarde 1-1-19 vóór winstneming 2019	Contante waarde 1-1-20 na winstneming 2019	Contante Waarde 1-1-20 vóór winstneming	Verschil met vorig jaar
Zuidoevers Zuidlaardermeer	195.293	156.839	191.313	34.474
Bedrijventerr.Vriezerbrug	99.515	77.899	126.782	48.883
Groote Veen	1.288.656	868.411	1.064.560	196.149
Donderen	2.269	2.303	281	-2.022
Businesspark Ter Borch	1.573.695	1.597.143	1.431.301	-165.842
Ter Borch	7.211.276	6.446.008	7.964.578	1.518.570
Totaal	**10.370.704**	**9.148.603**	**10.778.815**	**1.630.212**

Prognose van winstnemingen
Onderstaande tabel laat de winstneming over het jaar 2019 zien en een prognose van de winstnemingen voor de komende jaren. Het totaal aan verwachte winstnemingen vanaf 2019 begeeft zich tussen het hierboven berekend exploitatieresultaat van € 10,76 miljoen uitgedrukt in contante waarde en € 12,1 miljoen op eindwaarde. Dit is inherent aan de verplichting om tussentijds winst te nemen.

Verwachte winstnemingen per ultimo	Genomen winsten 2017	Genomen winsten 2018	2019	2020	2021	>2022
Zuidoevers Zuidlaardermeer	283.695	40.757	107.763	47.132	35.248	0
Bedrijventerr.Vriezerbrug	433.791	22.760	76.247	19.969	9.698	20.612
Oude Tolweg	267.659	100.000	0	0	0	0
Groote Veen	1.353.849	432.994	602.289	307.045	94.006	54.887
Donderen	191.159	0	0	285	0	0
Businesspark Ter Borch	0	0	0	0	0	1.591.322
Ter Borch	5.413.764	859.903	3.074.416	396.123	891.210	3.802.880
Totaal	**7.943.917**	**1.456.414**	**3.860.715**	**770.554**	**1.030.162**	**5.469.702**

Strategische gronden (MVA) voorheen (NIEGG)

Door de afschaffing van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG) zijn alle niet in exploitatie genomen gronden zonder (verdere) afwaardering overgeheveld naar strategische gronden (MVA) tegen de boekwaarde per 1 januari 2016. Dit betreft alle gronden waarvoor geen (verkennende) grondexploitatie is opgesteld. Het toerekenen van rente en andere kosten aan deze gronden is niet langer toegestaan.

Centrumontwikkeling Zuidlaren

Eventuele voorbereidingskosten en of aanloopkosten voor nieuwe ontwikkelingen mogen nog wel worden geactiveerd onder de immateriële vaste activa. Dit gebeurt voor de gemaakte en nog te maken kosten voor de Centrumontwikkeling Zuidlaren. Tot 1 januari 2020 betreft dit een totaalbedrag van € 686.565

Immateriële vaste activa	**Boekwaarde per 1 januari 2019**	**Mutatie 2019**	**Boekwaarde per 1 januari 2020**
Prins Bernardhoeve	265.365	421.200	686.565
Totaal	**265.365**	**421.200**	**686.565**

Waardering gronden

De waarderingsgrondslag voor strategische gronden is de verkrijgingsprijs of duurzaam lagere (markt)waarde. Omdat deze waarderingsgrondslag anders kan zijn dan de grondslag die in het huidige BBV geldt voor NIEGG, is een overgangsregeling in het leven geroepen van 4 jaar. Dit betekent dat uiterlijk 31 december 2019 een toets moet plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming. Indien hierbij een duurzame waardevermindering wordt vastgesteld zal dit uiterlijk 31 december 2019 tot een afwaardering van deze gronden moeten leiden.

Het is aan de gemeente om af te wegen of en op welk moment deze gronden in aanmerking komen om te worden ontwikkeld en opgenomen kunnen worden in een actieve grondexploitatie.

In onderstaande tabel worden de boekwaarden per m² weergegeven van de strategische gronden (MVA). De boekwaarde per m² van de gronden van Tienelswolde is afgewaardeerd. Voor de Prins Bernhardhoeve geldt dat de gemaakte kosten zijn/worden geactiveerd onder immateriële vaste activa.

Project	**Boekwaarde per m2**
Verspreide Gronden	1,81
Vriezerbrug Zuid	3,80
Loopstukken fase 2	2,60
Gronden De Bronnen	3,30
Tienelswolde	2,60
Prins Bernardhoeve vm erfpachtsgronden	22,73
Aankoop gronden Leyten	39,09
Gronden Asserstraat	20,13
Broekveldt	2,60
Percelen Brongebied	2,30

Initiatieven

Het faciliteren en begeleiden van bouwplaninitiatieven (ontwikkelplanologie) betreft een wettelijke taak op basis van de Wro. Een initiatiefnemer heeft een plan voor (en de beschikking over) een locatie waarop hij/zij het voornemen heeft een bouwplan in de zin van de Wro (o.a. één of meer woningen) te realiseren. Via het “intakeloket bouwplaninitiatieven” wordt bezien of de gevraagde afwijking van het bestemmingsplan als kansrijk kan worden gezien (het plan komt tegemoet aan een beleidsdoel, bijv. woningbouw) en is niet zodanig in strijd met vastgestelde beleidsregels dat er geen sprake is van “goede ruimtelijke ordening”.
Is een initiatief kansrijk, dan kan een initiatiefnemer overgaan tot verdere planuitwerking. Vanaf juni 2008 geldt voor gemeenten de verplichting om bij bouwplannen de daarmee gemoeide gemeentelijke plankosten (volledig) te verhalen. Dit wordt vastgelegd in een anterieure overeenkomst.

Het budget initiatieven (€ 125.000,- per jaar) is in het leven geroepen voor het goed kunnen faciliteren van de intake van nieuwe particuliere bouwplaninitiatieven en het dekken van kosten die niet kunnen worden verhaald, omdat zij ofwel voor rekening van de gemeente komen, ofwel dat de initiatiefnemer zijn of haar initiatief stopzet voordat het kostenverhaal via een overeenkomst verzekerd is.

Zoals al onder “Ontwikkelingen” aangegeven is er veel vraag naar woningbouw. Dit vertaalt zich ook in de hoeveelheid bouwplaninitiatieven. De gemeente is in 2019 met diverse initiatiefnemers in gesprek geweest om nieuwe invullingen voor deze panden mogelijk te maken. Voorbeelden hiervan zijn het oude gemeentehuis in Vries, de zogenaamde HUBO-locatie in Eelde en het Noorder Sanatorium in Zuidlaren.

Van uit het jaar 2018 waren er nog 21 lopende initiatieven. In 2019 zijn daar 59 nieuwe initiatieven bij gekomen. Hiervan zijn er 29 afgehandeld. Deze zijn als niet kansrijk beoordeeld en/of afgewezen. 20 verzoeken waren eind 2019 nog in behandeling.

Dit maakt dat er op dit moment 41 initiatieven in behandeling zijn. De status van deze initiatieven is verschillend. Voor een deel zijn verkennende gesprekken gaande om te komen tot een kansrijk initiatief. Voor een deel zijn anterieure overeenkomsten gesloten en zijn ruimtelijke procedures gestart.

De ervaring van de afgelopen jaren leert dat de raming van € 125.000 aan apparaatskosten e.d. voor particuliere initiatieven op dit moment toereikend is.

Saldo per 1-1-2019	Toevoeging	Onttrekking	Saldo per 31-12-2019
154.727	125.000	109.508	170.219
154.727	**125.000**	**109.508**	**170.219**

De boekwaarde van de lopende initiatieven bedroeg op 31 december 2019 € 107.177. In 2019 is een bedrag van € 109.508 afgeboekt ten laste van het budget initiatieven. Het verschil tussen het saldo van de voorziening en de geactiveerde boekwaarde van de initiatieven is € 63.042. Dit bedrag dient als buffer voor de al aangegane verplichtingen en mogelijke terugbetalingen m.b.t. nabetalings-clausules.

Voorziening afwaardering gronden

De voorziening afwaardering gronden dient om het verschil op te vangen tussen de historische kostprijs van de grond en de huidige actuele marktwaarde van de grond (zie ook onder gronden niet in exploitatie).

Er vindt geen rentetoerekening meer plaats en eventuele ander kosten, met name inzet capaciteit, komen ten laste van de algemene dienst.

Het saldo van deze voorziening per 31 december 2019 is met 2,9 miljoen verhoogd naar circa 13,8 miljoen.

Gronden PBH-terrein

De van Leyten aangekochte terreinen kennen een boekwaarde van € 6,9 miljoen. Op basis van de huidige nog niet definitieve visie is een reële marktwaarde bepaald van € 4,0 miljoen. Omdat de plannen nog niet definitief zijn wordt nu een voorziening gevormd van € 2,9 miljoen ten behoeve van deze boekwaarde.

Verloop voorziening afgewaardeerde gronden				
Project	**Saldo per 1-1-2019**	**Toevoeging**	**Vrijval**	**Saldo per 31-12-2019**
Vriezerbrug Zuid	2.153.985			2.153.985
PBH		2.900.000		2.900.000
Broekveldt	773.893			773.893
Loopstukken 2e fase	330.525			330.525
Percelen Brongebied	2.014.466			2.014.466
Kern Vries	200.000			200.000
Gronden De Bronnen	5.440.372			5.440.372
	10.913.241	**2.900.000**	**0**	**13.813.241**

De gronden van Tienelswolde zijn afgewaardeerd. Hiervoor is geen voorziening opgenomen.

Risico's en weerstandsvermogen

Beleidskader
De gewijzigde wetgeving m.b.t de tussentijdse winstnemingen waarbij de PoC-methode dient te worden gevolgd, heeft er ook voor gezorgd dat wij onze methode voor de bepaling van de omvang van de risico's in 2018 hebben moeten aanpassen. Waar eerder een risicoanalyse van alle mogelijke risico's per project werd gedaan, dienen de risico's nu te worden gesplitst in projectgebonden risico's en macro-economische risico's.
Lopende het jaar 2018 hebben wij alle projectgebonden risico's geïnventariseerd op basis van de RISMAN-methode. Deze methode behelst kortweg het in kaart brengen van de aanwezige risico's vanuit verschillende invalshoeken (politiek, maatschappelijk, financieel, ruimtelijk, juridisch, organisatorisch, technisch enz.)
Aan de hand van deze inventarisatie worden de belangrijkste risico's vastgesteld en de kans van optreden. Het financiële gevolg van het optreden van een bepaald risico worden apart beoordeeld met getallen.

Projectgebonden risico's
De uitkomst van deze risicoanalyse is een totaalbedrag van ruim € 4,76 miljoen aan projectgebonden risico's. De te nemen winsten in het jaar 2019 zijn gecorrigeerd met dit bedrag. Per 1-1-2019 was dit risico berekend op € 4,97 miljoen. Een afname van de projectgebonden risico's is overeenkomstig de verwachting. Naarmate de projecten vorderen neemt het risico af.

In onderstaande tabel worden de geïnventariseerde projectgebonden risico's per project weergegeven.

Projectgebonden risico's grondexploitaties per 1-1-2020	2020
Zuidoevers Zuidlaardermeer	39.931
Bedrijventerr.Vriezerbrug	0
Groote Veen	112.625
Donderen	4.875
Businesspark Ter Borch	2.115.500
Ter Borch	2.491.050
Dorpskern Eelde	0
totaal	**4.763.981**

Macro economische risico's
Daarnaast zijn de macro-economische risico's berekend in verband met de bepaling van het benodigd weerstandsvermogen. Hiervoor hebben we een risicoanalyse op de geconsolideerde grondexploitaties uitgevoerd. Deze risicoanalyse is uitgevoerd met dezelfde opzet als de risicoanalyse van vorig jaar. De risicoanalyse is uitgevoerd in de vorm van een Monte-Carlo simulatie. Alle 6 hierboven genoemde grondexploitaties zijn hierin meegenomen. De analyse bevat uitsluitend macro economische risico's en geen projectgebonden risico's.

Het macro-economisch risico is berekend op € 2,85 miljoen. Conform ons beleid ten aanzien van het bepalen van de risico's (Nota Grondbeleid) dient de helft (€ 1,43 miljoen) van deze berekende risico's daadwerkelijk te worden afgedekt binnen het weerstandsvermogen.

Kapitaalgoederen

In deze paragraaf geven wij u inzicht in het beheer en onderhoud van onze kapitaalgoederen. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud daarvan is medebepalend voor het voorzieningenniveau en de uitstraling van de gemeente. Momenteel werken we aan het actualiseren van de diverse beheerplannen. Bij de perspectievennota/begroting 2021 geven we nader inzicht in de uitkomsten daarvan.

Algemene financiële kaders met betrekking tot kapitaalgoederen

Financiële verordening
Op 26 maart 2013 is de financiële verordening voor de gemeente Tynaarlo door de raad vastgesteld. In deze verordening gaan artikel 10 en 18 specifiek in op kapitaalgoederen. Artikel 10 gaat over de waardering en afschrijving van vaste activa en artikel 18 gaat over het onderhoud van de kapitaalgoederen. Artikel 18 draagt het college o.a. op om voor een actuele nota openbare ruimte, riolerings-plan en onderhoud gebouwen te zorgen.

Notitie verkrijging/vervaardiging/vervanging en onderhoud van kapitaalgoederen (investeringen)
De nota activeren, waarderen en afschrijven 2015 (investeringen) is vastgesteld door de raad op 10 november 2015. In deze nota staat hoe we financieel omgaan met investeringen en met onderhoudslasten.

Beleid

Nr.	Onderhouds-activiteit	Beleidskader	Beheerplan	Beschikking over een voorziening (ja/nee)	Korte toelichting (o.a. jaar van herziening nota en/of plan, looptijd plan)
1.	Wegen	Beheer Openbare Ruimte (BOR)	Licht in de openbare ruimte. Gesplitst in een technisch beheerplan en een ambitie beheerplan.	Nee	Technisch beheerplan is gebudgetteerd en gaat vanaf 2020 in uitvoering. Openbare verlichting wordt een apart beheerplan.
2.	Wegen	Wegen	Het in beeld brengen van de wegenstructuur (fietspaden en wegen), waarbij de toekomstige functie in beeld wordt gebracht.	Nee	Het FWK plan is vastgesteld en de Hunebedstraat en de Hoofdweg gaan in 2020 in uitvoering.
3.	Kunstwerken en beschoeiing	Beheer Openbare Ruimte (BOR)	Uitvoeringsprogramma in ontwikkeling.	Nee	De inspectie wordt omgezet naar een beheersplan met een looptijd van 10 jaar.
4.	Riolering	Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP)	Verbreed gemeentelijk Rioleringsplan Gemeente Tynaarlo.	Ja	Huidig GRP is in de raad van 22 januari 2019 met twee jaar verlengd en valt daarna samen met de besluitvorming rond de Omgevingswet. Stresstesten zijn uitgevoerd, de uitkomsten in het GRP gestopt
5.	Groen	Beheer Openbare Ruimte (BOR) Landschapsontwikkelings plan.	Bomenstructuurplan Monumentale en herdenkingsbomen, Groene Dorpenplan Speelruimteplan, “Overhoeken”	Nee	Groen krijgt ook een beheerplan met een looptijd van 10 jaar.
6.	Begraven		Hoe om te gaan met begraven.	Ja	Begraven is afgerond
7.	Gebouwen	Sober en doelmatig	Ultimo	Ja	Wordt jaarlijks voor de komende 10 jaar vastgesteld.
8.	Groen	Bomen	FSC	nee	In 2020 moet het FSC-keurmerk wat we hebben op onze bossen (duurzaam beheren) geüpdatet worden.

Beheer openbare ruimte (BOR)

Tynaarlo is al een aantal jaren de beste woongemeente van Drenthe. Een titel waar we trots op mogen zijn. Dit wordt ingegeven door een hoog aandeel groen per inwoner, de vele bomen en monumentale bomen, de hagen en de groenstructuur. Passend hierbij zijn de vele zand- en oude gebakken klinkerwegen, die onze gemeente rijk is.

De verankering van de kwaliteit vindt plaats in het Beheer Openbare Ruimte (BOR). Dit stuk is in februari 2002 door de raad vastgesteld. Met de keuze van de raad voor het scenario “sober en degelijk“ zijn toen voor de verschillende gebieden in de openbare ruimte, kwaliteitsniveaus vastgelegd.

In 2016, 2017 en 2018 is de staat van onderhoud van de kapitaalgoederen in de openbare ruimte (groen en wegen), door een externe partij, doorgelicht. De algemene conclusie is dat we de buitenruimte, wat betreft groen op een basisniveau onderhouden. Onze wegen liggen gemiddeld onder een basisniveau. Dit is niet conform de afspraken met de raad van 2002. Op 8 december 2015 heeft de raad besloten extra budget beschikbaar te stellen. In 2019 is driemaal een verzorgende schouw en eenmaal een technische schouw gehouden. Al met al is in 2019 veel werk verzet t.a.v. het onderhoudsniveau van de wegen.

Beheerplannen
De provincie heeft als toezichthouder de gemeente gevraagd om e.e.a. anders in beeld te brengen “Laat zien dat je een goede rentmeester bent van de openbare ruimte”. Dat is op dit moment niet optimaal. Beheerplannen bestaan uit de afspraken die er liggen over onderhoud, de BOR, arealen, (eventuele) jaarlijkse uitbreiding, kosten per beheersonderdeel en het beschikbare en benodigde budget. In de komende periode gaan wij onderzoeken of het instellen van een voorziening t.b.v. het onderhoud (conform de systematiek van de onderhoudsvoorziening gebouwen) een haalbare mogelijkheid is om de onderhoudslasten te egaliseren over de jaren.

Wegbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten
De lengte van het gemeentelijk wegennet bedraagt ca. 591 km. Het aantal km fietspad bedraagt 103 km. Aan zandwegen is 44 km in onderhoud. De lengte van de te onderhouden voetpaden bedraagt 182 km. Daarnaast zijn er nog 54 vaste bruggen en een sluis.

	Km	M²	Aantal
Asfaltwegen binnen de bebouwde kom	105	526.237	613
Asfaltwegen buiten de bebouwde kom	149	615.740	293
Fietspaden	103	221.405	549
Voetpaden	182	374.213	2611
Zandwegen	44	162.246	80
Totaal asfalt	319	1.297.504	1276
Totaal elementenverharding	362	1.172.210	6697
Lichtmasten			7953

Beleidskader
Voor het onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld. De gemeenteraad heeft in februari 2002 besloten om voor het wegenbestand uit te gaan van een basis kwaliteitsniveau, inhoudende sober en doelmatig onderhoud.

Consequenties voortvloeiende uit het beleidskader
Met de beschikbare middelen voeren we op de meest efficiënte wijze het onderhoud aan de wegen uit. Hierbij kijken we naar functie van het wegvak, type verharding, intensiteiten, enz. De weginspectie wordt uitgevoerd door eigen personeel, conform de CROW-inspectie standaard.

Wijziging op beleidskader
Binnen het taakveld 2.1 (Hoofdstuk Verkeer en vervoer) horen de volgende taken: verkeersbeleid, verkeersmaatregelen, verkeersveiligheid, aanleg en onderhoud wegen, civieltechnische kunstwerken, verlichting wegen, gladheidbestrijding, schoonhouden openbare ruimte, vergunningen.

Binnen de huidige systematiek van de wijze waarop het wegbeheer wordt uitgevoerd, wordt in het gekozen niveau (Basis) rekening gehouden met verschillende onderdelen. Hierbinnen vallen o.a.: wettelijke kaders, verkeersveiligheid, duurzaamheid, milieu, materiaalkeuzes en financiën. Bekeken zal worden of de aspecten veiligheid, functionaliteit en levensbestendigheid een hogere prioriteit kunnen krijgen.

Toekomst
In de zomer van 2019 heeft de raad een ambitie document over onze wegen, fietspaden en knelpunten vastgesteld. Hierin hebben we na ophalen bij onze inwoners beschreven, waar we eventueel iets op kunnen lossen. Het gaat dan om ontbrekende verbindingen, maar ook over knelpunten, vaak in samenspraak met veiligheid. Waarbij veiligheid altijd vanuit de zwakkere deelnemer bekeken wordt.

Budgetten wegen

Omschrijving	2019 Werkelijk	2019 Begroting na wijziging	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Onderhoud wegen	1.665.000	1.685.000	1.900.000	1.928.000	1.962.000	1.993.000
Kapitaallasten wegen	114.000	121.000	314.000	312.000	309.000	306.000
Onderhoud verlichting	151.000	159.000	179.000	182.000	186.000	189.000
Kapitaallasten verlichting	61.000	63.000	60.000	60.000	59.000	59.000
Totaal	**1.991.000**	**2.028.000**	**2.453.000**	**2.482.000**	**2.516.000**	**2.547.000**

Bedragen afgerond op € 1.000

Lichtmasten
Binnen het huidige onderhoudsbudget (taakveld 2.1) worden ook (gedeeltelijke) vervangingen van armaturen/lampen en lichtmasten uitgevoerd. Voor het terugdringen van het energieverbruik zal echter meer grootschalige vervangingen moeten plaatsvinden, waarbij extra geïnvesteerd zal moeten worden.

Jaarlijks worden, naast het regulier onderhoud en het oplossen van storingen, ook lichtmasten vervangen en (verouderde) armaturen met hogere vermogens. Als vervanging worden passende armaturen toegepast, dit hoeven niet altijd energiezuinige led armaturen te zijn. Daar waar mogelijk worden lichtmasten verwijderd om energie- en onderhoudskosten te besparen.

Naast openbare verlichting overigens ook sportveldverlichting, reclameverlichting en agrarische verlichting aan de orde.

Storingen in het Openbaar verlichtings netwerk is nooit fijn voor onze inwoners, vooral niet in de donkere dagen. We kennen twee typen storingen, 1 enkele mast is vaak een kapotte lamp danwel een schakeling in de mast. Af en toe zien we ook een storing in meerdere masten die niet branden. Dit is vaak een storing in de energie kabel. Dit kan komen door een reparatie of beschadiging uit het verleden, maar bv ook waterindringing in een mof of een aftakking. Voor beide storingen geldt een doorlooptijd. Deze tijd is met name voor de tweede storing afhankelijk van een meetwagen en een graafploeg die beschadiging opgraaft en herstelt. Dit alles is verwoord in een provinciaal bestek met twee provincies (Groningen en Drenthe) en alle gemeenten. In dit verband doet Tynaarlo het vrij goed wat betreft het aantal storingen per meter kabel en de doorlooptijd.

Kunstwerken en beschoeiing

Basisgegevens/uitgangspunten

	Meter	Aantal
Beton bruggen		38*
Houten bruggen		16*
Sluizen		1
Stalen beschoeiing	1900	
Kunststof beschoeiing	500	
Houten beschoeiing	7700	
Betonnen beschoeiing	100	

*De komende jaren groeit het aantal bruggen naar 73 stuks (Ter Borch en Groote Veen)

Beleidskader
Voor het onderhoud wordt jaarlijks een onderhoudsprogramma opgesteld. De gemeenteraad heeft in februari 2002 besloten om voor de kunstwerken en beschoeiing uit te gaan van een basis kwaliteitsniveau, inhoudende sober en doelmatig onderhoud.

Het reguliere onderhoud bestaat uit het schoonmaken en desgewenst schilderen van de bruggen, vervangen van enkele planken en het repareren van betonerosie.

Wijziging op beleidskader
Geen

Toekomst
Jaarlijks worden onze bruggen geïnspecteerd, vergelijkbaar met de weginspectie bij het wegonderhoud. Op basis van deze inspectie wordt onderhoud ingepland. Hierbij valt te denken aan het vervangen van planken en leuningen, schilderen, maar ook betonreparaties. Zomer 2020 brengen we een nieuw beheerplan naar de raad, waarin beschreven staat wat we hebben aan kunstwerken en beschoeiing, waar het ligt, welke staat, benodigd budget voor onderhoud alsmede de doorrekening door de gewijzigde rekenmethoden.

Budgetten kunstwerken en beschoeiing

Omschrijving	2019 Werkelijk	2019 Begroting na wijziging	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Onderhoud	284.000	331.000	285.000	290.000	295.000	300.000
Kapitaallasten	5.000	5.000	130.000	130.000	130.000	130.000
Totaal	**289.000**	**336.000**	**415.000**	**420.000**	**425.000**	**430.000**

Bedragen afgerond op € 1.000

Rioolbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten
In de gemeente ligt 332 km vrij vervalriolering, 127 km persleiding, 434 drukunits, 80 rioolgemalen, 7 randvoorzieningen en 7 IBA's (individuele behandeling afvalwater). In totaal zijn 15.012 percelen aangesloten op het gemeentelijk rioolstelsel. De vervangingswaarde bedraagt € 296.000.000 (gegevens GRP 2014 – 2018).

	Km	Aantal
Rioolaansluitingen		15.012
Rioolgemalen		80
Randvoorzieningen		7
Lijngoten (km) Trottoir- en straatkolken (st)		15.900
Vrij vervalriolering	332	
Drukleiding	127	
IndividueleBehandelingAfvalwater		7
Drukunits		434

Beleidskader
Het Gemeentelijk Riolering Plan is de weerslag van de wettelijke verplichting, dat gemeenten een rioleringsnota moeten hebben. Deze nota bepaalt de normen voor de kwaliteit van het milieu en het onderhoud van het rioolstelsel. Het eerste GRP voor Tynaarlo is vastgesteld op 20 juli 1999. In dit GRP is het beleid omschreven dat in de periode 1999 - 2003 is uitgevoerd.

In januari 2004 is het tweede GRP, geldend voor de periode 2004 - 2007 vastgesteld. Op 25 november 2008 is het derde GRP (verbreed) vastgesteld door de raad. Dit GRP heeft een looptijd tot 31 december 2013. Op 1 juli 2014 is het vierde GRP (verbreed) vastgesteld door de Raad, dat geschreven is door de beleidsmedewerkers water, riolering en milieu. Looptijd is tot 31 december 2018. Op 22 januari 2019 is dit GRP verlengd met twee jaar. Het volgende GRP zal op onderdelen samengaan in de omgevingswet en –visie. Resultaten uit de klimaatstresstest worden verwerkt en geven een richting om de omgeving voor 2050 water robuust en klimaatbestendig in te richten.

We voldoen in de hele gemeente op rioleringsgebied aan het waterkwaliteitsspoor dan wel de basisinspanning.

Water
In 2019, net als in 2018 hebben wij als Tynaarlo een aanbesteding georganiseerd voor de gemeenten Assen, Noordenveld en Aa en Hunze. Het gaat hierbij om het baggeren van vijvers en watergangen. De uitvoering is in volle gang en wordt ook begeleid door een projectleider van Tynaarlo.
Deze werkzaamheden worden voorbereid en begeleid door Tynaarlo (een vorm van samenwerken in de waterketen).

Budgetten riolering

Omschrijving	2019 Werkelijk	2019 Begroting na wijziging	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Onderhoud	477.000	526.000	533.000	543.000	552.000	562.000
Kapitaallasten*	887.000	970.000	1.172.000	1.286.000	1.308.000	1.297.000
Totaal	**1.364.000**	**1.496.000**	**1.705.000**	**1.829.000**	**1.860.000**	**1.859.000**

* excl. nog geplande investeringen GRP

Bedragen afgerond op € 1.000

Groenbeheer

Het totaal te beheren areaal groen is 593 ha, waarbij de volgende onderverdeling van toepassing is:

	Ha	Aantal
Groen in bebouwde kom	278	
Landschappelijk groen	116	
Bermen en singels langs wegen	146	
Begraafplaatsen	20	
Sportvelden	33	
Speelplaatsen		98
Speeltoestellen		373
Sporttoestellen		96
Zandbakken		26

Beleidskader
In 2003 is begonnen het openbaar groen aan de hand van het kwaliteitsniveau 'sober en degelijk' te onderhouden. Het totale groenareaal van bijna 600 ha. (Inclusief bermen en sportvelden) zou in 4 jaar tijd (2007) op het afgesproken kwaliteitsniveau gebracht zijn. Belangrijk instrument hiervoor is het Beheerprogramma GBI Groen. Het beheerprogramma GBI Groen stelt ons in staat om de planning ten aanzien van groenonderhoud te optimaliseren en te differentiëren, zodat efficiënter kan worden gewerkt. Hierbij valt te denken aan de uitvoeringsplannen, maar ook het schouwen met betrekking tot de kwaliteitsniveaus. Tevens kunnen voor andere beleidsvelden de kosten voor groenonderhoud worden berekend.

Wijzingen op het beleidskader
Tynaarlo ligt met 182 m^2 groen per inwoner ruim boven het landelijk gemiddelde van 47 m^2. Hierdoor zijn de kosten van onderhoud openbaar groen hoger, maar het vele groen geeft ook de meerwaarde als groene long aan. Tynaarlo kenmerkt zich door een landschap met veel bomen, gras en hagen. Als gemeente hebben we een aantal bossen in ons bezit. De beheerskosten van bossen zijn laag. Het aandeel bloeiende planten en heesters is vergeleken met de omliggende gemeenten wel laag.

BOR
We onderhouden onze buitenruimte op een BOR-basis niveau conform de afspraken met de raad. Door mechanisatie, samenwerken en omvormingen kunnen we met minder budget het BOR-basis niveau nog steeds halen.

Eikenprocessierups (EPR)
Door de jaren heen zien we de EPR langzaamaan van zuid naar noord trekken. De afgelopen jaren heeft de bestrijding er voornamelijk ingezeten om mannetjes weg te vangen uit de omgeving. Hierin zien we een gestage groei van aantallen, waarbij we ten opzichte van heel Drenthe, maar een minimaal aantal wegvangen. Verder laten we gedurende het seizoen nesten weghalen door een aannemer. Door drukte in Drenthe met EPR en beperkte capaciteit van de aannemers haal je de nesten niet altijd op het juiste moment weg. De eerste twee stadia hebben de rupsen geen brandharen. Ze zijn dan wel slechter te herkennen in een boom. In 2020 gaan we de bestrijding meer in eigen hand nemen. Bij het beleidsstuk biodiversiteit komt een hoofdstuk over de EPR

Invasieve exoten
Het beleidsstuk invasieve exoten is klaar en gaat ter informatie naar uw raad.

Speelvoorzieningen
Op 16 februari 2010 is het Speelruimteplan Gemeente Tynaarlo vastgesteld. Hieruit komt naar voren dat de oppervlakte van de speelplaatsen 357 are beslaat en dat de economische waarde van de speelvoorzieningen € 1.162.500 bedraagt. De eenvoudige speelvoorzieningen als trapveldjes, basketbalveldjes en skatevoorzieningen beslaan een oppervlakte van 208 are. De Speelvoorzieningen in de wijken vergen de nodige aandacht in controle, reparatie, en beheer, conform het Attractiebesluit.

Budgetten groen

Omschrijving	2019 Werkelijk	2019 Begroting na wijziging	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Onderhoud	945.000	1.019.000	1.034.000	1.052.000	1.069.000	1.089.000
Kapitaallasten	3.000	3.000	3.000	0	0	0
Totaal	**948.000**	**1.022.000**	**1.037.000**	**1.052.000**	**1.069.000**	**1.089.000**

Bedragen afgerond op € 1.000

Gebouwenbeheer

Basisgegevens/uitgangspunten

De vastgoedportefeuille van deze gemeente omvat in 2019:

Taakveld	Taakveld omschrijving	Gebouwsoort	Aantal
0.3	*Beheer overige gebouwen en grond*	*Woningen en woonwagens*	8
0.4	*Overhead*	*Gemeentehuis*	1
1.1	*Crisisbeheersing en brandweer*	*Brandweerposten*	3
4.2	*Onderwijs huisvesting*	*Multifunctionele accommodaties*	3
5.2	*Sport*	*Sportaccommodaties*	7
5.5	*Cultureel erfgoed*	*Kerktorens en molens*	4
5.7	*Openbaar groen en recreatie*	*Toiletgebouw*	0
6.1	*Samenkracht/burgerparticipatie*	*Welzijnsaccommodaties*	2
7.3	*Afval*	*Gemeentewerf*	1
7.5	*Begraafplaatsen*	*Bergingen en aula's*	6

Beleidskader
Het doel is het in stand houden van de gebouwen zodat een veilige functievervulling in onze gebouwen kan plaatsvinden met zo min mogelijk verstoringen. De uitgangspunten voor het gebouwenonderhoud zijn eeuwigdurende instandhouding op het niveau "sober en doelmatig". Het vastgoed registratieprogramma Ultimo stelt ons in staat het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen op een doeltreffende wijze te plannen en in meerjaren onderhoudsplanning te zetten. Jaarlijks stellen wij vanuit deze meerjaren onderhoudsplanning een uitvoeringsprogramma op voor het uitvoeren van onderhoud aan de gebouwen. Al vanaf 2000 werken we met de voorziening "Onderhoud gebouwen" om te komen tot een zo gelijkmatig mogelijke budgettering voor het te plegen onderhoud. Gemiddeld is per jaar een bedrag ter grootte van € 1.234.000 (afgerond) benodigd voor instandhoudingsonderhoud van de gebouwen, bij gelijkblijvende vastgoedportefeuille. Op basis van de werkelijke uitgaven rekenen wij elk jaar het verloop van deze voorziening door en maken een prognose van de benodigde structurele middelen op langere termijn.

Ontwikkelingen
De terugtrekkende beweging van de gemeente naar haar kerntaken zal van grote invloed zijn op de omvang van de vastgoedportefeuille. Het aantal gebouwen in bezit en beheer van de gemeente zal afnemen door onder andere uitvoering van het accommodatiebeleid. Verouderde gebouwen worden vervangen door nieuwbouw.

Daarnaast zullen oude schoolgebouwen aan de gemeente terugvallen. Hoewel eerst zal worden gekeken of en in welke mate behoud van deze gebouwen in de gemeentelijke vastgoedportefeuille wenselijk is, is de verwachting dat veel van deze locaties zullen worden verkocht al dan niet via herontwikkeling. In het accommodatiebeleid zijn voor onderwijs- en binnensportaccommodaties al uitgangspunten vastgesteld. Naar verwachting zal door uitvoering van het accommodatiebeleid en verkoop van vrijkomende woningen de omvang van de vastgoedportefeuille verder afnemen. Hierdoor zullen de totale exploitatiekosten en onderhoudslasten in de begroting verlaagd worden.

De huidige systematiek voor het doorrekenen van de voorziening “Onderhoud gebouwen” gaat uit van het doorrekenen van het noodzakelijk onderhoud in de komende 10 jaar. In de afgelopen en toekomstige jaren is sprake van, enerzijds, het afstoten van gebouwen en anderzijds nieuwbouw waarbij sprake is van een samenvoeging van functies die voorheen in meerdere gebouwen werden ondergebracht. Door deze ingezette verkleining van de vastgoedportefeuille en het feit dat veel gebouwen daarin recent zijn vernieuwd, dan wel binnen afzienbare tijd worden vernieuwd leidt het hanteren van deze periode van 10 jaar tot een waarschijnlijk tekort in de voorziening op de langere termijn. Omdat in de eerste 10 jaar bij nieuwbouw relatief weinig onderhoud benodigd is. Wij gaan in overleg met de accountant om de noodzakelijkheid en wenselijkheid van aanpassing van de systematiek te bezien. De uitkomst hiervan verwachten wij u in de 2e helft van 2020 te doen toekomen.

Voorziening gebouwen onderhoud

Omschrijving	2019 Begroting	2019 Rekening	2020 Begroting	2021 Begroting	2022 Begroting	2023 Begroting
Storting in onderhoudsvoorziening	992.594	992.594	967.000	967.000	967.000	967.000

Duurzaamheid

Omdat duurzaamheid één van de speerpunten van het college is, nemen wij in de begrotingen en jaarrekeningen een aparte paragraaf duurzaamheid op. Doel van deze paragraaf is om op een centrale plek ook informatie te geven over de voortgang en de ontwikkeling van dit brede programma.

In veel hoofdstukken komt het onderwerp duurzaamheid naar voren. Dit komt bijvoorbeeld terug bij onze activiteiten voor woningbouw, verkeer en vervoer, economie, water en groenbeheer.

Initiatieven in 2019

In 2019 hebben rondom het thema duurzaamheid veel ontwikkelingen plaatsgevonden, zowel binnen de gemeentelijke organisatie als bij inwoners en initiatiefnemers. De initiatieven hebben op veel terreinen plaatsgevonden, bijvoorbeeld:

Hernieuwbare energie

- Zonnepark op het terrein van de luchthaven in Eelde.
- Drijvend Zonnepark nabij Tynaarlo.
- Campagnes van het Drents Energie Loket met betrekking tot zon op dak.

Warmte in de gebouwde omgeving

- Een start met het Koplopertraject samen met andere gemeenten en een aantal ondernemers. Ook als gemeente doen we mee.
- Initiatieven tot besparingen in energieverbruik in wijken Kerspel, Vries.

Vervoer en mobiliteit

- Electrische laadpalen.
- Project van de deelauto in alle dorpen.

Afval, circulaire economie, water, natuur en milieu

- Operatie steenbreek.
- Diverse projecten op gebied van biodiversiteit en bermbeheer.

We werken met inwoners en initiatiefnemers samen. Uitgangspunten is dat we de lokale kracht zoveel en zo goed mogelijk benutten. Dat we als gemeente een goed voorbeeld zijn. En dat we kennis delen en informeren over mogelijkheden. Op 10 oktober 2019 hebben we in dat kader een goed bezochte duurzaamheidsmarkt in het gemeentehuis georganiseerd. In 2019 werken we samen aan de Drentse Energie Tafel (DET) om invulling te geven aan de opgaven die vanuit het Klimaatakkoord aan Drenthe in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES) worden gesteld. Daarnaast heeft de gemeenteraad een raadswerkgroep ingesteld rondom het thema duurzaamheid.

Het Klimaatakkoord

Het Klimaatakkoord gaat uit van een reductie van broeikasgassen in 2030 (hierna: CO_2) met 49% ten opzichte van 1990. Het conceptprogramma duurzaamheid dat we in 2019 hebben opgezet laat nog niet expliciet de relatie zien tussen de activiteiten per pijler en de opgave in CO_2. Begin 2020, voor het opstellen van deze jaarrekening, is tijdens een raadstafel de vraag gesteld om dat explicieter te doen.

Het conceptprogramma Duurzaamheid is gebaseerd op de volgende pijlers:

1. **Duurzame energie:** Hernieuwbare energie opwekken op een manier die bijdraagt aan CO_2-reductie
2. **Energie en warmte in de gebouwde omgeving:** om het verbruik van fossiele brandstoffen te verminderen en daarmee een bijdrage aan de CO_2-reductie
3. **Mobiliteit en verkeer:** bedoeld om het verbruik van fossiele brandstoffen te verminderen en daarmee bij te dragen aan een CO_2-reductie
4. **Duurzaam consumeren en produceren:** Onder andere door het scheiden van (huishoudelijk) afval.
5. **Milieu:** Water, Natuur en biodiversiteit om daarmee lokaal de aan opgaven op gebied van klimaatadaptie te kunnen voldoen en de opname van CO_2 door grond en natuur te vergroten

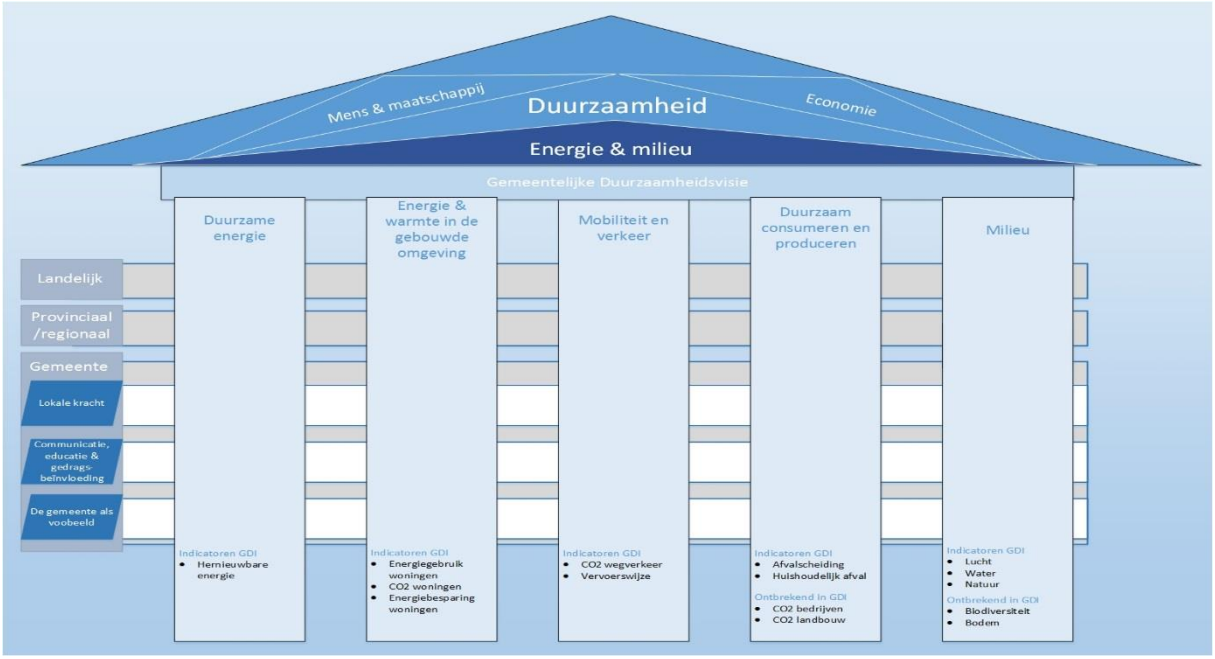

Het programma en de herijkte duurzaamheidsvisie willen we begin 2020 aanbieden aan de raad. In die visie willen we niet alleen op abstract niveau de breedte en de reikwijdte van het programma benoemen, maar willen we ook voor Tynaarlo haalbare ambities formuleren. De ambities zijn soms wettelijk vastgelegd of in bestaande kaders opgenomen. De ambities van Tynaarlo worden geformuleerd vanuit de opgaven uit het Klimaatakkoord, waarbij de reductie van broeikasgassen (CO_2) concreet is geformuleerd. Daarnaast nemen we ambities met betrekking tot circulaire economie, afval en klimaatadaptie op in het programma.

De manier waarop we de komende jaren invulling geven aan die ambities werken we uit in routekaarten. Jaarlijks actualiseren we het programma op basis van waar we staan, nieuwe kansen en ontwikkelingen.

Regionale Energiestrategie

De RES valt binnen de pijler duurzame energie van het duurzaamheidsprogramma. Hierin wordt beschreven welke bijdrage de regio levert aan het behalen van de doelstellingen uit het Nationaal Klimaatakkoord. In de RES maken we afspraken welke energiemaatregelen we in onze regio nemen op het gebied van hernieuwbare energie, de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en de daarvoor benodigde opslag- en energie-infrastructuur.

Parallel aan het traject van de RES wordt ons beleidskader hernieuwbare energie opgesteld. Gezien de ruimtelijke en maatschappelijke impact die de maatregelen met zich mee kunnen brengen worden inwoners en gemeenteraad nauw betrokken bij de inhoudelijke discussie. In Tynaarlo vindt deze discussie plaats binnen het participatietraject van de omgevingsvisie. Zo houden we deze complexe materie zo overzichtelijk mogelijk. De RES gaat echter over meer dan alleen ruimtebeslag.

Bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

In 2019 zijn we gestart met een evaluatie op de organisatieinrichting. We kunnen inmiddels terugkijken op 5 jaar ervaring. In deze periode veranderde ook de samenleving om ons heen. In politiek en culturele zin, in wet- en regelgeving, maar ook de toenemende invloed van digitalisering en technologische ontwikkelingen vragen van de gemeentelijke overheid een veranderende rol. Die meer dynamische rol van de gemeente vraagt ook intern om andere competenties, in sommige gevallen andere uitvoering van taken, en zeker ook andere manieren van samenwerken (intern, maar ook in de combinatie van intern met de externe samenleving). Het vraagt wellicht zelfs een ander concept van dienstverlening.

In oktober 2018 is een pilot gestart met het 7e team, Maatschappij en Ontwikkeling, een team ontstaan uit een span-of-control problematiek bij het team Mens en Maatschappij. Deze pilot loopt tot 1 oktober 2020 en vraagt nu dus om een besluit hoe verder te gaan.

Reden genoeg om de door ons gekozen organisatiestructuur en bijbehorend sturingsconcept te evalueren, met als doel een verdere verdiepingsslag te kunnen maken in onze organische ontwikkelbehoefte. Veel gaat goed in onze organisatie, daar willen we op verder bouwen.

Het team Mens en Maatschappij is een zeer omvangrijk team qua bezetting, met daarnaast een opgave die zeer intensief is met de implementatie kadernota, ontwikkeling toegangsmodel, maatregelenpakket en de voorziene stelselwijziging jeugd. Algemeen geldt dat dit sociale domein en de worsteling van gemeenten met deze gedecentraliseerde taken veel landelijke (politieke) aandacht heeft. Gevolg daarvan is dat wet- en regelgeving continu aan verandering onderhevig is, wat een dynamische houding van gemeenten, hun beleid en budgetten vraagt.

Van de medewerkers van dit team wordt veel gevraagd, en de overtuiging wordt telkenmale bevestigd dat er met verantwoordelijkheidsbesef en hard wordt gewerkt. Soms lijkt het voor hen een onmogelijke en nauwelijks uitvoerbare opdracht om te laveren tussen samenleving en politiek-bestuur. Geconstateerd wordt dat de druk op het team en de manager op dit moment groot is. We zullen blijvend moeten investeren in kwaliteit en kwantiteit van mensen en middelen om de “basis op orde” te krijgen en te houden. Dit vraagt om onze blijvende aandacht.

Strategische Personeels Planning (SPP)

In 2019 hebben we in het voorjaar en in het najaar de SPP tegen het licht gehouden. We hebben gekeken of de acties die in de lopende begroting staan, de doelen en richtingen vanuit het collegeprogramma en de reguliere werkzaamheden in balans zijn met de beschikbare ambtelijke capaciteit. We constateren dat formatief het grotendeels in balans is, mede door de extra investering van € 500.000 op de bedrijfsvoering. Dit geldt nadrukkelijk met uitzondering van het sociaal domein. De dynamiek en de (vooral externe) ontwikkelingen vragen om extra maatregelen om goed op het sociaal domein te kunnen sturen. We hebben als organisatie ook te maken met een dynamische arbeidsmarkt en mobiliteit. Dat betekent dat collega’s van baan veranderen en dus onze organisatie verlaten. Daarnaast blijven wij inzetten op doorstroom in de eigen organisatie.

Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) en Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB)

Met de invoering van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren is vanaf 2020 de rechtspositie van onze medewerkers gewijzigd. Deze wet trekt de rechten en positie van ambtenaren zoveel mogelijk gelijk met die van werknemers in het bedrijfsleven. Vanaf 1 januari 2020 is de cao-gemeenten van kracht. Ook verandert het systeem rondom ontslag omdat er geen speciale rechtsgang meer is voor ambtenaren.

Voor zittende medewerkers verandert in principe niets. Arbeidsvoorwaarden, zoals salaris, Individueel KeuzeBudget en vakantie-uren, veranderen door de nieuwe wet niet. De aanstellingen van zittende medewerkers worden van rechtswege omgezet in een arbeidsovereenkomst. Wij hebben de medewerkers tijdig geïnformeerd dat hun aanstelling vanaf 2020 is omgezet in een arbeidsovereenkomst.

Daarnaast is op 1 januari 2020 ook de Wet Arbeidsmarkt in Balans (WAB) in werking getreden. Het doel van de wet is om het voor werkgevers aantrekkelijker te maken mensen een vast dienstverband aan te bieden. Flexibele arbeid wordt minder aantrekkelijk voor werkgevers. Als werkgever zijn wij hier tijdig op voorbereid.

Digitale besluitvorming

Onze digitale zaaksysteem Mozard hebben wij in 2019 verder uitgebreid met het digitaliseren van het proces rondom besluitvorming over collegevoorstellen. Dit betekent dat het college van Burgemeester Wethouders digitaal besluiten neemt en dus niet meer plaats- en tijdgebonden zijn. Besluiten kunnen gedurende de week worden genomen. Dit neemt niet weg dat het college wekelijks vergadert om de bespreekstukken te behandelen. Het digitaliseren van dit proces heeft veel impact gehad op de gehele organisatie en iedereen die bij het proces betrokken is.

Informatieveiligheid

In het najaar van 2019 zijn we gestart met het opzetten van een programma informatieveiligheid. Als gemeente verwerken we veel informatie. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Basisregistratie Persoons-gegevens of de Basis registratie gebouwen en adressen, maar ook in het sociaal domein wordt veel gewerkt met persoonsgegevens. Hierop is de AVG van toepassing en al sinds 2017 verantwoorden wij ons over de kwaliteit van informatie via ENSIA (eenduidige normatiek single information audit) aan betrokken ministerie.

Met de gekozen programmatische benadering willen we integraliteit en navolgbaarheid borgen en goed inzicht krijgen in de kwetsbaarheden en de risico's. Doel is om de nieuwe informatie veilige manier van werken regulier onderdeel te maken van onze bedrijfsvoering en risicomanagement.

Samenwerking Drentsche Aa (SDA)

Afgelopen jaar hebben wij de dienstverlening van de personeels- en salarisadministratie (PSA) in het kader van de SDA geëvalueerd. In algemene zin is de conclusie dat de samenwerkende gemeenten en overige klanten (verbonden partijen van de gemeenten) tevreden zijn over de dienstverlening en de kwaliteit van de PSA. Dit heeft erin geresulteerd dat de dienstverleningsovereenkomsten zijn verbeterd op enkele punten. Daarnaast hebben wij in 2019 het verzoek gekregen om te onderzoeken of wij de salarisverwerking voor de WPDA (oud-Alescon) vanaf 2020 wilden uitvoeren. Hier is uitvoerig onderzoek naar verricht en dit heeft tot resultaat gehad dat wij inderdaad de salarisverwerking voor de oud-Alescon medewerkers uitvoeren. We zijn van ongeveer 1.300 naar 2.000 verloningen per maand gegaan.

Integriteitsbeleid; professioneel vakmanschap

Actualisering integriteitsbeleid en andere integriteitsregelingen.

In het integriteitsbeleid is opgenomen dat alle nieuwe medewerkers bij indiensttreding een Verklaring omtrent Gedrag dienen te overleggen. Tot voorheen was de Verklaring omtrent Gedrag alleen verplicht bij bepaalde functies. De overige integriteitsregelingen voor personeel zijn aangepast aan de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren en Wet huis voor klokkenluiders.

Bevordering integriteitsbewustzijn

Nieuwe medewerkers leggen de eed of de belofte af ten overstaan van de directeur. In 2019 zijn zes van deze bijeenkomsten georganiseerd. Medewerkers gaan een middag in gesprek met elkaar en met de directeur over integriteitsdilemma’s in de dagelijkse praktijk. In het personeelsblad Inzicht is een artikel verschenen over integriteit. Daarnaast hebben de vertrouwenspersonen kennis gemaakt met de teams.

Integriteitsinfrastructuur

In de organisatie hangen posters met foto’s van de vertrouwenspersonen en wat ze voor de individuele medewerker kunnen betekenen. Medewerkers kunnen terecht bij hun leidinggevende bij een vermoeden van integriteitsschending, of ongewenst gedrag bij de twee interne vertrouwens-personen of bij de externe vertrouwenspersoon. In 2019 zijn gesprekken gevoerd maar deze hebben niet geleid tot een melding vermoeden van een misstand.

Interbestuurlijk toezicht

Interbestuurlijk toezicht door de gemeenteraad

Interbestuurlijk toezicht is het toezicht van de ene overheid op de andere. Als gemeente stellen wij verantwoordingsrapportages op die naar provincie of ministeries/rijk worden gestuurd, omdat zij een toezichthoudende rol hebben. Ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat het toezicht door andere overheden soberder, selectiever en risicogerichter plaats moet vinden. Daarbij is ook de ontwikkeling dat vertegenwoordigende organen zoals de gemeenteraad het toezicht uitoefenen op de medebewindstaken die door de colleges worden uitgevoerd.

Toezichtcriteria ontwikkeld in Drenthe voor zelfbeoordeling

Samen met gemeenten in Drenthe zijn op basis van de gewijzigde wetgeving toezichtscriteria ontwikkeld, op basis waarvan een zelfbeoordeling plaats kan vinden over de mate waarin de medebewindstaken voldoende zijn uitgevoerd. Ook is in Drenthe afgesproken dat deze zelfbeoordeling een plek heeft in de P&C-cyclus van de gemeente en op die manier deel uit kan maken van het jaarverslag.

Medebewindstaken

De volgende taken die door de gemeente in medebewind worden uitgevoerd worden verantwoord, en ook is aangegeven wat het belang is van het toezicht:

Monumentenwet

Monumenten	Groen/ Oranje/ Rood	Toelichting
Gemeente heeft bij de vaststelling van nieuwe bestemmingsplannen, of bij vrijstelling op bestaande plannen, aangegeven op welke wijze wordt omgegaan met in geding zijnde cultuurhistorische en archeologische waarden; deze bestemmingsplannenzijn bestuurlijk vastgesteld.		Ja, de gemeente beschikt over een Structuurvisie Archeologie (2013) en een Structuurvisie Cultuurhistorie (2014). Deze zijn kaderstellend voor de bestemmingsplannen en worden daarin als beschermende dubbelbestemmingen verwerkt. In voorbereiding op de omgevingswet wordt momenteel een update van de archeologische beleidskaart uitgevoerd.
Gemeente heeft een commissie ingesteld die adviseert over omgevingsvergunningen voor het aanpassen van een beschermd monument en vraagt deskundig advies bij vergunningverlening waarbij cultuurhistorische en/of archeologische waarden aan de orde zijn.		Ja, de gemeente beschikt over een monumentencommissie. Deze commissie is in het afgelopen jaar een aantal keer bijeen geweest en heeft geadviseerd over alle ingediende aanvragen, betreffende diverse gebouwde Rijksmonumenten.
Binnen de gemeente vindt adequaat toezicht en handhaving plaats op het gebied van monumenten en archeologie; dit is tevens vastgelegd in documenten.		Handhaving is organisatorisch geregeld, maar de personele inzet is beperkt ten opzichte van het gemeentelijke grondoppervlak. Er wordt echter adequaat gereageerd op meldingen.
Totaalbeeld *Is er reden voor extra aandacht?*		De personele capaciteit voor Cultuurhistorie, Monumentenzorg en Archeologie is zeer beperkt. De uitvoering van de ambities uit de Structuurvisie Cultuurhistorie is bevroren en er wordt geconcentreerd op de wettelijke taken, namelijk de vergunningsverlening.

Huisvesting statushouders

Huisvesting statushouders	Groen/ Oranje/ Rood	Toelichting
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (eerste helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in.		De taakstelling is gerealiseerd.
Gemeente voldoet aan de halfjaarlijkse taakstelling (tweede helft van het jaar) op het gebied van huisvesting van statushouders en heeft geen achterstand of loopt hierop in.		De taakstelling is gerealiseerd.
Totaalbeeld *Is er reden voor extra aandacht?*		Nee

Ruimtelijke ordening

Ruimtelijke ordening	Groen/ Oranje/ Rood	Toelichting
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde structuurvisie(s) conform de wettelijke vereisten.		Structuurvisie's op het gebied van Cultuurhistorie en Archeologie zijn nog voldoende actueel. Het Structuurplan Tynaarlo dateert echter van 2006. Op dit moment is het proces om te komen tot een nieuwe Omgevingsvisie in gang gezet. Dit in verband met de naderende komst van de Omgevingswet. De vaststelling van de Omgevingsvisie is voorzien in 2021 en dat is ruimschoots op tijd voor het toekomstige ruimtelijk beleid, dat vertaald zal worden in het Omgevingsplan.
Gemeente beschikt voor het gehele grondgebied over actuele, bestuurlijk vastgestelde bestemmingsplannen conform de wettelijke vereisten.		In verband met de komst van de Omgevingswet (in werkingtreding is naar verwachting 1-1-2021) is het actualiseren van bestemmingsplannen vanuit financieel oogpunt minder urgent geworden. Indien een bestemmingsplan ouder dan 10 jaar is kunnen nog steeds leges geheven worden voor omgevingsvergunningen. Vanuit het Rijk is geadviseerd om meer energie te steken in het voorbereiden op de komst van de Omgevingswet, dan het actualiseren van oudere bestemmingsplan. Desondanks zijn de bestemmingsplannen voldoende actueel en zijn een aantal oudere plannen nog herzien door een beheers-verordening, waarin de marge nog mogelijkheden zijn benut om regels aan te passen aan de huidige wensen.
Totaalbeeld *Is er reden voor extra aandacht?*		Nee

Omgevingswet

Omgeving	Groen/ Oranje/ Rood	Toelichting
Gemeente heeft een actueel beleid op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), inclusief veiligheid, bouwplantoetsing, bodembeleid en een probleem- en risicoanalyse.		Een deel van het gemeentelijk beleid is actueel, een deel is verouderd. In 2019 is een start gemaakt met het actualiseren van het handboek VTH. Dit wordt in delen opgepakt. Als eerste is toezicht en handhaving omgevingsrecht opgepakt. In 2020 wordt dit ter besluitvorming voorgelegd. Voor vergunningverlening wordt in Drents verband gesproken over het nieuwe werkproces onder de nieuwe Omgevingswet
Gemeente heeft een consistent en duidelijk, bestuurlijk vastgesteld Jaarprogramma op het gebied van VTH, met voldoende operationele doelen.		Jaarlijks wordt een programma opgesteld, zo ook voor 2019 en voor 2020. Deze is gebaseerd op een risicomatrix.
Gemeente heeft een bestuurlijk vastgesteld Jaarverslag op het gebied van VTH.		Wordt momenteel opgesteld. De termijn om dit aan te leveren bij de provincie loopt tot en met 31 maart. In 2019 is een halfjaarrapport en een 9 maandrapport opgesteld.
Uit het Jaarverslag blijkt dat doelen en normen op het gebied van VTH zijn behaald volgens de wettelijke vereisten.		Het jaarverslag geeft aan of en welke doelen zijn behaald. In de tussentijdse rapportages zijn, mogelijke, knelpunten benoemd en is aangegeven welke maatregelen er zijn/worden getroffen.
Gemeente heeft een bestuurlijk vastgestelde kwaliteitsverordening op het gebied van VTH.		De verordening is vastgesteld door de gemeenteraad.
Totaalbeeld *Is er reden voor extra aandacht?*		Nee

Archief

Archief	Groen/ Oranje/ Rood	Toelichting
Het beheer van zowel analoge als digitale overheidsinformatie voldoet aan toetsbare eisen van een toe te passen kwaliteitssysteem.		In Artikel 16 van de Archiefwet 1995 is een kwaliteitssysteem verplicht. Dit systeem is nu ook opgesteld en wordt uitgerold. De prioriteit ligt bij het zaaksysteem Mozard en richt zich daarna op andere bronnen van informatie.
Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt in goede, geordende en toegankelijke staat gebracht.		De analoge archieven zijn toegankelijk via de applicatie Maisflexis. De digitale documenten tot 2017 zijn te raadplegen via Maisflexis en vanaf 2017 in het zaaksysteem Mozard. Informatiebeheer gaat ook meer aandacht richten op informatie buiten het zaaksysteem, maar dit is nog niet compleet in kaart gebracht en daarom kunnen we niet spreken van een goed geordende en toegankelijk staat van informatie.
Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt tijdig vernietigd dan wel overgebracht, openbaar gemaakt en beschikbaar gesteld.		De vernietiging van analoge en digitale archiefbescheiden heeft t/m het jaar 2019 plaatsgevonden. Het overbrengen van archieven dient nog gedeeltelijk te worden uitgevoerd. In het zaaksysteem moet de vernietiging en overbrenging nog lokaal worden ingericht. Dit gebeurt in de volgende release.
Zowel analoge als digitale overheidsinformatie wordt duurzaam beheerd en is geplaatst in daartoe geëigende beheeromgevingen.		Voor de analoge archieven is een goed geoutilleerde archiefbewaarplaats, het plaatsingsplan is nog niet compleet. De opslag van digitale bestanden in Tynaarlo en de uitwijk in Assen wordt op adequate wijze beheerd. De digitale informatie in Mozard en Maisflexis staan beide in de cloud opgeslagen in Eindhoven en Groningen. Voor beide omgevingen zijn bewerkersovereenkomsten afgesloten.
Er is een passend verbeterplan voor het archiefbeheer; dit is alleen aan de orde als er niet (volledig) wordt voldaan aan alle bovengenoemde punten.		Er wordt gewerkt aan een werkwijze voor informatie buiten het archiefsysteem. Dit zal ervoor zorgen dat het duidelijker wordt waar welke informatie zit en of deze ook worden vernietigd of bewaard volgens de selectielijst.
Totaalbeeld *Is er reden voor extra aandacht?*		Extra aandacht is noodzakelijk voor het inrichten van de vernietiging en overbrenging in het zaaksysteem en de uitrol van het kwaliteitssysteem moet worden doorgezet.

Jaarrekening 2019

Jaarrekening 2019

De jaarrekening is opgesteld volgens de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) Met de jaarrekening wordt via de balans met toelichting en de hoofdstukrekening met toelichting, de financiële verantwoording afgelegd over het jaar 2019.

De jaarrekening 2019 bestaat uit:

- Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
- Balans per 31 december 2019
- Hoofdstukrekening over het begrotingsjaar 2019
- Toelichting op de balans
- Toelichting op de Hoofdstukrekening
- SiSa 2019 Bijlage verantwoordingsinformatie
- Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Grondslagen

Grondslagen voor waardering resultaatbepaling

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) (voor het laatst vastgesteld op 01-07-2019), welke op een aantal uitzonderingen na, is gebaseerd op de verslaggeving voorschriften volgens het Burgerlijk Wetboek, boek 2, titel 9. Met betrekking tot de verwerking van de algemene uitkering heeft de commissie BBV een stellige uitspraak gedaan. Deze uitspraak houdt in dat in de jaarrekening de algemene uitkering wordt opgenomen conform de in het jaar laatst gepubliceerde accresmededeling, die doorgaans is opgenomen in de septembercirculaire van het boekjaar.

Waarderingsgrondslagen

De waarderingsgrondslagen van de jaarrekening van de Gemeente Tynaarlo zijn in lijn met het BBV en de financiële verordening. Voor waardering wordt uitgegaan van de historische kostprijs tenzij anders vermeld. Activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde. Kosten en opbrengsten worden verantwoord op basis van het baten en lasten stelsel. Winsten worden alleen in aanmerking genomen als ze gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong hebben voor het einde van het boekjaar, worden opgenomen als zij bekend zijn geworden voor de opstelling van de jaarcijfers.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Materiële vaste activa

Deze investeringen zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.
De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire afschrijvingsmethode, naar algemeen aanvaarde grondslagen en is gebaseerd op de verwachte gebruiks- of levensduur.

Financiële vaste activa

De onder de financiële vaste activa opgenomen leningen verstrekt aan derden worden gewaardeerd tegen nominale waarden. De belangen in deelnemingen waarderen we tegen verkrijgingprijs of marktwaarde als deze lager is als de verkrijgingprijs.

Voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, moet een verliesvoorziening worden getroffen voor het verschil tussen de boekwaarde en de lagere marktwaarde of dient te worden afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde. Indien de noodzakelijke waarde correctie via het treffen van een voorziening is gedaan dan wordt de voorziening verhoogd of verlaagd wanneer de marktwaarde in een later stadium verder afneemt dan wel weer oploopt.

Winstneming uit complexen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen winstneming en liquidatie. In principe wordt de winst uit een complex gehaald als deze is gerealiseerd. Bij liquidatie later, zal dan nog een klein resultaat overblijven.

Winst is gerealiseerd als in een (deel-)plan de winst met voldoende zekerheid vaststaat. Hierbij dient de percentage of completion methode (PoC) worden gevolgd waarbij tevens rekening moet worden gehouden met zowel het voorzichtigheidsbeginsel als het realisatiebeginsel. Bij de bepaling van de tussentijdse winst dient rekening te worden gehouden met de risico's die specifiek samenhangen met de nog te realiseren kosten en opbrengsten van de individuele grondexploitaties (project gerelateerde risico's).

Vorderingen

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, indien noodzakelijk verminderd met een voorziening voor oninbare bedragen.

Reserves
Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en verliezen die zich hebben voorgedaan per balansdatum en waarvan de omvang redelijkerwijs kan worden geschat. Daarnaast worden voorzieningen gevormd voor vooruit ontvangen bedragen van derden met een specifiek bestedingsdoel (bijv. Riool, Reiniging en Begraven). En de laatste categorie voorzieningen, betreft vooorzieningen die zijn gevormd ter egalisatie van de kosten. (voorziening gebouwenonderhoud). De voorziening is bedoeld om de lasten gelijk te verdelen over een aantal begrotingsjaren.
De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale of contante waarde.

Langlopende schulden
Onder de langlopende schulden worden verstaan de schulden met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van één jaar of langer. De langlopende schulden worden gewaardeerd tegen de oorspronkelijke waarde vermindert met de aflossingen.

Overige activa en passiva
De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bepalingsgrondslagen resultaat
Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Voor zover noodzakelijk zijn ten laste van de exploitatie voorzieningen getroffen voor:

- Verplichtingen en verliezen waarvan de omvang per balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten;
- Risico’s ter zake van verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs in te schatten.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen, respectievelijk schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie voor gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming namelijk vier jaar. Als er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) moet wel een verplichting worden gevormd.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar wordt gesteld.

Borg en garantiestellingen
Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de balanstelling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Gelijkblijvende arbeidskostengerelateerde verplichtingen
Tynaarlo maakt gebruik van de vrijstelling voor het opnemen van voorzieningen indien sprake is van gelijkblijvende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume (voorbeeld wethouderspensioenen). Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken. Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

Corona/Covid-19

Begin 2020 zijn we geconfronteerd met een uitbraak van het COVID-19 (Corona) virus. Deze uitbraak heeft maatschappelijke en economische effecten, waardoor van een crisis kan worden gesproken. De effecten van deze Coronacrisis zullen pas in de loop van 2020 duidelijk worden. De jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Eventuele gevolgen van de Corona crisis zijn opgenomen bij de onderdelen:

- inleiding
- paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.
- grondslagen voor waardering en resultaatbepaling
- gebeurtenissen na balansdatum

Balans

Balans per 31 december 2019
(bedragen x € 1.000,-)

ACTIVA	31.12.2019		31.12.2018	
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	805		510	
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	1.391		274	
Totaal immateriële vaste activa		**2.196**		**784**
Materiële vaste activa				
Investeringen met een economisch nut	67.457		62.083	
Investeringen met een economisch nut , waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.	28.451		28.185	
Investeringen in openbare ruimte met een maatschappelijk nut	3.889		2.663	
Totaal materiële vaste activa		**99.797**		**92.931**
Financiële vaste activa				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	412		412	
Leningen aan woningbouwcorporaties	6.455		6.840	
Leningen aan deelnemingen	123		766	
Overige langlopende leningen	1.575		1.670	
Totaal Financiële vaste activa		**8.565**		**9.688**
Totaal vaste activa		**110.558**		**103.403**
Vlottende activa				
Voorraden				
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	14.540		19.810	
Totaal voorraden		**14.540**		**19.810**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar				
Vorderingen op openbare lichamen	3.051		3.978	
Overige vorderingen	1.406		1.259	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	3.186		192	
Totaal uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar		**7.643**		**5.429**
Liquide middelen				
Kassaldi	5		6	
Banksaldi	118		61	
Totaal liquide middelen		**123**		**67**
Overlopende activa				
Nog te ontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	35		196	
Overige overlopende activa	4.795		4.415	
Totaal overlopende activa		**4.830**		**4.611**
Totaal vlottende activa		**27.136**		**29.917**
TOTAAL ACTIVA		**137.694**		**133.320**

PASSIVA	31.12.2019		31.12.2018	
Vaste passiva				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	13.406		16.404	
Bestemmingsreserves	39.093		39.662	
Resultaat na bestemming	5.278		1.505	
Totaal eigen vermogen		**57.777**		**57.571**
Voorzieningen				
Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's	288		787	
Voorziening ter egalisering van de kosten	2.700		2.238	
Voorziening voor middelen van derden met gebonden bestemming	6.342		6.962	
Totaal voorzieningen		**9.330**		**9.987**
Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer				
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	60.738		51.504	
Totaal vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer		**60.738**		**51.504**
Totaal vaste passiva		**127.845**		**119.062**
Vlottende passiva				
Netto-vlottende schulden met een looptijd korter dan één jaar.				
Banksaldi	2.342		3.294	
Overige schulden	2.676		5.980	
Totaal netto-vlottende schulden korter dan één jaar.		**5.018**		**9.274**
Overlopende passiva				
Vooruitontvangen bedragen betreffende uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	333		321	
Overige vooruitontvangen bedragen	140		151	
Overige overlopende passiva	4.358		4.512	
Totaal overlopende passiva		**4.831**		**4.984**
Totaal vlottende passiva		**9.849**		**14.258**
TOTAAL PASSIVA		**137.694**		**133.320**

Het risicodragend bedrag voor de Gemeente Tynaarlo met betrekking tot gegarandeerde geldleningen bedraagt ultimo 2019 € 32.968.080.

Hoofdstukrekening

	Primitieve begroting 2019			Begroting na wijziging 2019			Werkelijk 2019			Verschil
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Saldo
0: Bestuur en ondersteuning	826	1.701	-875	2.042	1.787	256	2.115	2.284	-169	-425
1: Veiligheid	29	2.081	-2.052	28	2.221	-2.193	24	2.195	-2.171	22
2: Verkeer en vervoer en waterstaat	206	4.059	-3.853	253	3.539	-3.286	113	3.363	-3.250	36
3: Economie	2.696	3.341	-645	2.657	3.460	-803	896	1.681	-785	17
4: Onderwijs	74	4.076	-4.002	128	3.534	-3.406	167	3.254	-3.088	318
5: Sport, cultuur en recreatie	680	6.601	-5.921	754	7.040	-6.286	874	6.983	-6.109	177
6: Sociaal domein	7.267	26.482	-19.216	6.984	29.278	-22.294	7.191	29.421	-22.230	64
7: Volksgezondheid en milieu	6.198	6.669	-470	6.036	6.782	-746	6.038	6.853	-815	-69
8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	8.131	8.959	-828	8.125	13.148	-5.023	13.923	14.680	-757	4.266
Algemene dekkingsmiddelen	47.856	1.824	46.032	48.864	1.589	47.275	49.907	1.551	48.356	1.081
Overhead	760	9.492	-8.733	1.097	10.303	-9.206	1.289	9.909	-8.620	586
Heffing VPB	0	73	-73	0	79	-79	0	156	-156	-78
Bedrag onvoorzien	0	33	-33	0	33	-33	0	0	0	33
Saldo van baten en lasten	**74.723**	**75.392**	**-668**	**76.969**	**82.792**	**-5.823**	**82.536**	**82.330**	**206**	**6.028**
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	1.868	871	998	9.363	3.540	5.823	8.977	3.905	5.072	-750
Resultaat			**329**			**0**			**5.278**	**5.278**

EMU- saldo

Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investeringen tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investeringen in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente Tynaarlo voor 2019 komt uit op € 0,8 miljoen (tekort). Het betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 0,8 miljoen euro hoger zijn dan de inkomsten.
Voor 2020 is de individuele referentiewaarde voor de gemeente Tynaarlo vastgesteld op € 2,9 miljoen.

			JR 2018	JR 2019	B 2020	B 2021	B 2022	B 2023
Activa	Financiële	Kapitaalverstrekkingen en leningen	529	-1.123	-479	-480	-479	-480
		Uitzettingen	0	0	0	0	0	0
	Vlottende	Uitzettingen	-15.794	2.214	0	0	0	0
		Liquide middeln	-13	56	0	0	0	0
		Overlopende Activa	622	219	0	0	0	0
Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	-4.478	9.234	14.224	9.212	-799	-5.812
	Vlottende	Vlottende schuld	2.143	-4.256	10.000	-10.000	0	0
		Overlopende passiva	-899	117	4.049	73	-4.363	811
EMU-SALDO			-11.422	-3.729	-28.752	235	4.683	4.521
EMU-SALDO referentiewaarde			-2.900	-2.900	-2.900	-2.900	-2.900	-2.900
Verschil EMU-saldo & referentiewaarde			-8.522	-829	-25.852	3.135	7.583	7.421

Toelichting op de balans

Toelichting op de balans per 31 december 2019

ACTIVA

Vaste activa

De vaste activa hebben ultimo 2019 een waarde van ongeveer € 110,5 miljoen en zijn onderverdeeld in immateriële, materiële en financiële vaste activa. De netto investeringen in de vaste activa bedroegen in 2019 ongeveer € 10,8 miljoen inclusief verminderingen, voorzieningen en bijdragen van derden. Op de vaste activa werd in 2019 voor een bedrag van ongeveer € 3,6 miljoen afgeschreven en afgelost.

De vaste activa bestaat uit:	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Immateriële vaste activa	2.195.943	783.480
Materiële vaste activa	99.797.251	92.930.157
Financiële vaste activa	8.565.173	9.687.196
	110.558.367	103.400.833

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- c.q. vervaardigingprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn.

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende 2019:

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Bijdragen derden	Afschrij-vingen	Boekwaarde 31-12-2019
	€	€	€	€	€	€
Bijdragen aan activa in eigendom van derden.	509.621	326.810	0	0	31.395	805.036
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	273.859	1.117.048	0	0	0	1.390.907
	783.480	1.443.858	0	0	31.395	2.195.943

Eventuele voorbereidings- en of aanloopkosten voor nieuwe en of toekomstige ontwikkelingen mogen worden geactiveerd onder de immateriële vaste activa.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden onderscheiden in: investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. Het onderstaande overzicht geeft dat onderscheid van de materiële vaste activa weer.

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Investeringen met economisch nut	67.457.337	62.082.712
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	28.450.573	28.184.725
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	3.889.341	2.662.720
	99.797.251	92.930.157

Er zijn geen materiële vaste activa in erfpacht uitgegeven.

Investeringen met economisch nut
Deze investeringen zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. De afschrijving vindt plaats volgens de lineaire afschrijvingsmethode, naar algemeen aanvaarde grondslagen en is gebaseerd op de verwachte gebruiks- of levensduur. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen met een economisch nut gedurende 2019.

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Bijdragen derden	Afschrij-vingen	Boekwaarde 31-12-2019
	€	€	€	€	€	€
Gronden en terreinen	17.362.363	5.160	3.229.571	0	0	14.137.952
Woonruimten	49.915	0	0	0	0	49.915
Bedrijfsgebouwen	40.517.109	9.316.091	0	0	1.319.333	48.513.867
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	2.175.771	845.710	0	50.000	81.491	2.889.990
Vervoermiddelen	1.630.650	158.645	0	0	191.419	1.597.876
Machines, apparaten en installaties	109.253	0	0	0	33.450	75.803
Overige materiële vaste activa	237.651	17.944	0	0	63.661	191.934
	62.082.712	10.343.550	3.229.571	50.000	1.689.354	67.457.337

In bijlage 1 van deze jaarrekening is een tabel opgenomen met betrekking tot de voortgang en uitgaven van de lopende kredieten.

Gronden en terreinen
Per 1 januari 2016 zijn alle niet in exploitatie genomen gronden zonder (verdere) afwaardering overgeheveld naar strategische gronden (MVA). Deze wijziging heeft tevens tot gevolg dat het niet langer is toegestaan om rente en of andere kosten aan deze gronden toe te rekenen.

Het is aan de gemeente om af te wegen of en op welk moment deze gronden in aanmerking komen om te worden ontwikkeld en opgenomen worden in een actieve grondexploitatie.

In onderstaande tabel worden de boekwaarden aan het begin van het jaar, de mutaties, evenals de totale afwaardering weergegeven strategische gronden (voorheen NIEGG).

Overige materiele vaste activa	Saldo per 1-1- 2019	Mutaties 2019	Saldo per 31-12-2019	Afwaardering totaal	Saldo per 31-12-2019 na afwaardering
Verspreide Gronden	324.074	0	324.074	0	324.074
Vriezerbrug Zuid	3.855.758	0	3.855.758	2.153.985	1.701.773
Loopstukken fase 2	473.314	0	473.314	330.525	142.789
Tienelswolde	325.092	-238.292	86.800	0	86.800
Prins Bernardhoeve vm erfpachtsgronden	375.048	0	375.048	0	375.048
Goudenregenlaan	38.363	0	38.363	0	38.363
Broekveldt	792.966	0	792.966	773.893	19.073
Dagmavo Paterswolde	-34.026	0	-34.026	0	-34.026
Percelen Brongebied	2.284.532	0	2.284.532	2.014.466	270.066
Gronden De Bronnen	6.499.859	0	6.499.859	5.440.372	1.059.487
Aankoop gronden Leyten	6.884.671	0	6.884.671	2.900.000	3.984.671
Obs Paterswolde-Noord	85.685	-85.685	0	0	0
Gronden Asserstraat	77.913	0	77.913	0	77.913
Totaal	**21.983.249**	**-323.977**	**21.659.272**	**13.613.241**	**8.046.031**

In de volgende tabel is het verloop van de voorziening afgewaardeerde gronden weergegeven.

Verloop voorziening afgewaardeerde gronden				
Project	**Saldo per 1-1-2019**	**Toevoeging**	**Vrijval**	**Saldo per 31-12-2019**
Vriezerbrug Zuid	2.153.985			2.153.985
PBH		2.900.000		2.900.000
Broekveldt	773.893			773.893
Loopstukken 2e fase	330.525			330.525
Percelen Brongebied	2.014.466			2.014.466
Gronden De Bronnen	5.440.372			5.440.372
	10.713.241	**2.900.000**	**0**	**13.613.241**

De voorziening afwaardering gronden dient om het verschil op te vangen tussen de historische kostprijs van de grond en de huidige actuele marktwaarde van de grond. Omdat er geen rente en andere kosten meer mogen worden toegerekend aan deze gronden, is de voorziening ongewijzigd gebleven.

Investeringen met een economisch nut , waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.
Deze investeringen zijn gewaardeerd tegen de verkrijging- of vervaardigingprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht. De afschrijving vindt plaats volgens zowel de lineaire als de annuïteitenmethode, naar algemeen aanvaarde grondslagen en is gebaseerd op de verwachte gebruiks- of levensduur. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen gedurende 2019.

	Boekwaarde 1-1-2019	**Vermeer-deringen**	**Vermin-deringen**	**Bijdragen derden**	**Afschrij-vingen**	**Boekwaarde 31-12-2019**
	€	€	€	€	€	€
Bedrijfsgebouwen	154.220	89.676	0	0	12.531	231.365
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	27.434.043	702.428	0	0	560.119	27.576.352
Overige materiële vaste activa	596.462	65.378	0	0	18.984	642.856
	28.184.725	857.482	0	0	591.634	28.450.573

In bijlage 1 van deze jaarrekening is een tabel opgenomen met betrekking tot de voortgang en uitgaven van de lopende kredieten.

Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut
De investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden onder aftrek van bijdragen van derden en bestemmingsreserves ten laste van de exploitatie gebracht. Hiervan kan bij raadsbesluit worden afgeweken. In geval van activering bij raadsbesluit wordt het actief lineair afgeschreven over de verwachte levensduur van het actief of een kortere, door de raad aan te geven tijdsduur. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut gedurende 2019.

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Bijdragen derden	Afschrij-vingen	Boekwaarde 31-12-2019
	€	€	€	€	€	€
Grond-, weg en waterbouwkundige werken	1.823.330	1.348.671	0	0	118.497	3.053.504
Machines, apparaten en installaties	839.390	51.315	0	0	54.868	835.837
	2.662.720	1.399.986	0	0	173.365	3.889.341

Financiële vaste activa
De kapitaalverstrekkingen aan gemeenschappelijke regelingen en leningen u/g zijn opgenomen tegen nominale waarde. Er is geen voorziening voor eventuele oninbaarheid in mindering gebracht. Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de mutaties in de financiële vaste activa die zich gedurende 2019 hebben voorgedaan.

	Boekwaarde 1-1-2019	Vermeer-deringen	Vermin-deringen	Aflossing	Boekwaarde 31-12-2019
	€	€	€	€	€
Kapitaalverstrekkingen aan:					
deelnemingen	412.066	0	0	0	412.066
Leningen aan:					
Woningbouwcorporaties	6.839.774	0	0	385.340	6.454.434
Deelnemingen	765.734	0		642.312	123.422
Overige langlopende leningen	1.669.622	0	0	94.371	1.575.251
	9.687.196	0	0	1.122.023	8.565.173

Bij de verkoop van de aandelen Essent in 2009 is overeengekomen een deel van de verkoopprijs niet direct uit te betalen aan de verkopende aandeelhouders, maar te reserveren voor mogelijke claims van de koper. De reservering van dit deel van de verkoopprijs heeft plaatsgevonden in een zogenaamde escrow (geblokkeerde rekening). Op 1 januari 2019 was de vordering van de Gemeente Tynaarlo op Verkoop B.V. € 58.975. Voor deze vordering is een voorziening gevormd voor mogelijke oninbaarheid ad € 58.975 die in mindering is gebracht op de leningen aan deelnemingen.

Vlottende activa

Voorraden

Voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Wanneer de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, wordt een verliesvoorziening getroffen voor het verschil tussen de boekwaarde en de lagere marktwaarde of wordt afgewaardeerd naar deze lagere marktwaarde. Indien de noodzakelijke waardecorrectie via het treffen van een voorziening is gedaan dan wordt de voorziening verhoogd of verlaagd wanneer de marktwaarde in een later stadium verder afneemt dan wel weer oploopt. De initiatieven zijn vanaf 2018 opgenomen onder de overlopende activa als 'nog te verhalen kosten'

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	14.540.438	19.810.033
	14.540.438	19.810.033

In exploitatie genomen gronden

De gemaakte kosten voor de in exploitatie genomen gronden mogen worden geactiveerd omdat een grondexploitatie geen eenjarig proces is. Indien de verwachting is dat de geactiveerde kosten niet volledig kunnen worden terugverdiend, dient dit gedeelte onmiddellijk te worden afgewaardeerd en of als verlies te worden genomen.
In de volgende tabel wordt het boekwaardeverloop weergegeven van de projecten in exploitatie.

Projecten in exploitatie	Boekwaarde per 1-1-2019	Uitgaven	Ontvangsten	Winstneming 2019	Boekwaarde 31-12-2019
Donderen	61.271	8.320	67.531		2.060
Ter Borch	15.412.188	2.117.946	10.053.300	3.074.416	10.551.250
Business Park Ter Borch	2.825.829	502.427	33.605		3.294.651
Zuidoevers Zuidlaardermeer	225.076	10.197	704.542	107.763	-361.506
Vriezerbrug bedrijventerrein	1.132.005	24.571	18.040	76.247	1.214.783
Groote Veen	153.664	452.318	1.369.071	602.289	-160.800
Totaal	**19.810.033**	**3.115.779**	**12.246.089**	**3.860.715**	**14.540.438**

Voorzien resultaat op startwaarde en eindwaarde

De geactualiseerde grondexploitaties sluiten alle positief. De voorziene resultaten zijn gebaseerd op de geactualiseerde grondexploitaties (exclusief winstnemingen vanaf 2019). Op dit moment en na de winstnemingen van 2017 en 2018, voorzien wij een winstvoorraad in de lopende grondexploitaties van circa € 10,78 miljoen op contante waarde en € 12,1 miljoen op eindwaarde. Zie onderstaande tabel.

Project	Contante Waarde 1-1-20 vóór winstneming	Eindwaarde vóór winstneming
Zuidoevers Zuidlaardermeer	191.313	197.484
Bedrijventerr.Vriezerbrug	126.782	135.093
Groote Veen	1.064.560	1.116.481
Donderen	281	285
Businesspark Ter Borch	1.431.301	1.625.102
Ter Borch	7.964.578	9.042.998
Totaal	**10.778.815**	**12.117.443**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De in de balans opgenomen uitzettingen met een looptijd van één jaar of korter kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	Saldo Per 31-12-2019	Voorziening oninbaarheid	Gecorrigeerd saldo per 31-12-2019	Gecorrigeerd saldo per 31-12-2018
	€	€	€	€
Vorderingen op openbare lichamen	3.050.616	0	3.050.616	3.978.060
Overige vorderingen	1.491.820	85.532	1.406.288	1.258.751
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	3.186.259	0	3.186.259	191.855
	7.728.695	85.532	7.643.163	5.428.666

Het saldo van de vorderingen op openbare lichamen heeft voornamelijk betrekking op het BTW compensatiefonds.

Voor het schatkistbankieren wordt een drempel gehanteerd voor het geld dat buiten de schatkist gehouden mag worden. Voor de gemeente Tynaarlo geldt een drempel van € 565.500. Hieronder zijn de gemiddelde saldi voor de liquide middelen per kwartaal opgenomen:

1e kwartaal 2019	€ - 465.870
2e kwartaal 2019	€ - 343.510
3e kwartaal 2019	€ - 549.906
4e kwartaal 2019	€ - 927.976

Liquide middelen

	31-12-2019	31-12-2018
Kassaldi	4.769	6.248
Banksaldi	117.602	61.344
	122.371	67.592

Overlopende activa
De overlopende activa hebben een looptijd korter dan één jaar en worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Nog te ontvangen bedragen met een specifiek bestedingsdoel	35.169	196.494
Overige overlopende activa	4.794.617	4.414.364
	4.829.786	4.610.858

Nog te ontvangen bedragen inzake uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

	Saldo 1-1-2019	Toe-voeging	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2019
	€	€	€	€
Rijksbijdrage BBZ	56.597	3.054	56.597	3.054
BDU buitengebied Bunne	18.293	0	18.293	0
BDU Halte en oversteekvoorziening Fysio de Brink	13.262	0	0	13.262
BDU Hoofdweg Eelde/Paterswolde	2.494	0	0	2.494
BDU Hoofdweg Zeegse Oudemolen	16.359	0	0	16.359
ISV subsidie Centrumplan Eelde	10.000	0	10.000	0
Regiobijdrage Centrumplan Eelde	79.489	0	79.489	0
	196.494	3.054	164.379	35.169

Overige overlopende activa
De overige overlopende activa zijn onder te verdelen in de volgende posten:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Afvalstoffenheffing	1.083.439	615.070
Vooruitbetaalde bedragen	1.054.266	1.371.494
Beschermd wonen	650.000	480.897
Afrekening WPDA	554.362	58.934
Toeristenbelasting	453.342	445.000
Afrekening SDA	241.599	338.604
Nog te verhalen kosten	188.842	88.788
Overige overlopende activa	113.709	78.053
Wecycle/Afvalfonds	109.164	320.382
Detacheringvergoedingen personeel	97.916	134.787
Bijdragen baggeren vijvers	69.390	284.182
Forensenbelasting	62.358	62.284
Afrekening PGB's WMO en jeugd	60.855	12.000
Dividendbelasting	34.916	26.911
Nog te ontvangen leges	20.459	82.735
Algemene uitkering	0	14.243
	4.794.617	4.414.364

Vaste Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is te verdelen in de volgende posten:

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Algemene reserves	13.406.223	16.404.420
Bestemmingsreserves	39.092.640	39.662.237
Resultaat na bestemming	5.278.235	1.504.498
	57.777.098	57.571.155

Algemene reserves
Het verloop van de algemene reserves in 2019 wordt in het onderstaande overzicht per reserve weergegeven.

	Saldo per 1-1-2019	Best. Resultaat 2018	Toe-voeging	Ont-trekking	Saldo 31-12-2019
	€	€	€	€	€
Algemene reserve calamiteiten	11.028.757	-131.362	0	3.000.000	7.897.395
Algemene reserve grote investeringen	5.375.663	1.382.860	4.883.591	6.133.286	5.508.828
	16.404.420	1.251.498	4.883.591	9.133.286	13.406.223

Een deel van deze Algemene reserves is vrij besteedbaar.

Voor 2020 liggen er al claims op deze reserve voor € 5,7 miljoen. Daar staan ook stortingen tegenover ten bedrage van bijna € 1,2 miljoen.

Bestemmingsreserves
Het verloop van de totale bestemmingsreserves in 2019 wordt in het onderstaande overzicht weergegeven. De mutaties van de verschillende bestemmingsreserve worden weergegeven in bijlage 2 van deze jaarrekening.

	Saldo per 1-1-2019	Best. Resultaat 2018	Toe-voeging	Onttrekking	Saldo 31-12-2019
	€	€	€	€	€
Bestemmingsreserves	39.662.237	253.000	2.979.427	3.802.024	39.092.640
	39.662.237	253.000	2.979.427	3.802.024	39.092.640

Voorzieningen
Voorzieningen zijn in grote lijnen gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichtingen. c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen dubieuze debiteuren € 85.532 (v.j. € 81.403), voorziening egalisatie initiatieven € 170.220 (v.j. € 154.728), voorziening afwaardering gronden € 13.613.241 (v.j. € 10.713.241) zijn verantwoord onder de vlottende activa. De voorziening vordering verkoop Essent € 58.974 (v.j. € 58.974) is in mindering gebracht op de financiële vaste activa. De overige voorzieningen zijn als volgt onder te verdelen:

	Saldo per 1-1-2019	Toevoeging	Aanwending	Saldo per 31-12-2019
	€	€	€	€
Voorziening voor verplichtingen en risico's	787.069	0	498.976	288.093
Voorziening ter egalisatie van de kosten	2.237.581	992.594	530.379	2.699.796
Voorziening voor middelen van derden met gebonden bestemming	6.961.976	293.819	913.565	6.342.230
	9.986.626	1.286.413	1.942.920	9.330.119

De mutaties van de verschillende voorzieningen worden weergegeven in bijlage 2 van deze jaarrekening.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer
In het onderstaande overzicht wordt het verloop weergegeven van de vaste schulden over het jaar 2019.

	Saldo 1-1-2019	Vermeer-deringen	Aflossingen	Saldo 31-12-2019
	€	€	€	€
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	51.503.873	10.000.000	765.813	60.738.060
	51.503.873	10.000.000	765.813	60.738.060

De vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. De totale rentelast voor het jaar 2019 met betrekking tot bovenstaande leningen bedraagt € 1.550.579

In 2020 wordt € 6.776.479 op deze leningen afgelost.

Vlottende passiva

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.
De waardering van de netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar geschiedt tegen nominale waarde. Deze schulden kunnen als volgt onderverdeeld worden.

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Banksaldi	2.342.116	3.294.068
Overige schulden	2.676.130	5.980.260
	5.018.246	9.274.328

Overlopende passiva
De overlopende passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

	31-12-2019	31-12-2018
	€	€
Vooruitontvangen bedragen uitkeringen met specifiek bestedingsdoel	333.456	320.964
Overige overlopende passiva	4.357.217	4.512.037
Overige vooruitontvangen bedragen	139.585	150.607
	4.830.258	4.983.608

Vooruitontvangen bedragen inzake uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel

	Saldo 31-12-2018	Toe-voeging	Vrij-gevallen	Saldo 31-12-2019
	€	€	€	€
Aanleg rolstoelvriendelijke bushaltes	58.361	0	0	58.361
Instandhouding monumenten (BRIM)	25.619	16.984	16.494	26.109
Beter benutten Drenthe	11.807	0	0	11.807
Fietspad Kerkweg	32.614	0	32.614	0
Dorpsinitiatieven	92.563	50.000	67.244	75.319
Spreiding en toegankelijkheid bibliotheek	100.000	0	100.000	0
Culturele impuls	0	18.125	0	18.125
Activiteiten 75 jaar Vrijheid	0	28.000	0	28.000
OAB bijdrage	0	54.118	0	54.118
SPUK	0	154.403	118.736	35.667
Archeologisch beleefpunt	0	8.000	0	8.000
Haltevoorziening A28-N386	0	20.000	2.050	17.950
	320.964	349.630	337.138	333.456

Het betreft vooruitontvangen bedragen van Nederlandse overheidslichamen.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Langlopende financiële verplichtingen
In onderstaande tabel staan de contracten met de looptijd van 1 jaar of langer met een bedrag van € 40.000 of meer.

Organisatie	Omschrijving
BAN Personeelsdiensten B.V.	Payrolling
ATTERO B.V.	GFT, Kunststof, Restafval
Stichting MEE Drenthe	Wijkteam, clientondersteuning en logeerkring
Holstein B.V.	Vijvers en watergangen, gazononderhoud
SportDrenthe	Combinatiefunctionarissen, diverse subsidies
PinkRoccade Local Government	Civision, I-burgerzaken, Makelaarssuite
Dynniq Nederland B.V.	Openbare verlichting
SITA Recycling Services	Inzameling GFT, PMD en rest
Connexxion Taxi Services B.V.	Publiek vervoer
MAIN Energie B.V.	Gaslevering
Aon Nederland Makelaars in Assurant	Glas en brandverzekering
N.V. Area Reiniging	Plastic
CSN Groep B.V.	Microsoft licenties
ICO Centrum voor Kunst en Cultuur B	Muziekonderwijs
Raet B.V.	Salarissysteem
Vandervalk+Degroot	Riool reiniging
Estheticon	Planeconomie Ter Borch, Groote Veen
Enexis B.v.	Netwerk elektra en gas grootverbruik
De Vrije Energie Producent B.V.	Levering elektra
Stichting Libau Groningen Drenthe	Welstandscommissie
PlasBossinade Advocaten N.V.	Juridische advisering
Vodafone Libertel B.V.	Telefonie
BDO Audit & Assurance B.V.	Accountant
Gemnet B.V.	Secure internet diensten voor loket functies gemeenten
OQ Value B.V.	Brandstoffen
Roxit B.V.	Gebruiksrecht Squit
Doorenbos Feestverlichting	Voorziening jaarmarkten
Mozard B.V.	Aanschaf en onderhoud zaaksysteem
Randstad Uitzendbureau	Inhuur personeel
Stichting Yorneo	Wmo / Jeugdzorg
Canon Nederland N.V.	Huur printers
Goudse Schadeverzekeringen N.V.	Verzekering (verzuim/inkomen)
Driessen B.V.	Payrolling
Gemeentehuis gemeente Hoogeveen	Jeugdzorg
Zorgaanb. Zorggroep Drenthe	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Cosis (vh Stichting Promens Care)	Wmo / Jeugdzorg
Accare	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Verslavingszorg Noord-Nederland	Wmo / Jeugdzorg
OCRN	Wmo / Jeugdzorg
Lentis BV	Wmo / Jeugdzorg
Stichting GGZ Drenthe	Wmo / Jeugdzorg
De Zorgzaak	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Leger des Heils Welzijns- en gezondheidszorg	Wmo / Jeugdzorg
CBP Het SamenHuis B.V.	Wmo / Jeugdzorg

Organisatie	Omschrijving
De Nieuwe Zorg Thuis	Wmo / Jeugdzorg
Jeugdbescherming Noord en Veilig Thuis Groningen	Wmo / Jeugdzorg
Polyzoom, praktijk voor kind, jeugd en gezin	Wmo / Jeugdzorg
Molendrift BV	Wmo / Jeugdzorg
Timpaan Support (dyslexie)	Wmo / Jeugdzorg
Dignis	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Humanitas DMH	Wmo / Jeugdzorg
Inter-Psy	Wmo / Jeugdzorg
Veni Etinam	Wmo / Jeugdzorg
Horizon Begeleiding B.V.	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Icare	Wmo / Jeugdzorg
Zorgaanbieder BeterThuis Wonen Thuiszorg	Wmo / Jeugdzorg
Hoeve Loevestein Zorg en recreatie BV	Wmo / Jeugdzorg
MIEP	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Elker	Wmo / Jeugdzorg
Zorg Anders B.V.	Wmo / Jeugdzorg
In2-Psy B.V.	Wmo / Jeugdzorg
Allerzorg (ZORGassist)	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Amigo	Wmo / Jeugdzorg
Helping Hands	Wmo / Jeugdzorg
De Noorderbrug	Wmo / Jeugdzorg
Cornerstones Jeugdzorg BV (vh Woongroep de Robijn)	Wmo / Jeugdzorg
Coöperatie Dichtbij U.A.	Wmo / Jeugdzorg
William Schrikker Groep Jeugdbescherming en Reclassering	Wmo / Jeugdzorg
Stichting BEZINN	Wmo / Jeugdzorg
Buurtdiensten Nederland BV	Wmo / Jeugdzorg
Groenzorg Norg	Wmo / Jeugdzorg
Leger des Heils Jeugdbescherming en reclassering	Wmo / Jeugdzorg
Mindcare Assen	Wmo / Jeugdzorg
Praktijk atelier Ilona Molenaar BV	Wmo / Jeugdzorg
CURA XL BV	Wmo / Jeugdzorg
Carefield Zorg (vh PGB Zorg Jan)	Wmo / Jeugdzorg
Ko-Bus BV	Wmo / Jeugdzorg
Zorgbureau Embrace (voorheen No distance)	Wmo / Jeugdzorg
Ambiq	Wmo / Jeugdzorg
Stichting Buurderij De Wilde Haan	Wmo / Jeugdzorg
Scauting Coaching & Detachering B.V.	Wmo / Jeugdzorg
Cultureel Maatschappelijk Zorgbureau	Wmo / Jeugdzorg
Praktijk Tressan	Wmo / Jeugdzorg
MartiniZorg BV	Wmo / Jeugdzorg
Stichting De Zijlen	Wmo / Jeugdzorg
Praktijk Systeemtherapie Groningen	Wmo / Jeugdzorg
De Baander	Wmo / Jeugdzorg
INTER-PSY Begeleidt	Wmo / Jeugdzorg
Het Poortje Jeugdinrichtingen	Wmo / Jeugdzorg
Praktijk atelier Ilona Molenaar	Wmo / Jeugdzorg
Hulpmiddelen centrum	Wmo hulpmiddelen

Gegarandeerde geldleningen

	Hoofdsom	Dekking %	Saldo 1-1-2019	Saldo 31-12-2019	Risico-dragend
	€		€	€	€
Gegarandeerde geldleningen als achtervang	43.887.189	50%	40.307.464	41.936.160	20.968.080
Gegarandeerde geldleningen als garant	12.000.000	100%	13.922.213	12.000.000	12.000.000
	55.887.189		54.229.677	53.936.160	32.968.080

WNT

De WNT is van toepassing op Gemeente Tynaarlo. Het voor Gemeente Tynaarlo toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2019 € 194.000.

Gegevens 2019		
bedragen x € 1	**J.T. van Nieukerken**	**P. Koekoek**
Functiegegevens	**Gemeentesecretaris**	**Griffier**
Aanvang en einde functievervulling in 2019	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	104.467	56.044
Beloningen betaalbaar op termijn	18.034	8.956
Subtotaal	*122.501*	*65.000*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	194.000	194.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0	0
Bezoldiging	**122.501**	**65.000**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2018		
bedragen x € 1	**J.T. van Nieukerken**	**P. Koekoek**
Functiegegevens	**Gemeentesecretaris**	**Griffier**
Aanvang en einde functievervulling in 2018	01/01 - 31/12	09/07 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	102.748	26.102
Beloningen betaalbaar op termijn	16.851	4.037
Subtotaal	*119.599*	*30.139*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	189.000	91.134
Bezoldiging	**119.599**	**30.139**

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen

Gebeurtenissen na balansdatum
De uitbraak van COVID-19 (Corona) eind februari 2020 heeft een enorme impact op ons allemaal. De wereldwijde pandemie leidt tot ongekende omstandigheden. Voor de aanpak van COVID-19 kijken wij wat we, aanvullend op de landelijk maatregelen van het Rijk, kunnen doen. Dit raakt veel beleidsterreinen van onze organisatie.

Onderstaand volgt een – niet-limitatieve - opsomming van een aantal gevolgen voor onze gemeente:

- Lagere opbrengsten, bijvoorbeeld toeristenbelasting en leges i.v.m. het afgelasten van evenementen.
- Minder inkomsten door uitstel en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen.
- Minder aanvragen omgevingsvergunningen en daardoor minder legesopbrengsten.
- Lagere huurinkomsten gemeentelijke gebouwen doordat verenigingen en instellingen de huren niet kunnen blijven betalen doordat hun exploitatie is verslechterd of omdat de eigen inkomsten achter blijven.
- Geen volledige financiële compensatie vanuit het Rijk voor uitvoering van Rijksmaatregelen dan wel risico dat op onderdelen geen (volledige) financiële compensatie zal plaatsvinden vanuit het Rijk en sprake is van cruciale voorzieningen.
- Meerkosten jeugdhulp en Wmo.
- Stijging kosten inkomensvoorzieningen.
- Vertraging van werkzaamheden en overige ontwikkelingen waarmee besparingen zijn beoogd.

We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Voor de jaarrekening 2019 heeft de Corona crisis geen directe financiële gevolgen. Duidelijk is al wel dat dit voor het begrotingsjaar 2020 e.v. anders zal zijn. Op dit moment is het nog maar beperkt mogelijk om daadwerkelijke financiële consequenties in beeld te brengen.
Om een zo goed mogelijk beeld te krijgen en te houden van de (financiële) consequenties, zijn we continu in gesprek met partijen die op dit moment al of eventueel later, geconfronteerd zijn of worden met de gevolgen van de Corona crisis. Welke effecten dit uiteindelijk zullen zijn, incidenteel en/of structureel is op dit moment niet te bepalen. Daarbij geldt ook dat er nog afspraken gemaakt worden tussen het Rijk en Vereniging van Nederlandse Gemeenten over mogelijke compensatieregelingen. De uitkomst van dit overleg is van invloed op het effect voor onze gemeente.

Toelichting op de hoofdstukrekening

Hoofdstuk 0 || Bestuur en ondersteuning

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
0.1	Bestuur	1.352.921	-6.728	1.346.193	1.216.759	129.434
0.2	Burgerzaken	1.125.473	304.179	1.429.652	1.455.653	-26.001
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	241.658	16.073	257.731	661.122	-403.391
0.4	Overhead	9.492.259	811.034	10.303.293	9.908.604	394.689
0.5	Treasury	-166.873	-39.614	-206.487	9.821	-216.308
0.61	OZB woningen	255.000	25.700	280.700	268.107	12.593
0.62	OZB niet-woningen	17.500	0	17.500	17.500	0
0.64	Belastingen overig	5.500	0	5.500	5.500	0
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	540.181	-500.000	40.181	0	40.181
0.8	Overige baten en lasten	186.411	50.895	237.306	200.249	37.057
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	72.569	6.331	78.900	156.459	-77.559
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	329.225	-329.225	0	0	0
Totaal lasten		**13.451.824**	**338.645**	**13.790.469**	**13.899.775**	**-109.306**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
0.1	Bestuur	0	2.818	2.818	1.532	-1.286
0.2	Burgerzaken	448.427	-47.000	401.427	439.362	37.935
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	198.439	1.244.826	1.443.265	1.464.691	21.426
0.4	Overhead	759.605	337.784	1.097.389	1.288.810	191.421
0.5	Treasury	807.506	80.700	888.206	884.212	-3.994
0.61	OZB woningen	4.166.167	122.321	4.288.488	4.299.293	10.805
0.62	OZB niet-woningen	1.307.423	-21.656	1.285.767	1.283.190	-2.577
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	41.284.341	801.213	42.085.554	43.119.726	1.034.172
0.8	Overige baten en lasten	28.222	0	28.222	42.120	13.898
Totaal baten		**49.000.130**	**2.521.006**	**51.521.136**	**52.822.936**	**1.301.800**

Resultaat voor bestemming	**35.548.306**	**2.182.361**	**37.730.667**	**38.923.161**	**1.192.494**

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
0.10	Toevoegingen aan reserves	870.598	2.669.683	3.540.281	3.905.118	-364.838
0.10	Onttrekkingen aan reserves	1.868.102	7.494.713	9.362.815	8.977.410	-385.405

Saldo Hoofdstuk	**36.545.810**	**7.007.392**	**43.553.202**	**43.995.453**	**442.251**

Hoofdstuk 0 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 1.192.000. Hoofdstuk 0 heeft een positief resultaat na bestemming van € 442.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Taakveld 0.1 Bestuur

Het taakveld bestuur kent per saldo een afwijking van € 128.000. Dit bestaat uit een voordeel aan de lastenkant van € 129.000 en een nadeel aan de batenkant van € 1.000.

Vrijval voorziening wachtgelden

Het voordeel is voor het overgrote deel te verklaren doordat, op basis van de huidige doorrekeningen, een bedrag kan vrijvallen uit de voorziening wachtgelden doordat verschillende oud-wethouders een baan hebben gevonden. Dit leidt tot een voordeel van € 105.000 in het taakveld ‘Bestuur’.

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Het taakveld burgerzaken kent per saldo een voordeel van € 12.000. Dit bestaat uit een nadeel aan de lastenkant van € 26.000 en een voordeel aan de batenkant van € 38.000.

Gegevens en Privacybeheer
In 2019 zijn een aantal incidentele werkzaamheden ten laste van het budget 'gegevens en privacybeheer' uitgevoerd die hebben geleid tot een overschrijding van dit budget. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het inmeten van verschillende panden, het inrichten van systemen of extra benodigde ondersteuning bij de inrichting van die systemen. Dit heeft geleid tot een nadeel van € 28.000 aan de lastenkant.

Documenten en burgerlijke stand
In 2019 is € 38.000 meer aan leges ontvangen ten opzichte van de begroting, doordat bijvoorbeeld meer paspoorten, rijbewijzen en/of burgerlijke stand werkzaamheden zijn uitgevoerd t.o.v. van de begroting. Jaarlijks wordt bij de begroting een inschatting gemaakt van de verwachte aantallen verkochte producten. In 2019 dit leidt tot een incidenteel voordeel aan de batenkant.

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden
Het taakveld beheer overige gebouwen en gronden kent per saldo een nadeel van € 382.000, bestaande uit een nadeel op de lasten van € 403.000 en een voordeel op de baten van € 21.000.

Afwaardering Tienelswolde
In verband met de afboeking van de grondwaarde van Tienelswolde ontstaat een nadeel van € 238.000 op de lasten in dit taakveld. Een verdere toelichting is opgenomen in de paragraaf grondbeleid.

Verkopen van panden en gronden
In de najaarsbrief is opgenomen dat diverse gronden verkocht zouden worden. Een deel van deze verkopen zijn door diverse redenen vertraagd en zijn daarom niet meer in 2019 bij de notaris gepasseerd. De verkopen zullen nu in 2020 plaatsvinden. Dit leidt tot een nadeel van € 108.000 aan de batenkant. Tegelijkertijd zijn in 2019 andere gronden wel verkocht. Dit leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 42.000

Sloopkosten
In 2019 is een pand verkocht. De opbrengsten daarvan zijn in de najaarsbrief reeds opgenomen in de begroting. Onderdeel van de verkoop was dat de gemeente de lasten voor de sloop op zich zou nemen. Deze lasten zijn niet opgenomen in de begroting. Dit leidt tot een nadeel van € 41.000 aan de lastenkant.

Verkoop OBS Paterswolde Noord
Vanwege de verkoop van het pand OBS Paterswolde Noord moet de boekwaarde worden afgeboekt. Deze afboeking was nog niet opgenomen in de begroting. Dit leidt tot een nadeel aan de lastenkant van € 91.000

Belastingen div. gemeentegronden
De gemeente heeft diverse gronden in eigendom waarover belastingen betaald moeten worden. In verband met een wijziging/verscherping van de toerekening van de waterschapsbelasting en WOZ-lasten naar dit taakveld en een stijging van de tarieven ontstaat een nadeel in dit taakveld. Doordat het een verrekeningssystematiek betreft ontstaat op een andere plek in de begroting een (beperkt) voordeel, in dit geval in taakveld 2.1. Dit leidt tot een nadeel aan de lastenkant van € 31.000 in dit taakveld.

Vrijval onderhoudsvoorziening gebouwen
Bij het doorrekenen van de onderhoudsvoorziening gebouwen is gebleken dat een bedrag van € 84.000 kan vrijvallen. Dit komt doordat kritisch is gekeken naar het benodigde onderhoud en onderhoud dat eventueel kan worden uitgesteld of niet meer nodig is i.v.m. het slopen van een pand op korte termijn. Dit leidt tot genoemd voordeel aan de batenkant.

Taakveld 0.4 Overhead en ondersteuning organisatie
Het taakveld overhead en ondersteuning organisatie kent per saldo een voordeel van € 586.000. Dat bestaat voor een bedrag van € 395.000 uit een voordeel aan de lastenkant en voor een bedrag van € 191.000 uit een voordeel aan de batenkant. Dit is ontstaan uit diverse (kleinere) afwijkingen op een groot aantal budgetten. De voornaamste afwijkingen benoemd wij hieronder.

Cao-onderhandelingen
In de begroting 2019 zijn de loonkosten met 3,50% geïndexeerd. De daadwerkelijke verhoging van de loonkosten is lager uitgevallen dan de indexatie, daarnaast is de verhoging ingegaan vanaf oktober in plaats van januari. Dit leidt tot een voordeel van circa € 250.000 aan de lastenkant.

Detacheringen
Een aantal medewerkers zijn in het boekjaar 2019 gedetacheerd geweest naar (voornamelijk) andere gemeenten. Voor deze detachering vragen wij een detacheringsvergoeding ter hoogte van de salarislasten. Een deel van deze inkomsten gebruiken wij om deze inzet te vervangen middels (bijvoorbeeld) externe inhuur. Deze baten zijn veelal niet opgenomen in de begroting omdat dit in het begin van het jaar niet te voorzien is. De leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 117.000.

Personeelsadministratie (PSA)
De personeelsadministratie voeren wij uit in een samenwerkingsverband met Assen en Aa en Hunze. Binnen PSA zien wij extra lasten ten opzichte van de begroting van € 52.000, tegelijkertijd zien wij ook extra baten van € 55.000. Per saldo is deze overschrijding daarmee nagenoeg neutraal. De extra lasten zijn voornamelijk te verklaren doordat binnen het team een aantal nieuwe (onvoorziene) projecten hebben gelopen, daarnaast is eind 2019 de administratie van de WPDA overgenomen. Dit heeft geleid tot extra lasten welke grotendeels doorbelast konden worden aan de (nieuwe) deelnemer(s).

Overig
Naast voornoemde posten zijn nog incidentele voordelen gehaald op studie- en congreskosten (€ 90.000) en ICT, vooral door een forse inperking van het aantal applicaties (€ 70.000).

Taakveld 0.5 Treasury
Het taakveld Treasury kent een nadeel van per saldo € 220.000. Dit bestaat uit een nadeel van € 216.000 aan de lastenkant en een nadeel van € 4.000 aan de batenkant.

Rekenrente
Op basis van het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) zijn wij verplicht om de interne rekenrente aan te passen op het moment dat de werkelijke rentelasten meer dan 25% afwijken van de interne rekenrente. Voor 2019 is dit het geval geweest waardoor de rekenrente op investeringen is verlaagd van 1,5% naar 1,2%. In de begroting 2020 e.v. is de interne rekenrente reeds naar 1,25% bijgesteld. Deze afwijking leidt in dit taakveld tot een negatieve afwijking, maar in de overige taakvelden tot (kleine) voordelen. Dit leidt tot een nadeel van € 255.000 aan de lastenkant.

Rentelasten
In het boekjaar 2019 lopen diverse kasgeldleningen met een negatieve rente. Door de negatieve rente ontvangen wij een vergoeding op het moment dat we een lening hebben afgesloten in plaats van dat we kosten maken. Dit leidt tot een voordeel van € 33.000 aan de lastenkant.

Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
Dit taakveld kent een voordeel van per saldo € 1.074.000. Dit bestaat uit een voordeel van € 40.000 aan de lastenkant en een voordeel van € 1.034.000 aan de batenkant. Dit voordeel ontstaat door wijzigingen in de algemene uitkering welke niet in de begroting zijn opgenomen. Hieronder worden de meest opvallende afwijkingen benoemd.

Definitieve maatstaven en afrekeningen
Met het aflopen van 2019 worden steeds meer maatstaven definitief en wordt afgerekend over de diverse maatstaven. Daarnaast worden ook de afrekeningen over voorgaande jaren definitief gemaakt.

Pilot opvang en begeleiding asielzoekers
In de gemeente Tynaarlo is een kleinschalige opvang op integratie en participatie als proeftuin opgezet. Deze proeftuin maakt deel uit van het programma flexibilisering, waarin maatregelen worden ontwikkeld die helpen het asielsysteem beter te laten meebewegen met schommelingen in de instroom. Het uiteindelijke landelijke doel is om in de toekomst sneller te reageren op schommelingen en om sneller duidelijkheid te geven over de (kans op) inwilliging van een asielverzoek, zodat kan worden begonnen met (voorbereiding) op integratie of terugkeer. Voor de kosten krijgen wij een compensatie vanuit het Rijk. Dit betreft een bedrag van € 756.000. Dit leidt tot een voordeel van dit bedrag aan de batenkant in dit taakveld. De lasten van de pilot worden in hoofdstuk 6 verantwoord, waardoor op die plek een nadeel ontstaat.

Klimaatmiddelen
Bij de decembercirculaire zijn 'klimaatmiddelen' beschikbaar gesteld vanuit het Rijk voor het realiseren van de Regionale Energie Strategie (RES), de transitievisie warmte, energieloket en een wijkgerichte aanpak. Dit leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 242.000

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten
Op dit taakveld is per saldo sprake van een voordeel van € 51.000. Dit voordeel bestaat voor een bedrag van € 37.000 uit een voordeel op de lasten en € 14.000 op de baten.

Ontvangst middelen afgeboekte debiteur
In 2019 is circa € 45.000 ontvangen van een debiteur die reeds was afgeboekt. Dit leidt daarmee tot een voordeel van hetzelfde bedrag.

Vrijval onvoorzien incidenteel
Jaarlijks is een bedrag in de begroting gereserveerd voor onvoorziene uitgaven € 33.000. Dit bedrag valt nu vrij ten gunste van het resultaat.

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting
Op dit taakveld is sprake van een nadeel op de lasten van € 78.000. Dit heeft te maken met de definitieve aanslag vennootschapsbelasting over 2017 welke in december 2019 is ontvangen. Bij de najaarsbrief was deze aanslag nog niet voorzien.

Taakveld 0.10 Mutaties reserves
In 2019 is € 365.000 meer gestort in de reserves dan begroot en € 385.000 minder onttrokken aan de reserves dan begroot. Meer informatie over de reserves is te vinden in bijlage 2.

Reserve bedrijfsvoering
Conform de afspraak met de raad wordt in de reserve bedrijfsvoering een bedrag van maximaal € 250.000 gestort als het resultaat op de bedrijfsvoering dit toelaat. In 2019 is dat het geval (zie de toelichting op taakveld 0.4). Dit leidt tot een nadeel aan de lastenkant van € 250.000

Afrekening maatschappelijke kredieten
In de najaarsbrief is een inschatting gemaakt van de verwachte uitgaven ten laste van de maatschappelijke kredieten. Bij het opmaken van de jaarrekening is de daadwerkelijke besteding lager gebleken. Dit betekent dat we minder middelen hoeven te onttrekken aan de gekoppelde bestemmingsreserves dan voorzien. Dit leidt tot een voordeel van 350.000 aan de batenkant.

Reserve participatie
In 2019 is een grotere toevoeging aan de reserve participatie gedaan dan voorzien. Dit heeft te maken met het 'voordeel' dat is ontstaan tussen de middelen uit de decembercirculaire t.b.v. de pilot opvang asielzoekers en de daadwerkelijke uitgaven daarover. Dit verschil is onder andere ontstaan omdat de vergoeding uit de decembercirculaire ook een nagekomen compensatie over 2018 betreft.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 0					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
0.1	105.000		INC	V	Vrijval voorziening wachtgelden
0.2	- 28.000		INC	N	Gegevens en Privacybeheer
0.2		38.000	INC	N/V	Documenten en burgerlijke stand
0.3	- 238.000		INC	N	Afwaardering Tienelswolde
0.3		- 66.000	INC	N	Verkopen van panden en gronden
0.3	- 41.000		INC	N	Sloopkosten
0.3	- 91.000		INC	N	Boekwaarde OBS Paterswolde Noord
0.3	- 31.000		STR	N	Belastingen div. gemeentegronden
0.3		84.000	INC	V	Vrijval onderhoudsvoorziening gebouwen
0.4	250.000		INC	V	CAO-onderhandelingen
0.4		117.000	INC	V	Detacheringen
0.4	- 52.000	55.000	INC	N/V	Personeelsadministratie (PSA)
0.5	- 255.000		INC	N	Rekenrente
0.5	33.000		INC	V	Rentelasten
0.7		756.000	INC	V	Pilot opvang en begeleiding asielzoekers
0.7		242.000	INC	V	Klimaatmiddelen
0.8	45.000		INC	V	Ontvangst middelen afgeboekte debiteur
0.8	33.000		INC	V	Vrijval onvoorzien incidenteel
0.9	- 78.000		INC	N	Vennootschapsbelasting
Div.	239.000	75.000	INC	V/V	Overige afwijkingen
	- 109.000	**1.301.000**			**Resultaat hoofdstuk 0 (excl. reservemutaties)**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 1 || Veiligheid

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.588.041	23.120	1.611.161	1.594.158	17.003
1.2	Openbare orde en veiligheid	492.858	116.630	609.487	600.485	9.003
Totaal lasten		**2.080.899**	**139.750**	**2.220.649**	**2.194.643**	**26.005**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	5.357	0	5.357	1.375	-3.981
1.2	Openbare orde en veiligheid	23.779	-1.066	22.713	22.678	-35
Totaal baten		**29.136**	**-1.066**	**28.070**	**24.054**	**-4.016**
Saldo Hoofdstuk		**-2.051.763**	**-140.816**	**-2.192.579**	**-2.170.589**	**21.989**

Hoofdstuk 1 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 22.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

In hoofdstuk 1 bevatten zowel taakveld 1.1 als 1.2 geen noemenswaardige afwijkingen.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 1					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
Div.	26.000	- 4.000	INC	V/N	Diverse afwijkingen
	26.000	**- 4.000**		**V**	**Resultaat hoofdstuk 1**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 2 || Verkeer en vervoer en waterstaat

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
2.1	Verkeer en Vervoer	4.057.101	-519.969	3.537.132	3.356.943	180.190
2.5	Openbaar vervoer	2.075	0	2.075	6.175	-4.100
Totaal lasten		**4.059.176**	**-519.969**	**3.539.207**	**3.363.118**	**176.090**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
2.1	Verkeer en Vervoer	206.185	26.968	233.154	111.287	-121.866
2.5	Openbaar vervoer	0	20.000	20.000	2.050	-17.950
Totaal baten		**206.185**	**46.968**	**253.154**	**113.337**	**-139.816**

Saldo Hoofdstuk	**-3.852.991**	**566.937**	**-3.286.054**	**-3.249.780**	**36.273**

Hoofdstuk 2 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 36.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Taakveld 2.1 Verkeer, wegen en water

Het taakveld verkeer, wegen en water laat per saldo een voordeel van € 58.000 zien. Aan de lastenkant is een voordeel van € 180.000 te zien en aan de batenkant een nadeel van € 122.000.

Tractie wegen

De lasten voor het onderhoud van tractie (veegauto, heftruck en vrachtauto's) zijn hoger dan geraamd. Een nadeel aan de lastenkant van € 56.000. Dit heeft te maken met het overnemen en zelf uitvoeren van werkzaamheden in het kader van de BOR (beheer openbare ruimte). In 2020 volgt een analyse met de mogelijke (structurele) gevolgen.

Onderhoud wegen

Het budget voor onderhoud wegen laat een voordeel aan de lastenkant van € 145.000 en een nadeel aan de batenkant zien van € 122.000. Het voordeel wordt voor € 95.000 verklaard door het niet uitvoeren van aanleg van glasvezel in het buitengebied en voor € 50.000 (op een budget van € 1.780.000 door het niet uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden. Het nadeel aan de batenkant wordt verklaard door de leges voor de afgifte van de vergunning voor de aanleg van glasvezel, die we niet in 2019, maar in 2020 ontvangen. De glasvezelwerkzaamheden starten begin 2020.

Bruggen en tunnels

Bij de najaarsnota's is een aantal budgetten bijgesteld aan de hand van het 'BOR-boekje'. Bij dit budget was de resterende tijd, na aanpassing, in 2019 te kort om het onderhoud nog op een verantwoorde wijze te kunnen uitvoeren. Een voordeel aan de lastenkant van € 43.000.

Gladheidsbestrijding

De wintermaanden in 2019 waren mild waardoor minder inzet voor gladheidsbestrijding nodig was dan voorzien. Dit geeft een voordeel van € 36.000 aan de lastenkant voor gladheidsbestrijding. Er zijn minder kosten gemaakt dan geraamd.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 2					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
2.1	-56.000		INC	N	Tractie wegen
2.1	145.000	-122.000	INC	V/N	Onderhoud wegen
2.1	43.000		INC	V	Bruggen en tunnels
2.1	36.000		INC	V	Gladheidsbestrijding
Div.	8.000	-18.000		V/N	Overige verschillen
	176.000	**-140.000**		**V/N**	**Resultaat hoofdstuk 2**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 3 || Economie

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
3.1	Economische ontwikkeling	363.073	165.440	528.513	530.247	-1.734
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.473.326	-13.598	2.459.729	664.975	1.794.754
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	199.442	62.339	261.781	280.365	-18.584
3.4	Economische promotie	305.130	-95.450	209.680	205.677	4.002
Totaal lasten		**3.340.971**	**118.731**	**3.459.702**	**1.681.264**	**1.778.439**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.462.674	-21.963	2.440.711	674.234	-1.766.477
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	233.151	-16.713	216.438	221.544	5.106
3.4	Economische promotie	441.286	40.000	481.286	487.475	6.189
Totaal baten		**3.137.112**	**1.324**	**3.138.435**	**1.383.253**	**-1.755.182**

Saldo Hoofdstuk	**-203.860**	**-117.408**	**-321.267**	**-298.010**	**23.257**

Hoofdstuk 3 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 23.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Het taakveld fysieke bedrijfsinfrastructuur laat per saldo een voordeel van € 28.000 zien. Dit taakveld maakt deel uit van de grondexploitaties. In de paragraaf grondbeleid gaan we in op de resultaten van het grondbedrijf.

Juridische advisering

In 2019 heeft een juridische zaak gelopen met betrekking tot de fysieke inrichting van het winkelgebied. Hierdoor is een overbesteding ontstaan in dit taakveld. Dit betreft een nadeel van € 46.000 aan de lastenkant.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 3					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
3.2	1.842.000	-1.766.000	INC	V/N	Grondexploitaties
3.2	- 46.000		INC	N	Juridische advisering
Div.	- 18.000	11.000	INC	N/V	Overige afwijkingen
	1.778.000	**-1.755.000**		**V**	**Resultaat hoofdstuk 3**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 4 || Onderwijs

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
4.1	Openbaar basisonderwijs	100.566	42	100.607	107.654	-7.046
4.2	Onderwijshuisvesting	3.344.445	-544.586	2.799.858	2.472.100	327.758
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	631.486	2.038	633.525	674.581	-41.056
Totaal lasten		**4.076.497**	**-542.506**	**3.533.991**	**3.254.335**	**279.656**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
4.1	Openbaar basisonderwijs	4.201	0	4.201	5.187	986
4.2	Onderwijshuisvesting	-497	0	-497	55.669	56.166
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	70.480	54.061	124.541	105.679	-18.862
Totaal baten		**74.184**	**54.061**	**128.245**	**166.535**	**38.290**

Saldo Hoofdstuk	**-4.002.313**	**596.567**	**-3.405.745**	**-3.087.800**	**317.946**

Hoofdstuk 4 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 318.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Het taakveld onderwijshuisvesting laat een voordeel zien van per saldo € 384.000. Dit bestaat uit een voordeel aan de lastenkant van € 328.000 en een voordeel aan de batenkant van € 56.000.

Accommodatiebeleid

Op het budget ter dekking van de lasten van het accommodatiebeleid is sprake van een incidenteel voordeel van € 133.000. Dit voordeel wordt veroorzaakt door een verlaging van de rekenrente op investeringen en doordat het een meerjarenproject betreft dat nog niet is afgerond, maar waarbij de structurele dekking reeds bij de start van het project beschikbaar is gesteld.

Tijdelijke huisvesting accommodatiebeleid

De uitputting van het maatschappelijk krediet tijdelijke huisvesting accommodatiebeleid viel lager uit dan bij de najaarsbrief geraamd. Dit leidt tot een voordeel op de lasten van € 211.000. Hiertegenover staan € 211.000 lagere baten in hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning doordat ter dekking van deze lasten minder beroep op de reserves gedaan behoeft te worden.

Huisvesting Mariaschool

De uitputting van het maatschappelijk krediet huisvesting Mariaschool viel lager uit dan bij de najaarsbrief geraamd. Dit leidt tot een voordeel op de lasten van € 56.000. Hiertegenover staan € 56.000 lagere baten in hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning doordat ter dekking van deze lasten minder beroep op de reserves gedaan behoeft te worden.

MFA Yders Hoes

In 2016 is het tijdelijk beheer van de MFA Yde overgenomen door de gemeente van de beheersstichting. Het voordeel op de baten van € 51.000 bestaat uit de materiële instandhoudingsvergoeding die de school ontvangt vanuit het rijk en overdraagt aan de beheerder van het gebouw (gemeente), de eigen gemeentelijke bijdrage in de servicekosten en de vrijval van de onderhoudsvoorziening voor de binnenkant van het gebouw van de oude beheerstichting. Hier staan als nadeel de normale exploitatielasten van de MFA tegenover.

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Het taakveld onderwijsbeleid en leerlingenzaken laat een nadeel zien van € 60.000. Dit nadeel bestaat uit een nadeel aan de lastenkant van € 41.000 en een nadeel aan de batenkant van € 19.000.

Leerlingenvervoer
Het budget voor leerlingenvervoer is met een bedrag van € 52.000 overschreden. De meerkosten betreffen kosten ten laste van boekjaar 2018 die niet in de jaarrekening 2018 meegenomen zijn.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 4					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
4.2	133.000		INC	V	Accommodatiebeleid
4.2	211.000		INC	V	Tijdelijke huisvesting accommodatiebeleid
4.2	56.000		INC	V	Huisvesting Mariaschool
4.2	- 51.000	51.000	STR	N/V	MFA Yders Hoes
4.3	- 52.000		INC	N	Leerlingenvervoer
Div.	- 17.000	- 13.000		N/N	Overige afwijkingen
	280.000	**38.000**		**V/V**	**Resultaat hoofdstuk 4**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 5 || Sport, cultuur en recreatie

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
5.1	Sportbeleid en activering	604.674	-100.306	504.368	678.827	-174.459
5.2	Sportaccommodaties	2.174.652	72.612	2.247.263	2.177.949	69.314
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	243.823	110.924	354.747	306.462	48.285
5.4	Musea	11.035	50.000	61.035	51.070	9.965
5.5	Cultureel erfgoed	132.163	-16.082	116.081	102.683	13.398
5.6	Media	375.310	205.319	580.629	558.395	22.235
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	3.059.414	116.109	3.175.523	3.107.839	67.684
Totaal lasten		**6.601.071**	**438.575**	**7.039.646**	**6.983.224**	**56.422**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
5.1	Sportbeleid en activering	10.000	0	10.000	172.976	162.976
5.2	Sportaccommodaties	613.591	497	614.088	556.617	-57.471
5.5	Cultureel erfgoed	15.581	0	15.581	16.568	987
5.6	Media	30.000	70.000	100.000	100.000	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	10.979	5.000	15.979	28.184	12.205
Totaal baten		**680.151**	**75.497**	**755.648**	**874.345**	**118.697**

Saldo Hoofdstuk	**-5.920.920**	**-363.078**	**-6.283.998**	**-6.108.879**	**175.119**

Hoofdstuk 5 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 175.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Het taakveld sportbeleid en activering heeft een nadelig resultaat van per saldo € 11.000. Dit nadeel bestaat uit een nadeel aan lasten van € 174.000 en een voordeel aan baten van € 163.000.

Specifieke uitkering sport (SPUK)

De verbreding van de btw vrijstelling op sport per 1 januari 2019 leidt enerzijds tot extra lasten van € 117.000 doordat btw niet meer verrekenbaar/compensabel is. Anderzijds zijn er extra baten van € 117.000 doordat de gemeente een beroep kan doen op de nieuw ingevoerde specifieke uitkering sport.

Combinatiefunctionarissen

Door extra inzet van buurtsportcoaches is er sprake van € 60.000 aan meerkosten. Van deze kosten wordt een bedrag van € 45.000 gedekt door vergoedingen voor deze inzet. De overige extra lasten van € 15.000 bestaan uit vervanging van een buurtsportcoach. Hiervoor vervangt de gemeente een vergoeding van € 15.000 die in hoofdstuk 0 bestuur en ondersteuning is verantwoord.

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Het taakveld sportaccommodaties heeft een voordelig resultaat van per saldo € 12.000. Dit voordeel bestaat uit een voordeel aan de lastenkant van € 69.000 en een nadeel aan de lastenkant van € 57.000 en is opgebouwd uit een groot aantal kleinere afwijkingen.

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie en cultuurproductie

Het taakveld cultuurpresentatie en cultuurproductie heeft een voordelig resultaat van per saldo € 48.000. Dit voordeel bestaat uit volledig een voordeel aan lasten.

Cultuurcoaches

Het budget voor cultuurcoaches is niet volledig benut doordat later dan verwacht gestart is met hun inzet. Dit leidt tot een voordeel aan lasten van € 29.000.

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie
Het taakveld openbaar groen en (openlucht)recreatie heeft een voordelig resultaat van per saldo € 80.000. Een voordeel aan de batenkant van € 68.000 en een voordeel aan de lastenkant van € 12.000.

Tractie groen
De lasten voor het onderhoud van tractie (grasmachines en vrachtauto's) zijn hoger dan geraamd. Een nadeel aan de lastenkant van € 30.000. Deze overschrijding heeft te maken met het overnemen en zelf uitvoeren van de werkzaamheden in het kader van de BOR (Beheer Openbare Ruimte). In 2020 volgt een analyse over de eventuele (structurele) gevolgen. Op dit moment is daar nog onvoldoende zicht op.

Onderhoud groenvoorziening
De lasten voor het groenonderhoud zijn lager dan geraamd. Een voordeel van € 73.000 aan de lastenkant, dat grotendeels verklaard wordt door de afrekening van het BOR onderhoud door 'Alescon/WPDA'. Aan de hand van deze afrekening hebben we in 2019 als Tynaarlo een voordeel van afgerond € 60.000 voor het groenonderhoud. Een deel van het voordeel is verantwoord bij het onderhoud van sportvelden en een deel bij onkruidbestrijding in hoofdstuk 2. Afgerond bedraagt de afrekening € 72.000.

Herstel Drentse Aa-watersysteem
Het incidentele budget van € 50.000 is bedoeld om mee te liften bij programma's die in het kader van het opwaarderen van het Drentse Aa gebied door de provincie worden geïnitieerd. In 2019 zijn er geen initiatieven geweest en is er derhalve sprake van een incidenteel voordeel op de lasten van € 50.000.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 5					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
5.1	-117.000	117.000	STR	N/V	Specifieke uitkering Sport
5.1	-60.000	45.000	INC	N/V	Combinatiefunctionarissen
5.3	29.000		INC	V	Cultuurcoaches
5.7	-30.000		INC	N	Tractie groen
5.7	73.000		INC	V	Onderhoud groenvoorziening
5.7	50.000		INC	V	Herstel Drentse Aa-watersysteem
	111.000	-43.000	INC	V/N	Overige verschillen
	56.000	**119.000**		**V/V**	**Resultaat hoofdstuk 5**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 6 || Sociaal domein

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	3.051.539	-200.667	2.850.873	3.387.858	-536.986
6.2	Wijkteams	1.499.379	42.094	1.541.473	1.361.399	180.075
6.3	Inkomensregelingen	10.081.986	-666.802	9.415.184	8.983.948	431.235
6.4	Begeleide participatie	191.000	16.000	207.000	216.255	-9.255
6.5	Arbeidsparticipatie	507.064	114.924	621.988	573.585	48.404
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	527.160	65.839	593.000	607.424	-14.424
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	5.012.790	915.255	5.928.046	5.882.330	45.716
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	5.081.908	2.678.172	7.760.079	8.200.327	-440.247
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	227.751	-600.072	-372.321	-546.960	174.638
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	301.652	430.970	732.622	755.272	-22.650
Totaal lasten		**26.482.230**	**2.795.714**	**29.277.944**	**29.421.437**	**-143.493**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	50.680	0	50.680	126.588	75.908
6.3	Inkomensregelingen	6.920.000	-223.000	6.697.000	6.676.821	-20.179
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	295.854	-60.000	235.854	254.243	18.389
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	133.781	133.781
Totaal baten		**7.266.534**	**-283.000**	**6.983.534**	**7.191.434**	**207.900**

Saldo Hoofdstuk	**-19.215.695**	**-3.078.714**	**-22.294.410**	**-22.230.002**	**64.407**

Hoofdstuk 6 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 64.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Tekort Sociaal domein 2019 (gedecentraliseerde taken)

Het tekort op het sociaal domein over heel 2019 bedroeg € 2,0 miljoen (2018: € 2,8 miljoen). Een belangrijk onderdeel van dit tekort is de jeugdzorg. Het tekort hierop bedroeg € 3,4 miljoen (2018: € 3,0 miljoen), exclusief de incidentele middelen vanuit het Rijk. Op de wmo en de participatie constateren we op beide beleidsterreinen een overschot van 0,4 miljoen.

Het tekort in de jeugdzorg ad € 3,4 miljoen wordt deels opgevangen door incidentele middelen die we hebben ontvangen van het rijk ad € 0,64 miljoen. Het resterende tekort op de jeugdzorg bedraagt derhalve € 2,8 miljoen. Voor het volledige sociale domein bedraagt het tekort daarmee € 2,0 miljoen. Bij de najaarsnota is al € 1,9 miljoen verwerkt en onttrokken aan de Argi. Bij de jaarrekening wordt daarom het resterende tekort van € 0,1 miljoen gepresenteerd.

Personeelslasten
Op een totaalbudget aan personeelslasten in hoofdstuk 6 van € 3.230.000 is sprake van een voordeel op de lasten van € 76.000 als gevolg van met name verloop van medewerkers waarvan de vacatureruimte niet direct ingevuld kon worden.

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie
Het taakveld samenkracht en burgerparticipatie heeft een nadelig resultaat van per saldo € 461.000 Dit nadeel bestaat uit een nadeel op de lasten van € 537.000 en een voordeel op de baten van € 76.000.

Tussenvoorziening statushouders (TUVO)
De extra lasten voor de tussenvoorziening statushouders in Eelde van € 652.000 worden volledig gedekt door de in hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning ontvangen rijksbijdrage pilot opvang en begeleiding asielzoekers.

Dorpsinitiatieven
De extra lasten voor de dorpsinitiatieven platteland van € 67.000 hebben betrekking op de gemeentelijke participatie in de projecten Herstel Boerenerven Zeegse, Natuurerven en landschap Midlaren-Noordlaren en Natuurerf versterking biodiversiteit in Winde, Bunne en Bunnerveen. Deze extra lasten worden gedekt door van de provincie ontvangen subsidiebijdragen voor dorpsinitiatieven.

Welszijnswerk
Door een nagekomen afrekening voor indexatie op welzijnssubsidies waar op grond van de uitvoeringsregeling aanspraak op gemaakt kan worden is sprake van een incidenteel nadeel op de lasten van € 47.000.

Personeelslasten
De personeelslasten voor uitvoering van het taakveld samenkracht en burgerparticipatie vielen € 68.000 lager uit dan begroot.

Taakveld 6.2 Wijkteams
Het taakveld wijkteams laat een voordelig resultaat zien van per € 180.000. Dit voordeel bestaat alleen uit een voordeel op de lasten.

Huisvesting sociale teams
Er zijn geen uitgaven gewest voor de huisvesting van de sociale teams in Zuidlaren. We zijn nog bezig met het opstellen van een huisvestingsplan. Dit levert een voordeel op van € 30.000.

Personeelslasten
De personeelslasten voor de wijkteams vielen € 120.000 lager uit dan geraamd.

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen
Het taakveld inkomensregelingen heeft een voordelig resultaat van per saldo € 411.000. Dit voordeel bestaat uit een voordeel op de lasten van € 431.000 aan lasten en een nadeel op de baten van € 20.000.

Armoedebeleid
De uitgaven op het budget voor armoedebeleid vielen € 32.000 lager uit dan geraamd.

Uitkeringen participatiewet
De ramingen van de uitkeringen en rijksbijdrage participatiewet zijn gebaseerd op de 1e bestuursrapportage van het Werkplein Drentsche Aa (WPDA). In de 2e bestuursrapportage zijn de verwachte lasten met € 139.000 naar beneden bijgesteld. Deze daling wordt veroorzaakt door minder verstrekkingen van incidentele loonkostensubsidies en een lichte neerwaartse daling van het aantal uitkeringen. Bij het opstellen van de jaarrekening heeft deze neerwaartse trend zich doorgezet, waardoor uiteindelijk sprake is van een voordeel door lagere uitkeringslasten van € 264.000. Daarnaast viel ook de rijksbijdrage € 59.000 hoger uit dan geraamd.

Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (BBZ)
De lasten voor de verstrekkingen in het kader van de BBZ vielen € 54.000 lager uit dan geraamd. Bij een dalend aantal verstrekkingen dalen ook de te declareren rijksbijdragen in de regeling. Deze daling van € 86.000 is echter relatief hoog doordat in de gemeentelijke begroting een te hoge raming was opgenomen, zodat per saldo sprake is van een nadeel van € 32.000 op de BBZ.

Bedrijfsvoeringskosten
De bedrijfsvoeringskosten voor de uitvoering van de inkomensregelingen en arbeidsparticipatie vielen € 59.000 lager uit dan begroot. Deze daling wordt deels veroorzaakt door de in de 2e bestuurs-rapportage van de WPDA gemelde lagere CAO-stijging en het niet opvullen van vrijvallende vacatureruimte binnen de administratieve dienstverlening als gevolg van integratie van teams. Bij het opstellen van de conceptjaarrekening van de WPDA blijken de bedrijfsvoeringskosten nog iets lager uit te vallen dan gemeld bij de 2e bestuursrapportage.

Bijzondere bijstand
Op de uitvoering van de bijzondere bijstand is sprake van een voordeel op de lasten van € 30.000.

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie
Het taakveld arbeidsparticipatie heeft een voordelig resultaat van € 48.000. Dit voordeel bestaat alleen uit een voordeel op de lasten.

Meedoenbanen
Voor de realisatie van meedoenbanen is een incidenteel budget van € 55.000 beschikbaar, waarbij op basis van een raadsbesluit bepaald is dat deze middelen tot 1 juli 2020 ingezet kunnen worden. Een aantal van deze banen is voor een bedrag van € 25.000 in 2019 gerealiseerd, zodat sprake is van een voordeel van € 30.000. Dit bedrag blijft in 2020 beschikbaar voor de realisatie van de resterende meedoenbanen.

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)
Het taakveld maatwerkvoorzieningen heeft een nadelig resultaat van € 14.000. Binnen het taakveld is op de kostenplaats woningaanpassingen € 70.000 meer uitgegeven dan begroot in verband met een bovengemiddeld aantal grote woningaanpassingen als gevolg van een acute ernstige ziekte. Op de kostenplaats vervoersmiddelen is € 30.000 minder uitgegeven dan begroot.

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+
Het taakveld maatwerkdienstverlening 18+ heeft per saldo een voordelig resultaat van € 64.000. Dit saldo bestaat uit een voordeel op de lasten van € 46.000 en op de baten van € 18.000. Enerzijds is sprake van hogere uitgaven voor huishoudelijke hulp die te verklaren zijn door stijgende cliëntenaantallen als gevolg van de invoering van het abonnementstarief. Deze extra lasten worden meer dan gecompenseerd door meevallers op begeleiding/dagbesteding als gevolg van zowel lagere cliëntaantallen als een verschuiving van de duurdere naar goedkopere zorgvormen, zodat de lasten op dit taakveld uiteindelijk € 46.000 lager uitvielen dan begroot.

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-
Het taakveld maatwerkdienstverlening 18- laat een nadelig resultaat zien van € 306.000. Dit nadeel bestaat uit een nadeel op de lasten van € 440.000 en een voordeel op de baten van € 134.000.

Verstrekkingen Jeugdzorg
De kosten voor verstrekkingen in natura in het kader van de Jeugdwet vallen € 455.000 hoger uit dan begroot en in de najaarsbrief gemeld. Daartegenover staan ook extra baten van € 134.000, zodat per saldo sprake is van een nadeel van € 321.000. Dit nadeel is met name ontstaan door een extra instroom in de laatste maanden van 2019 van de complexere vormen van jeugdzorg (verblijf/interventieniveau 8).

PGB Jeugd
De uitgaven voor persoonsgebonden budgetten jeugd vallen € 71.000 lager uit dan geraamd.

Personeelslasten
De personeelslasten voor de maatwerkdienstverlening 18-vielen € 74.000 hoger uit dan geraamd.

Taakveld 6.81 Geëscaleerde zorg 18+
Het taakveld geëscaleerde zorg laat een voordelig resultaat zien van € 174.000. Dit bestaat volledig uit een voordeel op de lasten. De afrekening van de centrumgemeente Assen voor de uitvoering van het beschermd wonen viel voordeliger uit dan verwacht. Dit leidt tot een incidenteel voordeel op de lasten van € 162.000

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 6					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
6.1	- 652.000		INC	N	Tussenvoorziening statushouders (TUVO)
6.1	- 67.000	67.000	INC	N/V	Dorpsinitiatieven
6.1	- 47.000		INC	N	Welzijnswerk
6.1	68.000		INC	V	Personeelslasten
6.2	30.000		INC	V	Huisvesting sociale teams
6.2	120.000		INC	V	Personeelslasten
6.3	32.000		INC	V	Armoedebeleid
6.3	264.000	59.000	INC	V	Uitkeringen Participatiewet
6.3	54.000	- 86.000	STR	V/N	Besluit bijstandsverlening Zelfstandigen (BBZ)
6.3	59.000		STR	V	Bedrijfsvoering inkomen & participatie
6.3	30.000		INC	V	Bijzondere bijstand
6.5	30.000		INC	V	Meedoenbanen
6.6	- 70.000		INC	N	Maatwerkvoorzieningen woningaanpassing
6.6	30.000		INC	V	Maatwerkvoorzieningen vervoersmiddelen
6.71	46.000		INC	V	Maatwerkdienstverlening 18+
6.72	- 455.000	134.000	STR	N/V	Verstrekkingen Jeugdzorg
6.72	71.000		STR	V	PGB Jeugd
6.72	- 74.000		INC	N	Personeelslasten
6.81	162.000		INC	V	Geëscaleerde zorg beschermd wonen
	225.000	34.000	INC	V/V	Overige afwijkingen
	- 143.000	**208.000**			**Resultaat hoofdstuk 6**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 7 || Volksgezondheid en milieu

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
7.1	Volksgezondheid	1.212.849	48.060	1.260.908	1.238.445	22.463
7.2	Riolering	2.112.090	209.719	2.321.809	2.518.108	-196.300
7.3	Afval	2.259.152	-246.876	2.012.276	1.983.604	28.672
7.4	Milieubeheer	693.571	103.632	797.203	723.663	73.540
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	390.993	-1.427	389.566	388.847	718
Totaal lasten		**6.668.655**	**113.108**	**6.781.762**	**6.852.668**	**-70.905**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
7.1	Volksgezondheid	0	0	0	8.323	8.323
7.2	Riolering	2.728.767	209.719	2.938.486	2.996.916	58.431
7.3	Afval	3.015.193	-246.876	2.768.317	2.713.734	-54.583
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	454.483	-125.253	329.230	318.801	-10.430
Totaal baten		**6.198.444**	**-162.410**	**6.036.033**	**6.037.774**	**1.741**

Saldo Hoofdstuk	**-470.211**	**-275.518**	**-745.729**	**-814.894**	**-69.165**

Hoofdstuk 7 heeft een negatief resultaat voor bestemming van € -69.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Taakveld 7.2 Riolering

Het taakveld riolering laat een negatief resultaat van per saldo € 138.000 zien. Dit bedrag is opgebouwd uit een nadeel van € 196.000 aan de lastenkant en voordeel van € 58.000 aan de batenkant.

Riolering

De lasten voor onderhoud zijn lager dan geraamd. Binnen het budget onderhoud riolering is geld beschikbaar voor acute reparatiekosten. Deze duurdere reparaties zijn lastig voorspelbaar en in 2019 minder voorgekomen. Een voordeel aan de lastenkant van € 49.000.

Onderzoek en beleid riolering

De lasten voor het uitvoeren van het basisrioleringsplan Eelde-Paterswolde vallen lager uit dan geraamd vanwege het doorlopen van het project in 2020. Een voordeel aan de lastenkant van € 36.000.

Baten riolering

De inkomsten uit de rioolheffing zijn hoger dan geraamd. Een voordeel aan de batenkant van € 64.000. De afwijkingen zijn een bedrag van € 16.000 aan niet geraamde inkomsten over het belastingjaar 2019 en € 31.000 aan inkomsten uit belastingjaren van voor 2019, waarvan de aanslagen in 2019 zijn afgehandeld. Daarnaast hebben we circa € 16.000 aan inkomsten voor werkzaamheden ontvangen waarvan we de kosten doorbelasten.

Baggeren vijvers

De gemeenteraad heeft bij de najaarsbrief van 2017 een maatschappelijk krediet voor diverse baggerwerkzaamheden ter beschikking gesteld. De dekking van dit maatschappelijke krediet vindt plaats door middel van een onttrekking aan de voorziening riolering. Voor 2019 is een raming gemaakt van de verwachtte baten en lasten voor het project. We hebben minder kosten gemaakt dan voorzien. Een voordeel aan de lastenkant van € 226.000.

Voorziening riolering

Aan de voorziening riolering ontrekken we nagenoeg geen middelen, terwijl een onttrekking van € 568.000 was geraamd. Derhalve ontstaat een nadeel in de exploitatie van € 568.000. De reden hiervan ligt grotendeels in de hierboven opgenomen toelichtingen.

Taakveld 7.3 Afval
Het taakveld afval kent een nadelig resultaat van € 26.000. Dit bedrag is opgebouwd uit een voordeel van € 29.000 aan de lastenkant en nadeel van € 55.000 aan de batenkant.

Restafval inzameling aan huis
We hebben minder restafval ingezameld dan voorzien. Hierdoor zijn de verwerkingskosten lager. Dit past binnen de doelstellingen van ons beleid. Een voordeel aan de lastenkant van € 26.000.

Groen afvalinzameling aan huis
We hebben meer groenafval ingezameld dan voorzien. Hierdoor zijn de verwerkingskosten hoger. Dit past binnen de doelstellingen van ons beleid. Een nadeel aan de lastenkant van € 83.000.

Plastic, metalen en drankenkartons
We hebben ca. 300.000 kg meer PMD ingezameld dan voorzien. Een nadeel aan de lastenkant van € 134.000 vanwege de verwerkingskosten. De verklaring ligt in het vervangen van de plastic zakken, voor de inzameling, door containers. Hier staat tegenover dat de vergoeding voor PMD hoger is. Een voordeel aan de batenkant van € 62.000.

Papier en textiel
De marktprijs voor papier en textiel is het afgelopen jaar enorm gedaald. De oorzaak hiervan is een slechtere kwaliteit als gevolg van stoorstoffen, zoals plastic, luiers e.d., tussen het papier en het textiel. Bovendien is het aanbod hoger dan de vraag. Ook zijn de kosten van sortering, verwerking en vermarkting toegenomen. Een nadeel aan de lastenkant van € 34.000 voor de papierinzameling en een nadeel aan de batenkant van € 57.000 voor de verkoop van textiel.

Inzameling aan huis
De kosten van inzameling zijn hoger dan geraamd. Een nadeel aan de lastenkant van € 31.000. De kosten worden veroorzaakt door aanpassing van de inzameling op een aantal nauwe straten in de gemeente, waar de inzamelaar moeite heeft met het inzamelen.
De afrekening met de inzamelaar over 2019 moet nog worden afgerond op basis van het werkelijk aantal geleegde containers, de werkelijk ingezamelde hoeveelheid afval en het vergoeden van kapotte containers tijdens de inzameling. Het verwachte positieve effect hiervan wordt verwerkt in de jaarschijf 2020.

Kosten aanslagen
In 2019 is de wijze van opleggen van het ‘Diftardeel’ van de afvalstoffenheffing gewijzigd, van vier naar één keer per jaar. Een voordeel aan de lastenkant van € 40.000.

Afvalstoffenheffing Diftar
Inwoners leveren minder restafval aan dan voorzien en de containers met restafval worden minder vaak aangeboden dan voorzien. Een nadeel aan de batenkant van € 157.000. De realisatie van onze doelstellingen ten aanzien van het terugbrengen van het aantal kilo’s restafval gaat goed.

Afvalstoffenheffing milieustraat
Inwoners bieden meer afval aan bij de milieustraat dan voorzien. Dit geeft een voordeel aan de batenkant van € 59.000.

Voorziening reiniging (afvalstoffen)
Aan de voorziening reiniging is € 338.000 meer onttrokken dan begroot. We hadden een onttrekking voorzien van € 348.000. De reden hiervan ligt in de hierboven toegelichte afwijkingen.

Taakveld 7.4 Milieubeheer
Het taakveld milieubeheer kent een voordelig resultaat van € 74.000.

E-label update maatschappelijk vastgoed
In het verleden (2017) zijn middelen beschikbaar gesteld voor het updaten van de energielabels van onze maatschappelijke gebouwen. De afronding van dit traject heeft in 2019 plaats gevonden. Er zijn echter middelen overgebleven welke nu kunnen vrijvallen. Dit leidt tot een voordeel aan de lastenkant van € 44.000.

Regionale Energie Strategie (RES)
Voor 2019 is incidenteel budget beschikbaar gesteld voor het ontwikkelen van de RES. De snelheid waarmee de RES tot stand komt is vertraagd. Om de werkzaamheden in 2020 voort te kunnen zetten is bij de najaarsbrief 2019 een deel van het budget meegenomen naar 2020. Voor 2019 geldt dat het restant van het budget vrij kan vallen. Dit betekent een voordeel aan de lastenkant van € 20.000.

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen
Het taakveld begraafplaatsen kent een nadelig resultaat van per saldo € 10.000. Een voordeel aan de lastenkant van € 1.000. En een nadeel aan de batenkant van € 11.000.

Begraafplaatsen
We hebben meer leges voor begraven ontvangen dan voorzien. Een voordeel aan de batenkant van € 73.000.

Voorziening begraven
De omvang van de toevoeging/onttrekking van de voorziening hangt samen met de daadwerkelijke inkomsten. Doordat de inkomsten hoger zijn dan begroot, moeten we ook een hoger bedrag aan de voorziening toevoegen. Bij het opmaken van de jaarrekening blijkt dit bedrag € 67.000 extra t.o.v. de begroting te zijn. Dit leidt in 2019 tot een incidenteel nadeel aan de batenkant.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 7					
Taakveld	Lasten	Baten	INC/ STR	V/N	Toelichting afwijking op de begroting
7.2	49.000		INC	V	Riolering
7.2	36.000		INC	V	Onderzoek en beleid riolering
7.2		64.000	INC	V	Baten riolering
7.2	226.000		INC	V	Baggeren vijvers
7.2	-568.000		INC	N	Voorziening riolering
7.3	26.000		STR	V	Restafval inzameling aan huis
7.3	-83.000		STR	N	Groen afval inzameling aan huis
7.3	-134.000	62.000	STR	N/V	Plastic, metalen en drankenkartons
7.3	-34.000		STR	N	Papier
7.3		-57.000	STR	N	Textiel
7.3	-31.000		INC	N	Inzameling aan huis
7.3	40.000		STR	V	Kosten aanslagen
7.3		-157.000	STR	N	Afvalstoffenheffing Diftar
7.3		59.000	STR	V	Afvalstoffenheffing milieustraat
7.3	338.000		STR	V	Voorziening reiniging
7.4	44.000		INC	V	E-label update maatschappelijk vastgoed
7.4	20.000		INC	V	Regionale Energie Strategie (RES)
7.5		73.000	INC	V	Begraafplaatsen
7.5		-67.000	INC	N	Voorziening begraven
Div		25.000	INC	N/V	Overige verschillen
	-71.000	**2.000**		**N/V**	**Resultaat hoofdstuk 7**

Afgerond op € 1.000

Hoofdstuk 8 || Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Lasten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
8.1	Ruimtelijke ordening	607.620	1.094.129	1.701.749	1.803.728	-101.979
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	6.909.674	2.909.946	9.819.620	11.357.144	-1.537.524
8.3	Wonen en bouwen	1.442.120	184.688	1.626.808	1.519.082	107.726
Totaal lasten		**8.959.414**	**4.188.762**	**13.148.177**	**14.679.953**	**-1.531.777**

Baten

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
8.1	Ruimtelijke ordening	2.881	0	2.881	275.360	272.479
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	6.897.603	0	6.897.603	12.236.633	5.339.030
8.3	Wonen en bouwen	1.230.873	-6.600	1.224.273	1.410.698	186.425
Totaal baten		**8.131.357**	**-6.600**	**8.124.757**	**13.922.691**	**5.797.934**

Saldo Hoofdstuk	**-828.058**	**-4.195.362**	**-5.023.420**	**-757.263**	**4.266.157**

Hoofdstuk 8 heeft een positief resultaat voor bestemming van € 4.266.000. Als de lasten en/of baten van een taakveld meer dan € 25.000 afwijken, lichten we afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Kleinere afwijkingen beschrijven we niet apart. We nemen na de tekstuele toelichtingen op de afwijkingen per taakveld een tabel op waarin het resultaat voor bestemming cijfermatig inzichtelijk is gemaakt.

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening

Per saldo kent dit taakveld een voordeel van € 171.000. Dit saldo bestaat uit een nadeel aan de lastenkant van € 102.000 en een voordeel aan de batenkant van € 273.000.

Initiatieven

Een groot deel van de geconstateerde afwijking is een gevolg van de uitgaven in verband met initiatieven. Wij ontvangen baten ter dekking van de kosten die we maken voor deze werkzaamheden, voor zover ze verhaalbaar zijn. In de paragraaf grondbeleid wordt hier verder op ingegaan.

Omgevingswet/-visie

Voor het project omgevingswet/-visie is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld (in combinatie met een bestemmingsreserve, ter dekking van de lasten). Bij de najaarsbrief is de inschatting gemaakt dat in 2019 € 300.000 aan lasten aan het krediet zouden worden onttrokken. Bij het opmaken van de jaarrekening blijkt deze inschatting grotendeels juist. Echter, er zijn ook inkomsten ontvangen ad € 63.000. Dit leidt tot een voordeel aan de batenkant van € 63.000 in taakveld 8.1. Deze inkomsten zijn tot stand gekomen omdat de wij budgetbeheerder zijn geworden van het ‘werkbudget Omgevingswetplatform Drenthe’. Bij de voorjaarsbrief 2020 worden deze baten en de daarbij behorende lasten formeel aan uw raad voorgelegd ter besluitvorming. Per saldo zal dit een budgetneutrale wijziging zijn. De genoemde inkomsten worden in deze jaarrekening, via taakveld 0.10 ‘mutaties reserves’ verrekend met de bijbehorende reserve omgevingswet/-visie. Per saldo is deze mutatie daarmee op begrotingsbasis neutraal.

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Het taakveld Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen) kent per saldo een voordeel van € 3.801.000. Dit taakveld maakt deel uit van de grondexploitaties. In de paragraaf grondbeleid lichten we de belangrijkste verschillen toe.

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Het taakveld Wonen en bouwen kent een voordeel van per saldo € 294.000. Dit saldo bestaat uit een voordeel aan de lastenkant van € 108.000 en een voordeel aan de batenkant van € 186.000.

Volkshuisvesting en stedelijke vernieuwing
In de najaarsbrief 2019 is opgenomen dat in 2019 is gewerkt aan de realisatie van een tussenvoorziening voor spoedzoekers. Hiertoe wordt in 2020 gestart met een driejarige pilot voor spoedzoekers. Voor de dekking van dit project is bij de najaarsbrief 2019 een reserve ingesteld ten laste van het budget 'volkshuisvesting en stedelijke vernieuwing'. Het restant van de middelen kunnen daarmee vrijvallen. Dit leidt tot een voordeel op de lasten van € 65.000.

Kwaliteitscriteria veiligheid, toezicht en handhaving (VTH)
In 2019 zijn incidenteel middelen beschikbaar gesteld zodat wij kunnen voldoen aan de wettelijke eisen t.a.v. VTH-taken. Een deel van de inzet heeft niet in 2019 plaats gevonden, echter voor 2020 e.v. zijn structurele middelen opgenomen om deze lasten op te vangen. Daarmee kan het bestand van het budget vrijvallen. Dit heeft tot gevolg dat we een voordeel op de lasten melden van € 25.000

Bouw-welstandstoezicht
Op het budget voor bouw- en welstandstoezicht zien we in 2019 een onderschrijding van € 36.000 dit heeft te maken met het aantal plannen die zijn ingediend waar leges voor welstand mee zijn gemoeid. In 2019 zijn minder aanvragen t.o.v. 2018 binnengekomen. Omdat in 2018 een (beperkte) overschrijding is geweest binnen dit budget is het budget in 2019 verhoogd. Doordat in 2019 minder aanvragen zijn ontvangen t.o.v. de verwachting ontstaat een onderbesteding. Dit leidt tot een voordeel op de lasten van € 36.000

Inkomsten bouwleges
In 2019 hebben wij ten opzichte van de begroting € 187.000 meer aan bouwleges ontvangen dan verwacht. In verband met de PAS-uitspraak is ervoor gekozen om bij de najaarsbrief geen correctie op de baten toe te passen omdat op het moment van de najaarsbrief onduidelijk was of het verlenen van bouwvergunningen door kon gaan. Nu zien wij in de jaarrekening een positieve afwijking van genoemd bedrag.

Overzicht afwijkingen hoofdstuk 8					
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**INC/ STR**	**V/N**	**Toelichting afwijking op de begroting**
8.1	- 173.000	188.000			Initiatieven (zie paragraaf grondbeleid)
8.1		63.000	INC	V	Omgevingswet/-visie
8.2	- 1.538.000	5.339.000	INC	N/V	Grondexploitaties
8.3	65.000		INC	V	Volkshuisvesting en stedelijke vernieuwing
8.3	25.000		INC	V	Kwaliteitscriteria VTH
8.3	36.000		INC	V	Bouw-welstandstoezicht
8.3		187.000	INC	V	Inkomsten bouwleges
Div.	53.000	21.000	INC	V/V	Overige afwijkingen
	- 1.532.000	**5.798.000**			**Resultaat hoofdstuk 8**

Afgerond op € 1.000

SiSa 2019
Bijlage verantwoordingsinformatie

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020								
OCW	**D8**	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 03*			
			€ 0	€ 0	€ 0			
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 04*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 05*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 07*		
		1	061730 Gemeente Tynaarlo	€ 0	061730 Gemeente Tynaarlo	€ 0		
SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2019** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers **(IOAW)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers **(IOAW)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen **(IOAZ)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen **(IOAZ)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) **(Bbz 2004)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) **(Bbz 2004)** *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee

SZW	**G2A**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_totaal 2018** Gemeenten die uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk hebben uitbesteed aan een Openbaar lichaam o.g.v. Wgr verantwoorden hier het totaal (jaar T-1). (Dus: deel Openbaar lichaam uit SiSa (jaar T-1) regeling G2B + deel gemeente uit (jaar T-1) regeling G2A)	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2A / 01*	Besteding (jaar T-1) algemene bijstand inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 02*	Baten (jaar T-1) algemene bijstand (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.1 Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 03*	Besteding (jaar T-1) IOAW inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 04*	Baten (jaar T-1) IOAW (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 05*	Besteding (jaar T-1) IOAZ inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 06*
		1	061730 Gemeente Tynaarlo	€ 5.635.494	€ 140.309	€ 695.652	€ 4.095	€ 47.304
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2A / 07*	Baten (jaar T-1) IOAZ (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 08*	Besteding (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 09*	Baten (jaar T-1) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 10*	Baten (jaar T-1) WWIK (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 11*	Besteding (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 12*
		1	061730 Gemeente Tynaarlo	€ 4.616	€ 217.132	€ 113.795	€ 0	€ 112.859
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij indicator G2A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2A / 13*	Baten (jaar T-1) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam Participatiewet (PW) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2A / 14*				
		1	061730 Gemeente Tynaarlo	€ 0				
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente deel 2019** Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Nee			

SZW	**G3A**	**Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2018** Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Hieronder per regel één gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3A / 01*	Besteding (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 02*	Besteding (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 03*	Baten (jaar T-1) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 04*	Baten (jaar T-1) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 05*	Besteding (jaar T-1) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 06*
		1	061730 Gemeente Tynaarlo	€ 152.486	€ 29.225	€ 54.429	€ 45.553	€ 42.448
			Hieronder verschijnt de gemeente(code) conform de keuzes gemaakt bij G3A / 01 In de kolommen hiernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3A / 07*	Besteding (jaar T-1) Bob inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 08*	Baten (jaar T-1) Bob (exclusief Rijk) inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 09*	Besteding (jaar T-1) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 inclusief geldstroom naar openbaar lichaam *Aard controle R* *Indicatornummer: G3A / 10*		
		1	061730 Gemeente Tynaarlo	€ 0	€ 0	€ 0		
VWS	**H4**	**Specifieke uitkering Sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicatornummer: H4/ 01*	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 02*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 03*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 04*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 05*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 06*
		1	€ 154.403	SPUK-Sport189-632996	€ 188.984	€ 40.948	€ 100.247	€ 0
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 07*	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 08*	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 09*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 10*	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 11*	
		1	SPUK-Sport189-632996	141195	122,40%		€ 13.208	

DRE	DRE2C	**Uitvoeringsregeling BDU verkeer en vervoer (Drenthe)** SiSa tussen medeoverheden - provinciale middelen Drenthe Uitvoeringsregling BDU verkeer en vervoer	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: DRE2C / 01*	Welke regeling betreft het *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: DRE2C / 02*	Totale besteding (in jaar T) De besteding in jaar T ten laste van zowel provinciale middelen als overige middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: DRE2C / 03*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van verantwoorde totale besteding Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: DRE2C / 04*	Cumulatieve totale besteding tot en met jaar T Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van zowel provinciale als overige middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: DRE2C / 05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: DRE2C / 06*
		1	201503143-00607653	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
		2	201602431-00668994	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 32.718	
		3	201602433-00668714	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 0	€ 0	
		4	201702434-00731423	2.5 Openbaar vervoer	€ 431.574	€ 0	€ 458.098	BDU-subsidie 201702434-00731423 betreft de juiste, ondertekende, beschikking. BDU-subsidie 201702434-00833483 betreft een niet ondertekend concept van dezelfde subsidie, dat abusievelijk in de administratie is opgenomen.
		5	201702462-00833937	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	€ 4.988	€ 4.988	BDU-subsidie is de vervanger van 201702462-00732127. Uitgaven voorgaand jaren waren op dat nummer verantwoord en in overleg met de provincie middels de correctie naar dit beschikkingsnummer overgeheveld.
		6	201702462-00732127	2.1 Verkeer, wegen en water	€ 0	-€ 4.998	€ 0	BDU subsidie is ingetrokken. De uitgaven zijn middels correctie en in overleg provincie overgeheveld naar beschikkingsnummer 201702462-00833937.
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: DRE2C / 07*	De besteding (in jaar T) ten laste van alleen provinciale middelen Alleen de besteding (in jaar T) ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: DRE2C / 08*	**Correctie** t.o.v. jaar T-1 van besteding ten laste van alleen provinciale middelen Als de correctie een vermeerdering is, gaat het om nog niet verantwoorde besteding ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: DRE2C / 09*	Cumulatieve besteding tot en met jaar T ten laste van alleen provinciale middelen Tussentijds afstemmen van juistheid en volledigheid van de verantwoordings-informatie ten laste van alleen provinciale middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: DRE2C /10*	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit, dat hiervoor alle besteding is afgerond en u er de komende jaren geen besteding meer voor wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: DRE2C / 11*	
		1	201503143-00607653	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
		2	201602431-00668994	€ 0	€ 0	€ 16.359	Ja	
		3	201602433-00668714	€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
		4	201702434-00731423	€ 215.787	€ 0	€ 229.049	Nee	
		5	201702462-00833937	€ 0	€ 2.494	€ 2.494	Nee	
		6	201702462-00732127	€ 0	-€ 2.499	€ 0	Nee	

IenW	**E27B**	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)** Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 03*	**Correctie** ten opzichte van tot jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 04*	**Correctie** ten opzichte van tot jaar T verantwoorde overige bestedingen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen *Aard controle R* *Indicatornummer: E27B / 05*	
		1	11/RO/2010004201	€ 0	€ 0			
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B/ 06*	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 07*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 08*	Toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 09*	Eindverantwoording Ja/Nee Als u kiest voor 'ja', betekent dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E27B / 10*	
		1	11/RO/2010004201	€ 251.639	€ 65.933		Nee	

Bijlagen

Bijlage 1:
Totaaloverzicht kredieten

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Sanering loc. Wijk & Boerma	1.000.000	-	950.000	50.000	In afrondende fase. Uitvoering door de provincie Drenthe. Het restant van de bijdrage wordt verstrekt na afronding van het monitoringstraject n.a.v. de sanering.	Nee
Maats.Kr Omgevingswet / omgevingsvisie	890.000	216.856	313.035	576.965	Implementatie van omgevingswet en -visie loopt.	Nee
Vitaal platteland	477.588	110.456	411.609	65.979	Dit is een langlopend krediet. We bekostigen hier diverse (meerjarige) projecten en initiatieven van derden uit totdat de middelen op zijn.	Nee
Transferium de Punt	650.000	-	-	650.000	Werkzaamheden zijn in voorbereiding. Uitvoering wordt gedaan door de provincie Drenthe. Het bestemmingsplan is nog niet in de bestuurlijke besluitvormingsprocedure gebracht.	Nee
Planvorming Vries Zuid	895.000	139.289	147.783	747.217	Dit project loopt en de planvorming van Vries-Zuid krijgt in 2020 en verder vorm.	Nee
Centrum Zuidlaren participatieproces	350.000	204.302	204.302	145.698	Het participatieproces is in 2019 opgestart en gaat in de komende jaren verder vorm krijgen.	Nee
Uitwerking Centrumontwikkeling Zuidlaren	500.000	-	-	500.000	Dit krediet is in 2019 aangevraagd t.b.v. het ontwikkelen van het centrumplan Zuidlaren. In 2020 (e.v.) zal dit krediet ingezet worden.	Nee
Aankoop gronden planontwik. Vries Zuid	437.000	435.100	435.100	1.900	De gronden zijn in 2019 aangeschaft en de verkoop is afgerond. De verdere kosten voor de ontwikkeling van Vries-Zuid worden via het krediet 'Planvorming Vries Zuid' gedekt.	Ja
Aankoop strategische gronden Vries Zuid	123.000	121.458	121.458	1.542	De gronden zijn in 2019 aangeschaft en de verkoop is afgerond. De verdere kosten voor de ontwikkeling van Vries-Zuid worden via het krediet 'Planvorming Vries Zuid' gedekt.	Ja
Infrakosten OBS de Vijverstee Perm.	83.252	1.571	31.747	51.505	Onderdel van het accommodatiebeleid. Er is gestart met de werkzaamheden.	Nee
(Ver)nieuwbouw OBS de Vijverstee	1.276.677	43.171	1.276.677	-	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Sloop, Asbest, Boekw. OBS de Vijverstee	343.640	69.789	174.493	169.147	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
(ver)nieuwbouw OBS Oelebred	1.392.777	535.888	1.333.272	59.505	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Sloop, Asbest, Boekwaarde OBS Oelebred	312.275	63.504	176.853	135.422	Onderdeel van het accommodatiebeleid. De werkzaamheden zijn nagenoeg gereed.	Nee
(ver)nieuwbouw OBS de Westerburcht	2.296.892	1.033.358	2.259.320	37.572	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Flexibele schil OBS de Westerburcht	360.158	120.566	341.380	18.778	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Sloop,Asbest,Boekw.OBS de Westerburcht	398.285	85.963	129.249	269.036	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Nieuwbouw OBS Centrum/OBS Eelde	2.459.546	793.857	2.459.529	17	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Flexibele schil OBS Centrum/OBS Eelde	360.158	108.049	360.158	-	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening Volgt.	Nee
Nieuwbouw RKBS Mariaschool	1.053.385	314.276	1.051.645	1.740	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Tijdelijk lokaal Mariaschool	133.103	39.931	133.103	-	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Speellokaal Mariaschool	102.905	30.871	102.905	-	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Permanente uitbreiding cbs de Holtenhoek	144.470	144.470	144.470	-	De werkzaamheden zijn afgeromd en de afrekening is opgesteld.	Ja

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Permanente uitbreiding obs de Vijverstee	271.299	269.055	269.055	2.244	De werkzaamheden zijn grotendeels afgerond. De afrekening volgt.	Nee
Infrakosten CBS de Holtenhoek	90.033	-	-	90.033	Onderdeel van het Accommodatiebeleid. De school is inmiddels opgeleverd. Er zal onderzocht worden of er nog aanvullende investeringen in de infrastructuur rondom de school noodzakelijk zijn.	Nee
2efase tijdelijke huisvesting Ter Borch	503.000	-	463.350	39.650	Het restant van dit krediet wordt ingezet voor infrastructuur rondom de scholen in er Borch.	Nee
Ínfrakosten OBS de Vijverstee flex	16.996	-	-	16.996	Onderdeel van het accommodatiebeleid. De werkzaamheden moeten nog gestart worden.	Nee
Flexibele schil de Vijverstee	-	-124.585	-	-	Dit krediet is samengevoegd met het krediet 'permanente uitbreiding OBS de Vijverstee. De lasten zijn overgeheveld naar dit krediet.	Ja
Infra (Ver)nieuwbouw OBS Oelebred	180.570	141.621	150.068	30.502	Onderdel van het accommodatiebeleid. Er is gestart met de werkzaamheden.	Nee
Infra(ver)nieuwbouw OBS de Westerburcht	130.241	107.612	107.612	22.629	Onderdel van het accommodatiebeleid. Er is gestart met de werkzaamheden.	Nee
Infra Flex OBS de Westerburcht	72.977	4.242	4.242	68.735	Onderdel van het accommodatiebeleid. Er is gestart met de werkzaamheden.	Nee
Aanleg openbare Ruimte Kavel Groote Veen	750.000	258.600	490.514	259.486	In 2018 is gestart met de uitvoering van dit project. De werkzaamheden zijn in 2019 grotendeels afgerond.	Nee
BS Jong Laren (ver)nieuwbouw	1.209.684	-	-	1.209.684	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
BS Jong Laren flexibele schil	121.507	-	-	121.507	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
BS Jong Laren Sloop, Asbest, Boekwaarde	187.104	-	-	187.104	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
De lichtkring (Ver)nieuwbouw	911.802	-	-	911.802	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De lichtkring flexibele schil	79.393	-	-	79.393	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekwaarde	356.815	-	-	356.815	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Schuthoek (Ver)nieuwbouw	811.325	-	-	811.325	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekwaarde	233.531	-	-	233.531	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Tol (Ver)nieuwbouw	1.453.192	-	-	1.453.192	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Tol flexibele schil	219.144	-	-	219.144	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Tol Sloop, Asbest, Boekwaarde	520.287	-	-	520.287	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
Schuilingsoord (Ver)nieuwbouw	1.839.731	-	-	1.839.731	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
Schuilingsoord flexibele schil	296.481	-	-	296.481	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekwaard	621.783	-	-	621.783	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Zuidwester (Ver)nieuwbouw	1.019.371	-	-	1.019.371	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Zuidwester flexibele schil	93.894	-	-	93.894	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekwaarde	99.536	-	-	99.536	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Het Stroomdal (Ver)nieuwbouw	1.191.905	107.060	107.060	1.084.845	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
Het Stroomdal flexibele schil	99.694	-	-	99.694	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekwaarde	96.286	-	-	96.286	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
Harens Lyceum (Ver)nieuwbouw	3.314.367	-	-	3.314.367	Het Harens Lyceum vertrekt. Dit wordt meegenomen in de actualisatie van het accommodatiebeleid Zuidlaren.	Nee
Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekwaarde	660.651	-	-	660.651	Dit is onderdeel van het Accommodatiebeleid. Verwacht wordt dat in of na 2020 gestart wordt met de projecten in Zuidlaren.	Nee
Permanente uitbreiding MensoAltingschool	376.500	-	376.527	-27	De werkzaamheden zijn afgerond.	Ja
Tijdelijke uitbreiding MensoAltingschool	213.600	-	213.642	-42	De werkzaamheden zijn afgerond.	Ja
Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. De Kooi	146.324	19.269	19.269	127.055	Start werkzaamheden 2020.	Nee
Mtsch.kr tijdelijke huisv. tijdens bouw	1.000.000	188.106	462.233	537.767	Onderdeel accommodatiebeleid Zuidlaren.	Nee
Maatschappelijk krediet Mariaschool	112.875	53.815	3.037	59.060	Werkzaamheden zijn nagenoeg gereed.	Nee
Mtsch.kr. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	230.799	-	-	230.799	Onderdeel accommodatiebeleid Zuidlaren.	Nee
Mtsch.kr. Gym de Ludinge Sloop, Asb., B	75.000	-	-	75.000	Onderdeel accommodatiebeleid Zuidlaren.	Nee
Mtsch.kr. Goudenregenl Sloop, Asbest, B	75.000	-	-	75.000	Onderdeel accommodatiebeleid Zuidlaren.	Nee
Sporthal Wenakker + Metahal	4.537.711	-	-	4.537.711	Onderdeel van het accommodatiebeleid, onderdeel Zuidlaren.De werkzaamheden moeten nog gestart worden. In het voorjaar van 2020 zal een actualisatie van het acommodatiebeleid Zuidlaren aan de raad voorgelegd.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Gymzaal Centrum Zuidlaren	809.858	-	-	809.858	Onderdeel van het accommodatiebeleid, onderdeel Zuidlaren. De werkzaamheden moeten nog gestart worden. In het voorjaar van 2020 zal een actualisatie van het acommodatiebeleid Zuidlaren aan de raad voorgelegd.	Nee
Maatsch.Kr Bedrijvenregeling Drenthe	200.000	-	200.000	-	Betreft cofinanciering Bedrijvnregeling Drenthe. De gemeentelijke bijdrage is in 2018 verstrekt aan de provincie binnen het beschikbaar gestelde krediet.	Ja
Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	921.220	331.899	783.321	137.899	Werkzaamheden zijn afgerond, de onderhoudstermijn loopt af in 2020.	Nee
Nieuwbouw Sporthal Groote Veen	6.345.625	5.319.730	5.974.875	370.750	Werkzaamheden zijn afgerond, de onderhoudstermijn loopt af in 2020.	Nee
Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. Marsch	561.241	3.860	3.860	557.381	Start werkzaamheden 2020.	Nee
Mtsch.kr Sloop, Asbest boekw. GZ De Kooi	55.586	-	-	55.586	Start werkzaamheden 2020.	Nee
vv Actief vervanging/renovatie oefenveld	193.600	193.600	193.600	-	De investering is afgerond binnen het beschikbaar gestelde krediet	Ja
Sanering onderbouw VV Actief	80.000	80.000	80.000	-	De investering is afgerond binnen het beschikbaar gestelde krediet	Ja
Vervanging velden 9 en 10 TVDM	30.543	30.543	30.543	-	De investering is afgerond binnen het beschikbaar gestelde krediet	Ja
Renovatie 5 gravelbanen De Marsch	103.709	-	-	103.709	De investering is afgerond binnen het beschikbaar gestelde krediet	Ja
mts.krediet Baggeren vijvers	310.200	157.646	304.868	5.332	De werkzaamheden zijn nagenoeg uitgevoerd. Administratief wordt het project de komende periode afgerond.	Nee
Vervanging hoofgemalen 2015 pompen	161.309	14.969	125.836	35.473	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Riolering Borgwallinge Bovendiepen 15 j	46.000	235	2.495	43.505	Het project loopt door in 2020.	Nee
Optimaliseren stelsel Diepsloot	55.000	157	24.449	30.551	Het project is afgerond. De werkzaamheden zijn uitgevoerd op een wijze waarmee kosten zijn bespaard. Dit verklaart de vrijval.	Ja
Randvoorziening Eelde Oost	2.527.000	16.354	1.987.190	539.810	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Riolering Borgwallinge Bovendiepen 50 j	3.449.000	-516.326	2.991.828	457.172	Werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond. Administratief wordt het project de komende tijd afgerond.	Nee
Riolering Schipborgerweg	728.000	143.103	711.765	16.235	Het project is afgerond.	Ja
Riool Centrumplan Eelde	1.350.000	13.071	1.313.617	36.383	Het marktterrein wordt afgemaakt. De verwachting is dat het krediet na 2020 kan worden afgesloten.	Nee
Verv. Riool Westlaren Fase 2	786.500	8.262	47.684	738.816	Werkzaamheden worden in 2020 gestart.	Nee
Verv. Riool Oranjelaan	736.644	37.660	61.127	675.517	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Verv. Gemalen pompgemalen	277.300	14.407	41.185	236.115	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Verv. Gemalen hoofdgemalen	81.000	23.375	23.375	57.626	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Verv. Hoofdgemalen Put	217.000	19.140	20.065	196.935	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Optimaliseren stelsel spierveen	75.000	4.725	6.475	68.525	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Domineeskamp-riolering	285.690	-	-	285.690	In voorbereiding.	Nee
Leenakkersweg-riolering	1.016.500	-	-	1.016.500	In voorbereiding.	Nee
Westlaren fase 3 riolering	2.942.500	1.061	21.234	2.921.266	Werkzaamheden worden in 2020 gestart.	Nee
Vervanging gemalen Pompgemalen	147.000	-	-	147.000	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Vervanging gemalen Hoofdgemalen	110.000	-	-	110.000	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Vervanging persleidingen hoofdgemalen	62.200	-	-	62.200	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Beschoeiing vijver Meerkoetlaan	110.000	84.973	84.973	25.027	Werkzaamheden zijn afgerond. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Verv. Hoofdgemalen Oranjepolder	47.000	9.205	9.205	37.795	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Verv. Riolering de Smedinge	174.500	148.035	148.035	26.465	Werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond. Administratief wordt het project de komende tijd afgerond.	Nee
Waterb. Brouwersteeg riolering	923.000	584.800	657.229	265.771	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
RWA Kazerneterrein Zuidl. riolering	142.000	3.936	3.936	138.064	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Aanleg RWA overstort Veenplasweg zuidl.	98.000	70	70	97.930	Werkzaamheden worden in 2020 gestart. Onderdeel project Westlaren.	Nee
Vervanging hoofdgemalen mechanisatie	90.000	-	2.766	87.234	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Vervanging hoofdgemalen put	30.000	-	-	30.000	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Fietsenstalling gemeentehuis	35.000	29.238	38.043	-3.043	De lift voor de fietsenstalling is geplaatst. Het krediet kan worden afgesloten. Doordat tijdens de verbouw naar voren kwam dat onder andere de vloer opnieuw gestort moest worden is een overbesteding t.a.v. de raming van het krediet onvermijdelijk gebleken.	Ja
Maarsch. Digitalisering milieuvergunning	140.000	-	25.819	114.181	In 2019 is begonnen met het digitaliseren van de milieudossiers. Hier zijn grote stappen in gemaakt. Dit proces ronden wij in 2020 af.	Nee
Vervanging netwerk en server	40.000	17.944	17.944	22.057	In 2019 is gestart met het vervangen van diverse servers. In 2020 wordt hier verder uitvoering aan gegeven.	Nee
Vervanging storage	150.000	-	-	150.000	Het opstarten van de aanbesteding van de storage is in 2019 opgestart. De uitvoering vindt plaats in 2020.	Nee
Nieuwbouw KCA depot	130.500	89.677	134.743	-4.243	Werkzaamheden zijn afgerond. De overbesteding is ontstaan door kosten voor de aanschaf van een deurmagneetsysteem, die niet in de raming waren meegenomen. De extra kapitaallasten van € 159 komen ten laste van het taakveld afval. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Ondergrondse verzamelcontainers	300.000	-	177.194	122.806	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Aanschaf PMD containers	560.000	65.378	346.853	213.147	De eerste fase van het project is afgerond. Voor de tweede fase is besloten de containers niet meer te verstrekken. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Opslag pekelwater	40.000	-	-	40.000	De werkzaamheden zijn in voorbereiding.	Nee
Krediet Dorpsagenda Vries	400.000	-	328.608	71.392	Werkzaamheden zijn afgerond. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Fiets en voetgangersbr. De Dijk	100.000	-	-	100.000	Het Waterschap Hunze en Aa's zorgt voor de eindafrekening. Hierna kan het krediet worden afgesloten.	Nee
Aansluiting Dorpsstraat-Berkenlaan	300.000	694	5.962	294.038	De provincie Drenthe zorgt voor de eindafrekening. Hierna kan het krediet worden afgesloten.	Nee
Openbare ruimte Schipborgerweg	290.000	-	273.333	16.667	Het project is afgerond.	Ja
Openbare ruimte Borgwallinge/Bovendiepen	736.000	575.489	638.442	97.558	Werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond. Administratief wordt het project de komende tijd afgerond.	Nee
Centrumplan Eelde Openbare werken	238.000	110.698	167.925	70.075	Het marktterrein wordt afgemaakt. De verwachting is dat het krediet na 2020 kan worden afgesloten.	Nee
Verbreding kruising Burg Legroweg	70.000	-49.528	62.768	7.232	Werkzaamheden zijn afgerond. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Krediet Nieuwe Akkers	556.000	225.272	531.189	24.811	Werkzaamheden zijn afgerond. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Verv. Riool Westlaren Fase 2 wegen	261.579	-	-	261.579	Werkzaamheden worden in 2020 gestart.	Nee
Verv. Riool Oranjelaan wegen	456.204	-	-	456.204	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Domineeskamp-wegen	158.574	-	-	158.574	In voorbereiding.	Nee
Leenakkersweg-wegen	176.841	-	-	176.841	In voorbereiding.	Nee
Westlaren fase 3 wegen	863.959	-	-	863.959	Werkzaamheden worden in 2020 gestart.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Verv. Wegen Riolering de Smedinge	63.000	6.475	6.475	56.525	Werkzaamheden zijn nagenoeg afgerond. Administratief wordt het project de komende tijd afgerond.	Nee
Verharding parkeerplaats Hooiweg Eelde	55.000	38.253	38.253	16.748	Werkzaamheden zijn afgerond. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Verharding parkeerplaats Vries	66.000	30.049	30.049	35.951	Werkzaamheden zijn afgerond. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Vervanging masten en armaturen CP Eelde	70.000	51.315	51.315	18.685	Werkzaamheden zijn afgerond. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Fietssnelweg	100.000	-	-	100.000	In voorbereiding.	Nee
L.v. Onderhoud Bruggen	75.000	40.117	40.117	34.883	De werkzaamheden zijn uitgevoerd.	Ja
Verv. Loop-/Fietsbruggen Eelde	120.000	-	-	120.000	Onder voorbehoud uitkomst milieuonderzoeken. In de planning voor 2020, wellicht 2021.	Nee
Verv. Loop-/Fietsbruggen Zeegse	50.000	-	-	50.000	Onder voorbehoud uitkomst milieuonderzoeken. In de planning voor 2020, wellicht 2021.	Nee
Busstation Visio de Brink	315.000	431.574	431.574	-116.574	De onderhoudstermijn is nog niet afgerond. Eind 2020 kan het project worden afgesloten, wanneer duidelijk is of het project goed is uitgevoerd. De provincie draagt voor de helft van de kosten bij. Deze ontvangen wij bij afronding van het project.	Nee
Vervanging brug Zeegserloop	199.000	-	211.766	-12.766	Het subsidietraject wordt afgerond.	Nee
Vervanging VRI station Zuidlaren	94.000	12.113	54.386	39.614	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Waterb. Brouwersteeg wegen	373.800	199.157	219.596	154.204	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
RWA Kazerneterrein Zuidl. wegen	10.000	-	-	10.000	Werkzaamheden lopen door in 2020.	Nee
Hoogwerker	210.000	-	-	210.000	Hoogwerker is besteld, maar nog niet geleverd.	Nee

Omschrijving	Beschikbaar gesteld krediet (incl. bijdragen derden)	Werkelijk 2019 (incl bijdragen derden)	Cumulatief t/m 2019 (incl. bijdragen derden)	Restant krediet ultimo 2019	Toelichting Jaarrekening 2019	Afsluiten?
Vervanging bestelauto's	138.000	82.992	139.992	-1.992	De bestelauto's zijn aangeschaft. De extra kapitaallasten van € 224 komen op diverse plekken in de begroting terug, omdat de lasten van de bestelauto's over diverse taakvelden worden verdeeld. De overschrijding is ontstaan door een aantal afrondingsverschillen. Het krediet kan worden afgesloten.	Ja
Aanschaf mobiele kraan en mini rupskraan	190.000	-	179.350	10.650	De aanschaf van de rupskraan is nog in overweging.	Nee
Aanhangwagens	4.500	-	-	4.500	De aanschaf van de aanhangwagens is nog in overweging.	Nee
Vervanging bestelauto	124.000	75.654	75.654	48.346	De aanschaf van de laatste auto is nog in overweging.	Nee
Vervanging zoutstrooier	60.000	-	-	60.000	De aanschaf van de stooier is nog in overweging.	Nee
Kr. Herinr. gebied Surfstrand Meerzicht	530.000	-	-	530.000	Project loopt nog. Er is nog geen zicht op het moment van afronding.	Nee
Uitbreiding begraafplaats de Duinen	396.490	8.930	317.040	79.450	Er wordt nog een monument geplaatst in 2020.	Nee

Bijlage 2:
Totaaloverzicht reserves en voorzieningen

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Algemene reserves						
Algemene reserve calamiteiten (Arca)	Deze reserve is ingesteld om tegenvallers als gevolg van calamiteiten te kunnen opvangen en maakt onderdeel uit van het weerstandsvermogen.	11.028.760	0	3.131.362	7.897.398	De onttrekking betreft voor € 3 miljoen een dotatie aan de Argi en voor € 131.362 de resultaatbestemming van de jaarrekening 2018 m.b.t. tot geoormerkte gelden Bovendiepen.
Algemene reserve grote investeringen (Argi)	Deze reserve is ingesteld om algemene middelen beschikbaar te hebben voor nieuw beleid, waarbij het accent kwam te liggen op grote investeringen en maakt onderdeel uit van het weerstandsvermogen.	5.375.660	6.266.451	6.133.286	5.508.825	In 2019 zijn de volgende bedragen aan de Argi toegevoegd: € 428.545 Niet ingezette middelen BOR budgetten € 110.350 Vrijval niet ingezette middelen investeringspl. sport € 643.710 Niet ingezette middelen Accommodatiebeleid € 158.089 Vrijval kapitaallasten € 169.750 Resultaat najaarsbrief € 224.072 Resultaat voorjaarsbrief € 1.382.860 Resultaatbestemming jaarrekening 2018 € 3.000.000 Dotatie Arca € 149.075 Vrijval BR. Flexibele schil OBS de Vijverstee € 6.266.451 In 2019 zijn de volgende bedragen aan de Argi onttrokken: € 1.014.000 Incidenteel nieuw beleid 2019 € 30.000 Amendement beweegplein € 3.464.355 Resultaat Najaarsbrief 2019 € 797.499 Dekking Subsidie Glasvezel € 2.608 Dekking kapitaallasten Ipad's raad € 16.000 Dotatie voorziening BW gronden PBH terrein € 522.500 Dotatie BR. Centrumplan Zuidlaren € 146.324 Dotatie BR. Sloop, Asbest, Boekwaarde de Kooi € 140.000 Vormen BR. Digitalisering milieuvergunning € 6.133.286
Totaal algemene reserves		**16.404.420**	**6.266.451**	**9.264.648**	**13.406.223**	

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
Reserve nieuwbouw gemeentehuis	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het overgrote deel van de kapitaallasten van de bouw van het nieuwe gemeentehuis in Vries.	9.483.185	0	387.096	9.096.089	De onttrekking betreft de kapitaallasten voor het gemeentehuis in 2019.
Reserve mechanisatie buitendienst	Deze reserve is ingesteld om vervangingen binnen het wagenpark van gemeentewerken mogelijk te maken. De kapitaallasten die voortvloeien uit de investeringen worden gedekt uit deze reserve.	1.084.050	0	157.861	926.189	De kapitaallasten tractie 2019 bedroegen € 157.861 en zijn conform afspraken gedekt door middel van een onttrekking aan deze reserve.
Reserve gebouwenbeheer elektraveiligheid	Deze reserve is ingesteld om de kapitaallasten als gevolg van investeringen in elektraveiligheid in de gemeentelijke gebouwen af te dekken.	21.446	0	8.282	13.164	De onttrekking betreft de kapitaallasten in 2019.
Reserve vitaal platteland	Deze reserve is ingesteld ter dekking van het maatschappelijke krediet vitaal platteland.	101.435	75.000	110.456	65.979	In 2019 is er voor € 110.456 aan kosten Vitaal Platteland gedekt uit deze reserve. Het incidenteel nieuw beleid voor Vitaal Platteland ad € 75.000 is toegevoegd aan deze reserve ter dekking van de uitgaven op het maatschappelijk krediet Vitaal Platteland.
Reserve decentralisaties sociaal domein	Deze reserve is ingesteld voor de dekking van het maatschappelijke krediet decentralisaties sociaal domein.	101.333	0	0	101.333	Geen mutaties in 2019.
Reserve Krediet SV Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de realisatie van het kleed- en kantinegebouw voor SV Tynaarlo.	424.813	0	12.111	412.702	Deze reserve is ter dekking van de kapitaallasten van het krediet SV Tynaarlo. De kapitaallasten voor 2019 bedragen € 12.111
Reserve MFA Zeijen	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Zeijen.	2.927.517	0	86.962	2.840.555	De onttrekking van € 95.335 betreft de kapitaallasten van 2019.
Reserve MFA Yde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van de MFA Yde.	3.478.278	0	105.921	3.372.357	De onttrekking van € 105.921 betreffen de kapitaallasten van 2019.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
Reserve bedrijfsvoering	Deze reserve is gevormd om investeringen te dekken die een bijdrage leveren aan het (versneld) realiseren van de doelen uit de organisatievisie Koers en die passen binnen het opgestelde collegemanifest. Daarnaast biedt deze reserve dan ook flexibele ruimte om knelpunten qua benodigde productie op te lossen door bijvoorbeeld tijdelijke inzet. De investeringen richten zich op de digitale dienstverlening, vraaggericht werken, flexibilisering en het op orde krijgen van de fysieke leefomgeving buiten.	423.281	250.000	0	673.281	Aan deze reserve is conform gemaakte afspraken met betrekking tot onderbesteding van de bedrijfsvoering budgetten € 250.000 toegevoegd.
BR. 2e fase huisvesting Ter Borch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet 2e fase huisvesting Ter Borch.	556.410	0	5.560	550.850	De onttrekking van € 5.560 betreffen de kapitaallasten van 2019.
BR. Jonglaren flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil Jonglaren.	126.063	0	0	126.063	Geen mutaties in 2019.
BR Jonglaren Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Jonglaren.	244.638	0	0	244.638	Geen mutaties in 2019.
BR. De Lichtkring flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil de lichtkring.	82.371	0	0	82.371	Geen mutaties in 2019.
BR De Lichtkring Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De lichtkring.	466.535	0	0	466.535	Geen mutaties in 2019.
BR De Schuthoek Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Schuthoek.	305.342	0	0	305.342	Geen mutaties in 2019.
BR. De Tol flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil De Tol.	235.580	0		235.580	Geen mutaties in 2019.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
BR De Tol Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Tol	680.276			680.276	Geen mutaties in 2019.
BR. Schuilingsoord flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Schuilingsoord.	312.046	0		312.046	Geen mutaties in 2019.
BR Schuilingsoord Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Schuilingsoord.	812.981			812.981	Geen mutaties in 2019.
BR. De Zuidwester flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil De Zuidwester.	98.120	0		98.120	Geen mutaties in 2019.
BR De Zuidwester Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde De Zuidwester.	130.143			130.143	Geen mutaties in 2019.
BR. Het Stroomdal flexibele schil	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Het Stroomdal.	103.433	0		103.433	Geen mutaties in 2019.
BR. Het Stroomdal Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Stroomdal.	125.893			125.893	Geen mutaties in 2019.
BR. Harens Lyceum Sloop, Asbest, Boekw.	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde Het Harens Lyceum.	863.801			863.801	Geen mutaties in 2019.
BR. Flexibele Schil OBS de Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Flexibele schil OBS De Vijverstee.	168.111		150.570	17.541	De onttrekking betreft de dekking van kapitaalasten van € 1.495 en een toevoeging aan de Argi ad € 149.075. De toevoeging aan de Argi heeft te maken met de omzetting van de flexibele schil in permanente uitbreiding.
BR. (ver)nieuwbouw OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet OBS Oelebred.	1.691.727	0	9.670	1.682.057	De mutatie betreft de dekking van de kapitaallasten in 2019.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
BR. (ver)nieuwbouw De Westerburcht flex	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil (ver)nieuwbouw OBS De Westerburcht.	468.869		2.650	466.219	De mutatie betreft de dekking van de kapitaallasten in 2019.
BR. Flexibele Schil OBS centrum/ Eelde	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil OBS Centrum/Eelde.	389.871		3.025	386.846	De mutatie betreft de dekking van de kapitaallasten in 2019.
BR. Flexibele Schil Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet flexibele schil Menso Altingschool.	144.793		16.032	128.761	De mutatie betreft de dekking van de kapitaallasten in 2019.
BR. Tijdelijk lokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet tijdelijk lokaal Mariaschool.	143.086		1.118	141.968	De mutatie betreft de dekking van de kapitaallasten in 2019.
BR. Speellokaal Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet speellokaal Mariaschool.	110.623		864	109.759	De mutatie betreft de dekking van de kapitaallasten in 2019.
BR. Gym de Zwet Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Zwet.	230.799			230.799	Geen mutaties in 2019.
BR. Gym de Ludinge Sloop, Asb., BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Fledders.	75.000			75.000	Geen mutaties in 2019.
BR Goudenregenl Sloop, Asbest, BW	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Goudenregenlaan.	75.000			75.000	Geen mutaties in 2019.
BR. Sloop, Asb., Boekw. gymlok. Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal Oelebred.	40.974			40.974	Geen mutaties in 2019.
BR. Sloop, Asb., Boekw. Sporthal de Marsch	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Sporthal de Marsch.	561.241		3.860	557.381	De onttrekking betreft de dekking van de gemaakte kosten in 2019 op het maatschappelijke krediet.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
BR. Sloop, Asb., Boekw. Gymlok. de Kooi	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van Gymlokaal de Kooi.	55.586			55.586	Geen mutaties in 2019.
BR. Sloop, Asb., Boekw. de Kooi	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor Asbest, de oude boekwaarde en sloop van school de Kooi.	0	146.324	19.269	127.055	De toevoeging betreft de dotatie vanuit de Argi ter dekking van het maatschappelijke krediet sloop, asbest boekwaarde OBS de Kooi. De dotatie is conform raadsbesluit van 5 april 2016. De onttrekking betreft de dekking van de gemaakte kosten op het krediet in 2019.
BR. Sloop, Asb., Boekw. De Vijverstee	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS De Vijverstee.	449.036		1.256	447.780	Er wordt € 1.256 onttrokken aan de reserve. Dit betreft de dekking van kapitaallasten voor het krediet van sloop, asbest en boekwaarde OBS de Vijverstee.
BR. Sloop, Asb., Boekw. De Holtenhoek	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde CBS de Holtenhoek.	480.271		10.094	470.177	Er wordt € 10.094 onttrokken aan de reserve. Dit betreft de dekking van kapitaallasten voor het krediet van sloop, asbest en boekwaarde CBS de Holtenhoek.
BR. Sloop, Asb., Boekw. OBS Oelebred	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS Oelebred.	406.600		1.360	405.240	Er wordt € 1.360 onttrokken aan de reserve. Dit betreft de kosten in 2018 voor de sloop en de oude boekwaarde van gymlokaal Oelebred.
BR. Sloop, Asb., Boekw. OBS Westerburcht	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het krediet Sloop, asbest, boekwaarde OBS de Westerburcht.	520.758		519	520.239	Er wordt € 1.519 onttrokken aan de reserve. Dit betreft de dekking van kapitaallasten voor het krediet van sloop, asbest en boekwaarde OBS de Westerburcht.
BR. Nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaalasten van het krediet nieuwbouw Gymzaal Tynaarlo.	1.106.779	0	5.417	1.101.362	De onttrekking betreft de dekking van kapitaallasten van 2019.
Reserve Krediet Transferium De Punt	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van Transferium de Punt.	898.625	0		898.625	Geen mutaties in 2019.
BR. Tijdelijk lokaal Menso Altingschool	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaalasten van het krediet Tijdelijk lokaal Menso Alting school.	234.472	0	2.564	231.908	De onttrekking betreft de dekking van kapitaallasten van 2019.
Reserve tijdelijke huisvesting Mariaschool	Deze reserve is gevormd ter afdekking van het maatschappelijke krediet de tijdelijke huisvesting de Mariaschool.	62.097		3.037	59.060	In 2019 zijn er kosten gemaakt voor de tijdelijke huisvesting Mariaschool ad € 3.037. Het bedrag dat nog binnen deze reserve beschikbaar is, wordt bij het opheffen van de tijdelijke huisvesting ingezet ter dekking van de dan te maken sloopkosten.
Totaal reserves met dekkingsfunctie		**31.503.288**	**471.324**	**1.105.554**	**30.869.058**	

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met bestedingsfunctie						
Reserve pensioenverplichting wethouders	Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de opbouw van pensioenen van de wethouders. Voor een aantal wethouders gaat de gemeente zelf geld reserveren voor het opbouwen van de pensioenen, in plaats van dit uit te besteden aan een verzekeraar.	1.491.719	107.000		1.598.719	Conform de begroting is een bedrag van € 107.000 aan deze reserve toegevoegd. In verband met het mogelijk verplicht onderbrengen van de pensioenverplichtingen bij het ABP in de toekomst is deze reserve gevormd. Wanneer de pensioenverplichtingen worden ondergebracht bij het ABP zal waardeoverdracht plaats moeten vinden.
Reserve mee te nemen gelden	Jaarlijks wordt aan de raad in de najaarsbrief een voorstel gedaan middelen van het lopende jaar mee te nemen naar het aankomende jaar. Vaak gaat het dan om incidentele middelen die niet (volledig) meer worden uitgegeven worden in het lopende jaar, maar wel noodzakelijk zijn om uitvoering te geven aan de opdracht van de raad.	1.131.805	657.842	1.171.806	617.841	In 2019 zijn de volgende bedragen aan deze reserve toegevoegd: € 617.842 Mee te nemen gelden naar 2019. € 40.000 Resultaatbestemming 2018 Onttrokken aan deze reserve zijn de meegenomen gelden vanuit 2018 naar 2019. En gelden uit de resultaatbestemming van de jaarrekening 2018
Reserve actualisering/digitalisering bestemmingsplannen	Deze reserve is ingesteld om kosten van het project actualisering en digitalisering bestemmingsplannen.	81.257			81.257	Geen mutaties in 2019.
Reserve openbare orde en veiligheid	Deze reserve is ingesteld om toekomstige kosten voor openbare orde en veiligheid uit te dekken.	47.040		0	47.040	Geen mutaties in 2019.
Reserve MFA Tynaarlo sportvelden c.q. ontwikkeling locatie van Wijk&Boerma	Deze reserve is gevormd ter afdekking van de saneringskosten van de locatie van Wijk&Boerma. Hiervoor is een maatschappelijk krediet beschikbaar gesteld.	109.440			109.440	Geen mutaties in 2019.
Reserve combinatiefunctionarissen	Deze reserve is gevormd met niet bestede, beschikbare middelen voor de combinatiefunctionarissen en is bedoeld om de kosten van de combinatiefunctionarissen te dekken voor de periode 2016-2020.	441.745		109.357	332.388	Het saldo van deze reserve wordt gebruikt ter dekking van de kosten van de combinatiefunctionarissen voor de periode 2016-2020. De onttrekking ad € 109.357 betreft de dekking van de combinatiefunctionarissen in 2019.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
Reserve participatiebudget	Deze reserve is bestemd voor de maatschappelijke begeleiding van nieuwkomers en daarnaast voor een extra inspanning om de participatie en integratie van nieuwkomers en andere inwoners te bevorderen.	790.732	215.251	10.000	995.983	De onttrekking ad € 10.000 betreft de dekking van incidenteel nieuw beleid maatschappelijke begeleiding nieuwkomers. De onttrekking betreft niet ingezet budget voor de maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielimmigranten en hun gezinsleden. Dit budget is in de meicirculaire van 2019 beschikbaar gesteld. Het restant van de toevoeging betreft het saldo van de ontvangen middelen voor de "Pilot opvang asielzoekers" minus de gerelateerde lasten in 2019.
Reserve Complex de inloop	Deze reserve is gevormd voor nog te maken kosten woonrijpmaken en ambtelijke inzet.	247.062		0	247.062	Geen mutaties in 2019.
Reserve tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten voor tijdelijke huisvesting van het Accommodatiebeleid.	725.873	0	188.106	537.767	Deze reserve is gevormd ten laste van de Argi voor een bedrag van € 1.000.000. De onttrekking van € 188.106 betreft de gemaakte kosten voor tijdelijke huisvesting in 2019.
BR VN panel	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de kosten voor het VN panel van € 15.000 per jaar voor 2017 t/m 2019.	15.000		15.000	0	Betreft de dekking van de kosten van het VN panel.
BR Minimabeleid	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de extra kosten van € 15.000 per jaar voor 2017 t/m 2019 voor onder andere de meedoen premie voor schoolgaande kinderen en de witgoedregeling.	15.000	0	15.000	0	Er is € 15.000 onttrokken ter dekking van de kosten van 2019.
BR jeugdsoos Donderen	Deze reserve is gevormd om uitvoering te geven aan de aangenomen motie van 12 juli 2016. De reserve is ter dekking van de incidentele bijdragen aan de jeugdsoos in Donderen zodat de jeugdsoos de komende drie jaren open kan blijven.	8.000	0	6.500	1.500	Er is € 6.500 onttrokken ter dekking van de kosten van 2019.
BR gebruikersonderhoud Yders Hoes	Deze reserve is gevormd ten behoeve van het bekostigen van het gebruikersonderhoud Yders Hoes.	38.600	0	0	38.600	Geen mutaties in 2019.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
BR Meedoenbanen	Deze reserve is gevormd ter bekostiging van meedoenbanen. De reserve is noodzakelijk om uitvoering te kunnen geven aan het initiatiefvoorstel van de raad.	55.000	0	0	55.000	Geen mutaties in 2019.
BR investeringsbijdrage GAE	Deze reserve is gevormd ter dekking van de investeringsbijdrage aan Groningen Airport Eelde in de periode van 2017-2026.	1.417.759	0	160.000	1.257.759	De onttrekking betreft de dekking van investeringsbijdrage GAE 2019.
BR Omgevingswet	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de implementatie van de omgevingswet en het opstellen van de omgevingsvisie.	793.821	0	216.856	576.965	De uitgaven op het maatschappelijke krediet zijn voor 2019 € 216.809. Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten in dit krediet.
BR Asserstraat 21	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten van het maatschappelijk krediet voor de rente en de tijdelijke kosten m.b.t. de aankoop van het perceel Asserstraat 21 te Vries.	13.200	0	0	13.200	Geen mutaties in 2019.
BR Stichting Bibliotheek	Deze reserve is gevormd om de laatste tranches (€ 135.000) van de bezuinigingen op het bibliotheekwerk met maximaal drie jaar uit te stellen (2019 t/m 2021).	405.000	0	135.000	270.000	De reserve is gevormd vanuit de Argi naar aanleiding van een aangenomen motie van 8 november 2016. De onttrekking vanuit deze reserve betreft de eerste tranche van € 135.000.
BR Duurzaamheidsinvesteringen gebouwen	Bij de resultaatbestemming van de jaarrekening van 2018 is besloten om de middelen die in 2018 uit de voorziening onderhoud gebouwen zijn vrijgevallen ad € 213.000, te reserveren in een bestemmingsreserve voor toekomstige investeringen in duurzaamheidsmaatregelen ten behoeve van gemeentelijke gebouwen.	0	213.000	0	213.000	De toevoeging betreft het vormen van de reserve conform resultaatbestemming van 2018. In 2019 hebben geen investeringen in duurzaamheidsmaatregelen plaatsgevonden die uit deze reserve moeten worden gedekt.
BR digitalisering Milieuvergunningen	Deze reserve is gevormd ter dekking van het maatschappelijk krediet digitalisering milieudossiers RUD.	0	140.000	25.819	114.181	De toevoeging van € 140.000 betreft de dotatie vanuit de Argi ter dekking van het maatschappelijke krediet. De onttrekking ad € 25.819 is de dekking van de gemaakte kosten in 2019 op het krediet.

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserves met dekkingsfunctie						
BR Centrumontwikkeling Zuidlaren	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kapitaallasten van het voorbereidingskrediet centrumplan Zuidlaren.	0	522.500	0	522.500	Deze reserve is gevormd middels een onttrekking aan de Argi ad € 522,500
BR Tussenvoorziening Spoedzoekers	Deze reserve is gevormd ter dekking van de kosten die worden gemaakt voor de pilot tussenvoorziening spoedzoekers. Met de pilot worden inwoners met acute huisvestingsbehoefte ondersteund met huisvesting en begeleiding.	0	300.000	0	300.000	De toevoeging betreft de vorming van de reserve uit het incidentele nieuw beleid 2017/2018 voor impuls volkshuisvesting/sociale woningbouw.
BR grondexploitaties	Deze reserve is gevormd naar aanleiding van gewijzigde BBV voorschriften. In de jaarrekening zijn aanvullende winsten genomen naar aanleiding van de PoC-methode. Op de winstberekening heeft geen correctie plaatsgevonden voor risico's. Derhalve is bij de resultaatbestemming van 2017 het volledige bedrag eerst in deze bestemmingsreserve gestort.	89.436	0	0	89.436	Er hebben in 2019 geen mutaties op deze reserve plaatsgevonden.
Totaal reserves met bestedingsfunctie		**7.917.489**	**2.155.593**	**2.053.444**	**8.019.638**	

Omschrijving reserve	Nut & noodzaak van de reserve	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Bestemmingsreserve met egalisatiefunctie						
Egalisatiereserve BTW compensatie	Deze reserve is in 2003 ingesteld om de effecten voortvloeiende uit de invoering van het BTW compensatiefonds op te vangen. In 2013 is de laatste tranche vrijgevallen ten behoeve van de exploitatie. Vanaf 2012 worden de jaarlijkse toevoegingen ten laste van reiniging en riolering teruggesluisd naar de exploitatie.	0	605.509	605.509	0	Overeenkomstig besluitvorming wordt de jaarlijkse toevoeging t.l.v. reiniging en riolering toegevoegd aan de exploitatie.
Reserve informatiebeleid	Deze reserve is ingesteld om niet uitgegeven middelen binnen de automatiseringsbudgetten in enig jaar beschikbaar te houden voor grotere uitgaven in enig ander jaar.	241.466		37.516	203.950	De kosten die in 2019 gemaakt zijn voor de uitvoering van het informatiebeleidsplan ad € 37.516 worden onttrokken aan deze reserve.
Totaal reserves met egalisatiefunctie		**241.466**	**605.509**	**643.025**	**203.950**	
Totaal reserves		**56.066.663**	**9.498.877**	**13.066.671**	**52.498.869**	

Omschrijving voorziening	Waarvoor is de voorziening bedoeld?	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Voorziening pensioenaanspraken	Deze voorziening is gevormd om aan de mogelijke waardeoverdracht van pensioenaanspraken van een voormalig wethouder te kunnen voldoen.	100.000			100.000	Geen mutaties in 2019.
Voorziening wachtgelden	Deze voorziening is gevormd ter afdekking van toekomstige wachtgeldverplichtingen van voormalig bestuurders van de gemeente.	687.069	0	498.976	188.093	Aan de burgemeester en wethouders die afscheid hebben genomen, wordt wachtgeld uitgekeerd in de komende jaren. In 2019 is voor € 315.073 aan wachtgeld gedekt uit deze voorziening. Daarnaast is een bedrag vrijgevallen van € 183.903 doordat verschillende oud wethouders een baan hebben gevonden of met pensioen gaan.
Voorziening afwaardering gronden *	Deze voorziening is gevormd ter afdekking van toekomstige verliezen van grondexploitaties.	10.913.241	0	0	10.913.241	Geen mutaties in 2019.
Voorziening BW gronden PBH terrein *	Deze voorziening is gevormd ter afwaardering van de boekwaarde van de aangekochte gronden PBH-terrein naar reële marktwaarde.	0	2.900.000		2.900.000	Het vromen van de voorziening ad € 2.900.000 is besloten bij de najaarsbrief van 2019.
Voorziening gebouwenonderhoud	Deze voorziening is gevormd om fluctuaties in het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen over meerdere jaren te kunnen opvangen.	2.237.581	992.594	530.379	2.699.796	In 2019 is op basis van het onderhoudsplan € 992.594 toegevoegd aan de voorziening. De onderhoudskosten 2019 bedroegen € 445.880 en zijn onttrokken aan deze voorziening. Daarnaast is € 84.499 onttrokken omdat de voorziening over een onderhoudsperiode van 10 jaar een positief saldo liet zien.
Voorziening egalisatie initiatieven *	Deze voorziening is gevormd om niet door te belasten kosten inzake initiatieven, betreffende medewerking aan bestemmingsplanwijzigingen, op te vangen.	154.728	125.000	109.508	170.220	Voor een toelichting wordt verwezen naar de paragraaf grondbeleid.
Voorziening riolering	Deze voorziening is gevormd om schommelingen op te vangen binnen het programma riolering. Tot 2014 was er sprake van een reserve. In verband met nieuwe uitspraken van de commissie BBV is deze reserve omgezet in een voorziening. Het doel van de voorziening is gelijk aan die zoals deze was bij de reserve. Van derden verkregen middelen (rioolheffingen) worden op deze wijze behouden voor het doel waarvoor ze ontvangen zijn.	3.117.561	0	52	3.117.509	Het resultaat op taakveld Riolering, wordt conform de afspraken gemuteerd op deze voorziening. In 2019 betekent dit een onttrekking aan de voorziening riolering.
Voorziening reiniging	Deze voorziening is gevormd om schommelingen op te vangen binnen het programma reiniging.	1.593.478		685.773	907.705	Het saldo van taakveld Afval is onttrokken aan de voorziening.

Omschrijving voorziening	Waarvoor is de voorziening bedoeld?	Stand 1-1-2019	Toe-voegingen	Ont-trekkingen	Stand 31-12-2019	Toelichting mutaties
Voorziening begraven	Deze voorziening is in het leven geroepen om het legaat van mevrouw Weites-Kammer voor het langdurig onderhouden van de in het legaat genoemde graven van de familie Weites en Kammer.	53.299		1.102	52.197	De onderhoudskosten van 2019 zijn ten laste van de voorziening gebracht.
Voorziening dubieuze debiteuren *	Het voorkomen dat de gemeente in enig jaar wordt geconfronteerd met forse tegenvallers omdat te ontvangen bedragen niet worden geïnd. Deze voorziening bestaat ter afdekking van dat risico.	81.403	55.000	50.871	85.532	Er vindt een jaarlijkse dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren plaats ten laste van de exploitatie. De afboeking van oninbare debiteuren vindt plaats ten laste van deze voorziening.
Voorziening verkoop Essent **	Onder de financiële vaste activa is een uitstaande vordering op Verkoop BV opgenomen voor een bedrag van € 58.975. Deze vordering is ontstaan uit de verkoop van aandelen van Essent. In verband met mogelijke oninbaarheid is een voorziening gevormd.	58.975		0	58.975	Geen mutaties in 2019
Voorziening Begraven	Deze voorziening is gevormd ten behoeve van het toekomstige onderhoud van de begraafplaatsen. De voorziening wordt gevoed met de ontvangen grafrechten/onderhoudsrechten die zijn voor het toekomstige beheer en onderhoud van de graven en de begraafplaatsen. De jaarlijkse kosten voor dit beheer en onderhoud worden dan gedekt uit deze voorziening.	2.197.637	293.819	226.638	2.264.818	Op basis van de legesinkomsten is voor 2019 € 293.819 toegevoegd aan de voorziening. Voor het beheer en onderhoud in 2019 is een bedrag onttrokken ad € 226.638
Totaal voorzieningen		**21.194.972**	**4.366.413**	**2.103.299**	**23.458.086**	

* Deze voorzieningen zijn verantwoord onder de vlottende activa
** Deze voorziening is verantwoord onder de financiële vaste activa

Bijlage 3:
Incidentele baten en lasten

In onderstaande tabel zijn de incidentele baten en lasten van € 25.000 er meer opgenomen. De bedragen zijn afgerond op duizendtallen.

Incidentele baten en lasten per hoofdstuk en taakveld	2019	
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning		
0.1 Bestuur		
Lasten		
Vrijval voorziening wachtgeld	-184.000	
Wachtgeld gem. Bestuur	200.000	
Wachtgeld t.l.v. de voorziening	-200.000	
		-184.000
0.2 Burgerzaken		
Lasten		
Verkiezingen	143.000	
Project BAG	34.000	
Gegevens en Privacy beheer	28.000	
		205.000
Baten		
Hogere opbrengsten rijbewijzen / paspoorten/ burgerlijke stand	-38.000	
		-38.000
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		
Lasten		
Kosten tijdelijk beheer gebouwen	145.000	
Verliesneming Tienelswolde	238.000	
		383.000
Baten		
Opbrengst verkoop gronden	-50.000	
Opbrengst verkoop gebouwen	-1.067.000	
		-1.117.000
0.4 Overhead		
Lasten		
Participatie	117.000	
Uitgaven kosten informatiebeleidsplan	38.000	
Uitgaven digitalisering milieuvergunningen	26.000	
		181.000
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		
Baten		
Extra middelen jeugd	-639.000	
DU) Combinatiefunctionarissen	-162.000	
DU) Pilot opvang asielzoekers	-756.000	
DU) Klimaatmiddelen	-242.000	
DU) Verhoogde asielinstroom	-183.000	
		-1.982.000
0.8 Overige baten en lasten		
Baten		
Ontvangst afgeboekte debiteur	-45.000	
		-45.000
0.9 Vennootschapsbelasting		
Lasten		
Aangifte vennootschapsbelasting 2017	78.000	
		78.000
0.10 Mutaties in reserves		
Lasten		
Reserve pensioenverplichtingen wethouders	107.000	
Niet ingezette middelen beheer en onderhoud wegen	429.000	
Toevoeging Argi i.v.m. vrijval kapitaallasten	158.000	
Toevoeging Argi i.v.m. vrijval niet ingezette middelen Accommodatiebeleid	644.000	
Toevoeging Argi i.v.m. niet ingezette middelen investeringsplanning sport	110.000	
Toevoeging Argi resultaat voorjaarsbrief	224.000	
Toevoeging BR. Vitaal platteland	75.000	
Toevoeging BR. Bedrijfsvoering	250.000	
Toevoeging BR.Spoedzoekers	300.000	
Dotatie reserve mee te nemen gelden	658.000	
Dotatie reserve participatiebudget	215.000	
		3.170.000
Baten		
Onttrekking incidenteel nieuw beleid	-1.024.000	
Onttrekking Argi i.v.m. amendement beweegplein	-30.000	
Onttrekking Argi i.v.m. resultaat najaarsbrief	-3.295.000	
Onttrekking Argi i.v.m. Dekking subsidie glasvezel	-798.000	
Onttrekking reserve mee te nemen gelden	-1.172.000	
Onttrekking BR. Vitaal platteland	-110.000	
Onttrekking BR. Omgevingswet / omgevingsvisie	-217.000	
Onttrekking BR. Tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	-188.000	

Incidentele baten en lasten per hoofdstuk en taakveld	2019	
Onttrekking BR. Milieuvergunningen	-26.000	
Onttrekking BR. Combinatiefunctionarissen	-109.000	
Onttrekking BR. Bibliotheek	-135.000	
Onttrekking BR. Investeringsbijdrage GAE 2019	-160.000	
Onttrekking reserve informatiebeleidsplan	-38.000	
		-7.302.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 0		**-6.651.000**
Hoofdstuk 1: Veiligheid		
1.1 Crisisbeheersing en brandweer		
lasten		
incidentele bijdrage VRD	22.000	
		22.000
1.2. Openbare orde en veiligheid		
Lasten		
Inzet Boa's	75.000	
		75.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 1		**97.000**
Hoofdstuk 2 Verkeer en vervoer en waterstaat		
2.1 Verkeer en vervoer		
Lasten		
Rotonde Julianalaan / Stationsweg Zuidlaren	50.000	
		50.000
Baten		
Teruggaaf waterschapsbelasting voorgaande jaren	-38.000	
		-38.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 2		**12.000**
Hoofdstuk 3: Economie		
3.1 Economische ontwikkeling		
Lasten		
Investeringsbijdrage GAE 2019	160.000	
		160.000
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		
Lasten		
Juridische kosten m.b.t. de fysieke inrichting winkelgebied	47.000	
		47.000
Baten		
Winstneming bedrijventerrein Vriezerbrug	-76.000	
		-76.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 3		**131.000**
Hoofdstuk 4: Onderwijs		
4.2 Onderwijshuisvesting		
Lasten		
Kosten tijdelijke huisvesting tijdens de bouw	188.000	
		188.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 4		**188.000**
Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie		
5.1 Sportbeleid en activering		
Lasten		
Kosten combinatiefunctionarissen	377.000	
		377.000
Baten		
Opbrengsten combinatiefunctionarissen	-55.000	
		-55.000
5.2 Sportaccommodaties		
Lasten		
Exploitatiebijdrage zwembaden 2015-2018	82.000	
		82.000
5.4 Musea		
Lasten		
Subsidie museum de Buitenplaats	45.000	
		45.000
5.6 Media		
Lasten		
Toegankelijkheid bibliotheken	100.000	
1e tranche incidentele middelen bijdrage bibliotheek	135.000	
		235.000
Baten		
Subsidie toegankelijkheid bibliotheken	-100.000	
		-100.000

Incidentele baten en lasten per hoofdstuk en taakveld	2019	
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie		
Lasten		
Beweegtuin zorgcentrum Mozaïek	30.000	
		30.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 5		**614.000**
Hoofdstuk 6: Sociaal domein		
6.1 Samenkracht en burgerpartcipatie		
Lasten		
Dorpsinitiatieven	67.000	
Subsidie plaats de Wereld	47.000	
Inzet POH Jeugd GGZ	37.000	
Kosten inburgering / tussenvoorziening /asielzoekers	346.000	
		497.000
Baten		
Dorpsinitiatieven	-67.000	
		-67.000
Saldo incidentele baten en lasten hoofdstuk 6		**430.000**
Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu		
7.1 Volksgezondheid		
Lasten		
Subsidie Icare	42.000	
		42.000
7.2 Riolering		
Lasten		
Baggeren vijvers	363.000	
Onttrekking voorziening riolering voor baggeren vijvers	-170.000	
		193.000
Baten		
Doorbelaste kosten baggeren vijvers	-193.000	
		-193.000
Saldo incidentele baten en lasten Hoofdstuk 7		**42.000**
Hoofdstuk 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing		
8.1 Ruimtelijke ordening		
Laten		
Omgevingswet/omgevingsvisie	280.000	
Aanleg Glasvezel	707.000	
Planschade claims	23.000	
		1.010.000
Baten		
Omgevingswet/omgevingsvisie	-63.000	
		-63.000
8.2 Grondexploitaties		
Lasten		
Vormen voorziening boekwaarde PBH terrein	2.900.000	
		2.900.000
Baten		
Winstneming Groote Veen	-602.000	
Winstneming Zuidoevers	-108.000	
Winstneming Ter Borch	-3.074.000	
		-3.784.000
8.3 Wonen en bouwen		
Lasten		
Vitaal platteland	110.000	
		110.000
Baten		
Bouwvergunningen	-187.000	
		-187.000
Saldo incidentele baten en lasten Hoofdstuk 8		**-14.000**
Totale incidentele lasten	**9.896.000**	
Totale incidentele baten	**-15.047.000**	
Totaal incidentele baten en lasten		**-5.151.000**

In bovenstaande tabel zijn de incidentele baten en lasten groter dan € 25.000 opgenomen.

Bijlage 4:
Overzicht van baten en lasten per taakveld

Lasten per taakveld

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning						
0.1	Bestuur	1.352.921	-6.728	1.346.193	1.216.759	129.434
0.2	Burgerzaken	1.125.473	304.179	1.429.652	1.455.653	-26.001
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	241.658	16.073	257.731	661.122	-403.391
0.4	Overhead	9.492.259	811.034	10.303.293	9.908.604	394.689
0.5	Treasury	-166.873	-39.614	-206.487	9.821	-216.308
0.61	OZB woningen	255.000	25.700	280.700	268.107	12.593
0.62	OZB niet-woningen	17.500	0	17.500	17.500	0
0.64	Belastingen overig	5.500	0	5.500	5.500	0
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	540.181	-500.000	40.181	0	40.181
0.8	Overige baten en lasten	186.411	50.895	237.306	200.249	37.057
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	72.569	6.331	78.900	156.459	-77.559
0.10	Mutaties reserves	870.598	2.669.683	3.540.281	3.905.118	-364.838
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	329.225	-329.225	0	0	0
Hoofdstuk 1: Veiligheid						
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1.588.041	23.120	1.611.161	1.594.158	17.003
1.2	Openbare orde en veiligheid	492.858	116.630	609.487	600.485	9.003
Hoofdstuk 2: Verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1	Verkeer en Vervoer	4.057.101	-519.969	3.537.132	3.356.943	180.190
2.5	Openbaar vervoer	2.075	0	2.075	6.175	-4.100
Hoofdstuk 3: Economie						
3.1	Economische ontwikkeling	363.073	165.440	528.513	530.247	-1.734
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.473.326	-13.598	2.459.729	664.975	1.794.754
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	199.442	62.339	261.781	280.365	-18.584
3.4	Economische promotie	305.130	-95.450	209.680	205.677	4.002
Hoofdstuk 4: Onderwijs						
4.1	Openbaar basisonderwijs	100.566	42	100.607	107.654	-7.046
4.2	Onderwijshuisvesting	3.344.445	-544.586	2.799.858	2.472.100	327.758
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	631.486	2.038	633.525	674.581	-41.056
Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie						
5.1	Sportbeleid en activering	604.674	-100.306	504.368	678.827	-174.459
5.2	Sportaccommodaties	2.174.652	72.612	2.247.263	2.177.949	69.314
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	243.823	110.924	354.747	306.462	48.285
5.4	Musea	11.035	50.000	61.035	51.070	9.965
5.5	Cultureel erfgoed	132.163	-16.082	116.081	102.683	13.398
5.6	Media	375.310	205.319	580.629	558.395	22.235
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	3.059.414	116.109	3.175.523	3.107.839	67.684
Hoofdstuk 6: Sociaal domein						
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	2.996.413	-145.541	2.850.873	3.387.858	-536.986
6.2	Wijkteams	1.499.379	42.094	1.541.473	1.361.399	180.075
6.3	Inkomensregelingen	10.137.112	-721.928	9.415.184	8.983.948	431.235
6.4	Begeleide participatie	191.000	16.000	207.000	216.255	-9.255
6.5	Arbeidsparticipatie	507.064	114.924	621.988	573.585	48.404
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	527.160	65.839	593.000	607.424	-14.424
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	5.012.790	915.255	5.928.046	5.882.330	45.716
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	5.081.908	2.678.172	7.760.079	8.200.327	-440.247
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	227.751	-600.072	-372.321	-546.960	174.638
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	301.652	430.970	732.622	755.272	-22.650
Hoofdstuk 7: Volksgezondheid en milieu						
7.1	Volksgezondheid	1.212.849	48.060	1.260.908	1.238.445	22.463
7.2	Riolering	2.112.090	209.719	2.321.809	2.518.108	-196.300
7.3	Afval	2.259.152	-246.876	2.012.276	1.983.604	28.672
7.4	Milieubeheer	693.571	103.632	797.203	723.663	73.540
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	390.993	-1.427	389.566	388.847	718
Hoofdstuk 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1	Ruimtelijke ordening	607.620	1.094.129	1.701.749	1.803.728	-101.979
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	6.909.674	2.909.946	9.819.620	11.357.144	-1.537.524
8.3	Wonen en bouwen	1.442.120	184.688	1.626.808	1.519.082	107.726
Totale lasten taakvelden		**76.591.334**	**9.740.493**	**86.331.827**	**86.235.533**	**96.294**

Baten per taakveld

Taak-veld	Omschrijving	Primitieve begroting	Begrotings-wijzigingen	Begroting Totaal	Werkelijk 2019	Verschil
Hoofdstuk 0: Bestuur en ondersteuning						
0.1	Bestuur	0	2.818	2.818	1.532	-1.286
0.2	Burgerzaken	448.427	-47.000	401.427	439.362	37.935
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	198.439	1.244.826	1.443.265	1.464.691	21.426
0.4	Overhead	759.605	337.784	1.097.389	1.288.810	191.421
0.5	Treasury	807.506	80.700	888.206	884.212	-3.994
0.61	OZB woningen	4.166.167	122.321	4.288.488	4.299.293	10.805
0.62	OZB niet-woningen	1.307.423	-21.656	1.285.767	1.283.190	-2.577
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen Gemeentefonds	41.284.341	801.213	42.085.554	43.119.726	1.034.172
0.8	Overige baten en lasten	28.222	0	28.222	42.120	13.898
0.10	Mutaties reserves	1.868.102	7.494.713	9.362.815	8.977.410	-385.405
0.11	Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0
Hoofdstuk 1: Veiligheid						
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	5.357	0	5.357	1.375	-3.981
1.2	Openbare orde en veiligheid	23.779	-1.066	22.713	22.678	-35
Hoofdstuk 2: Verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1	Verkeer en Vervoer	206.185	26.968	233.154	111.287	-121.866
2.5	Openbaar vervoer	0	20.000	20.000	2.050	-17.950
Hoofdstuk 3: Economie						
3.1	Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.462.674	-21.963	2.440.711	674.234	-1.766.477
3.3	Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	233.151	-16.713	216.438	221.544	5.106
3.4	Economische promotie	441.286	40.000	481.286	487.475	6.189
Hoofdstuk 4: Onderwijs						
4.1	Openbaar basisonderwijs	4.201	0	4.201	5.187	986
4.2	Onderwijshuisvesting	-497	0	-497	55.669	56.166
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	70.480	54.061	124.541	105.679	-18.862
Hoofdstuk 5: Sport, cultuur en recreatie						
5.1	Sportbeleid en activering	10.000	0	10.000	172.976	162.976
5.2	Sportaccommodaties	613.591	497	614.088	556.617	-57.471
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	0	0	0	0
5.5	Cultureel erfgoed	15.581	0	15.581	16.568	987
5.6	Media	30.000	70.000	100.000	100.000	0
5.7	Openbaar groen en (openlucht)recreatie	10.979	5.000	15.979	28.184	12.205
Hoofdstuk 6: Sociaal domein						
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	50.680	0	50.680	126.588	75.908
6.3	Inkomensregelingen	6.920.000	-223.000	6.697.000	6.676.821	-20.179
6.4	Begeleide participatie	0	0	0	0	0
6.5	Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	295.854	-60.000	235.854	254.243	18.389
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0	133.781	133.781
Hoofdstuk 7: Volksgezondheid en milieu						
7.1	Volksgezondheid	0	0	0	8.323	8.323
7.2	Riolering	2.728.767	209.719	2.938.486	2.996.916	58.431
7.3	Afval	3.015.193	-246.876	2.768.317	2.713.734	-54.583
7.4	Milieubeheer	0	0	0	0	0
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	454.483	-125.253	329.230	318.801	-10.430
Hoofdstuk 8: Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1	Ruimtelijke ordening	2.881	0	2.881	275.360	272.479
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	6.897.603	0	6.897.603	12.236.633	5.339.030
8.3	Wonen en bouwen	1.230.873	-6.600	1.224.273	1.410.698	186.425
Totale baten taakvelden		**76.591.334**	**9.740.493**	**86.331.827**	**91.513.769**	**5.181.941**

Bijlage 5:
Controleverklaring accountant

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van de gemeente Tynaarlo

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de gemeente Tynaarlo te Vries gecontroleerd.

WIJ CONTROLEERDEN	ONS OORDEEL
De jaarrekening bestaande uit: 1. het overzicht van baten en lasten over 2019 (pagina 119 tot en met pagina 122); en 2. de balans per 31 december 2019 (pagina 115 tot en met pagina 118); 3. de toelichting (pagina 123 tot en met pagina 166) met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen (pagina 110 tot en met pagina 114); 4. de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (pagina 167 tot en met pagina 172); en 5. de bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld (pagina 209 tot en met pagina 211).	Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken op pagina 106 tot en met pagina 172 opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de gemeente Tynaarlo op 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Naar ons oordeel zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het op 19 november vastgestelde normenkader.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 19 november 2019 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Tynaarlo zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 860.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 43.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa of WNT-redenen relevant zijn.

Benadrukking van de impact van COVID-19

Wij wijzen op de toelichting opgenomen onder de “gebeurtenissen na balansdatum” in de toelichting op de jaarrekening (pagina 141) en de toelichting opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in het jaarverslag (pagina 54) waarin het college van burgemeester en wethouders de impact van de effecten van het coronavirus (COVID-19) op de baten en lasten en de financiële positie van de gemeente Tynaarlo heeft beschreven. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen;
- Bijlagen 1 tot en met 4.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke verordeningen, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

De raad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol dat is vastgesteld door de raad op 19 november 2019, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
  - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
  - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;

- het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeente de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de controle van de jaarrekening van de gemeente, rekening houdend met de invloed daarop van de aard en de significantie van de activiteiten van uitvoeringsorganisaties ten behoeve van de gemeente. Op basis hiervan hebben wij de aard en omvang bepaald van de uit te voeren werkzaamheden ten aanzien van deze uitvoeringsorganisaties.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 20 mei 2020

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

w.g. drs. R.H. Bouman RA